

73. Tiistaina 27 päivänä toukokuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi kalastuksesta
Tornionjoen kalastusalueella 2292

Hallituksen esitys 78/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
4/1997 vp

Ulkopuolella päiväjärjes-
tyksen

Valtioneuvoston selonteko: Euroopan
turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus 2293

Valtioneuvoston selonteko 1/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 6/1997
vp
Palautekeskustelu

Mietintöjen pöydällepano

2) Hallituksen esitys laiksi veronkanto-
lain 26 a §:n muuttamisesta 2382

Hallituksen esitys 62/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/1997
vp

3) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalais-
lain 12 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 60/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 9/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi kaupankäyn-
nistä vakioituilla optioilla ja termineillä
annetun lain muuttamisesta 2382

Hallituksen esitys 52/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 10/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi eräistä arvo-
paperi- ja valuuttakaupan ehdoista „

Hallituksen esitys 59/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

6) Hallituksen esitys laiksi kaivoslain
muuttamisesta „

Hallituksen esitys 70/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 12/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Alho, Andersson J., Anttila U., Apuk-
ka, Brax, Elo, Enestam, Heinonen, Huuhtanen,
Jansson, Juhantalo, Kalli, Kallio, Kalliomäki,
Kankaanniemi, Karhunen, Kautto, Kiviniemi,
Koski V., Krohn, Laitinen, Norrback, Nurmi,
Puisto, Rajamäki, Siimes ja Väistö.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Laitinen, Puisto, Kallio ja Huuhtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Ju-
hantalo ja Nurmi, virkatehtävien vuoksi edusta-

Perho, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Pulliainen, Pykäläinen, Ranta-Muotio, Rantanen, Rask, Rauramo, Rehn, Rehula, Rimmi, Rinne, Roos, Rosendahl, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Saarinen, Saarnio, Sasi, Savela, Sjöblom, Skinnari, Smeds, Soininvaara, Suhola, Tahvanainen, Taina, Takkula, Tarkka, Tiilikainen, Tiuri, Tiusanen, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vanhanen, Vartiainen, Vehkaoja, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Viitamies, Viitanen, Viljamaa, Virtanen, Vistbacka, Vokkolainen, Vuorensola, Vähänäkki, Wahlström, Wideroos ja Zyskowicz.

”Ei” äänestävät edustajat Kuoppa, Puhjo ja Tennilä.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Alho, Anttila U., Brax, Elo, Enestam, Heinonen, Huuhtanen, Ihämäki, Jaakonsaari, Jansson, Juhantalo, Kalli, Kallio, Kalliomäki, Karhunen, Kautto, Kiviniemi, Koski V., Krohn, Laitinen, Norrback, Nurmi, Puisto, Rajamäki, Siimes ja Väistö.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 170 jaa- ja 3 ei-ääntä; poissa 26. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Lopuksi päätetään perustelulausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Korteniemen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 48 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 29. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

Valtioneuvoston selonteko: Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus

Valtioneuvoston selonteko 1/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 6/1997 vp
Palauteskeskustelu

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 6, joka sisältää ehdotuksen Euroopan turvallisuuskehitystä ja Suomen puolustusta koskeasta valtioneuvoston selonteosta (VNS 1/1997 vp) annettavan lausunnon sanamuodoksi.

Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan ehdottama lausunto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunnan on nyt päätettävä, minkä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen. Niiden, jotka haluavat tehdä valiokunnan ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia eduskunnan lausunnoksi, on tehtävä ehdotuksensa keskustelun kuluessa. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Keskustelu:

Ed. A a l t o n e n : Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan käsiteltävänä oleva mietintö n:o 6/97 koskee valtioneuvoston selontekoa Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus, jonka perustarkoituksena on luoda suuntaviivat Suomen puolustuksen kehittämiseksi. Siinä on näin ollen käsitelty samoja asioita kuin aikaisemmin parlamentaarisisissa puolustuskomiteoissa. Hallitus on mielestäni käyttänyt luontevaa tapaa hankkia parlamentaarista tukea kehittämissuunnitelmille. Eduskunnan kanta puolustuspolitiikan suuntaviivoihin voidaan hankkia vain itse eduskunnassa tapahtuvan käsittelyn kautta ja sen pohjaksi selonteko on sopiva menettelytapa.

Mietinnössään ulkoasiainvaliokunta toteaa hallituksen selonteosta, että ne ovat lähinnä hallituksen kannanottoihin perustuvia poliittisia asiakirjoja. Siltä varalta, että valiokunta toteaa tarvitsevansa vertailukohdaksi hallituksesta riippumatonta tietoa, eduskunnalla on tietysti mahdollisuus pyytää selvityksiä tutkimuslaitoksilta tai yksityisiltä tutkijoilta.

Selonteossa kiinnittää huomiota tietynlainen ristiriitaisuus turvallisuuspoliittisen arvioinnin perusteissa. Siinä arvioidaan monia tällä hetkellä turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä kylmän sodan ajasta muistuttavien voimapolitiittisin käsittein, mutta toisaalta yleisenä lähtökohtana on laaja-alainen turvallisuuskäsite. Valiokunnan keskusteluissa herätettiin kysymys, onko selonteko eräänlainen välivaiheen inventaario, jossa vanha ja uusi esiintyvät rinnakkain epäloogisesti ja johdonmukainen toiminnallinen strategia puuttuu.

Selonteon keskeiseksi kysymykseksi voidaan katsoa arvio siitä, millaisiin haasteisiin Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan olisi voitava vastata. Tämän kysymyksen käsittelyssä selonteon ulko- ja puolustuspoliittiset osat poikkeavat toisistaan lähtökohdiltaan. Ulkopoliittisia osia hallitsee pyrkimys kaventaa perinteisen voimapolitiikan aluetta sekä merkitystä. Puolustuspoliittisten osien lähtökohdiana on taas, että uhat johtuvat pääasiassa perinteisestä eurooppalaisesta voimapolitiikasta. Koska Suomi tällöin voisi joutua sodankäynnin kohteeksi, tämä mahdollisuus tulee jokahetkisesti torjua ylläpitämällä uskottavaa puolustuskykyä.

Selonteko ei pyri määrittelemään uudelleen turvallisuuspolitiikan sellaisia lähtökohdita kuin vakauspolitiikka, konfliktinhallinta ja puolustuspolitiikka, vaan lähinnä tarkentaa niitä puolustuspolitiikan osalta. Tarkennuksien jälkeenkin kokonaiskuvan täydennykseksi tarvittaisiin tietoa pyrkimyksistä konfliktinehkäisy- ja siviilivalmiuksien kehittämiseksi.

Suomen turvallisuuspolitiikassa ulkopoliitiikka on edelleen ensisijainen osatekijä. Oikein mitoitettuna puolustuspolitiikka tukee sitä merkittävällä tavalla, ja puolustuspolitiikan osa-alueiden käyttöarvo kansainvälisen turvallisuustyöyhteistyön välineenä on kasvanut. Keskeinen kysymys on, mitä tehtäviä itse puolustuksella nähdään olevan. Käsitteltävänä olevan selonteon yhteydessä eduskunnalla on oikeastaan ensimmäistä kertaa tilaisuus tarkastella hallituksen puolustuspoliittista linjausta laajempaa ulko- ja turvallisuuspoliittista taustaa vasten.

Mielestäni puolustuksen tehtäviin ei kuulu vain kyky vastata kulloisiinkin ulkoisiin uhiin. Puolustuksen tehtävät alkavat maan ulko- ja turvallisuuspolitiikan tukemisesta jo rauhan aikana. Suomi ei olisi viimeksi kuluneiden 50 vuoden aikana voinut toteuttaa sellaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kuin on tapahtunut ilman Puolustusvoimien ja uskottavan puolustuskyvyn antamaa tukea. Tässä mielessä käytämme Puolustusvoimiamme joka päivä politiikkamme tukena.

Olisimme ilman uskottavaa puolustusta ollessamme joutuneet turvautumaan vieraaseen voimaan ja se olisi rajoittanut suuresti liikkumaa. Sama pätee tulevaisuuteen nähden. Vain valtio, jolla on oma järkevästi mitoitettu puolustuskyky, löytää tarpeen vaatiessa liittoon halukaan ystävän tai voi säilyttää suvereniteettinsä ollessaan liittoutumaton. Sotilaiden tehtävä ei ala siitä, missä diplomatian tehtävä päättyy,

vaan sotilaiden työ on osa rauhanajankin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa avarasti ymmärrettyinä, tänä päivänä ehkä tärkeämpi osa maan kokonaisdiplomatiaa kuin aikoihin.

Euroopassa odotetaan tällä hetkellä monen merkittävän poliittisen prosessin tuloksia, joita muun muassa Naton ja EU:n laajentuminen ja EU:n hallitustenvälinen konferenssi ovat. Mainittujen prosessien ohella Naton ja Venäjän välinen juuri solmittu sopimus tulee uskoakseni vaikuttamaan suotuisasti Suomen turvallisuuspoliittiseen toimintaympäristöön. Mietinnössä todetaan, että omalta osaltaan Suomi ei hae Naton jäsenyyttä, mutta seuraa tarkoin sotilasliiton laajentumisen vaikutuksia Itämeren alueella sekä Naton ja Venäjän suhteissa. Nato on edelleen ensisijaisesti Yhdysvaltojen johtama puolustusliitto, mutta se on muuttumassa myös laajan turvallisuuspoliittisen yhteistyön ja vakauspolitiikan välineeksi. Nato on mukautunut joustavasti uuteen Euroopan tilanteeseen ja sen rauhan- kumppanuustoiminta on monipuolistanut sen suhteita ulkopuolisiin valtioihin.

On pidettävä merkittävänä asiana, että suurvaltasuhteet ovat säilyneet vakaina siitä huolimatta, että Venäjän vastustava asenne Naton laajenemiseen säilyy. Euroopan unionin hallitustenvälisessä konferenssissa Suomen ja Ruotsin yhteisellä ehdotuksella Länsi-Euroopan unionin Weu:n tulevaisuudesta on hyvät mahdollisuudet tulla hyväksytyksi. Sen mukaan Weu olisi käytettävissä EU:n kriisinhallintatehtäviin ja tarkkailijajäsenet voisivat EU:n välityksellä ottaa osaa Weu:n operaatioita koskeviin päätöksiin. Weu:n asteittaista sulautumista Euroopan unioniin koskevilla ehdotuksilla ei näytä olevan riittävästi kannatusta tullakseen hyväksytyiksi. Länsi-Euroopan unionia koskeva sopimus solmittiin vuonna 1948 50 vuodeksi, joten koko järjestön luonne saattaa joutua vuoden kuluttua uudelleen harkittavaksi.

Arvoisa puhemies! Selonteossa on laajasti käsitelty Venäjän tilanteen kehityksen merkitystä Suomen turvallisuudelle. On kuitenkin otettava huomioon, että Venäjä on edelleen suurvalta, joka reagoi toisten eurooppalaisten ja muiden valtioiden asenteisiin ja toimintaan. Selonteon toteamus, että Venäjän kyky ja halu sitoutua yhteistyöhön ovat ratkaisevia tekijöitä Euroopan yhtenäistymisessä, sivuuttaa ehkä jossakin määrin ulkoisten tekijöiden vaikutuksen Venäjän käyttäytymiseen.

Voidaan olla yhtä mieltä selonteon linjauksesta, jonka mukaan EU:n jäsenyydellä on Suomelle

keskeinen turvallisuuspoliittinen merkitys. Jäsenyys lisää Suomen vaikutusmahdollisuuksia, vahvistaa turvallisuuspolitiikan toimintakykyä ja antaa yhteisvastuuseen perustuvaa lisäturvallisuutta. Suomelle on keskeistä EU:n rooli Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueen yhteistyön syventämisessä, Baltian maiden tukemisessa ja Venäjän vetämisessä mukaan alueelliseen yhteistyöhön.

EU:n pohjoisen ulottuvuuden vahvistaminen on avainasemassa Suomen turvallisuuspolitiikan tavoitteiden joukossa. Erityisen merkityksellisenä on pidettävä sitä, että Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittiset näkemykset ja ratkaisut ovat viime aikoina lähentyneet. Näiden naapurimaiden historiallinen erityissuhde ja yhtenäiset arviot Pohjois-Euroopan alueen turvallisuuden ja vakauden kehittämisestä luovat perustan niiden keskinäisen yhteistyön laajentamiselle.

Yhdyn selonteon käsitykseen, että Suomen turvallisuuspolitiikan perustana on uskottava kansallinen puolustuskyky. Puolustuspolitiikkamme tulee sopeuttaa turvallisuusympäristössämme tapahtuviin muutoksiin. Samalla puolustuspolitiikan tulee olla yhdenmukaista noudatettun ulkopoliitiikan kanssa.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen siitä, että alueellinen puolustusjärjestelmä edellyttää Suomen olosuhteissa varusmiesarmeijaa. Varusmiesten palvelusaikauudistuksen ja henkilöstön virkasuhteiden kehittämisen osalta ulkoasiainvaliokunta katsoo, että uudistusten seuraukset tulee selvittää ennen uudistusten toteutumista.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteossa todetaan lopuksi, että puolustusvoimien pitkään kehitetty suunnittelu vaatisi selontekomenettelyn kehittämistä nimenomaan puolustuspolitiikan osalta. Selonteon ehdotuksen mukaan valtioneuvosto antaisi vaalikausittain eduskunnalle puolustusta koskevan selonteon. Tämä on mielestäni kannatettava näkökohta. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen ympäristö muuttuu nopeasti ja sen mukana myös puolustuksen tarpeet. Säännönmukainen vaalikausittainen selontekokäytäntö vahvistaisi myönteisesti turvallisuus- ja puolustuspolitiikan parlamentaarista ulottuvuutta.

Ed. Laitinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Kylmän sodan ja Euroopan kahtiajaon päättyminen on

merkinnyt uuden aikakauden alkua maanosamme historiassa. Eurooppalaista yhteistyötä rakennetaan nyt uudella yhteisellä arvoperustalla, jonka vahvistamisessa Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyj ja Euroopan neuvosto ovat tehneet arvokasta työtä.

Suomen turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on ollut viime vuosina suurten muutosten alainen. Tällaisessa tilanteessa on ollut paikallaan, että hallitus ja eduskunta ovat käyneet turvallisuuspolitiikkamme perusteista tiivistä vuoropuhelua, jonka viimeisin osa on tänään hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta selonteosta käytävä keskustelu.

Sosialidemokraatit korostavat turvallisuuden tarkastelemista laaja-alaisena kokonaisuutena. Tässä kokonaisuudessa ensisijainen tekijä on, kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä asianmukaisesti korostetaan, edelleen ulkopoliitiikka.

Hallituksen edellisessä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa analysoitiin ansiokkaasti kokonaisvaltaisen turvallisuuden käsitettä. Nyt käsiteltävä selonteko on jäänyt aikaisempaa kapea-alaisemmaksi ja sen tarkoitus on linjata puolustuspolitiikan käytännön ratkaisuja lähivuosien tähtäyksellä. Ulkoasiainvaliokunta on kuitenkin mietinnössään pyrkinyt asettamaan tämänkin selonteon laaja-alaisen turvallisuuspolitiikan yhteyksiin.

Kasvavan keskinäisen riippuvuuden maailmassa muut kuin suoranaisten sodan uhka ovat nousseet ensisijaisiksi. Näitä ovat muun muassa haitallisten ympäristömuutosten tai äkillisten ympäristökatastrofien mahdollisuus, näistä tai muista syistä aiheutuvat väestöliikkeet ja pakolaisuus sekä järjestäytynyt rikollisuus, terrorismi, huumekauppa ja muut sen kaltaiset kansainvälistymiskehityksen lieveilmiöt. Tunnusomaista näille on, että ne hyvin vähäisessä määrin jos lainkaan ovat torjuttavissa perinteisen voimapolitiikan keinoin ja että niiden torjuminen edellyttää laajaa kansainvälistä yhteistyötä. Siksi turvallisuudesta puhuttaessa on painotettava myös näiden ei-sotilaallisten kriisien ennaltaehkäisy- ja hallintavalmiuksien kehittämistä. Selonteon käsittely olisi hyötynyt siitä, jos siihen olisi jo liitetty ulkoasiainvaliokunnan pyytämä konfliktinehkäisyä ja siviilivalmiuksia koskeva selvitys.

Selonteon käsittely on vahvistanut sen, että aiempi epävarmuus ja epätietoisuus turvallisuuspolitiikkamme linjauksista on selvästi vähentynyt ja yhteisymmärrys Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen peruslinjauksesta on vahvistunut. On arvokasta,

ettei tästä linjauksesta ole eduskunnassa erimielisyyttä. Suomen peruslinjausta arvostetaan myös naapurimaissamme ja laajemmin Euroopassa maanosamme vakautta ylläpitävänä ratkaisuna.

Liittoutumattomuuden linjaus ei nyky maailmassa voi tarkoittaa eristäytymistä, vaan päinvastoin aktiivista osallistumista vakauspolitiikan edistämiseen ja rauhanturvaamis yhteistyöhön kansainvälisen yhteisön kanssa.

Tässä suhteessa ensisijainen on Suomen jäsenyys Euroopan unionissa. Suomi ei koe turvallisuusvajetta emmekä me ole liittyneet unioniin siksi, että toivoisimme sen kehittävän sotilaallista ulottuvuutta. Euroopan turvallisuusratkaisut ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan, kun Naton toteutuneen euroatlanttisen yhteistyön puolustuspoliittinen ulottuvuus on laajentunut rauhankumppanuuden myötä yleiseurooppalaisia turvallisuusrakenteita palvelevaksi yhteistyöksi.

Suomi on korostanut jokaisen valtion oikeutta valita itse turvallisuusjärjestelynsä. Yhteinen etumme kuitenkin on, että muuttuvat ratkaisut eivät luo uusia rajalinjoja ja synnytä uusia jännitteitä. Naton ja Venäjän välinen sopimus on tässä suhteessa arvokas osoitus siitä, että tästä tavoitteesta vallitsee yksimielisyys ja että Naton laajentuminen ei johda uusiin ongelmiin.

Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintakyvyn vahvistaminen on EU:n hallitustenvälisen konferenssin keskeisiä kysymyksiä. Se on myös Suomen tukema tavoite, joka toteutuu parhaiten Suomen ja Ruotsin yhteisaloitteen pohjalta. EU:n ja Weu:n luontevin lähentämisen muoto on se, että EU voisi käyttää humanitaarisiin ja kriisinhallintatehtäviin Weu:ta, jonka päätöksentekoon näiltä osin myös liittoutumattomat maat osallistuisivat. Sen sijaan Weu:n asteittainen sulauttaminen Euroopan unioniin on, kuten valiokunta toteaa, Suomen tavoitteiden kanssa ristiriitaisena torjuttava esitys.

Arvoisa puhemies! Euroopan turvallisuus- ja yhteistyörakenteet ovat vahvistumassa. Se ei kuitenkaan merkitse sitä, että voisimme pysähtyä ihastelemaan tapahtunutta. Tarvitaan yhä uusia askeleita. Euroopan turvallisuuden painopisteitä ovat aseriisun ja aseidenrajoituksen edistäminen.

Wienissä 30 maan kesken käytyjen tavanomaisten aseiden rajoitusneuvotteluiden ja suurvaltojen kesken käytävien ydinaseriisuntaneuvotteluiden onnistuminen hyödyttäisi kaikkia osapuolia. Yhdysvallat on halukas toteuttamaan

suunnitelman asevoimiensa rajoittamisesta. Suunnitelmien mukaan asevoimien henkilömäärää supistetaan, aseistuksessa tingitään sekä määrällisesti että varsinkin ilmavoimien kalleimman teknologian osalta.

Venäjä kaipaa aseriisuntaa vielä kipeämmin. Äskettäin tapahtunut puolustusministerin ja puolustusvoimien komentajan erottaminen johtui poliittisen johdon tyytymättömyydestä tilanteeseen, jossa asevoimat vievät kohtuuttoman suuren osan talousvaikeuksissa kamppailevan maan voimavaroista. Venäjän armeija ei nykyisessä mitassaan pysty kouluttamaan tai edes huoltamaan itseään. Sillä on vaikeuksia ylläpitää aseistuksensa kuntoa. Jopa huipputekniikkaa edustavat tiedustelusatelliitit ja ydinsukellusveneenneet ovat menettäneet tai menettämässä toimintakykyään. Aseidenriisuntasopimusten onnistuminen olisi selkeästi Venäjän etujen mukaista. Se voisi vähentää puolustusmenoja ja kohdentaa ne entistä paremmin. Yleinen aseidenriisunta takaisi sen, että aseiden vähentäminen etenisi kansainvälisesti tasapainoisesti.

Aseidenriisunta lisäisi turvallisuutta ja vakautta myös lähialueillamme. Baltian maidenkin kannalta olisi kaikin puolin suotavaa, että aseistuksen ja varustelun taso laskisi. Niiden vähäisiä kansallisia voimavaroja voidaan käyttää varmasti hyödyllisemmin kuin kiihtyvään varusteluun.

Myös Suomen puolustukselle aserajoitusten edistymisen olisi paras mahdollinen lopputulos. Hallituksen selonteossa sovitellaan lähivuosisien puolustusbudjetteja varsin tiukkoihin raameihin. Taustalla on valtiontalouden tilanteen sanelema pakko, josta ei ole ulospääsyä. Aseidenriisunta on tavoiteltavaa aina ja kaikissa tilanteissa, mutta nyt jos koskaan voitaisiin tehdä välttämättömyydestä hyve.

Hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tavoitteena on esittää lähivuosisien puolustuspolitiikan ja Puolustusvoimien kehittämisen suuntalinjat osana Suomen kokonaisvaltaista turvallisuuspolitiikkaa. Hyvin hoidettu ulkopoliittikka on Suomen elinehto. Eri politiikkalohkojen keskinäinen järjestys on selvä. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka määrittelee tavoitteet, joihin puolustuspolitiikka kytkeytyy. Turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutos on asettanut Suomen puolustuksen kehittämislle uusia haasteita.

Suomen päätöksentekojärjestelmä kriisivalmiuden tilanteissa on tärkeä asia. Pohdittaessa valtiosääntöuudistusta on päätöksenteon selke-

ys tasavallan presidentin, hallituksen ja eduskunnan osalta ensiarvoista. Poliittisen päätöksenteon pitää olla selkeää, joustavaa ja kaikissa oloissa toimiva.

Itsenäinen ja uskottava puolustus säilyy tavoitteena. Puolustuksen järjestämisessä pysytään entisessä perusratkaisussa. Se perustuu henkilömäärältään vahvan reservin olemassaoloon ja alueelliseen puolustusjärjestelmään. Puolustuksen, sodanajan joukkojen järjestämisessä nopeasti ja joustavasti toimiva vastustaja on torjuttavissa valmiutta kohentamalla ja joukkojen liikkuvuutta parantamalla. Tarve uusien valmiusyhitymien, uusien prikaatien luomiseen on tästä näkökulmasta perusteltu.

Sodanajan joukkojen kehittämisen tarpeista on johdonmukaista edetä rauhanajan joukkojen järjestelyyn. Tässä suhteessa on tulossa tuntuja muutoksia. Koulutusaikojen selvä eriytyminen muuttaa varusmiespalvelun luonnetta. Motivoinnin haasteet ovat erilaisia eri koulutusaikoja läpi käyvien varusmiesten osalta. Kuuden kuukauden varusmieskoulutus on saatava tuntumaan mielekkäältä ja varusmiesten asema maanpuolustuksessa tärkeältä. Vastavasti selvästi pidempään palvelevien varusmiesten on pystyttävä perustelevaan itselleen palveluun uhrattu aika.

Ensi kokemukset valmiusjoukkojen osalta viittaavat siihen, että tehtävä on vaativa. Eräs välttämätön uudistus on ilman muuta varusmiesten aseman ja armeijan henkisen ilmapiirin parantaminen. Vaikka tässä suhteessa on vuosien ja vuosikymmenien aikana tapahtunut selvää kehitystä, toimomisen varaa on edelleen.

Keskustelua herättänyt varuskuntien kohtalo on periaatteessa nähtävä suuremman kokonaisuuden osana. Paineita varusmieskoulutuksen keskittämiseen tulee toisaalta koulutus uudistuksesta, joka mahdollistaa varuskuntakapasiteetin täysiaikaisemman käytön, ja toisaalta säästötarpeista. Suurten linjanvetojen ja sinänsä hyväksyttävien päämäärien alle ei kuitenkaan saa polkea niitä ihmisiä, jotka saavat toimeentulonsa Puolustusvoimilta. Varuskuntaudistuksissa henkilöstön asema on turvattava ja varuskuntatyöpaikkoja menettävien paikkakuntien mahdollisuudet saada korvaavia toimintoja on selvitettävä. Sosialidemokraattien taholta tullaan esittämään lakkautettavaksi ehdotettujen varuskuntien asemaa koskeva päätöslauselma.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta ei jättänyt hallituksen selonteosta yksimielistä mietintöä. Ulkoasiainvaliokunnan eri-

mielisyyttä edelsivät kiistat lausunnon antaneessa puolustusvaliokunnassa.

Suomen kansan kannalta erimielisyys ulko- ja turvallisuuspolitiikasta on valitettavaa kahdestakin syystä. On syytä pahoitella tilannetta, jossa eduskuntapuolueet yli hallitusrajan ovat todellisuudessa samaa mieltä politiikan linjasta mutta oppositio etsii pelkästään hallituksen vastustamisen halusta syytä olla eri mieltä. Ennen kaikkea erimielisyys on valitettavaa, kun kysymyksessä ovat kansallisesti keskeiset ulkoiseen turvallisuuteemme liittyvät kysymykset. Pienen maan voima turvallisuuspolitiikassa on yksimielisyydessä. Asioiden riitauttaminen puoluepoliittisen profiilin nostamiseksi on valitettavaa.

Otan esille asiaa valottavan esimerkin. Suomen hallitus on ollut aloitteellinen Euroopan unionissa kriisinhallinnan ja rauhanturvatoiminnan kehittämässä. Tähän ei kuulu rauhaanpakottaminen. Nyt oman maan oppositio lähtee tulkitsemaan sanoja ja suomentamaan terminologiaa siten, että linjamme selkeys vaarantuu.

Arvoisa puhemies! Eduskunta on saanut kiitetävän runsaasti tietoa ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksenteon perusteista. Se on välttämätöntä, koska olemme nyt tekemässä päätöksiä, jotka vaikuttavat vielä vuosia tämän eduskunnan toimikauden jälkeenkin. Jatkoksi kaipaamme hallituksen jo lupaamaa selontekoa ei-sotilaallisten siviilivalmiuksien kehittämistä kansainvälisessä kriisien hoidossa, konfliktien ennaltaehkäisyssä ja konfliktien jälkeisessä jälleenrakennus- ja kehitystyössä. Se täydentäisi nyt käsitellyssä olevaa perinteistä puolustuspolitiikkaa painottavaa selontekoa ja vastaisi omaksumamme laajaa turvallisuuskäsitettä.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Puhemies! Selonteon turvallisuuspoliittinen osa ansaitsee tunnustuksen, kun sitä vertaa lähes kaksi vuotta sitten annettuun turvallisuuspoliittiseen selontekoon. Nyt käsitellyssä ollut selonteko antaa selkeän kuvan toimintaympäristömme muutoksesta ja hallituksen pyrkimyksistä. Onhan selonteon tarkoituksena esittää lähivuosien puolustuspolitiikan ja Puolustusvoimien kehittämisen suuntalinjat osana Suomen kokonaisvaltaista turvallisuuspolitiikkaa, kuten hallitus selonteossa toteaa. Edelleen todetaan, että tavoitteena on luoda johdonmukainen ja tehokas puolustuspoliittinen toimintalinja ja liittää se uudella tavalla turvallisuuspolitiikkaan.

Jo käsillä olevan selonteon lähete keskustelussa tuli esille selonteon rakenteen ja sisällön risti-

riittäisyys, epämääräisyys ja sekavuus. Ulkoasiainvaliokunta on joutunut yhtymään kritiikkiin kykenemättä kuitenkaan itse kaikilta osin pureutumaan selonteossa esitettyjen kannanottojen taustoihin ja ristiriitaisuuksiin. Mietintö ei näin ollen tuo kovinkaan paljon uutta ja valaisevaa.

Selonteon heikkoutena on, ettei johdonmukaisuutta turvallisuus- ja puolustuspoliittisten osien kesken ole saavutettu. Uhkakuvien analyysi jää vajavaiseksi, esimerkiksi ydinaseiden yksinkertaisesti todetaan poistuneen uhkakuvana, sotilaallisten uhkien todennäköisyyttä ei liioin arvioida, Venäjää käsitellään kapea-alaisesti, puolustuksen uskottavuutta vakuutetaan niin, että se jo synnyttää epäilyjä, Suomi todetaan liittoutumattomaksi mutta toisaalta viitataan valmiuksien luomiseen avun vastaanottamiseen. Nämä olkoot vain muutamina esimerkkeinä konkretisoimassa tekemääni arviota.

Kun turvallisuuspoliittisen arvioinnin yhteys puolustusosaan on jäänyt osoittamatta, on puolustuspolitiikan linja yksipuolinen ja puolustusministeriön hallinnonalan näkökulmaan painottuva. Tämä vaikuttaa muun muassa huoltovarmuuden, laajan kriisivalmiuden ja kustannusten arvioinnin johtopäätöksiin. Johtopäätökset on tehty ensin, eikä perusteita ja eri vaihtoehtoja ole punnittu. Sama heikkous säilyttää ulkoasiainvaliokunnan mietintöä. Tietty tarkoitushakuisuus madaltaa selonteon ja myös mietinnön arvoa.

Selonteon ongelmissa heijastuu voimakkaasti sen valmistelutapa. Valmisteluun osallistuneilla lienee ollut käytössään sellaista taustatietoa, joka perustelisi puolustuspolitiikan toteutukseen ehdotettuja muutoksia. Ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä toimien johdonmukaisuus jäi kuitenkin joiltakin osin hämäräksi.

Hallitus on päätenyt antamaan selonteon turvallisuus- ja puolustuspolitiikan suuntaviivoista, mikä on hyväksyttävissä. Hallitus valitsi kuitenkin puolustuspoliittisten linjanvetojen valmistustavaksi poikkeuksellisesti ei-parlamentaarisen lähestymisen. Keskusta lähtee siitä, että laajakantoisissa linjakysymyksissä, kuten turvallisuus- ja puolustuspolitiikan perusteissa, valmistelun tulee olla edelleen parlamentaarista. Puolustuslinjan on oltava pitkäjänteistä. Se ei voi vaihdella hallitussuuntausten mukaan eikä perustua kulloisenkin hallituksen julistukseen. Demokraattisen kontrollin ja päätöksenteon kannalta selontekotapa onkin ehkä liian haastava eduskunnalle, jolta nyt vaaditaan tavallista suurempaa valppautta.

Arvoisa puhemies! Oli hyvä, että ministeri Halonen ilmaisi lähetekeskustelussa valmiutensa palata parlamentaariseen valmisteluun.

Helsingissä maaliskuussa järjestetty kahden suurvallan huippukokous onnistui varsin hyvin ja loi pohjan asiakirjalle, jonka presidentti Jeltsin ja Nato-maiden johtajat tänään allekirjoittavat Pariisissa. Haluan tässä yhteydessä antaa presidentti Ahtisaarelle täyden tunnustuksen hänen aktiivisuudestaan huippukokouksen onnistumisen hyväksi.

Turvallisuuspoliittisen selonteon lähetekeskustelua maaliskuussa haittasi keskustelun ankuroituminen tuolloin ajankohtaiseen kysymykseen Naton laajenemisesta. Myöskään hallituksen linja ei selkeästi hahmottunut tuolloisessa tilanteessa. Tänäpä Pariisissa allekirjoitettavan asiakirjan ja Naton laajenemispäätöksen jälkeen on paremmat perusteet arvioida koko Eurooppaa koskevan yhteistyövaraisen turvallisuuden tulevaisuutta.

Kehitys menee hyvään suuntaan sikäli, että Venäjä on yhteistoiminnassa Yhdysvaltojen ja Länsi-Euroopan maiden kanssa. Keskeinen kysymys on, minkä luonteen Nato omaksuu laajenemisen jälkeen. Kylmä sota päättyi rauhanomaisesti, mutta tulevaisuus on edelleen avoin. Virheliikkeet saattavat johtaa pirstoutumiseen tai blokkiutumiseen. Sekä Euroopan että Suomen kannalta ylivoimaisesti paras vaihtoehto on koko Euroopan yhdentyminen, läntisen Euroopan taloudellisen ja poliittisen yhteistyön asteittainen leviäminen koko maanosaan.

Avainkysymys on läntisen Euroopan ja Yhdysvaltojen suhde Venäjään. Ulkoasiainvaliokunta paneutui hyvin Venäjän tilanteeseen. Venäjää kiinnostaa turvallisuusyhteistyö nimenomaan Yhdysvaltojen kanssa, siitä erillään Länsi-Eurooppa ei ole kiinnostava neuvottelukumppani.

Euroopan ja varsinkin suomalaisten etu on, että syntyvässä uudessa turvallisuusjärjestyksessä Venäjä ei eristetä eikä sen anneta eristäytyä. Historian kokemukset todistavat, että eristetyistä suurvallasta kasvaa helposti aggressiivinen ja laajentumishaluinen. Venäjä on yhä suurvalta, vaikka se onkin taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti alennustilassa. Venäjä hallitsee suuria energia- ja raaka-ainevarantoja, ja lisäksi se on ydinasevalta.

Idässä pitäisi kyetä seuraamaan samaa perusoppia, jota lännessä on sovellettu toisen maailmansodan jälkeen: keskinäinen taloudellinen yhteistyö on rauhan varmin tae. Edellytykset siihen

ovat olemassa. Noustakseen taloudellisesta, ekologisesta ja yhteiskunnallisesta ahdingosta Venäjälle on elintärkeää yhteistyö läntisen Euroopan kanssa. Toisaalta on vaikea uskoa läntisen Euroopan vaurauteen ja hyvinvointiin, jos se ei voi olla mukana hyödyntämässä Venäjän energia- ja raaka-ainevaroja. Maanosaamme jakaa syvä ekologinen ja elintasokuilu. Jos Venäjä saa demokratiansa vakautetuksi, kulttuuriltaan ja luonnonvaroiltaan rikkaan maan kehittymistä ei estä mikään.

Korostamme hallituksen selonteossa linjattua ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitetta. Turvallisuuspoliittinen linjamme —sotilaallinen liittoutumattomuus, uskottava, itsenäinen puolustus, tiivistyvä yhteistyö Ruotsin kanssa ja Euroopan unionin jäsenyys —lisää selkeästi Euroopan turvallisuutta. Rakentamalla yhteistyötä Venäjän ja Baltian maiden kanssa lujitamme Itämeren alueen vakautta.

Suomen Nato-jäsenyyttä vastaan puhuvat monet painavat perustelut. Kuten selonteossakin todetaan, Suomeen ei kohdistu uhkia, joiden ehkäisemiseen tai torjumiseen sotilasliiton turvallisuustakuut olisivat tarpeen. Toiseksi Suomen liittoutuminen muuttaisi pohjoisen Euroopan turvallisuuspoliittista asetelmaa. Tähän liittyy keskustelu Venäjän vaikutuksesta Suomen päätöksiin. Suomi tekee linjavalintansa itse, omista kansallisista eduistaan lähtien. Mutta toimisimme lyhytnäköisesti ja epäviisaasti, jos emme valintoja tehdessämme ottaisi huomioon myös sitä, miten oman politiikkamme muuttaminen vaikuttaa naapureihimme. Samaa tietenkin odotamme vastavuoroisesti myös niiltä.

Liittoutumista voi kaikkein vähiten perustella taloudellisilla syillä. Millä matematiikalla selviytisimme Nato-jäsenyyden kustannuksista, kun tahtoa ei näytä riittävän edes Puolustusvoimiemme nykyisten voimavarojen säilyttämiseen? Esimerkiksi Norja on kuuden viime vuoden aikana käyttänyt puolustukseensa kaksinkertaisen markkamäärän Suomeen verrattuna.

Valitettavasti hallituksen harjoittaman liittoutumattomuuspolitiikan uskottavuutta heikentävät hallituksen sisältä tulevat ristiriitaiset kannanotot. Puoluekokoukseen valmistautuvasta kokoomuksesta tuntuu yhä löytyvän niitä, jotka eivät ole lainkaan hallituksen politiikan kannalla. Varsinkin puolustusvaliokunnan puheenjohtaja ja kokoomuksen varapuheenjohtajat esittävät jatkuvasti muutosta hallituksen linjaan.

Hallituksen selonteko sisältää arvion asetetiikan ja sodankäynnin kehityssuunnista. Talou-

dellisen ja teknologisen kehityksen vaikutuksista uhkakuiin ei ole arviota. Millaisten tarkoitusprien hyväksi sotilaallista voimaa ylipäätään voidaan ja kannattaa käyttää?

Entä turvallisuuden uudet, ei-sotilaalliset ulottuvuudet? Tarve varautua ympäristökatastrofeihin, kansainvälisen rikollisuuden kasvuun tai taloudellisiin hätätiloihin selonteossa mainitaan, mutta ne kuitataan ensisijaisesti muiden hallinnonalojen murheiksi. Selvitys siviilialojen turvallisuustekijöistä olisi pitänyt käsitellä samaan aikaan, sillä nyt ei paikoin tiedetty, puhutaanko laajasta turvallisuuden käsitteestä, niin kuin selonteko alussa vihjaa, vai perinteisemmästä puolustuksesta, johon sitten päädytään. Valiokunnan mietinnössä tähän onkin kiinnitetty huomiota.

Turvallisuuden uusiin ulottuvuuksiin olisi pitänyt kuitenkin paneutua perusteellisemmin ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin siksi, että ne ovat todellisia ja myös pelottavan todennäköisiä tämän päivän Euroopassa. Toisaalta siksi, että uudet uhkakuvat asettavat selvästi suuremmat vaatimukset puolustusvoimille ja niiden suorituskyyllä kuin selonteosta ja sen tältä osin ylioptimistisesta virityksestä saattaisi päätellä.

Puhemies! Ulkoasiainvaliokunta joutui tämänkin selonteon yhteydessä käymään kovaa keskustelua kriisinhallinnan käsitteistä ja toteamaan lopulta, että ne ovat kansainvälisesti vaikiintumattomia. Tässä viittaa asken ed. Skinnarin käyttämään puheenvuoroon ja totean, että keskusta ei suinkaan ole itse keksinyt erilaisia käsitteitä, vaan todella saatamme havaita, että kansainvälisesti on kirjavaa käytäntöä. Hvk:ssa syntynyt tilanne osoittaa, että Suomi on toiminut hataralla pohjalla lähtiessään itse kehittämään laajennetun rauhanturvaamisen käsitettä.

Keskusta on edelleen sitä mieltä, että Petersbergin julistukseen sisältyvä rauhan palauttaminen, peacemaking, saattaa sisältää toimenpiteitä, jotka ovat Suomen rauhanturvallain vastaisia. Suomen ei tule missään tapauksessa osallistua rauhaanpakottamiseen.

Suomen omien turvallisuustavoitteiden toteutumisen kannalta on meidän tärkeää toimia hvk:ssa niin, että EU:n ja puolustusliitto Weun yhdistäminen estetään. Tämä Ranskan ja Saksan haave voisi jopa vaikeuttaa Baltian maiden jäsenyysneuvotteluja EU:n kanssa. Sen sijaan EU:n keskittyminen Itämeren alueella taloudelliseen yhteistyöhön lisää selkeästi alueen turvallisuutta. Emme suinkaan ole tässä Weu-asiassa yksin.

Rauhanturvatoiminnassa on tärkeää kehittää Nato-yhteyteen perustuvaa Pfp-yhteistyötä. On luonnollista, että Suomi rauhankumppanuusyhteistyön osanottajana osallistuu turvallisuuspolitiikasta käytävään keskusteluun uudessa euroatlanttisessa kumppanuusneuvostossa. Uusi instituutio korostaa myös Etj:lle kuuluvaa roolia laajapohjaisen eurooppalaisen turvallisuusyhteistyön kehittäjänä.

Merkillistä kyllä, selonteossa on oltu huolissaan, että Suomea ei muka huolitaisi mukaan joihinkin rauhanturvaamistehtäviin. Ifor/Sfor-hanke Bosniassa osoitti, että liittoutumaton maa voi omista lähtökohdistaan hyvin osallistua rauhanturvayhteistyöhön. Pikemminkin kai on huolehdittava, että Suomea ei pakoteta sellaisiin tehtäviin, mikä ei kenties ole maan edun mukaista.

Selonteon merkittävimmät linjanmuutokset löytyvät sen puolustuspoliittisesta osasta. Tähän osaan myös puolustus- ja valtiovarainvaliokunta ovat lausuneet käsityksiään.

Kansallisesta puolustuskyvystämme on myös tulevaisuudessa huolehdittava koko maassa ja kaikissa olosuhteissa. Silloin tarvitaan runsaasti joukkoja. Yleinen asevelvollisuus on näin ollen erittäin perusteltu. Alueellinen liikekannallepajärjestelmä on avainasemassa, eikä sitä voida korvata pienten joukkojen liikkuvuuden lisäämisellä. Tämän vuoksi suunnitelma kolmen valmiusyhtymän luomiseksi kaipaa vielä lisäselvityksiä.

Hallituksen on otettava huomioon laajasti kriisivalmiuden ylläpito. Jos meitä kohtaa todellinen kriisi, EU:n sisämarkkinat eivät meitä pelasta, vaan meidän pidettävä yllä omia tuotantovalmiuksiamme. Puolustusvoimien tarvike-tuotannosta lähteneet tuoteideat ovat laajasti hyödyttäneet myös koko talouttamme. Ilman Nokian kumisaappaita ja kaapeleita ei meillä olisi nyt huippumenestyvää informaatioteknologian suurtuotantoa. Nykylinjalla armeijamme joutuu kuitenkin marssimaan virolaisissa kengissä, ampumaan Kiinan kansanarmeijan ylijäämäseilla ja syömään ruotsalaista näkkileipää. Viimeksi mainittu osaksi aliarvostetun kruunun ansiosta. Tämä on tilanne, eikä sille ole syytä naljailla.

Laaja asevelvollisuusarmeija on myös riippuvainen koko kansan puolustustahdosta.

Laajan huoltovarmuuden osana kotimainen puolustustarviketeollisuus on keskeinen osa Suomen taloudellista ja sotilaallista puolustuskäytä. Hallituksen onkin pikaisesti syytä ryhtyä toimiin puolustustarvikkeista valmistuneen työryhmän raportin pohjalta. Puolustusvälineetölli-

suuden työpaikkojen turvaamiseen on kaksi mahdollisuutta: määrärahojen löytyminen kotimaisille tilauksille tai vienti ulkomaille. Toivon, että hallitus vastaa, miksi se ei halua keskittää kotimaisia hankintoja omalle tuotannollemme.

Keskusta kannattaa kilpailukykyisen viennin edistämistä. Suomen linjan tulee kuitenkin olla aina ja joka paikassa johdonmukainen. Viennin ei tulisi suuntautua maihin, joissa selvästi rikotaan ihmisoikeuksia.

Turvallisuus- ja puolustuselonteon pahin ongelma on kustannusarvioiden puutteellisuus. Eduskuntakäsittelyssä on selvästi tullut esiin, että kustannusarviot ovat vain viitteellisiä, eikä niihin sisälly yksityiskohtaisia vertailulaskelmia. Valtiovarainvaliokunta onkin huomauttanut, että laskettujen pitkän aikavälin säästöjen vastapainoksi ei ole laskettu koulutuksen rakenteen muutoksesta aiheutuvia kustannuksia.

Oulun ja Vaasan varuskuntien lakkauttamisen ja Sodankylän toimintojen supistamisen perusteleminen säästöillä on hataralla pohjalla. Välittömät lisäinvestointien kustannukset on arvioitu ainakin 150:ksi tai lähemmäksi 200 miljoonaa markkaa, mutta niitä ei ole huomioitu kokonaisarvioissa. Selonteossa lähdettiin siitä, että Puolustusvoimien menoihin voitaisiin käyttää työllisyysvaroja. Työvoimaministeriön varojen käytöstä ei ole kuitenkaan saatu minkäänlaisia takeita.

Organisaatiomuutoksen aiheuttamista työpaikkojen vähennyksistä ja tämän vaikutuksista varuskuntapaikkakunnille hallituksella ei ole selvityksiä. Hallitus on vasta jälkikäteen asettanut työryhmän arvioimaan näitä ongelmia. Itse pääministeri Lipponen vakuutti lähetekeskustelussa, että "Hallitus on tässä selonteossa lähtenyt siitä, että irtisanomisista ei suoriteta. Henkilökuntaa niin sanotusti kohdennetaan uudelleen".

Puhemies! Vaikkei lakkautuspäätöksiä ole vielä eduskunnassa tehty, ensimmäiset irtisanomiset Oulussa ovat kuitenkin todellisuutta. Miten tämä tukee asianomaisen paikkakunnan työllisyyttä, kuten pääministeri lähetekeskustelussa linjasi? Myös puolustusvaliokunnan eräiden jäsenten takinkääntö kriittisellä hetkellä loi ikävän kuvan tahdottomasta politiikasta.

Toimivan, hajautetun varuskuntarakenteen purkaminen ei olekaan puhdas talouskysymys eikä työvoimapolitiittinen ratkaisu, vaan hallituksen poliittinen päätös. Puolustusvoimien ylimmän johdon taholta on eduskunnassa muistutettu, että mm. Oulun alasajoa harkittiin jo Esko Ahon hallituksen aikana. Silloin löytyi poliittista

tahtoa torjua Oulun ja Vaasan varuskuntien lakkauttaminen ja tahtoa pitää kiinni kattavasta puolustusrakenteesta, vaikka jouduttiinkin toteuttamaan mittava puolustushallinnon säästöhanke.

Valiokuntien kuulemisessa kävi ilmi sekin, että muutamat kalliit helikopterit eivät voi korvata alueellista liikekannallepanon järjestelmää. Merkittäviä uusia hankintoja ei myöskään voida toteuttaa ilman lisärahoitusta, sillä Hornet hankintojen lasku rasittaa yhä. Hallituksen suunnitelma supistaa neljässä vuodessa yli 1,7 miljardia varsinaisesta toiminnasta lieene epärealistinen uskottavaa puolustusta silmällä pitäen. Toisaalta Puolustusvoimat odottaa saavansa parina seuraavana vuonna noin 600 miljoonan vuotuisen lisärahoituksen. Ristiriidat ovat ilmeisiä.

Uudet säästöt kohdistuvat raskaasti Puolustusvoimien toimintamenoihin. Suuri osa varsinaisesta toiminnasta ja koulutuksesta voikin vaarantua. Hallituksen linja merkitsee, että koneita voi kyllä tulevaisuudessa olla, mutta ei resursseja niiden käyttämiseen —ainakaan virkaan ulkopuolella.

Koko kansantalouden kannalta asianmukaisia kustannusvertailuja säästöjen toteuttamisesta ei ole esitetty, siksi keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että ehdotettujen varuskuntien alasajon sijasta eri vaihtoehdot ja niiden toimivuus on vielä huolellisesti tutkittava.

Keskusta yhtyy selonteon arvioon, että puolustuksemme tulee jatkossakin nojautua yleisen asevelvollisuuden ylläpitämiseen. Se on Suomen kaltaiselle maalle sopivin keino toteuttaa itsestä puolustusta.

Koulutusjärjestelmän uudistamisen on myös tuettava tätä linjaa. Uudistamisen yhteydessä on tarkasti selvitettävä, että se tukee koko ikäluokan mahdollisuuksia osallistua myös esimieskoulutukseen. Vaatii mittavia porkkanoita, että rahapulassa tai koulutuspaikan menettämisuhan alla painiskeleva nuori jäisi päivärahalla puoleksi vuodeksi pitempään palvelukseen. Ehdotettujen 6 ja 12 kuukauden palveluaikojen lisäksi olisi selvitettävä myös muut vaihtoehdot.

Selkeydestään huolimatta puolivuotisjaossa on ongelmia: palvelun kannalta vaihdot olisi jakosotettava keskikesään ja talveen, jotta kaikki kokisivat sekä kesän että talven oloja. Tästä taas voi tulla ongelmia opiskelupaikkojen vastaanottamisen kanssa. Ennen päätöksiä on oltava varmuus siis myös tarvittavista kannustimista. Sitä emme voi hyväksyä, että vähitellen vain sotatoimista innostuneimmat ”lammiot” jäisivät esi-

mieskoulutukseen 12 kuukaudeksi. Kehitys joutaisi ajan mittaan kohti ammattiarmeijaa.

Puhemies! Kuten puheenvuorossani olen perustellut, selonteko ja mietintö ovat jääneet eräiltä merkittäviltä osiltaan puutteellisiksi. Siksi keskustan ryhmän puolesta ehdotan seuraavia lausumia:

”Eduskunta edellyttää, että tulevaisuudessa puolustuspoliittiset uudistukset valmisteltaisiin parlamentaarisessa toimitelmassa.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus toimii siten, että Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisienhallintaan ei ole ristiriidassa Suomen rauhanturvallisuuden kanssa, ja että hvk:ssa Suomi toimii niin, että EU:n ja Weu:n sulauttaminen esteetön.”

”Eduskunta edellyttää, että esitys kolmen valmiusryhmän perustamiseksi arvioidaan uudelleen ja tähän liittyen luovutaan suunnitelmasta lakkauttaa Oulun ja Vaasan varuskunnat sekä supistaa Sodankylän varuskunnan toimintaa.”

”Eduskunta edellyttää, että valtiovalta huolehtii kotimaisen puolustusmateriaalituotannon jatkumisesta siten, että kotimaisen tuotannon osuus turvataan nykyistä paremmin.”

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon lähetekeskustelusta on vain muutama kuukausi. Euroopan turvallisuuspoliittisessa arkkitehtuurissa on näiden kuukausien aikana edistytty ripeästi. Suomen isännöimä Bill Clintonin ja Boris Jeltsinin välinen huippukokous maaliskuussa oli askel kohti vakaampaa ja turvallisempaa tulevaisuutta. Kokouksen jälkeen liikkeelle lähteneet tapahtumat ovat johtaneet perusasiakirjan syntymiseen Naton ja Venäjän välisistä suhteista, yhteistyöstä ja turvallisuudesta.

Meneillään olevaa ajanjaksoa kuvaa hyvin se, että myös tulevien lähikuukausien aikana tulee tapahtumaan paljon. EU:n huippukokouksessa on jo vajaan kuukauden päästä tavoitteena päästä yhteisymmärryksen unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämistä sekä EU:n ja Weu:n tulevasta suhteesta. Muutama viikko tästä Nato puolestaan pitää oman huippukokouksensa, jossa sen on tarkoitus julkistaa ne maat, joiden kanssa laajentumiskeskustelut ensimmäisessä vaiheessa aloitetaan.

Selonteon mukaan Euroopan unioni, Venäjä ja Nato ovat Suomen kannalta Euroopan turvallisuuskehityksen keskeisimmät tekijät. Kaikki nämä ovat viime kuukausien aikana ja tulevat lähikuukausien aikana edelleen omalta osaltaan

mukautumaan uuteen eurooppalaiseen todellisuuteen tavalla, joka vaikuttaa myös Suomen asemaan ja sen tekemiin ratkaisuihin.

Edellä esitetyn perusteella on selvää, että nyt käsillä oleva selonteko olisi, jos se olisi laadittu vaikkapa vain puoli vuotta nyt tehtyä myöhemmin, monin osin erisältöinen. Vielä erilaisempi se varmasti olisi ollut, jos se olisi laadittu vuotta myöhemmin kuin nyt tehtiin. Kysymys on sinänsä itsestäänselvistä, mutta samalla varsin relevantista asiasta. Olemmehan me nyt linjaamassa muun muassa Puolustusvoimiemme tulevaisuutta olosuhteisiin, joiden koko kuvaa emme vielä tiedä emmekä voikaan tietää.

Ottaen huomioon niiden muutosten runsauden, joita käynnissä oleva ajanjakso maanosamme turvallisuusrakenteiden osalta sisältää, kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että valtioneuvosto pitää eduskunnan jatkuvasti asianmukaisesti informoituna ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa lausunnossaan Suomen turvallisuuspolitiikan lähtökohtana olevan valtioiden oikeuden itse valita omat turvallisuusjärjestelynsä. Tämä koskee myös Suomea itseään. Vallitsevien olosuhteiden ratkaisevasti muuttuessa myös Suomella on oltava valmius harkita uudelleen omaa turvallisuuspoliittista perusratkaisuaan. Naton, Venäjän ja EU:n kehityksen ohella tähän vaikuttavat myös läntisen naapurimme Ruotsin tekemät ratkaisut. On kuitenkin hyvä huomata, kuten eräs ulkoasiainvaliokunnassa kuultu asiantuntija osuvasti totesi, ettei poliittisen vallan haltija voi pohdiskella vapaasti kaikkia ajateltavissa olevia vaihtoehtoja ilman, että siinä nähdään jo kannanottoja ajankohtaisiin asioihin. Vaikka kysymys siitä, minkälaisia muutoksia vallitsevista olosuhteista tulisi tapahtua, jotta Suomen olisi syytä muuttaa perusratkaisuaan, onkin relevantti, se on myös luonteeltaan sen kaltainen, ettei kysymyksen ainakaan nykyisessä tilanteessa ole mahdollista vastata.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyykin hallituksen kantaan, jonka mukaan turvallisuuspolitiikkamme perustuu sotilaalliseen liittoutumattomuuteen, itsenäiseen ja uskottavaan puolustuskykyyn sekä Euroopan unionin jäsenyyteen. Korostamme kuitenkin samalla, ettei tämä ole olosuhteiden muutoksista riippumaton pyhä lähtökohta, jota ei maailman muuttuessa voisi tai jopa tulisi tarkistaa.

Keskusteltaessa itse kunkin valtion oikeudesta itse päättää omista ratkaisuistaan on hyvä

huomata, että myös käynnissä olevassa Naton laajentumiskeskustelussa on kyse juuri tästä. Ajatus Naton laajentumisesta ei ole Natosta itsestään tai sen päämajasta lähtöisin, vaan perustuu kommunismin ikeestä vapautuneiden entisen Itä-Euroopan kansojen halukkuuteen päästä liittouman jäseniksi. Aloitteentekijöinä tässä prosessissa ovat itsenäiset eurooppalaiset valtiot, jotka pyrkivät käyttämään omaa oikeuttaan päättää omista turvallisuuspoliittisista perusratkaisuistaan.

Suomen tehtävänä ei liittoumaan kuulumattomana maana ole näkemysten esittäminen siitä, mitkä maat tulisi missäkin järjestyksessä ottaa Naton jäseniksi. Arviomme kokoomuksen eduskuntaryhmässä kuitenkin on, että laajentumisprosessi sinänsä edistää vakautta ja rauhaa maanosassamme edellyttäen, että se sujuu ainakin säällisessä konsensuksessa Venäjän kanssa. Syntymässä oleva Nato — Venäjä-sopimus antaa aiheen olettaa, että tämä on mahdollista.

Suomi on kuitenkin EU:n jäsen, ja sillä on paitsi täysi oikeus myös velvollisuus vaikuttaa EU:n laajentumisprosessiin. Kun näyttää siltä, etteivät Baltian maat tule kuullaan Naton laajentumisen ensimmäiseen aaltoon, on sitäkin tärkeämpää, että ne otetaan huomioon tasavertaisesti muiden hakijoiden kanssa EU:n päättäessä omasta laajentumisestaan. Baltian mailla on EU:n itsensä jo tekemien päätösten mukaan yhtäläinen oikeus omien meriittiensä ja oman sisäisen kehityksensä perusteella päästä unionin jäseniksi kuin millä tahansa muullakin hakijalla. Suomen erityinen velvollisuus on pitää huolta siitä, ettei Baltian maita syrjitä EU:n laajentumisen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy ulkoasiainvaliokunnan kantaan, jonka mukaan Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittisten näkemysten ja ratkaisujen viime aikoina tapahtunut lähentyminen on erittäin merkityksellistä. Samalla se luo edellytykset nykyistä pidemmälle menevän sotilaallisen yhteistyön kehittämiselle maidemme välille.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa mietinnössään myös sitä, että taloudellinen turvallisuus on osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. "Mitä kilpailukykyisempi talous on, sitä enemmän sillä on joustavuutta ja sopeutumiskykyä sekä normaaliolosuhteissa että poikkeusoloissa", mietinnössä todetaan.

Emu-prosessi on osa maamme taloudellisen turvallisuuden edistämistä. Paitsi että se parantaa mahdollisuuksiamme omasta kilpailukyky-

tämme huolehtimiseen, se myös kytkee meidät osaksi EU:lle tätä kautta syntyvää kovaa ydintä. Emu-jäsenyys edistää maamme kansainvälisiä vaikutusmahdollisuuksia ja pitää meidät siinä pöydässä, jossa yhä keskeisempi osa maanosamme tärkeistä ratkaisuista tehdään. Tämän ulko- ja turvallisuuspoliittista merkitystä ei tule aliarvioida.

Arvoisa puhemies! Puolustusvaliokunta antoi selonteon toisesta osasta ”Suomen puolustuksen kehittäminen” oman realistisen lausuntonsa. E erityisen tärkeää valiokunnan mukaan on rauhajan koulutusjärjestelmän kehittäminen niin, että se tuottaa taistelukelpoisia sodanajan yksilöitä, jotka kykenevät toimimaan koko valtakunnan alueella. Koulutuksessa on pyrittävä yhä enemmän antamaan koulutettaville niitä tietoja ja taitoja, joilla varmistetaan puolustuskyky myös tulevaisuuden yhä nopeammin muuttuvissa tilanteissa. Itsenäinen ja uskottava puolustuskyky on sotilaallisen liittoutumattomuuden välttämätön ennakkoehto.

Sodan luonne tulevaisuudessa ei muutu vain fyysisesti taistelulenttien siirtyessä ratkaisevasti metsistä kaupunkeihin, vaan myös tekniikan ja varusteiden kehittyminen asettavat omat vaatimuksensa koulutukselle. Varusmiespalvelusta kehitettäessä on kiinnitettävä huomiota myös riittäviin resursseihin opetuksessa. Vain seuraamalla teknistä kehitystä ja panostamalla koulutuksessa tietotaitoon —tulevaisuudessa sodankäynti on yhä enemmän tietojärjestelmien varassa— luodaan uskottavuutta varusmieskoulutukseen. Varusmiesten lukumäärällä ei korvata osaavien, tekniikkaa ja elektronista sodankäyntiä taitavien ja ymmärtävien sotilaiden todellista puolustuskykyä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy puolustusvaliokunnan näkemykseen, että varusmiespalvelusta on kehitettävä rationaalisemmaksi. Jos varuskuntien lukumäärä vähenee, joutuu varusmies suorittamaan asepalvelustaan yhä useammin pitkienkin matkojen päähän kotiaan. On järkevää, että armeijassaoloaika käytetään tehokkaasti hyväksi. Tehokkuutta voidaan lisätä muun muassa käyttämällä yhä useammin viikonloppujakin aktiivisiin harjoituksiin. Samoin lisäämällä maastoharjoitusleirejä, metsäkeikkoja, voidaan saada opetukseen lisää tehokkuutta. Uusien varusmiesaikojen suunnittelussa on kuitenkin oltava varovainen.

Siviilipalvelus kestää nykyisellään vain 13 kuukautta. Tänä aikana siviilipalvelusmies jatkaa aivan liian usein vastaavissa työtehtävissä

kuin ennen siviilipalvelustaan. Merkittävän poikkeavuus on palkan muuttuminen sitä alemmaksi korvaukseksi, joka sekin tosin on suurempi kuin varusmiehelle maksettava päiväraha. Monet pystyvät myös käyttämään siviilipalvelusaikansa yleishyödyllisesti, minkä lisäksi sen aikana voi hankkia arvokasta työkokemusta.

Varusmiesaika puolestaan kuluu enemmän tai vähemmän eristyksissä muusta yhteiskunnasta. Suunniteltu jopa 12 kuukauden mittainen varusmiespalvelus on jo tämän takia saatava riittävän houkuttelevaksi, jotta varusmiespalvelus olisi tulevaisuudessa edes kilpaileva vaihtoehto siviilipalveluksen kanssa. Vähintään yhtä tärkeitä on, että itse varusmiespalveluksen eriytyminen hyvin eripituisiksi palvelusjaksoiksi ei johda tilanteeseen, jossa kannustimet pidemmän palvelusajan valitsemiseksi muotoutuvat liian vähäisiksi. Järjestelmän tulee olla sen kaltainen, että ne, jotka Puolustusvoimiemme edun nimissä tarvitsevat koko vuoden mittaisen koulutuksen, myös ovat motivoituneita sen hankkimaan.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä vaatii, että ennen varusmiesaikojen pituuksista tehtäviä esityksiä on huolellisesti selvitettävä, mitä kannustimia pisimpien palvelusaikojen yhteyteen voidaan liittää. Tällöin on mietittävä myös muita kuin taloudellisia houkuttimia, esimerkiksi koulutuksen hyödyntämistä siviilielämässä.

Varusmiesaijoja lyhennettäessä on koulutuksessa kiinnitettävä entistä enemmän huomiota reservin taitojen ylläpitämiseen. Reserviläisillä on oltava nykyistä parempi tuntuma nopeasti muuttuviin sodanajan tehtäviin. Tämä varmistetaan ainoastaan kertausharjoitusten määrää tulevaisuudessa tuntuvasti lisäämällä. Nykyisin reservin taitojen ylläpitäminen on resurssipulan takia jäänyt pahasti unohtuksiin. Kehityksessä mukana pysyminen ja uudet tekniset mahdollisuudet vaativat kuitenkin jatkuvaa johdonmukaista panostamista koulutukseen.

Varuskuntien lukumäärällä spekulointi ja varuskuntien sijainnin tekeminen turvallisuuspoliittiseksi linjakysymykseksi on kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä väärin. Puolustusvoimissa on voitava tehdä rakenteellisia uudistuksia niin nyt kuin varmasti myös tulevaisuudessa. Viime hallituskaudella lakkautettiin varuskunnat Kontiorannasta sekä Kouvolasta. Rakenneuudistus kohdistuu tällä kertaa läntiseen Suomeen Vaasan ja Oulun varuskuntien lakkauttamisena. Päätös on tälläkin kertaa vai-

keaa, kuten olivat edellisetkin, keskustan johdolla tehdyt ratkaisut.

Varuskuntien lakkauttamisesta käytyä keskustelua ovat varjostaneet koko ajan alueelliset ongelmakysymykset. Ongelmat ovat sinänsä todellisia (Ed. Saaren välihuuto) — Pääministeri oli teiltä — eikä niitä missään tapauksessa tule väheksyä. Puolustuspoliittisten rationalisointiratkaisujen vaikutusta ei kuitenkaan voi pohtia vain ahtaasti määritellystä aluepoliittisesta näkökulmasta. On pystyttävä katsomaan kokonaisuutta.

Toisaalta ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään, ettei kaikkia organisaatiouudistuksen edellyttämiä selvityksiä ole vielä saatavilla. Päätösten pitkittäminen ja hankalien ratkaisujen siirtäminen muiden harteille eivät kuitenkaan kuulu kokoomuslaiseen politiikkaan. Suomen puolustuspoliittista turvallisuutta varuskuntien lakkauttaminen ei muuta. Kyse on rauhanajan koulutuksen uudelleen kohdistamisesta. Sodanajan puolustus ei nojaa rauhanajan koulutuskeskusten lukumäärään.

Arvoisa puhemies! Suomi on väestöltään pieni, mutta alueeltaan laaja, resursseiltaan rajallinen kansakunta sotilaspoliittisesti poikkeuksellisen merkityksellisellä alueella. Maamme turvallisuus perustuu pitkälti järkevään ja pragmaattiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, mutta viime kädessä kansan isänmaallisuuteen ja haluun puolustaa maataan sekä sen keskeisiä arvoja. Tämän maanpuolustustahdon luomisessa ja ylläpitämisessä on niin meillä poliitikoilla kuin Puolustusvoimillakin merkittävä rooli.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Kahden viime vuoden aikana on eduskunnalle tarjoutunut lukuisia tilaisuuksia keskustella ja päättää ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjauksista. Vuoden 1995 turvallisuuspoliittinen selonteko, hallitustenvälistä konferenssia koskeva selonteko ja viime syksyn tulevaisuusselonteko kaikki käsitelivät myös ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa perustuen samalle pohjalle. Nyt käsillä oleva selonteko vahvistaa turvallisuuspolitiikan peruslinjaa, mikä onkin luonnollista. Ei ole tapahtunut mitään sellaisia dramaattisia muutoksia, jotka aiheuttaisivat kokonaan uudelleenarvioinnin.

Loppuvuonna 1995 eduskunta hyväksyi laajan ja perusteellisen keskustelun jälkeen ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvän, valtioneuvoston selontekoa tukevan peruslinjan yksimielisesti. Erimielisyyttä oli lähinnä kriisinhallintajoukoista. Tuolloin eduskunta totesi oikeak-

si linjan, jonka mukaan Suomi edistää muuttuvissa oloissa parhaiten Pohjois-Euroopan vakautta pysyttelemällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä uskottavaa itsenäistä puolustusta. Hyväksyessään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön eduskunta vahvisti sen, että Suomi torjuu uusien etupiirien luomisen Eurooppaan eikä ole hakemassa Naton jäsenyyttä. Samalla eduskunta piti oikeana periaatetta, jonka mukaan Suomi kunnioittaa kaikkien maiden oikeutta valita omat turvallisuusratkaisunsa eikä siten ota kantaa Baltian maiden tai muidenkaan maiden Nato-jäsenyyteen sinänsä.

Edellä sanottua taustaa vasten on ollut hämmästyttävää seurata viime kuukausina ja vuosina käytyä keskustelua. Eräät kansanedustajat, jopa ministerit, jotka yhtyivät eduskunnan yksimieliseen kantaan, ovat kuluneen runsaan vuoden aikana vaatineet uutta keskustelua Suomen Nato-jäsenyydestä tai suorastaan vaatineet Natoon liittymistä. On myös vaadittu, että Suomen tulisi aktiivisesti tukea Baltian maiden jäsenyyssuhteita.

Keskustelu on toki paikallaan ja sitä onkin käyty runsaasti, mutta olisi kuitenkin toivottavaa, että kun laajan ja avoimen keskustelun perusteella teemme yksimielisen päätöksen, päätös loisi linjaa tulevalle keskustelulle ja päätöksenteolle varsinkin, jos ei suuria muutoksia turvallisuusympäristössämme tapahdu. On varmaan kansallisten kannalta hyvin hämmäntävää, jos nyt esimerkiksi tällä viikolla tehtävän päätöksen jälkeenkin keskustelu jatkuisi ikään kuin emme olisi yhteistä linjaa löytäneet. Uskon nimittäin, että nytkin olemme yksimielisiä peruslinjasta, joka selonteossa ja valiokunnan mietinnössä on rakennettu. Vastalause ei koske peruslinjaa, vaikka keskustan ryhmän puheenvuoro kuulosikin kovin kriittiseltä ja kovasanaiselta, mutta vastalauseessa ei ole mitään sitä vastaan, mikä on meidän ulkopoliittinen ja turvallisuuspoliittinen peruslinjamme.

Selonteko toteaa, että Suomen turvallisuuspolitiikan perustekijöinä ovat sotilaallinen liittoutumattomuus, itsenäinen puolustus ja Euroopan unionin jäsenyys. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä linjaus on oikea ja merkitsee myös sitä, että Suomi toimii valitun linjan mukaan hallitustenvälisissä konferenssissa ja kaikissa niissä yhteyksissä, joissa turvallisuuspoliittista linjaamme testataan ja sovelletaan käytäntöön.

Selonteko siis vahvistaa aiemman linjan, mutta sen perustarkoituksena on luoda suuntaviivat Suomen puolustuksen kehittämiseksi. Koko selon-

teon alkuosa on siis tarkoitettu perusteluksi sille, miksi, miten ja millaisin resurssein Suomen puolustusta aiotaan kehittää. Useat asiantuntijat ovat kritisoineet selonteon osien erilaisuutta, jopa ristiriitaisuutta. Ensimmäinen osa pyrkii kaventamaan perinteisen voimapolitiikan aluetta etsien laajaa turvallisuuskäsitystä. Puolustuspoliittinen osa taas rakentuu pääosin perinteiseen voimapolitiikkaan.

Valiokunta arvioi, että selonteon ulko- ja puolustuspoliittisia osia ei ole laadittu koordinoitusti ja ne nojaavat siksi erilaisiin käsityksiin ulkoisen ympäristön haasteista. Valiokunta painottaakin, että turvallisuutta tulee käsitellä yhtenä laajan turvallisuuden kokonaisuutena. Siten myös puolustuspolitiikkaa tulee tarkastella aina yhdessä muiden elementtien kanssa osana laajaa ja yhteistyövaraista turvallisuutta.

Selonteon toisen osan alussa todetaan, että Suomen turvallisuuspolitiikan perustana on uskottava kansallinen puolustuskyky. Tämä harhaanjohtava ja suorastaan virheellinen ajatus sai ulkoasiainvaliokunnan erityisesti korostamaan, että ulkopoliittikka on turvallisuuspolitiikan kokonaisuudessa ensisijainen osatekijä. Oikein mitoitettun puolustuspolitiikan tulee tukea sitä, samalla kun puolustuspolitiikan eri osa-alueiden käyttöarvo ulkopoliittikan välineenä kansainvälisessä toimintaympäristössä, turvallisuusyhteisössä, on kasvanut.

Selonteon valmistelutapaa on arvosteltu voimakkaasti erityisesti opposition taholta, myös äskен keskustan ryhmäpuheenpuheissa, ja väitetty sen johtaneen yksipuoliseen arvioon puolustuksen tilasta ja tarpeesta. Vastalauseissaan keskusta haikailee entiseen käytäntöön eli parlamentaarisiin puolustuskomiteoihin tai -toimikuntiin. Valmistelu oli toki aiemmin parlamentaarista komiteatasolla, mutta varsinainen päätösehdotus syntyi hallituksessa oppositiota kuulematta ja ajettiin budjettikäsittelyssä läpi hallitusrintaman voimin. Ne taustatiedot, joita nyt on kaivattu, eivät yleensä koskaan kantautuneet eduskuntaan asti, vaan jäivät niihin komiteoihin. Näin syntyi muun muassa päätös Hornet-hävittäjien ostamisesta, jota päätöstä jälkeenpäin on tuskailtu sen viedessä rahat muulta puolustuksen kehittämislä. Vasemmistoliitto vastusti aikoinaan päätöstä, mutta eipä siinä auttanut parlamentaarinen valmistelu, kun vähemmistöön jättiin.

Toisaalta voitaneen sanoa, että laajapohjainen hallitus edustaa varsin laajaa turvallisuuspoliittista näkökulmaa. Lisäksi voitaneen todeta,

että oppositiolla ei liene erilaisia käsityksiä Suomen turvallisuuspolitiikan peruslinjasta. Niitä ei ole ainakaan esitetty. Miksi siis kiukutella? Kannattaako haaskata voimia sen sanomiseen, että rakennuksen piirustukset ovat oivat ja rakennustyö on tehty mainiosti, mutta rakentaja on väärä?

Selontekomenettelyssä koko eduskunta osallistuu asian käsittelyyn ja päätöksentekoon. Eiköhän tämä ole parlamentaarista. Ulkoasiainvaliokunta katsookin, että eduskunnan kanta puolustuspolitiikan suuntaviivoihin voidaan hankkia vain itse eduskunnassa tapahtuvan käsittelyn kautta, jolloin selonteko on sovelias menetelmä tähän tarkoitukseen.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä yhtyy selonteon käsitykseen, jonka mukaan Suomen tavoitteena on tehokas yhteinen turvallisuus, joka perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien, Euroopan turva- ja yhteistyöjärjestön ja Euroopan neuvoston periaatteille. Meidän käsityksemme mukaan ulkopoliittikan tulee luoda perustaa yhteistyövaraiselle turvallisuudelle. Se tarkoittaa pyrkimystä laajaan kansainväliseen yhteistyöhön ja vastuuseen. Maaailma on muutakin kuin Eurooppa, joka ei sekään ole sama kuin Euroopan unioni. Siksi painotamme Ety-järjestön merkitystä turvallisuusinstituutioiden joukossa, sillä Etyjillä on jäsenyydeltään kattavana foorumina erityiset edellytykset edistää järjestöjen yhteistyötä.

Euroopan turvallisuusrakennetta on kehitettävä siten, että järjestöt täydentävät ja vahvistavat toisiaan. Millään niistä ei tule olla toimiva toisten yli. Tämä selonteon ilmaisu on paikallaan, sillä ovathan Euroopan neuvosto, Euroopan unioni ja Nato vahvistaneet rooliaan ja asemaansa Euroopan turvallisuusjärjestelyissä.

Näiden instituutioiden tarkastelu ei saa hämärtää sitä tosiasiaa, että Euroopan turvallisuuden kehittäjinä ja vakauttajina toimivat edelleen valtiot, erityisesti suuret valtiot. Valtioiden käyttävät politiikkansa välineinä instituutioita eli Euroopan unionia, Natoa tai Euroopan neuvostoa, jos ne katsovat sen olevan omien etujensa mukaista.

Hallitustenvälisen konferenssin keskusteluissa ja neuvotteluissa se tietenkin näkyy Saksan ja Ranskan painavassa roolissa Länsi-Euroopan unionin kehittämisen ja muunkin turvallisuuspolitiikan suhteen. Se näkyy myös Venäjän ja USA:n vaikutusvallassa. Nato on laajenemassa, mutta sen ongelmista ja seurauksista neuvottelevat USA ja Venäjä. Toivottavasti tänään allekirjoitettava sopimus tuo tähän hyviä ratkaisuja.

Ulkoasiainvaliokuntahan pitääkin oikeana selontekoon liittyvää toteamusta, että Nato on edelleen ensisijaisesti Yhdysvaltojen johtama puolustusliitto, vaikka se onkin muuttumassa pelkästä kollektiivisen puolustuksen järjestöstä laajan turvallisuuspoliittisen yhteistyön ja vaikauspolitiikan välineeksi.

Viitaten viime maaliskuun huippukokoukseen Helsingissä valiokunta pitää merkittävänä suurvaltasuhteiden säilymistä vakaina siitä huolimatta, että Venäjän vastustava asenne Naton laajenemiseen säilyy.

Ulkoasiainvaliokunta arvioi myös parhailaan hallitustenvälisessä konferenssissa pohdittavaa Länsi-Euroopan unionin tulevaisuutta ja torjuu Länsi-Euroopan unionin sulauttamisen Euroopan unioniin. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että Suomi selvästi torjuu ajatuksen Weu:n, siis Länsi-Euroopan unionin, ja Euroopan unionin yhdistämisestä, koska lopputulos olisi täysin ristiriidassa Suomen tavoitteiden kanssa. Jos yhdistyminen tapahtuisi, Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus olisikin muistokirjoituksen arvossa erään selonteon lehdillä.

Yhteisen turvallisuuden ja arvion turvallisuustilanteen myönteisestä kehityksestä tulee olla myös Suomen puolustuspolitiikan kehittämisen perusteena. Selonteon alkuosan analyysistä seuraa arvio, ettei asevarainen turvallisuus ja puolustusmäärärahojen lisääminen voi olla Suomen turvallisuusetujen mukaista. Tästä lähtökohdasta vasemmistoliiton eduskuntaryhmä arvioi selonteon varsinaista asiaa, puolustuksen kehittämistä.

Meidän mielestämme on myös tärkeää muistaa ulkopolitiikan ensisijaisuus ja laaja turvallisuuden käsite. Se merkitsee turvallisuuden taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen ulottuvuuden arvioita. Globaali tarkastelu nostaa esiin maailmanlaajuisen vakauspolitiikan keskeiset kysymykset kuten kansainväliset taloussuhteet, kehitysmaiden aseman, köyhyyden, kuivuuden, nälkähädän, väestön kasvun ja maailmanlaajuiset ympäristöuhat. Nämäkin sektorit vaativat resursseja myös meiltä, pieneltä Suomelta. Asevarainen turvallisuus on kuitenkin vain osa, vaikkakin tärkeä osa kansallista ja kansainvälistä turvallisuutta.

Tässä selonteossa on, kuten sanottu, pääosassa varsinaisen puolustuksen kehittäminen. Selonteon mukaan Euroopan sotilaallisen tilanteen muutokset eivät ole aiheuttaneet tarvetta tarkistaa Suomen puolustusratkaisua, joka perustuu

koko valtakunnan kattavaan alueelliseen puolustusjärjestelmään ja yleiseen asevelvollisuuteen. Tämä on hyväksyttävä lähtökohta.

Vasemmistoliitto hyväksyy liittoutumattomuuden ja uskottavan itsenäisen puolustuksen. Tästä seuraa ymmärtääkseni, että tarpeelliset varat on puolustukselle turvattava, jotta itsenäisyys ja uskottavuus turvataisiin. Mutta doktriinista tai tilanteesta ei seuraa mitään erityistä lisärahoitustarvetta eikä tiukassa valtiontaloudellisessa tilanteessa Puolustusvoimilla voi olla mitään erityisasemaa. Sellaisia uhkia ei selonteon alkuosa ennusta, että ne vaatisivat erityistä lisäpanostusta.

Pitkäjänteistä suunnittelua toki tarvitaan, mutta kuten valiokuntakin toteaa, puolustushallinnon tulee muiden hallinnonalojen tapaan noudattaa vuosittaista talousarviomenettelyä siihen sisältyvine tilausvaltuuksineen. Selonteon liitteessä esitetyt hankesuunnitelmat ja kustannukset ovat suuntaa-antavia, eivät sitovia. Vasemmistoliiton ryhmä pitää suuntaa siinä mielessä oikeana, että pyrkimys on pitää puolustusmenojen osuus noin 1,5 prosentin tasossa bkt:stä ja noin viiden prosentin tasossa valtion menoista. Eurooppalaisessa vertailussa taso ei ole huikea, mutta nostamiseen ei ole mitään syytä. Valtiontalouden ongelmat ja suuri velkataakka asettavat puolustussektorille aivan samat rajoitukset kuin sosiaali-, terveys- tai opetussektorillekin.

On varmaa, että paineet määrärahojen korottamiseen tulevat olemaan kovat Puolustusvoimien taholta. Valtiovarainministeri on kantanut huolta valtionvelasta ja huokaillut syntymättömien lasten puolesta jo muutaman miljoonan lisäkustannusten uhatessa työttömien tai lapsiperheiden aiheellisten vaatimusten johdosta. Lähitulevaisuudessa punnitaan ministeri Niinistön kyvyt. Pystyykö hän torjumaan Puolustusvoimien ja kenraalien puolelta tulevat paineet? Tässä punnitaan Niinistö.

Lähivuosien keskeisenä tavoitteena on Puolustusvoimien toiminnan turvaaminen ja rakennemuutoksen toteuttaminen. Tavoitteet tulee toteuttaa valtiontalouden sallimissa puitteissa, kuten jo Lipposen hallituksen ohjelmassa todetaan. Ulkoasiainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että uudelleenorganisoinnista saattaa aiheutua jopa 150—200 miljoonan markan välitön investointitarve. Valiokunta arvelee, että valtiontaloudelliset syyt eivät kiistatta puolla lyhyellä tähtäimellä suunniteltua rationalisointia, vaan toimet on ratkaistava muilla perusteilla. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen,

että organisaatiouudistuksen edellyttämät välttämättömät perusselvitykset puuttuvat vielä tässä vaiheessa. Melko takaperoista on, että vasta hallituksen kirjattua selontekoon eräiden varuskuntien lakkauttamisen on asetettu työryhmä selvittämään lakkauttamisen seurauksia kyseisille paikkakunnille.

Varuskuntien lakkauttaminen on julkisuudessa ja monien mielessä noussut koko selonteon ja puolustuksen rakennemuutoksen tärkeimmäksi asiaksi. Sitähän se ei tietenkään ole. Mutta on perin kiusallista joutua syytetyjen penkille lakkauttamisesta syytettynä asiassa, jonka perustelut ovat vieläkin hämärät. Säästöjä ei synny ja on syytä epäillä, tokko koulutuksen tehokkuuskaan lisääntyy. Käsitykseni mukaan on kyse rakennemuutokseen ja uuteen sotilaalliseen strategiaan liittyvästä linjauksesta, joka perustuu sotilasjohdon vaatimuksiin ja jonka perusteet on hallitukselle niin vakuuttavasti esitetty, että linjaus on hyväksytty selonteossa. Pidän kyllä perusteltuna palvelusaikojen porrastusta, joka osaltaan pienentää samaan aikaan palveluksessa olevien varusmiesten maksimivahvuutta. Silti on vaikeata ymmärtää ja hyväksyä alueellisestikin niin epätasapainoista esitystä kuin varuskuntien kohdalla on tehty.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä hyväksyy ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä esitetyt suuntaviivat ja huomautukset, jotka täydentävät ja selventävät selonteon linjauksia. Kuten edellä totesin, tämänkertainen selonteko viitoittaa pääasiassa puolustuspolitiikkaa. Ryhmämme pitää välttämättömänä, että jatkuvan muutoksen maailmassa myös puolustuspolitiikkaa tarkastellaan aina yhdessä muiden osatekijöiden kanssa osana laajaa ja yhteistyöväraista turvallisuutta. Pidämme myös tärkeänä, että nyt käsiteltävää selontekoa täydennetään konfliktinehkäisyä sekä humanitaarisia ja siviilivalmiuksia koskevalla selvityksellä.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa puhemies, ära de talman! Regeringens redogörelse, Säkerhetsutvecklingen i Europa och Finlands försvar, som ligger till grund för utrikesutskottets betänkande, är en logisk fortsättning på den säkerhetspolitiska redogörelse som riksdagen behandlade år 1995. Där presenteras riktlinjerna för utvecklandet av försvarspolitik och försvarsmakten som en del av Finlands säkerhetspolitik långt in på 2000-talet.

Enligt redogörelsen kommer indelningen av Finlands säkerhetspolitik i utrikespolitik och en

försvarspolitik som stöder denna att bibehållas oförändrad. Målet för Finlands säkerhetspolitik är en effektiv, samarbetsbaserad säkerhet som baserar sig på FN:s, Osse:s och Europarådets principer och som möjliggör en självständig intressebevakning och självständiga valmöjligheter. Om detta råder i Finland ett utbrett nationellt samförstånd. De centrala faktorerna för säkerheten i Nord-Europa och Finlands närområden är Europeiska unionen, Ryssland och Nato, som alla är stadda i förändring.

Finlands medlemskap i Europaunionen erkänns allmänt innebära ett ökat, på gemensamt ansvar grundat skydd för vårt land även om militära säkerhetsgarantier inte ingår i medlemskapet. Enligt redogörelsen stöder Finland vid den pågående igc-konferensen en förstärkning av EU:s utrikes- och säkerhetspolitiska handlingsförmåga samt deltar uppbyggande i den gemensamma säkerhetsdimensionen, dock så att rätten till självständigt beslutsfattande och valfrihet bibehålls. Svenska riksdagsgruppen anser detta vara mycket viktigt ur Finlands synpunkt, för det utesluter inget säkerhetsalternativ, inte ens fullt medlemskap i Nato. Vi anser det inte nödvändigt att den relativt lösa formuleringen om ett gemensamt försvar i Maastrichtavtalet ändras.

Venäjään liittyvien turvallisuusongelmien hallinta ja sotilaallinen vakaus ovat selonteon mukaan Suomen turvallisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Suomelle ainoana EU-maana, jolla on yhteinen ulkoraja Venäjän kanssa, se on entistään tärkeämpää nykyisessä tilanteessa, jossa Venäjä itse Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen kamppailee sekä poliittisissa, taloudellisissa että sotilaallisissa vaikeuksissa oman yhteiskuntajärjestyksensä uudelleenluomisessa, kun samanaikaisesti Nato pyrkii laajenemaan itään entisen, hajonneen Varsovan liiton alueelle. Venäjä onkin kaikissa yhteyksissä viestittänyt kokevansa Naton laajenemisen sotilaallisena uhkana omalle turvallisuudelleen. Se koettaneen kuitenkin Venäjällä myös uhkana Venäjän suurvallan arvovallalle ja siihen liittynee samalla pelko Venäjän eristäytymisestä muusta eurooppalaisesta yhteisöstä. Tästä syystä Venäjän uudistuskehityksen tukeminen ja sitominen laaja-alaiseen politiiseen, taloudelliseen ja sotilaalliseen yhteistyöväraiseen turvallisuuteen on Suomen turvallisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää. Näin ollen vastikään syntynyttä sopimusta Naton ja Venäjän välillä yhteistyön lisäämisestä ja syventämisestä on tervehdittävä tyydytyksellä.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä kritisoidaan ulkopoliitiikan ja puolustuspolitiikan eri lähtökohdista tapahtuvaa tarkastelutapaa, toisaalta ulkopoliitiikan pyrkimystä kriisien ennaltaehkäisemiseen ja perinteisen voimapolitiikan hillitsemiseen sekä toisaalta puolustuspolitiikan perinteistä sotilaallisiin ughiin perustuvaa katsantotapaa. En näe näitä kuitenkaan toisilleen vastakkaisina ja ristiriitaisina, vaan toisiaan täydentävinä, sillä sotilaallinen valmius rakentuu aina kussakin tilanteessa uhkakuviiin pahimmatkin vaihtoehdot huomioon ottaen. Suomen kannalta pahiin vaihtoehtohan on juuri sotilaallisen hyökkäyksen kohteeksi joutuminen, jonka torjuminen eri vaihtoehtoiissaan juuri tulisikin ottaa puolustuspolitiikan, Puolustusvoimien kehittämisen lähtökohdaksi, kuten selonteossa on tehtykin.

Selonteossa on kuitenkin kiinnitetty huomiota myös kriisien sotilaalliseen ennaltaehkäisemiseen ja voimankäytön hillitsemiseen YK:n ja Etyjin periaatteiden mukaisesti pyrkimyksellä parantaa Puolustusvoimien valmiuksia laajennettuun kansainväliseen rauhanturvatoimintaan Naton johdolla syvenevällä Pfp-yhteistyöllä. Tähän toimintaan liittyy myös humanitäarisii ja taloudellisia toimia päämääränä mahdollisimman nopea ja tehokas poliittinen ratkaisu pikaiseen konfliktin jälkeiseen elvytykseen ja jälleenrakentamiseen pääsemiseksi.

Ärade talman! I den nuvarande säkerhetspolitiska situationen är Finland inte föremål för hot som skulle förutsätta militärpolitiska säkerhetsgarantier för Finland. Därför är utgångsläget för Finlands försvar ett självständigt, alliansfritt försvar. Det anses stöda stabiliteten i Nordeuropa. Ifall regeringen i redogörelsen hade dragit den motsatta slutsatsen, eller gått in för en militär allians, skulle den eventuellt uppnådda militära nyttan på grund av det hot Ryssland upplever i samband med Nato:s utvidgning österut ha gått förlorat som ökad osäkerhet i områdena runt norra Östersjön, framförallt som ett hot mot de baltiska ländernas säkerhet.

Militärt har det inte på senare tider skett stora förändringar i Finlands situation. Finlands luft- och norra Finland har fortsättningsvis bibehållit sin viktiga ställning på grund av Rysslands viktigaste strategiska basområde Kola och det i omedelbart grannskap belägna Nato-landet Norge samt på grund av de enorma olje- och gasfyndigheterna i Norra Ishavet och Barents hav. Inom Finlands strategiskt viktigaste område

har dock efter Sovjetunionens sönderfall och de baltiska ländernas självständighet uppkommit en helt ny situation, där Finska vikens och Ålands betydelse har ökat. Från den ryska militärledningens sida känner man stor oro för förbindelserna till Östersjön när de för närvarande begränsas till å ena sidan basen i Kaliningrad på det självständiga Lettlands område och å andra sidan en smal internationell farled från S:t Petersburg längst in i Finska viken där Finlands och Estlands territorialvatten i själva verket stänger hela Finska viken. Ur den livsviktiga utrikeshandelns synvinkel är situationen handelssjöfartsmässigt minst lika besvärlig för en stormakt.

Arvoisa puhemies! Toimiakseen tehokkaasti osana Suomen turvallisuuspolitiikkaa ulkopoliitiikan tukena, myös ennaltaehkäisevästi, on puolustuskyvyn oltava uskottava. Ollakseen uskottava on puolustus sopeutettava tapahtuneen teknisen kehityksen myötä muuttuneeseen sodankuvaan ottaen huomioon taloudelliset resurssit ja yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset.

Hallitus on selontekoon liittyvässä analyysissään päätenyt asevelvollisuuteen perustuvan alueellisen puolustuksen säilyttämiseen, mikä maan kaikkien osien puolustus ja maamme koko sekä taloudelliset resurssit huomioon ottaen onkin varmasti oikea ratkaisu. Myös ulkoasiainvaliokunta mietinnössään ja puolustusvaliokunta lausunnossaan ovat päätenneet samalle kannalle.

Sodankuva on tapahtuneen teknisen kehityksen myötä johtanut joukkojen henkilövahvuuksien pienenemiseen samalla, kun niiden tulivoima, liikkuvuus ja tekninen suojauskyky vihollisen tulivoimalta sekä johtamiskyky ovat voimakkaasti kasvaneet. Tästä saatiin esimakua ns. Persianlahden sodassa, jossa etukäteen voimakkaaksikin luonnehdittu Irakin armeija kärsi lyhyessä ajassa murskatappion teknisesti ylivoimaista amerikkalaisjohdossa olevaa Nato-liittoutumaa vastaan. Hyökkäävänä osapuolena olevien Nato-joukkojen tappiot olivat puolustavaan Irakin armeijaan nähden minimaaliset verrattuna hyökkääjän tappioista aiemmissa sodissa saatuihin kokemuksiin.

Asevoimien kehitys eri puolilla Eurooppaa viittaakin tällä hetkellä selonteossa luonnehdittuun siirtymiseen maatalous- ja teollisuusyhteiskunnan armeijasta tietoyhteiskunnan armeijaan. Muun muassa Ranska, Belgia ja Venäjä ovat siirtymässä ammattiarmeijaan, mikä merkitsee juuri tulivoiman, liikkuvuuden, johtamiskyvyn ja elektronisen suojauskyvyn kasvua mies-

määrän kustannuksella. Johtopäätöksenä tästä on hallitus selonteossaan päättänyt kolmiasteiseen sodankuvaan: painostusvaihe, strateginen isku ja laajamittainen hyökkäys, joissa asetetut tavoitteet pyritään saavuttamaan nopeasti poliittisella, taloudellisella ja sotilaallisen painostuksella sekä sotilaallisen voiman näytöllä, nopeasti toimeen pantavilla tulivoimaisilla tietoyhteiskunnan joukoilla ja lopuksi laajamittaisella hyökkäyksellä, mikäli aiemmat vaiheet eivät johda tulokseen.

Uskottava puolustus edellyttää, että Suomi kykenee puolustamaan koko maata kaikissa edellä mainituissa tilanteissa, minkä vuoksi alueellisen koko maan kattavan asevelvollisista koostuvan reserviläisarmeijan rinnalle tarvitaan kullekin maanpuolustusalueelle selonteossa esitetty nopeasti toimeen pantavat valmiusyhtymät ja helikopteriyksiköt niiden tarvitsemaan nopeaan siirtymiseen ja tulitukeen. Samalla sodanajan prikaatien määrää voidaan tuntuvasti alen-
taa. Merivoimien ja Ilmavoimien määrä on tarkoitus säilyttää nykytasolla parantamalla niiden suorituskykyä.

Valmiusyhtymät ja niiden vaatimat helikopteriyksiköt ovat herättäneet runsaasti keskustelua kalleudellaan puolesta ja vastaan, mutta se on se hinta, jolla uskottava, myös ulkopoliittikan tukena ennalta ehkäisevästi toimiva puolustuskyky 2000-luvun sodankuvan mukaisiin olosuhteisiin voidaan luoda. Päätökset hankinnoista perustuvat joka tapauksessa eduskunnan budjetissa myöntämiin varoihin. Ohjelma on kuitenkin realistinen perustuessaan virallisiin ennusteisiin kansantulon kasvusta säilyttäen puolustusmäärät markkamääräisesti nykytasolla, mutta bruttokansantuotteeseen nähden laskevalla tasolla.

Förnyelsen av den fredstida utbildningsorganisationen som ingår i redogörelsen har väckt mest diskussioner och lidelser. Den bygger på förnyelse av beväringarnas tjänstgöringstid och utbildningssystem och effektivisering av garnisonernas krigstida truppproduktion. Vad beväringarnas utbildning beträffar innebär reformen en övergång till två inryckningskontingenter per år. Därvid skulle tjänstgöringstiden för en del beväringar förkortas till 6 månader och för beväringar i tekniska uppgifter och förmansställning skulle tjänstgöringstiden öka till 9 och till 8 månader. Systemet skulle möjliggöra ett effektivare utnyttjande av utbildningskapaciteten genom att utjämna topparna i beväringsskontingenterna. Då kunde man också effektivera repetitionsövning-

arna. Samtidigt skulle beväringarnas ledarutbildning bli effektivare och de själva skulle bli tvungna att utbilda och leda följande årsklass beväringsskamrater ett halvt år. Som en följd av den effektivare utbildningen har man för avsikt att dra in garnisonerna i Uleåborg och Vasa.

I båda reformerna ingår också osäkerhetsfaktorer och olägenheter. Beträffande beväringarna är deras benägenhet till förmansutbildning på grund av den långa tjänstgöringstiden också osäker. Beträffande indragningen av garnisonerna återspeglas de menliga följderna på hela det omgivande samhället samt de indragna enheternas personal och deras familjer. Svenska riksdagsgruppen instämmer i utrikesutskottets betänkande och försvarsutskottets utlåtande och vill fästa allvarlig uppmärksamhet vid de problem och osäkerhetsfaktorer försvarsmaktens fredstida omorganisering med indragning av garnisoner och förändringar i personalens tjänsteförhållanden samt förändringarna i beväringarnas tjänstgöringstid förorsakar det omgivande samhället och den tjänstgörande personalen. Man bör också fästa uppmärksamhet vid de problem som anknyter till personalens frivilliga rekrytering till den internationella beredskapsutbildningen och truppernas beredskap att fungera. En viktig osäkerhetsfaktor som bör beaktas är också försvarsandan, för vars skapande och upprätthållande garnisonerna har en central roll.

Arvoisa puhemies! Vakavaa huomiota tulee kiinnittää myös kotimaisen puolustustarviketuotannon jatkuvuuden turvaamiseen. Sillä on ensiarvoinen merkitys meille soveltuvan puolustusmateriaalin kehittämisessä sekä rauhanajan että sodanajan puolustusvälinehuollon turvaamisessa. Pelkästään omille puolustusvoimille tapahtuvaan tuotantoon ovat sarjat liian pieniä ollakseen kannattavia. Sen vuoksi ulkoasiainvaliokunnan aikaisempaan lausuntoon yhtyen ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että puolustusmateriaalihankinnat tulisi mahdollisuuksien mukaan suorittaa ensisijaisesti kotimaasta. Eduskuntaryhmämme näkee myös Suomen puolustustarviketeollisuuden kannalta myönteisenä kansainvälisen yhteistyön erityisesti Euroopan unionin jäsenmaiden kanssa.

Arvoisa puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo hallituksen puolustus- ja turvallisuuspoliittisen selonteon antavan hyvän perustan puolustusjärjestelmämme kehittämiseksi vastaamaan sekä turvallisuusympäristössämme että kriisin- ja sodankuvassa tapahtuvia muutok-

sia suomalaisen yhteiskunnan kehitys ja taloudelliset voimavaramme huomioon ottaen ja antaa sille täyden tukensa.

Ärade talman! Svenska riksdagsgruppen anser att regeringens försvars- och säkerhetspolitiska redogörelse ger en bra grund för utvecklande av vårt försvarssystem till att motsvara förändringarna både i vår säkerhetsomgivning och förändringarna i kris- och krigsbilden med beaktande av det finska samhällets utveckling och våra ekonomiska resurser, och vi ger redogörelsen vårt fulla stöd.

Edustajat Puisto ja Kallio merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa rouva puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta selonteosta on syystä kriittinen. Selonteon todetaan olevan turvallisuuspoliittisen arvioinnin osalta perusteittain ristiriitainen. Puolustuspolitiikkaa ei mietinnön mukaan ole liitetty johdonmukaisesti osaksi ulkopoliittikkaa, vaan on asetettu ajoittain koko turvallisuuspolitiikan perustaksi. Selonteon laatijat eivät ole ottaneet todesta hallituksen 1995 antamassa Turvallisuus muuttuvassa maailmassa -selonteossa hahmoteltua laajaa turvallisuuskäsitystä.

Vihreä eduskuntaryhmä yhtyy näihin ulkoasiainvaliokunnan näkemyksiin. Mietinnössä kuvatuista rakenteellisista puutteistaan johtuen selonteko ei vastaa siihen kohdistuneisiin odotuksiin. Meiltä puuttuu yhä johdonmukainen strategia puolustuspolitiikan kehittämisestä osana kokonaisvaltaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Irrrottautuminen kylmän sodan mielikuvista ja siihen liittyvistä sotilasopeista on selonteon perusteella jäänyt puolitiehen. Puolitiehen on jäänyt myös Suomen turvallisuuspolitiikan päämäärien kuvaus, eikä ulkoasiainvaliokuntaakaan ole tullut asiassa avuksi. Meille jokaiselle johdannossa esitetyt päämäärät, itsenäisyyden säilyttäminen ja Suomen poliittisen toimintakyvyn takaaminen, ovat itsestäänselviä ja ymmärrämme ne suunnilleen samalla tavalla.

Paljon hämärämpi tavoite sen sijaan on yhteiskunnan perusarvojen turvaaminen, jonka tulkin-
nanvaraisuuteen turvallisuuspoliittisessa viitekeh-
yksessä kiinnitin jo kaksi vuotta sitten käydyssä
selontekokeskustelussa huomiota. Jos sillä tar-

koitetaan laajan turvallisuusikäsitteen ulottuu-
vuuksia kuten ihmisoikeuksia ja keskinäistä soli-
daarisuutta ympäristön suojelemiseksi, piiloutu-
minen arvokonservatiivisen sanaparin taakse
kuulostaa harhaanjohtamiselta. Jos taas kysy-
mys on vanhan ”koti, uskonto, isänmaa” -käsit-
teen uusikielisestä versiosta, olisi sekin ollut syy-
tä kertoa. Jo nämä käsittepuuron kauhalliset
osoittavat, että moniarvoisessa kansalaisyhteis-
kunnassa, jollaiseksi Suomikin on sanonut pyr-
kivänsä, yhteiskunnan perusarvojen määrittely
on välttämätöntä, ennen kuin keskustelu niistä
turvallisuuspolitiikan päämääränä olisi ylipää-
tänsä mahdollista.

Turvallisuuspolitiikan päämääräksi ei ole jos-
tak in syystä tunnistettu kansalaisten hyvinvoin-
tia ja heidän elinmahdollisuuksiensa turvaamista
nyt ja tulevaisuudessa. Vihreän eduskuntaryh-
män mielestä niiden pois jättäminen on osaltaan
osoitus siitä, ettei selonteossa ole sisäistetty laa-
jaa turvallisuusikäsitystä turvallisuus- ja puolus-
tuspolitiikan kehikkona. Laaja turvallisuusikäsi-
tys on edelleen perinteisen turvallisuusikäsitteen
vanki. Sitä on käytetty ylätasoin ilmauksena, jolla
ei juurikaan ole tekemistä käytännön turvalli-
suus- ja puolustuspoliittisten valintojen kanssa.

Todellisuudessa tilanne on päinvastainen. Turvallisuuspolitiikan vaikutuspiirin laajenta-
minen valtiollisen koskemattomuuden turvaami-
sesta kansalaisten turvallisuuden vahvistamiseen
tuo asian ihmisten arkipäivään paljon todempaa
kuin vaikkapa viime päivinä tutuksi tullut
maanpuolustushengen nostatusyritys Maanpuo-
lustus 97 -messuilla.

Kansalaisten turvallisuus liittyy uusia riippu-
vuusverkkoja jatkuvasti kutovassa kansojen yhe-
teisössä yhä vähemmän sotilaalliseen turvalli-
suuteen ja valtioiden välisiin rajoihin. Se on ole-
massa, kun yhteisön jokainen jäsen kokee elä-
mänsä puitteet turvallisiksi ja voi luottaa ihmis-
oikeuksiensa toteutumiseen ja tulevaisuuteen.

Selonteon johdannossa tätä kansalaistasoa on
kuvattu osuvasti vuoden 1995 selontekoa laina-
ten. Siihen kuuluvat ihmisoikeudet, oikeusvalti-
operiaate sekä taloudellinen vapaus, sosiaali-
nen vastuu ja keskinäinen solidaarisuus ympäris-
tön suojelemiseksi. Nyt käsiteltävänä olevan se-
lonteon pyrkimyksille on ollut vahingoksi, että
puolustusministeriön valmistelussa laajan tur-
vallisuusikäsitteen avainsanat ovat jääneet ko-
konaisuudesta irralliseksi mantraksi ja piiloil-
maisujen taakse.

Vailla todellista sisältöä on myös johdannon
toinen mantra, jonka mukaan turvallisuuspoli-

tiikka vaatii laajaa ja kokonaisvaltaista arviointia ja keskustelua, tiedon ja avoimuuden lisäämistä sekä tulevien haasteiden tiedostamista. Selonteko on valmisteltu julkista keskustelua välittellen puolustushallinnon virkamiestyönä, ikään kuin lopputulos olisi itsestäänselvyys. Se on poliittinen kannanotto ilman vaihtoehtoisten ratkaisumallien esittelyä tai johtopäätösten peruste-luja.

Taustaselvitysten salaaminen ei ole omiaan hälventämään epäilyjä siitä, että puolustuspolitiikassa noudatetaan tällä hetkellä tietoista kaksoisstrategiaa. Julkisesti korostetaan tietysti liittoutumattomuutta sekä itsenäistä ja uskottavaa puolustusta. Samanaikaisesti valmistellaan kuitenkin maaperää myös liittoutumisen varalta. Se näkyy epäsuorasti myös selonteossa, jossa muun muassa Puolustuksen tehtävät -luvussa painotetaan valmiuksien luomista sotilaallisen avun vastaanottoon ja samalla epäillään sen toteutumista, kun Suomi ei kuulu sotilaallisten turvallisuustakuiden piiriin. Samalla tavalla vihjaileva on perustelu Naton rauhankumppanuusohjelmaan osallistumiselle: "Aktiivinen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintayhteistyöhön Naton rauhankumppanuusohjelman ja Wey:n puitteis-sa parantaa Suomen sotilaallista yhteistoimintakykyä ja lisää välillisesti Suomen turvallisuutta."

Arvoisa rouva puhemies! Ulkoasiainvaliokunta korostaa aiheellisesti selontekoon sisältyvää toteamusta, että Nato on edelleen ensisijaisesti Yhdysvaltojen johtama puolustusliitto. Venäjän ja USA:n vastikään tekemä Pariisin sopimus Naton laajentamisen ehdoista ja Venäjän roolista tässä prosessissa vahvistaa tätä arviota. Suomessa tätä itsestäänselvyyttä on pyritty tietoisesti hämärtämään painottamalla Naton uutta roolia turvallisuuspoliittisessa yhteistyössä ja vakauspolitiikassa. On selvää, että ainoana todellisena supervaltana USA käyttää määräysvallassaan olevia sotilasliittoja välineenä vakiinnuttaa maailman laajuinen johtajuutensa, eikä Nato ole siinä muita kummemmassa asemassa.

Kuten lähetekeskustelussa jo totesimme, vihreä eduskuntaryhmä ei näe mitään syytä muuttaa Suomen asemaa liittoutumattomana valtiona. Liittoutumattomuudessa ei ole kysymys vain maamme suhteista Natoon. Yhtä tärkeää on tunnistaa ja paaluttaa puolueettomuutemme rajat EU:n jäsenvelvoitteiden puitteissa, ennen kuin niitä testataan todellisessa kriisissä.

Selonteossa todetaan, että unionin jäsenenä Suomi ei voi olla puolueeton EU:n ja kolmannen osapuolen välisessä konfliktissa. Ylittääkö tämä

velvoite jossakin ennakoitavissa olevassa tilanteessa sotilaallisen liittoutumattomuuden periaatteemme, jää sanomatta. Ruotsi on tässä suhteessa selväkielisempi. Sen parlamentin hyväksymä turvallisuuspoliittinen linjaus ei jätä tilaa tulkintoille: Ruotsi on sotilaallisesti liittoutumaton voidakseen pysyä puolueettomana mahdollisessa lähialuetta koskevassa sodassa.

Sotilaallista kriisienhallintaa koskevassa selonteon kohdassa laajennetun rauhanturvaamisen käsitteen piiriin on otettu niin rauhan palauttaminen kuin rauhaanpakottaminenkin. Tulkin-ta on laajempi kuin rauhanturvallain valtuutus, joka kieltää Suomen osallistumisen rauhaanpakottamiseen. Vihreä eduskuntaryhmä pitää huolestuttavana rauhanturvatoiminnan rajan liu'uttamista entistä aktiivisempien sotilasope-raatioiden suuntaan eikä näe mitään syytä muuttaa rauhanturvallain yhteydessä tehtyä rajausta.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on pyritty selvittämään rauhanturvaamisen, rauhaanpakottamisen ja rauhantekemisen käsitteitä. Se onkin paikallaan, koska kriisinhallinnan käsitteiden vakiintumattomuudesta johtuen tarkoituksellisen vedätyksen ohella myös väärinkäsityksen mahdollisuus on suuri.

Arvoisa rouva puhemies! Keskeinen osa selonteon sisältöä käsittelee Suomen sotilaallisen puolustuksen kehittämistä. Vihreä eduskuntaryhmä ei kyseenalaista sen lähtökohtana olevaa aluepuolustusjärjestelmää, mutta ei näe ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnan tavoin yleistä asevelvollisuutta itsestäänselvänä ehtona sen toteutumiselle.

Pidämme tarpeellisena, että Suomessa seurataan tarkoin ja ennakkoluulottomasti monissa Euroopan maissa menossa olevaa kehitystä asevelvollisuudesta luopumisesta ja selvitetään, voitaisiinko vastaava muutos käynnistää myös meillä. Eräänä käyttökelpoisena vaihtoehtona pidän itse naisten ja miesten tasa-arvoa korostavaa järjestelmää. Silloin kummankin sukupuolen asepalvelus olisi vapaaehtoista —ehkä kuitenkin hiukan paremmin sosiaalisin eduin kuin tällä hetkellä.

Asevelvollisuuden oloissa on kannatettavaa, että palvelusajat uudistetaan selonteossa esitetyllä tavalla. Muutos tuo tehokkuutta ja uudenlaista otetta puolustusvoimien koulutukseen. Toivottavasti se samalla karsii kasarmeista alistamisen ja nolaamisen ilmapiirin, joka vuodesta toiseen ylläpitää simputtamisrituaaleja ja vääristyneitä mies- ja naismalleja. Uudistuksen toteuttamisessa pidämme tärkeänä, ettei yhdeksän ja

kahdentoista kuukauden palvelusaikojen kiinnostavuutta lisätä keinotekoisilla houkuttimilla, kuten ilmaisina lisäpisteinä opiskelijavalinnoissa tai ylimääräisinä opintosuorituksina.

Selonteon suhtautuminen siviilipalveluun on silmin nähden torjuva. Siviilipalvelu on kuvattu Väkiluku ja koulutetun reservin määrä -otsikon alla, ikään kuin se olisi uhka riittävälle sotilasreserville. Siviilipalvelun kehittämisessä on tärkeimmäksi nähty eriarvoisuuden uhkan torjuminen suhteessa varusmiespalveluun. Sen tavoitteiksi on löydetty vain yhteiskunnalle saatava hyöty ja palveluksen kansalaisvastuuta kasvattava merkitys. Tarkoitushakuisesti palvelusaikojen vertailussa kehoitetaan ottamaan huomioon palveluksen rasittavuus ja palvelusolosuhteet. Asiaa voi lähestyä toisinkin.

Laajaa turvallisuuskäsitystä soveltaen meihin kohdistuvat uhkat ovat enenevässä määrin muita kuin sotilaallisia. Tästä näkökulmasta siviilipalvelu on ennen kaikkea mahdollisuus turvallisuuspolitiikan välineistössä. Siviilipalvelua voitaisiin käyttää nykyistä paljon tehokkaammin ei-sotilaallisten uhkien ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa. Selonteon varovaista muotoilua rohkaisten vihreä eduskuntaryhmä kannattaa siviilipalvelun kehittämisen eräänä osa-alueena kansainvälisiä kriisinhallintavalmiuksia humanitaarisissa ja muissa siviilitehtävissä. Laajan turvallisuuskäsityksen mukaista toimintaa on myös siviilipalvelun mahdollistaminen kehitysyhteistyössä.

Arvoisa rouva puhemies! Selonteossa nostetaan puolustuksen kehittämisen avainuudistukseksi kolmen valmiusyhtymän tyyppinimeltään prikaati 2005 muodostaminen. Niiden perustamiseen liittyy keskeisesti haave sekä joukkojen kuljetukseen että tulitukeen tarkoitettujen helikoptereiden hankinnasta. Tarkoitetaanko niillä varsinaisia taisteluhelikoptereita vai aseistettuja kuljetushelikoptereita, on jäänyt selonteossa ja asiantuntijapuheenvuoroissa hämäräksi, joskin alustava kustannusennuste viittaa kuljetushelikoptereihin. Selontekokin on ristiriitainen hankintasuunnitelmien ja tekstiosan välillä.

Vihreän eduskuntaryhmän mielestä puolustusmateriaalihankintasuunnitelmat täytyy sisällyttää budjettiraameihin eikä budjetin ulkopuoliseksi irralliseksi hankkeiksi valtion taloudellisesta tilanteesta piittaamatta.

Vihreä eduskuntaryhmä korostaa, että valio-kuntakäsittely ei ole tuonut mitään sellaista uutta tähän asiaan, joka antaisi aihetta muuttaa lähetekeskustelun linjaustamme. Nyt on kysy-

mys luvasta asian valmisteluun. Se, toteutuuko helikopterihankinta ja millaisena, jää seuraavan eduskunnan päätettäväksi. Kun asia on ajankoh-tainen, päätöstilanteen on oltava avoin. Sellai-nen edellyttää kunnollista vaihtoehtotarkaste-lua, jossa on mukana tasavertaisena vaihtoehto-na myös nykyisen kaltaisen kuljetuskaluston uu-distaminen. Tämä selonteko ei missään tapauk-sessa anna riittäviä eväitä asian ratkaisemiseen suuntaan tai toiseen.

Valtiovarainvaliokunnan mukaan kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toiminnan turvaa-minen on keskeinen osa Suomen itsenäisen puol-lustuksen taloudellista ja sotilaallista perustaa. Viime aikoina esiin nousseet kaavailut asevien-nin luvanvaraisuuden höllentämisestä antavat aiheen korostaa ulkoasiainvaliokunnan asiaan liittyvää näkemystä. Sen mukaan puolustustarvi-keiteollisuuden kehittäminen ei saa luoda sellaista kasvavaa riippuvuutta aseiteollisuudesta ja -vien-nistä, joka voi olla pitkällä aikavälillä ristiriidas-sa yleisen varustelutason alentamistavoitteen kanssa.

Alkukevästä puhjennut näkkileipäsota MTK:n ja Puolustusvoimien elintarvikehankin-nasta vastaavien välillä on havainnollinen osoi-tus siitä, että EU-jäsenyyden oloissa myös huoltovarmuudella on markkinahintansa. Jos ruotsa-lainen näkkileipä on suomalaista halvempaa, EU:n yhteisillä sisämarkkinoilla ei ole juuri kei-noja suosia suomalaista. Maailman laajuisesti vähän vastaava hankintakisa käytiin pari vuotta sitten suomalaisten ja kiinalaisten rynnäköki-väärien välillä. Silloinkin hinta ratkaisi ja toisen maan hyväksi.

Arvoisa rouva puhemies! Vihreä eduskunta-ryhmä korostaa, että huoltovarmuutta arvioita-essa Suomen asema EU-jäsenyyden myötä on muuttunut. Sen vaikutuksia selonteossa ei ole kuitenkaan arvioitu. Pidämme tärkeänä, että asia selvitetään, jotta kotimaisuutta hankinnan perusteena voidaan arvioida myös suhteessa kansallisiin sitoumuksiimme.

Arvoisa rouva puhemies! Ulkoasiainvalio-kunnan lausunnossa selontekoa on asiantuntija-kuulemiseen viitaten luonnehdittu välivaiheen inventaarioksi, jossa vanha ja uusi esiintyvät rin-nakkain epäloogisesti, jolloin johdonmukainen toiminnallinen strategia puuttuu. Vihreän edus-kuntaryhmän mielestä arvio on oikean suuntai-nen. Toivomme, että seuraavalla kerralla näke-mys on tämänkertaista kokonaisvaltaisempi ja kirkkaampi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Kallio: Arvoisa rouva puhemies! Valituseuvoston selonteko Euroopan turvallisuudesta ja Suomen puolustuksesta kiteytyy muutama avainilmaisuun.

1) Muutosprosessi teki ennakoimisen vaikeaksi. Hallitus myöntää aivan oikein, että Euroopan turvallisuuskehityksen keskeiset tekijät ovat muutoksen tilassa. Tästä tosiasiasta johtuu, että kukaan ei pysty edes tyydyttävällä tavalla ennakoimaan, mitä kaikkea tapahtuu ja mihin tämän päivän päätökset ovat johtamassa.

2) EU toi mukanaan liittosuhteen. Suomi tukee EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintakyvyn vahvistamista. Hallitus siis myöntää ja on tässä suhteessa realisti, että liittymisemme Euroopan unioniin toi väistämättä mukanaan liittosuhteen, jolla on myös ulko-, turvallisuus- ja sotilaspoliittinen ulottuvuus.

3) Nato-kysymys tulee esille. Hallitus avaa omasta puolestaan näköalan kauas Atlantin taakse todetessaan, että Yhdysvaltain sitoutuminen Euroopan turvallisuuteen ja Naton toimintakyvyn säilyttämiseen on tärkeitä. Kaikista tyynnyttelevistä puheista huolimatta Nato astuu kuvaan erittäin voimakkaasti.

4) Sotilaallinen yhteistyö kasvaa. Suomi huolehtii turvallisuudesta kaikissa tilanteissa. Tämän itsestään selvyyden täytyy tulla lausutuksi, koska se on omaksuttu doktriini kaikissa itsenäisissä valtioissa. Samaan hengenvetoon hallitus kuitenkin lausuu, että kansainvälinen sotilaallinen yhteistoiminta on kasvava osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Ne uhkat, jotka selonteko peittelemättömästi erittelee, asettavat niin hallituksen kuin eduskunnankin puntaroimaan sitä, miten kansainvälistymisen mukanaan tuomat tummat varjot voidaan yhteistyössä voittaa.

5) Asevelvollisuus säilyy. Suomi pitää yllä uskottavaa kansallista puolustusta ja säilyttää yleisen asevelvollisuuden. Realismi on onneksi voittanut. Joskus viljelty ilmaisut pasifismista ja kaiken kattavasta maailmanrauhasta ovat väistyneet, ja ympäröivä maailma nähdään todellisessa valossaan.

6) Sodanajan joukkoja tehostetaan. Maamme kehittää sotilaskoulutuksen sellaiseksi, että sodanajan joukkojen tuottamista tehostetaan. Hallitus ottaa todesta ikivanhan roomalaisen viisauden: "Si vis pace, para bellum" — jos tahdot rauhaa, varustaudu sotaan! Kansallisen olemas-

saolomme turvaaminen on henkivakuutustointia. On onni, että hallitus piirtää allekirjoituksensa tähän vekseliin.

Jokainen selonteko, ei vähiten juuri turvallisuus- ja puolustuspoliittinen, nojaa arviointeihin ja joskus arvailuihinkin. Spekulaatiivista pohdiskelua ei voi välttää. On vain tiukasti pidettävä mielessä, mitä spekulaatio on. Spekulaatio on mietiskelyä, joka yrittää kohota kokemusmaailman havainnollisten tosiasioitten yläpuolelle jutakseen yliaistillisia asioita. Tämä tulevaisuuteen tähtäävän mietiskelyn luonne on myönnettävä silloinkin, kun johtopäätökset pyritään tekemään järkeä käyttäen ja tosiasioita punnitien.

Kun tarkastelee selonteon moniulotteista tekstiä ja sen avainilmaisuja, on pakko todeta, että ei ole olemassa hallitusta tai asiantuntijaa, joka pystyisi tämän päivän tosiasioista luomaan ehdottoman varman toimintaohjelman, joka on kelvollinen myös vuosien jälkeen. Ajan riento on niin nopeaa ja tapahtumien etenemiskulku niin joutuista sekä kotimaisessa politiikassa että varsinkin ulkopoliitikassa, että on tyydyttävä hyvältä tuntuviin johtopäätöksiin ja valistuneisiin arvailuihin. Kun maailma ympärillä muuttuu, eivätkä tämän päivän ajatukset enää sovi muuttuviin olosuhteisiin, on tehtävä nopeita, uusia ratkaisuja, sellaisiakin, jotka tänään todetaan mahdolltomiksi tai ainakin ei-toivotuiksi.

Selonteon laatineella hallituksella ei ole tukeaan muuta kuin valmistelukoneistonsa ja oma harkintakykynsä. Jos pyritään väittämään, että selonteko sisältää jotakin sellaista, joka on alati pysyvää ja kaikissa olosuhteissa pitävää, väite jää pelkäksi haihatteluksi. Silloin, kun on kysymys kansallisesta turvallisuudesta, spekulaatiivisella haihattelulla ei ole sijaa.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen on itse valvottava etujaan. Myös ulkoasiainvaliokunta on todennut mietinnössään erään tosiasian useaan kertaan, kun se painokkaasti lausuu, että EU-jäsenyyteen ei sisälly sotilaallisia turvatakuita, vaikka hallitus vakuuttaakin, että jäsenyys EU:ssa on eräänlainen turvakuu. On immateriaalisessa merkityksessä, mutta hallituksenkin mainitsemat tekijät —poliittinen epävakaus, alueelliset ristiriidat, kansallisuuskiistat ja muut tekijät —voivat kärjistyä aseellisenä selkkauksena. Kun hallitus viittaa kansallisuuskiistoihin, se ei voi olla viittaamatta Bosnian sotaan ja Jugoslavian hajoamiseen ja muihin tekijöihin. Ne muut tekijät ovat juuri niitä ennalta arvaamattomia vaikuttajia, jotka saattavat milloin tahansa pulpahtaa pintaan.

Valiokunta toteaa aivan oikein, että Suomen turvallisuuspolitiikan kehittämiseen kuuluu omien etujen valvominen. "Kansakunta, seiso tässä omalla pohjallasi, äläkä turvaa vieraaseen apuun" on ikaikainen totuus kansakuntien elämässä. Suomen etuja loppujen lopuksi ei ota huomioon mikään muu valtio tai valtioiden yhteenliittymä. Siksi kristillinen liitto antaa tukensa yleiselle asevelvollisuudelle ja kotimaiselle puolustustarvikeollisuudelle. Maamme puolustuskyykyä ei saa alistaa taloudellisille heilahduksille.

Kun ulkoasiainvaliokunta lausuu, että Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden uskotaan tukevan Pohjois-Euroopan vakautta, se joutuu samalla tarkastelemaan Nato-maa Norjan ja liittoutumattoman Ruotsin reaktioita erityisesti Kalottialueella. Naapurimme lännessä nojaavat selvästi omat turvallisuustarpeensa sotilaalliseen ajatteluun. Merkittävää on, että Suomen hallitus lähtee kaiken turvallisuusvakuutteen ja kansainvälisen yhteistyön jälkeen siitä, että Suomen on tuotettava joukkoja sotaa varten — raadollista mutta samalla niin reaalista.

Selonteko on poliittinen ja osittain ristiriitainen. UaV kirjaa merkittävän kannanoton, kun se toteaa, että selonteot ovat lähinnä hallituksen kannanottoihin perustuvia poliittisia asiakirjoja, ja muistuttaa eduskunnan mahdollisuudesta pyytää selvityksiä tutkimuslaitoksilta tai muilta riippumattomilta tahoilta, joiden toimittaman materiaalin pohjalta eduskunta ja sen valiokunta voivat esittää omat näkemyksensä.

Tämän voidaan katsoa tarkoittavan sitä, että poliittinen monipuoluehallitus ei pysty viileään objektiivisuuteen asiassa, joka on kuitenkin maan kannalta elämän ja kuoleman kysymys. Niinpä valiokunta joutuu antamaan hallitukselle korvapuustia tukevamman iskun: Selonteko on turvallisuuspoliittisen arvioinnin osalta perusteiltaan ristiriitainen. Kokoomuksen ainakin lievästi Nato-ystävällisyyttä ja vasemmistoliiton sekä vihreiden perusnäkemys ei voi ristiriidattomasti kätkeä selonteon riveille, eikä pääministerin Janus-kasvoisuus ole kaikkea kannattava siltä eri osapuolten välillä.

Eduskuntaryhmämme kuitenkin edellyttää, että hallitus kaikesta huolimatta osoittaa pystyvän oppilaan ominaisuuksia ja nopeasti reagoi silloin, kun asiat niin vaativat siitäkin huolimatta, että hallituksen laidoilla esiintyy repeämiä. Parempi revennyt hallitus kuin revitty Suomi!

Rouva puhemies! Weu yhtyy Euroopan unioniin ja Nato lähestyy. Rajamme Venäjää vastaan on yli tuhat kilometriä. Viimeisin tieto kertoo,

että Nato ja Venäjä ovat kyllä päässeet jonkinlaiseen sopimukseen mutta pahaenteisenä on pidettävä sitä, että tuoreeltaan osapuolet ovat erimielisiä siitä, mitä sopimus yksityiskohdissaan tarkoittaa.

Kristillinen liitto toteaa, että erilaisten kannanottojen runsaudesta huolimatta Suomella on edessään lopullinen ratkaisu suhteessaan Nattoon. Voimme hokea uudelleen ja uudelleen taikasanoiksi muodostuneita käsitteitä liittoutumattomuudesta ja itsenäisestä puolustuksesta kuin aikanaan ylisanoja yya:sta. Tosiasia on, että nopeasti muuttuvat tilanteet puristavat Suomen ennen pitkää silmätyksin sen tilanteen kanssa, että kiertoilmaisut eivät auta. Jo nyt on keksitty joukko selittäviä termejä, kuten rauhan palauttaminen, rauhaanpakottaminen, kollektiivinen itsepuolustus ja monet muut. Ne ovat kaikki kauniisti kuorutettuja ilmaisuja, joiden merkityksestä on oltu ja ollaan sekä kansallisesti että varsinkin kansainvälisesti eri mieltä.

Selonteko kertoo Maastrichtin sopimuksen karvaan kohdan. Yhteinen puolustuspolitiikka saattaa johtaa yhteiseen puolustukseen. Tämän tien päässä on Nato. Jo nyt monet EU:n jäsenvaltioista katsovat, että jäsenyys Natossa on toivotavaa. Seuraava askel tässä prosessissa on Weu:n sulautuminen Euroopan unioniin. Enemmistö Euroopan unionin jäsenistä on tätä mieltä eikä Suomi pragmaattisista syistä taida sitä lähteä vastustamaan, jos on pääministerin antamiin haastatteluihin luottamista.

Rouva puhemies! Hallitus on sinisilmäinen. Hallitus osoittaa huikeaa optimismia: Yhdentymisen eri aloilla tekee sodat mahdolltomiksi EU:n jäsenvaltioiden välillä. Tietysti näin on toivottava ja tätä päämäärää kohti jatkuvasti ponnisteltava, mutta mitään ehdotonta varmuutta siitä ei hallituksen julistuksella voi saada. Ihmiskunnan historian eri vaiheet puhuvat enemmän konflikteista ja sodista kuin ainaisesti kestävästä rauhantilasta. On aina muistettava, että supistusten jälkeenkin USA ja Venäjä säilyttävät tuhoisan strategisen vastaiskukyvyn ja pitävät yllä keskinäistä ydinpelotetta. Mikään ideologia, sopimus tai liitto ei ole luonut sellaista olotilaa, että selonteossa oleva maininta sodan mahdollisuudesta toteutuisi aina ja kaikissa olosuhteissa.

On muistettava aina se hallituksenkin kertoama tosiasia, että EU:n jäsenenä Suomi ei ole puolueeton EU:n ja kolmannen osapuolen välisessä konfliktissa. Kun tavoittelemme pysyvää rauhaa Euroopan unionin jäsenmaiden välillä,

annamme itsemme alttiiksi selkkauksille muilta tahoilta. Sen kristillinen liitto tahtoo selkeästi ja peittelemättömästi sanoa kaikille. Samoin on suoraan sanottava, että avun saaminen kriisitilanteissa on epävarmaa. Nyt vallitseva tilanne ei suinkaan ole pysyvä olotila maailman politiikassa.

Kristillinen liitto on puolueena maanpuolustushenkinen ja antaa kaiken tukensa sotilaalliselle maanpuolustukselle. Otamme huomioon valtiontalouden tilan mutta huomaamme samalla, että tosiasiallinen kyky puolustaa isänmaata ei voi vaihdella talouden konjunktuurien mukaan. Uskottavuus on uskottavuutta maanpuolustuksessa sekä niukkuuden että runsauden aikana.

Tekemämme sopimukset aiheuttavat sen, että hyväntahtoisuuttamme myös käytetään väärin. Kokonaisturvallisuuteemme liittyy kansainvälisen rikollisuuden torjunta. Avoimet rajat ja vapaa kauppa tuovat Suomeen laitonta alkoholia, rikollisuutta ja elämää tuhoavia huumeita. Jos jotakin asiaa voidaan käyttää väärin, sitä myös käytetään. Edellyttämme, että Rajavartiolaitokselle, tullille ja poliisille annetaan riittävät voimavarat, jotta valvonta rajoilla olisi tiukkaa ja luotettavaa.

Mietintöön jätetyssä yhteisessä vastalauseessa keskustan kanssa painotamme eräitä näkökohtia, joiden huomioon ottaminen vastaisuudessa on välttämätöntä, jotta kansallisen olemassaolomme perusteet olisi ankkuroitu todelliseen parlamentaariseen käsittelyyn.

Arvoisa rouva puhemies! Vielä lopuksi haluan tuoda esille ihmettelyni varuskuntien lakkauttamisesta ja niiden supistamisesta. Kuten valtiovainvaliokunnan lausunnosta ilmenee, mitään taloudellisia perusteita Oulun ja Vaasan varuskuntien lakkauttamiselle ei ole. Päinvastoin ne johtavat noin 150—200 miljoonan markan lisäinvestointeihin, samalla kun hyvässä kunnossa olevia rakennuksia jää tyhjiksi. Tätä kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei pidä järkevänä taloudenhoitona eikä näin ollen hyväksy Oulun ja Vaasan varuskuntien lakkauttamista eikä Sodankylän varuskunnan supistamista.

Rouva puhemies! Kannatan lopuksi ed. Isohookana-Asunmaan neljää eri ehdotusta lausumiksi.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Hallituksen puolustuspoliittinen selonteko sisältää historiallisen puolustuspoliittisen linjauksen. Tämän linjauksen keskeinen sisältö on, että Suomen on

siirryttävä teollisen aikakauden puolustusvoimista tietoyhteiskunnan puolustusvoimiin. Tämä linjaus on kauaskantoinen ja merkittävä. Se tulee vaikuttamaan Puolustusvoimien kehittämiseen vuosikymmeniä eteenpäin.

Käydyssä keskustelussa tämä linjaus on jäänyt muiden sinänsä tärkeiden kysymysten jalkoihin. Eduskunnassa ja julkisuudessa on keskusteltu varuskuntien lakkauttamisesta, Naton tulevaisuudesta, puolustusbudjetin suuruudesta ja uskottavuuden määrittelystä. Nämä kaikki ovat tärkeitä asioita, mutta ne ovat seurauksia siitä linjauksesta, jonka hallitus nyt tekee, ne eivät ole itse linjauksen ydin.

Uskon, että hallituksen tekemä puolustuspoliittinen linjaus on keskustelun arvoinen. Aion omassa puheenvuorossani keskittyä sen analysointiin. Lisäksi otan puheenvuoroni lopussa kantaa varuskuntien lakkauttamiseen sekä siihen epätyydyttävään tapaan, jolla selontekoa eduskunnassa käsitellään.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevalla puolustuspoliittisella linjauksella Suomi siirtyy kahden armeijan malliin. Kahden armeijan mallilla tarkoitan Puolustusvoimia, joiden sisällä on kaksi toimintafilosofiaa, kaksi teknologiatasoa ja kaksi limittäistä organisaatiota. Armeijoista tai Puolustusvoimista ensimmäinen on perinteinen, teollista aikakautta ja kansallisvaltioiden aikaa edustava asevelvollisuusarmeija. Se käyttää hyväkseen alueellisen maanpuolustuksen periaatteita, sen aseistus koostuu kivääreistä, tykeistä, kranaatinheittimistä, panssarivaunuista sekä muista teollisen aikakauden aseista.

Toinen armeija on jälkiteollista tietoyhteiskuntaa edustava ammatti- ja vapaaehtoisarmeija. Sen idut ovat valmiusjoukoissa, sopimussotilaissa, ilmavoimissa ja hieman myös laivastossa. Sen aseistus koostuu ensimmäisessä vaiheessa parannetusta pimeätoimintavarustuksesta, helikoptereista, tutkaa välttäivistä aluksista ja tehokkaista hävittäjistä. Myöhemmin uuden armeijan varustus koostuu täsmä- ja laseraseista, elektronisen sodankäynnin välineistä ja muista tietoyhteiskunnan aseista.

Lyhyellä aikavälillä näiden kahden armeijan yhteistoiminta ei tuottane ongelmia. Pidemmällä aikavälillä ongelmia voi tulla siksi, että asevelvollisuus- ja ammattiarmeijan filosofinen perusta ja toiminnan eetos ovat hyvin erilaisia. Perinteisen asevelvollisuusarmeijan filosofinen perusta on kodin ja kotiseudun puolustaminen. Sen symboli on asevelvollisuutensa suorittanut reserviläinen, joka liikekannallepanon tullen kokoontuu tunte-

miensa miesten kanssa oman paikkakunnan koululle.

Kehitteillä olevan teknoarmeijan ajatusmaailma on erilainen. Sen jäsenet eivät ole joutuneet armeijaan pakosta, he ovat valinneet sotilaan uran. Uravalinnan taustalla on epäilemättä isänmaallisuus, mutta toimintaa ohjaa ammattimaisuus. Jos perinteisen asevelvollisuusarmeijan korkein moraali oli uhrautuminen kansallisvaltion puolesta, on tulevaisuuden ammattiarmeijan korkein moraali tehtävän täydellinen suorittaminen. Jos vanhan armeijan sotilaiden olivat elämän koulumia reserviläisiä, ovat uuden armeijan ammattilaiset laaja-alaisesti koulutettuja monikansallisissa joukoissa pätevyytensä hankkineita ammattiupseereita.

Kahta armeijaa tarvitaan käsittääkseni siksi, että Suomella on edessään kaksi hyvin erilaista sotilaallista uhkakuvaa. Perinteinen uhakuva on Venäjän suorittama sotilaallinen operaatio, jonka tavoitteena on Suomen osien valtaaminen, hyväksikäyttö tai haltuunotto. Tulevaisuuden uhakuva on korkean teknologian sota, jossa vihollinen pyrkii lamauttamaan Suomen tietoliikenteen sekä suomalaisen politiikan ja elinkeinoelämän hermokeskukset. Ensimmäisessä uhakuvassa vastassa on maastossa, vesistöissä tai ilmassa etenevä vihollinen. Toisessa vastassa on elektronisen sodankäynnin kehittyvä arsenaali, täsmäaseet ja teknosoturit.

Nämä kaksi uhkakuvaa eivät rajoitu Venäjän ja Suomen suhteisiin. Kansainvälisten yhteenliittymien suorittama rauhanturvaaminen ja kriisinhallinta ovat yhtäältä perinteistä, alueen hallintaan sidottua väestön auttamista ja rauhanturvatoimintaa. Toisaalta juuri kansainvälisissä operaatioissa käytetään viimeistä teknologiaa edustavia viestintä- ja asejärjestelmiä. Suomen osallistuminen kansainvälisiin operaatioihin siis sekä vaatii että lisää suomalaisten sotilaiden kykyä operoida korkean teknologian ympäristössä.

Kahden armeijan rakentaminen ei tarkoita puolustusbudjetin kaksinkertaistamista. Koska puolustusbudjetti suurella todennäköisyydellä säilyy rajoitettuna, täytyy teknoarmeijan rakentaminen rahoittaa suureksi osaksi siirtämällä resursseja perinteisestä armeijasta. Se, millä aikataululla ja miten näitä resursseja tulee siirtää, on yksi seuraavien vuosikymmenien tärkeimmistä puolustuspoliittisista kysymyksistä.

Ratkaisevaa käsittääkseni on Venäjän sotilaallinen kehitys. Näin siksi, että Venäjä maantieteellisistä syistä ja poliittisesta epävakauudesta johtuen on yhä mahdollinen uhka Suomelle. Mi-

käli Venäjä vastoin odotuksia pystyisi nopeasti uudistamaan puolustusvoimansa tietoyhteiskunnan asevoimiksi, olisi Suomen pidettävä muutoksen kanssa kiirettä. Mikäli Venäjän asevoimien uudistaminen on hidasta, kuten uskon, jää Suomelle enemmän aikaa.

Mitä tulee Suomen liittoutumispolitiikkaan, toteaisin vain, että kahden armeijan malli on suhteellisen helposti yhdistettävissä jäsenyyteen sotilasliitossa, mikäli tällainen vaihtoehto joskus katsotaan tarpeelliseksi. (Ed. Kekkonen: Mikä on sotilasliiton nimi?) —Mikä on sotilasliiton nimi, ei oikeastaan liity tähän filosofiaan, koska tässä kahden armeijan mallissa alueellisesta puolustuksesta huolehtivat suomalaiset joukot ja teknologisesta, uudesta armeijasta ja sen käytöstä voidaan yhteisesti tehdä päätöksiä ja käyttää sitä, oli sotilasliiton nimi sitten mikä tahansa.

Arvoisa puhemies! Haluan seuraavaksi kommentoida hallituksen puolustuspoliittisen linjauksen käsittelyä eduskunnassa. Mielestäni käsittelyssä ovat ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan roolit menneet sekaisin. Mielestäni on selvää, että niin kauan kuin puolustusvaliokunta on olemassa, kuuluu sen tehtäviin valmistella eduskunnan mietintö silloin, kun hallitus tekee puolustuspoliittisen selonteon. Nykyinen käytäntö, jossa ulkoasiainvaliokunta sorvaa puolustuspoliittisen mietinnön, on pätkähuilu.

Käytännössä nykyinen käytäntö tarkoittaa ja on johtanut siihen, että olemme käyneet kaksi keskustelua Suomen turvallisuuspoliittisesta doktriinista, mutta ei yhtään perusteellista keskustelua Suomen puolustuksen kehittämisestä. Olen varma, että mikäli puolustusvaliokunnalle annettaisiin sille kuuluva vastuu näiden asioiden käsittelyssä, se tekisi hyvää jälkeä. Ainakaan sen analyysi ei olisi hampaaton.

Arvoisa puhemies! Olen puolustanut hallituksen puolustuspoliittista linjausta, koska olen pitänyt sitä oikean suuntaisena. On kuitenkin sanottava, että minulla on suuria varauksia nykyisen linjauksen toimeenpanon suhteen.

Ensimmäinen varaus koskee varuskuntien lakkauttamista, jota sitäkin puolustin. Kun seuraa puolustushallinnon toimintaa, näyttää siltä, että päätöksiä tekisi grynderi eikä suinkaan maanpuolustuksen perinteitä ja jatkuvuutta arvostava asiantuntijaviranomainen.

Utin kunniakas tukikohta menetti lentokoneet, vaikka kukaan ei ole pystynyt esittämään yhtään kestäväää perustetta sille, että kuljetuskoneet pitäisi siirtää pois siltä, missä laskuvarjohyppääjät ovat. (Ed. Kekkonen: Helikopterit

menevät sinne!) —Helikopterit menevät, mutta helikoptereita käytetään vain osassa näistä operaatioista. — Vaasa menettää varuskunnan taikka suuren osan sotilaallisesta toiminnasta, vaikka pohjalaiset ovat olleet maamme, elleivät maailman, puolustustahtoisinta väkeä. (Ed. Kekkonen: Mikä yhteys näillä asioilla on?) Oulu kokee saman kohtalon. — Se yhteys, jota täällä peräänkuulutettiin, tulee nyt.

Puolustushallinnon harjoittamaan suoravivaiseen toimintaan sisältyy riski perinteiden katkeamisesta. Tämä riski on erittäin suuri juuri nyt, kun siirtyminen uusiin asejärjestelmiin jo muutoinkin koettelee Puolustusvoimien perinteiden kestävyyttä. Jos puolustushallinnossa tosiaan uskotaan siihen, että maanpuolustustahto on puolustuskyvyn keskeisin elementti, olisi sen vaalittava tuota tahtoa. Tällä hetkellä en ole varma, että näin tapahtuu. (Ed. Aaltonen: Eivätkö pohjalaiset?) — Satun olemaan pohjalaisia, mutta tässä on kysymys vähän suuremmasta asiasta mukaan lukien se, että Ilmavoimien toiminta on siirtynyt kokonaan Utista pois pelkästään syyllä, jota äsken kuvailin grynderinomaiseksi rakentamiseksi.

Toinen varaukseni uuden linjauksen toimeenpanoon on seuraava: Mitä tapahtuu silloin, jos vanhan puolustusjärjestelmän supistaminen saadaan vauhtiin, niin kuin nyt on käynyt, mutta ei kyetä saamaan rahoitusta uuden linjauksen mukaisiin asejärjestelmiin? Toisin sanoen mitä tapahtuu, jos karsimme varuskuntia ja vähennämme kriisinajan miesvahvuutta, mutta emme saa aikaan sitä poliittista tahtoa, joka tarvitaan uusien korvaavien asejärjestelmien hankkimiseen? Uskon, että tämä kysymys tulee olemaan puolustuskykymme alkilleenkantapää tulevana vuosikymmeninä.

Arvoisa puhemies! Nyt käynnissä olevan sotilasteknologisen vallankumouksen kaikkia ulottuvuuksia on mahdotonta arvioida. Näyttää kuitenkin siltä, että muutosta voidaan verrata sekä sodankäynnin teollistumiseen 1800-luvun alussa että ydinaseiden käyttöönottoon toisen maailmansodan lopussa. On tärkeää, että oivalletaan, kuinka suuresta muutoksesta ja kuinka merkittävästä linjauksesta on kysymys.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Turvallisusselonteon käsittely ei ole antanut kovinkaan paljon aihetta tarkistaa niitä huomioita, jotka vasemmistoryhmän puheenvuorossa esitettiin selonteon lähete keskustelussa. Silloin totesimme, että Suomen sotilaallisen aseman hahmotta-

misessa selonteko on monilta osin perusteellista ja pätevää työtä. Emme nähneet huomauttamista selonteon peruslinjauksessa, joka korosti sotilaallista liittoutumattomuutta ja itsenäistä puolustusta.

Selonteon käsittelyn aikana on hallituksen taholta uudestaan vakuutettu, ettei Suomi hae Naton jäsenyyttä. Haluamme tietenkin luottaa tähän kannanottoon. Nämä vakuutukset eivät kuitenkaan täysin poista epäilyjä siitä, etteikö kokoomuslaisten ja varsinkin nuorsuomalaisten hellimä lähentyminen Natoon jatkuisi. Vakuutukset eivät kokonaan häivyttä vaikutelmaa vähittäisestä hivuttautumisesta, jonka lopputuloksena Nato-jäsenyys jossakin vaiheessa on. Viimeisin vahvistus epäilyille tuli tämän aamun televisiolähetyksessä, missä kokoomuslainen puolustusvaliokunnan puheenjohtaja Kalevi Lamminen ei pannut lainkaan pahakseen Suomen tulevaa Nato-jäsenyyttä. Rauhanjärjestöt ja monet kansalaiset toivoisivat hallitukselta vielä selvempää ja vilpittömämpää kannanottoa Nato-jäsenyyttä vastaan. Mieli pidetiedustelut kertovat selvästi, että suomalaiset eivät kannata Nato-jäsenyyttä.

Heti selonteon antamisen jälkeen hallitus antoi eduskunnalle uuden lakiesityksen, joka vie käytännön lähentymistä Natoon askeleen pidemmälle. Maaliskuun lopussa eduskunta sai käsiteltäväksi lakiesityksen ja sopimuksen, joka määrittelee Suomessa erilaisiin harjoituksiin osallistuvien Nato-joukkojen sekä Naton rauhankumppanuusohjelmaan osallistuvien muiden maiden joukkojen aseman Suomessa. Jo lukkoon lyödyssä laissa sitoudutaan noudattamaan Naton jäsenvaltioiden vuonna 1951 keskenään solmimaa vastaavaa sopimusta.

Epäilyjä hivuttautumisesta pitävät yllä myös joidenkin turvallisuuspoliittisten asiantuntijoiden ja poliitikkojen puheenvuorot Nato-jäsenyyden puolesta.

Myös kokemukset EU- ja Emu-jäsenyyden valmistelusta synnyttävät varautuneisuutta. Ennen EU-kansanäänestystä EU-raha kuvattiin etäiseksi ja epämääräiseksi hankkeeksi, johon vasta myöhemmin otetaan kantaa. Nyt sen sijaan korostetaan sitä, että Suomi on jo sitoutunut euronrahaan. Kun tässäkin suuren luokan asiassa kansalaisten mielipiteille ei anneta kovin paljon arvoa, niin annetaanko sitten Nato-asiassa?

Valiokuntien mietintöjen ja lausuntojen vastalauseissa ja eriävissä mielipiteissä on joitakin näkökohtia, joihin voimme yhtyä. Niissä kiinnitetään huomiota muun muassa laajennetun rau-

hanturvaamisen käsitteeseen, jota selonteossa kehitellään ja joka voi olla luonteeltaan rauhanpakkottamista. Tällainen kehittäminen on hataralla pohjalla ja voi johtaa toimiin, jotka ovat Suomen rauhanturvallisuuden vastaisia. Arveluttavana pidämme myös selonteon mainintaa siitä, että Suomi ei voi olla puolueeton Euroopan unionin ja kolmannen osapuolen välisessä konfliktissa. Eräät selonteon kohdat näyttävät vihreätä valoa sotilaallisen avun vastaanotolle sekä Suomen osallistumiselle laajemmin kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin. Näiden tavoitteiden merkitys on ed. Laakson ym. eriävän mielipiteen mukaan jäänyt puolustusvaliokunnassa epäselväksi.

Selonteon mukaan osallistuminen kansainväliseen toimintaan vaatii tulevaisuudessa lisää voimavaroja. Näiden voimavarojen suuruutta ja kustannuksia ei kuitenkaan tarkemmin selvitetä. Selonteossa esitetyt suunnitelmat uusista asehankintaohjelmista ja niiden kustannuksista ovat mielestämme jääneet liian vähälle huomiolle. Selonteossa esitetty puolustuksen rahoitustarvelaskelma venyttää hallituksen aikaisemmin päättämistä menokehyksiä vuosille 2000 ja 2001. Tämä lisäraha kahdelle vuodelle on yhteensä 1,4 miljardia markkaa. Kun valtiovarainministeriö muuten niin tarkkaan ja mustasukkaisesti valvoo menokehysten noudattamista, herättää huomiota, että tämä muutos on hallituksessa nielaistu vähin äänin.

Puolustusvaliokunnan lausuntoon liittyvässä eriävässä mielipiteessä huomautetaan aiheellisesti, että uudet asehankintaohjelmat ovat kustannuksiltaan mittavat ja ylittävät todennäköisesti huomattavasti ne määrärahapuitteet, jotka selonteossa on määritelty. Tässä vaiheessa ovat Hornet-hävittäjienkin kustannukset vielä osittain hämärän peitossa. Pelkästään tämän vuoden budjetissa osoitetaan puoli miljardia markkaa asehankintojen indeksimaksuihin ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin lisäkustannuksiin. Muistutamme, että Puolustusvoimien henkilökuntaan kohdistuvat säästö- ja saneeraus-paineet johtuvat paljolti suurista asehankinnoista, joille ei menokehyksissä näytä muuten löytyvän riittävästi tilaa.

Viime kuukausina on joissakin keskusteluissa kovasti kannettu huolta kotimaisesta aseetollisuudesta. Tästä on merkkejä myös valiokuntien kannanotoissa. Huoli työpaikoista on ymmärrettävä, mutta me emme tue kannanottoja, joissa aseetollisuuden merkitystä halutaan korostaa ja paisuttaa ja joissa sille halutaan turvata jatkuvas-

ti kasvava tilauskanta ja/tai laajeneva vienti maailman kriisialueille.

Arvoisa puhemies! Hallituksen suunnitelma Oulun ja Vaasan varuskuntien lakkauttamisesta sekä supistuksista muun muassa Sodankylässä on herättänyt paljon arvostelua. Suunnitelma ei selvästikään perustu vain säästösyihin, vaan taustalla on myös puolustuspoliittinen linjanmuutos. Varuskuntien lakkauttamisella on kielteisiä vaikutuksia työllisyys- ja aluepoliittisesti. Siksi me tuemme esityksiä varuskuntien säilyttämisestä ja Sodankylän varuskunnan nykyisen laajuuden turvaamisesta.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Euroopan poliittinen tilanne on viimeisten vuosien aikana kokenut niin nopeita ja laajoja muutoksia, että vastaavanlaista, valtioiden välisiä ja sisäisiä rajoja yhtä paljon muuttanutta ajanjaksoa joudutaan etsimään maailmansotien yhteydestä. Tämänkertainen myllerrys on kuitenkin suureksi osaksi tapahtunut kohtuullisen pienten ja paikallisten sotilaallisten toimien seurauksena siksi, että pääosaa ovat näytelleet kansanjoukkojen liikehdintä tai kansainvälispoliittiset tapahtumat.

Pahimmat varsinaiset sotilaalliset toimet ovat olleet entisen Jugoslavian alueella käydyt eri väestöryhmien väliset taistelut niiden hakiessa kansallisvaltioille parhaaksi katsomiaan rajoja. Entisen Neuvostoliiton hajoamisprosessi on onneksi tapahtunut rauhanomaisemmin Tshetsheniaa lukuun ottamatta. Alun perin kommunismin romahduksesta alkunsa saanut Euroopan muutoskehitys ei ole vielä loppussa. Onhan Albanian tilanne vielä lopullisesti selkiintymättä, ja jotkut Venäjästä irtautuneet valtiot ovat ainakin osittain palaamassa takaisin sen yhteyteen.

Näiden muutostenkin jälkeen jää pinnan alle kytämään vielä joukko käytyjen maailmansotien jälkeisten rajanvetojen valtioiden välille kasamia jännitteitä. Tämä muutoskehitys lieneekin loputon, sillä tuskin koskaan voidaan löytää kansoille ja valtioille sellaisia rajoja, jotka tyydyttäisivät kaikkia osapuolia.

Kuten totesin, on tämänkertaisesta valtiopakan uudelleenjaosta selvitty pienin paikallisoin sotatoimin. Osa-ansio sotien rajallisuudesta lankeaa varmaankin kehittyneemmälle kriisinhallinnan ja rauhanturvaamisen valmiudelle niin eurooppalaisittain kuin maailman laajuisestikin. Sodat eivät enää pääse rauhassa laajenemaan, ennen kuin niihin puututaan sovitellun tai väliintulon keinoin. 1990-luku on tapahtumineen antanut kuitenkin meille kaksi arvo-

kasta opetusta. Koskaan emme saa tuudittautua liialliseen levollisuuteen rauhallisten olojen rikkumattomuudesta Euroopassa, ja toisaalta rauhanturvaamistoiminnan edellytyksiä ja valmiuksia on edelleen kehitettävä ja luotava mahdollisimman monet maat kattava organisaatio niiden lyhyellä varoitusajalla tapahtuvaan käynnistämiseen.

Suomi on eräs maailman aktiivisimmista rauhanturvaamistoimintaan osallistuneista valtioista, ovathan suomalaiset olleet mukana YK:n rauhanturvaamisooperaatioissa 1950-luvulta lähtien ja olleet mukana myös Etyjin, EU:n ja Naton johtamissa tehtävissä Balkanin alueella. Tämä linja on oikea. Suomen tulee edelleenkin olla tässä asiassa aktiivinen, mutta kuten olen jo aiemminkin todennut, asia ei ole täysin ongelmaton. Olemme jo nyt muuttaneet rauhanturvakieliamme niin, että se mahdollistaa monipuolisemat rauhanturvatoimet, ja olemme myös perustaneet erityisiä valmiusjoukkoja nopean toiminnan varalle.

Edelleen on paineita vielä tätäkin pidemmälle menevään toimintaan eli nk. rauhaanpakottamiseen osallistumisen sallimiseksi. Tämä on asia, jota perussuomalaiset eivät hyväksy. Katsomme, että nytkin on menty turhan pitkälle perinteisestä, YK:n johtamasta rauhanturvaamisesta. Suomalaisista tai Suomesta ei saa koskaan tehdä USA:n kaltaista maailmanpoliisia, joka rientäisi aseet ojossa sinne, mistä riitelyä kuuluu. Siihen olemme liian pieniä ja köyhiä sekä riski miestappioihin on liian suuri.

Arvoisa puhemies! Sinänsä myönteiseen rauhanturvaamisvalmiutemme parantamiseen liittyy eräs riskitekijä, jota kaikki eivät myönnä. Kun kehitämme puolustusvoimiamme nyt toteutulla ja suunnitellulla tavalla, luomme samalla koko ajan paremmat edellytykset niille tahoille, jotka vaativat Suomen mukaan menemistä Naton toimintaan. Kun on Naton kanssa yhteensopivat puolustusvoimat, on helpompi junaila asian poliittinen puoli EU:n tuella.

Kehitysuunta on selkeä, vaikka se virallisesti hallituksen toimesta kielletäänkin. Todellisuudessa kuitenkin kahden hallituspuolueen, kokoomuksen ja rkp:n taholta on hyvinkin arvovaltaisesti vaadittu Suomen Nato-jäsenyyttä. Kun vielä tiedetään EU:n kahden mahtimaan, Saksan ja Ranskan yhteiset kaavailut Euroopan unionin puolustuksen organisoinnista Naton yhteyteen, asia on täysin selvä. Suomea ajetaan EU:n jäsenyyden tapaan hiljaisuudessa ja hivuttamalla Natoon, josta tulee ensi vuosituhaten alkuvuo-

sina EU:n puolustusorganisaatio. Yksi porras tässä hivuttamisessa on Suomen mukaan meneminen uuteen euroatlanttiseen kumppanuusneuvostoon Eapc:hen. Jäsenyys tulee automaattisesti Nacc-tarkkailijajäsenyytemme seurauksena, elleimme siitä erikseen kieltäytyä. Naton taholta on ilmoitettu, ettei kieltäytymistämme ole kuulunut. Niin jälleen yksi porras on astuttu matkalla kohti Suomen Nato-jäsenyyttä 2000-luvun alkuvuosina, näin epäilen.

Perussuomalaiset kannattavat Suomen pitämistä sotilaallisesti liittoutumattomana maana, joka harjoittaa aktiivista puolueettomuuspolitiikkaa. Tämä merkitsee sitä, että meidän on pysyteltävä kansainvälisten kiistojen osalta puolueettomana pyrkien kuitenkin aktiivisesti niitä sovitteluun. Kuvio on kuitenkin ongelmallinen EU-jäsenyytemme takia, sillä joudummehan vielä tällä vuosikymmenellä unionin johtotolkassa toimiessamme vastaamaan koko EU:n ulkopoliittikan toteutuksesta. Tämä politiikka ei kaikissa yhteyksissä ole kovinkaan lähellä Suomen perinteistä puolueettomuuspolitiikkaa. Tämä sisältää riskin linjamme muuttumisesta ilman omaa tietoa päätöstämme.

Sotilaallinen liittoutumattomuus edellyttää omia, riittävän uskottavia puolustusvoimia. Voidaksemme olla sotilaallisesti uskottava me tarvitsemme välttämättä riittävän iskukykyisen armeijan. Suomalaisen maanpuolustustahtoon voimme mielestäni edelleenkin luottaa, onhan asepalveluksesta kieltäytyvien miesten joukko kansainvälisesti erittäin alhainen. Tämä luo hyvät edellytykset yleiseen asevelvollisuuteen pohjautuvan maanpuolustuksen jatkamiselle. Palkka-armeijaan ei Suomella olisi taloudellisia edellytyksiäkään eikä se malli sopisi suomalaiseen ajattelutapaan. Tästä asiasta vallinneekin maassamme kiitettävä yksimielisyys, ellei sitten mainitsemiä Nato-intoilu edetessään johda johonkin muuhun kehityssuuntaan EU:n yhtenäisen linjan vaatimusten seurauksena.

Puolustusvoimiemme iskukykyä on pystytty kohtuullisen hyvin ylläpitämään huolimatta maanpuolustukseen käytettävissä olevien määrärahojen niukkuudesta ja alenevasta kehityssuunnasta. Emme pysty pröystäilemään kalustollamme, osin joudumme sitä vanhanaikaisemalta osaltaan melkein häpeilemäänkin, mutta joka tapauksessa sen turvin olemme voineet tähän saakka ylläpitää riittävän uskottavaa puolustusvalmiuttamme. Tämän asian tilan jatkuminen ei sekään ole itsestään selvää ja ongelmatonta kahdesta syystä.

Puolustusvoimillemme on hankittu USA:sta uudet torjuntahävittäjät Hornetit. Niiden hankintahinta oli Suomen puolustusvoimien määrärahasen huomioon ottaen selvästi ylliraskas väheksymättä sinänsä hinnalla saatua kalustoa tai sen tarpeellisuutta. Suurosto aiheutti kuitenkin sen, että se sitoi liian suuren osuuden armeijan hankintamäärärahoista Ilmavoimien hankintoihin ja muiden aselajien sinänsä yhtä tärkeät kalusto-ostot saivat jäädä odottamaan aikojia parempia. Kun vielä valtion budjetin tasapainotustoimet leikkasivat koko puolustusbudjettia, on armeijan kaluston uudistaminen ja kehittäminen ontunut Hornetien takia.

Nyt on esitetty ajatuksia, että seuraavaksi armeijan tulisi saada uutta helikopterikalustoa niin runsaasti, että uudenlaisten nopean toiminnan yksikköjen operointi olisi mahdollista koko maan alueella. Kyse lienee siis vähintäänkin kymmenistä helikoptereista ja jälleen miljardeista markoista. Jos tämäkin suurhankinta tehdään ja pakostakin jälleen ulkomailta, merkitsee se Maavoimien ja Merivoimien kotimaisten ase- ja välinehankintojen pysymistä tämänhetkiselä, lähes olemattomalla tasolla. (Ed. Kekkonen: Helikopterit ovat Maavoimia varten!) Tämä vaarantaa vielä kaiken lisäksi kotimaisen teollisuuden jatkuvuudenkin. — Ed. Kekkonen, kyllä Maavoimia tarvitaan tietysti monessa muussakin, ja helikopterit palvelevat Ilmavoimia, tietysti osittain Merivoimia ja Maavoimia kieltämättä. (Ed. Kekkonen: Tulevat Maavoimien organisaatioon!)

Suomen puolustusvoimien tulisi pikaisesti päästä yhteistyöhön Ruotsin kanssa niin, että kalustohankintoja voitaisiin tehdä keskitetymmin ja niistä hyötyisivät myös suomalaiset tehtaajat. Näin olisi mahdollista saada vetoapua teollisuudelle naapurimaasta silloin, kun oma armeija hankkii joitakin muita varusteita. Lisäksi helikopterien ja ohjusten tyyppisten kalliiden hankintojen mielekkyys tulee erityisen huolellisesti harkita, jottei perinteistä kalustoa päästettäisi häysin romuttumaan.

Toinen vaaratekijä on puolustusmäärärahojen jatkuva tason aleneminen. On ymmärrettävää, että myös puolustusministeriö on joutunut kantamaan kortensa säästökekkoon, mutta asiantila ei voi jatkua riskittä loputtomiin. Määrärahoissa on pikaisesti päästävä lähemmäs normaallitasoa, jolloin myös tavanomaisemmat hankinnat olisivat mahdollisia huolimatta suuremmista perushankinnoista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama sana se-

lonteossa esitetystä varuskuntien lakkauttamissuunnitelmasta. Valiokunta ei ole ottanut selkeän kielteistä kantaa Oulun ja Vaasan varuskuntien lakkauttamiseen. Päinvastoin se hyväksyy hiljaisesti toimenpiteen huolimatta siitä, että mielestäni on selonteon eduskuntakäsittelyn aikana tullut kiistattomasti selväksi se, että toimenpide ei säästäisi määrärahoja ja aiheuttaisi mittavia haittoja maanpuolustustyölle ja koulutustehokkuudelle.

Lakkauttamisia on siis perusteltu koulutuksellisilla ja taloudellisilla syillä. Nämä perusteet kuitenkin ontuvat pahasti. Esimerkiksi Vaasassa nykyisin hoidettavien koulutustehtävien siirtäminen Uudenmaan prikaatiin Tammisaareen lisäisi koulutuskustannuksia. Suomenkielisen varusmieskoulutuksen siirtäminen Kajaaniin vaatisi siellä noin 300 miljoonan markan investoinnit, joiden säästäminen siirron tuomilla muilla oletetuilla säästöillä vaatisi todella pitkän ajan, jos ne edes tulisivat koskaan takaisin.

Oma lukunsa on lakkauttamispäätöksen vaikutus paikalliseen maanpuolustuskasvatukseen ja maanpuolustushenkeen. Mainittakoon, että Vaasan varuskunnassa palvelevista varusmiehistä peräti 98 prosenttia on kotoisin Pohjanmaalta, mikä osoittaa varuskunnan maakunnallisen tärkeyden ja tarpeellisuuden. Kun Vaasan varuskunnan myötä menetettäisiin viimeinen varusmieskoulutusta antava Maavoimien yksikkö Vaasan läänistä, kärsisivät aktiivisuudestaan tunnetut vapaaehtoinen maanpuolustus ja muut sidosryhmät, kuten sotaveteraanit, päätöksestä kohtuuttomasti.

Vaasan kaupungille ja sen lähialueille koituvat taloudelliset tappiot olisivat myös mittavat, samoin myös Oulun seudulla. Mainittakoon vielä ne 40 miljoonaa markkaa, jotka on juuri käytetty Vaasan varuskunnan korjaustoihin ja jotka toimenpiteen valuisivat kuin kankkulan kaivoon. Osa näistä on viimeistelyä vailla olevia remonttitoita.

Arvoisa puhemies! Tämän takia tuenkin ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liitettyyn vastalauseeseen sisältyvää pontta. Lisäksi kannatan omalta osaltani ed. Isohookana-Asunmaan esittämiä erillisiä ponsilauseumia.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Tästä asiasta nyt on jo niin kauan puhuttu täällä, että ajattelin päästää teidät helpommalla enkä enää aiheuttaa kenellekään huonoa omaatuntoa kertomalla suomalaisesta know-how'sta idän ja lännen välillä ja siitä kaikesta, mitä me olisimme

voineet saavuttaa ja voisimme saavuttaa, kun me todella tietotaitomme kanssa uskaltaisimme vahvemmallä itsetunnolla hoitaa nämä asiat myös tällä alueella. Sitä paitsi luin tänään juuri Helsingin Sanomista jutun, jossa kerrotaan, että Ahon hallitus kertoi tarkasti Emusta ennen kansanäänestystä. Emu-asiassakin pääoppositiopioulu antoi sellaisen kuvan, että oikeastaan mitään ei ole sovittu. Minä luulen, että kun nämä paperit kaivetaan esiin, tämä on jo taas pässinlihaa koko juttu ja mennään vain suunnilleen sen mukaan, mitä edellinen hallitus on ajatellut.

Vaikka entinen pääministeri sanookin, että vanhoja on turha muistella tässä tapauksessa, esimerkiksi kun Emu-paperit ovat löytyneet, voi olla, että tässä tulee vähän samanlainen kommentti. En nyt väitä, että tämä hallitus olisi ihan vain marionettihallitus ja joutuisi toteuttamaan niitä asioita, jotka on jo sovittu ja allekirjoitettu. Silti näin henkisesti ja perinteisesti ihmettelen kyllä, kun puhutaan sotilaallisista ja kaiken näköisistä puolustuksellisista asioista, suomalaisen politiikan kompleksisuutta kompleksisanan merkityksessä. Kun ollaan isänmaan asialla ja ajetaan näitä perinteisiä juttuja ja tavallaan hylättäänkin niitä, niin miksei tiedotusrohkeus yllä tähän saliin, miksei niistä voi puhua mahdollisimman suoraan ja sillä tavalla, että visioidaan ehkä voisi jopa sanoa mustavalkoisemmin sitä, mitä todella tapahtuu? (Ed. Kekkonen: Sana on vapaa, ed. Virtanen!)

Tämä jatkuva käsien peseminen ja vastuusta vetäytyminen niitten taholta, jotka ovat papereitaan kirjoittelleet, tuntuu kyllä tässäkin asiassa enemmänkin taas tragikoomiselta. Eli yksinkertaisesti: Olen ennenkin sanonut sen, että kun aina sanottiin, että Suomi on ajopuu, joskus vielä tiedonvälitys tajuaa, kuinka yksinkertainen totuus on, että Suomessa ei enää tällä alueella ole ajopuuteoriaa, vaan ajopuukäytäntö. Suomessa on monella alueella menty siihen. Meidän harvinaisen vahvuutemme on kunnioitettava ja asiallinen, sillä englantilaisissa, lontoolaisissa pubeisakin olen saanut paljon rankempaa palautetta siitä strategisesta ja muusta soturihengestä, mitä Suomessa on, kuin täällä, kun kuuntelee joskus näitä vesityksiä siitä, missä mennään, ja sen takia siis ansaitaankin mennä mukaan tähän näin.

Haluaisin joskus kyllä kuulla sen työn, sen taistelun ja jopa sen kansallisen yhtenäisyyden satoa, joka meidän aikoinamme esittämiemme soturitaitojen myötä muualla maailmassa kyllä hyväksytään, mutta tässä paikassa valitettavasti tuntuu siltä, että taas mennään vain eikä olla

oikeutettuja itsetuntoisesti, jopa kaivattuina, tietotaitoisina, niin kuin äsken sanoin, näihin liittoihin.

Se saa tällä kertaa riittää ja toivotaan nyt, ettei se ajopuukäytäntö toteutu.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Lähes jokainen ryhmäpuheenvuoronkäyttäjistä on sanonut, että selonteon antamisen jälkeen on kansainvälisessä turvallisuuspoliittisessa ympäristössä tapahtunut hyvin paljon, ja vertailut ovat vain vähän vaihdelleet, mihin ajanjaksoon asti pitää mennä, jotta voitaisiin kokea samanlaista.

Minä kuitenkin uskoisin, että tämän kehitysilanteen osalta meidän kannattaa katsoa sitä, miten me olemme arvioineet tilanteen aikaisemmin ja miten kehitys sitten on mennyt. Minun käsittääkseni me voimme olla hyvinkin tyytyväisiä siitä, että oma tietomme ja ehkä jonkin näköinen vaistomme on vienyt aivan oikeaan suuntaan. Kehitys on ollut omiaan vahvistamaan selonteon perusteita. Meillä on vankkaa tietoa ja meillä on ollut myös historian tajua siitä, miten asiat ovat kehittyneet.

Tänään juuri allekirjoitetaan Pariisissa huipputasolla Naton ja Venäjän välinen perusasiakirja, jolla on suuri merkitys Euroopan turvallisuudelle. Nato jatkaa sopeutumista uuteen rooliinsa ja, mikä on mielestäni erinomainen asia, Venäjä haluaa sitoutua yhteistyöhön eikä eristäytyä. Mielestäni on kaikki syyt uskoa, että Naton ja Venäjän saavuttama yhteisymmärrys vahvistaa kansainvälistä vakautta, kun edessä ovat Naton laajentumista koskevat ensimmäiset ratkaisut Madridin huippukokouksessa heinäkuussa.

Suomelle on tietysti erityisen tärkeää kehitys omalla lähialueellamme, niin kuin täällä on monesta suusta todettu, ja Natolla on myös vastuu laajentumisen vaikutuksista Itämeren alueella ja täällä Pohjois-Euroopassa. Haluaisin kuitenkin painottaa sen jälkeenkin, kun Nato ja Venäjä ovat saaneet yhteisymmärryksen aikaan, että Venäjän panos on tärkeä myös yhteistyön kehittämiseksi Itämeren ja Barentsin alueilla. Näin ollen en pidä Venäjän osallistumista pelkästään tervetulleena, vaan myös välttämättömänä alueellisessa yhteistyössä.

Suomen kannalta on muutoinkin tärkeää, että Euroopan turvallisuusjärjestys nojaa valtioiden yhteistyöhön ja valinnanvapauteen. Turvallisuusjärjestelyjen tulee perustua avoimuuteen. Kaikkien, myös sotilasliittojen ulkopuolisten maiden, etuja tulee kunnioittaa, ja tässä mielessä

olemme varmaan kaikkien täälläolijoiden mielestä tehneet oikean ratkaisun seuratessamme Naton kehitystä yleensä ja myös Naton ja Venäjän suhteiden kehitystä näistä lähtökohdista. Näin ollen on myös oikeutettua, että me tulemme jatkamaan aktiivista yhteistyötä ja vuoropuhelua kumpienkin kanssa.

Arvoisa puhemies! Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto on myös tarkoitus perustaa lähipäivinä, ja on mielestäni ollut varsin ajankohtaista myös ryhmäpuheenvuoroissa ottaa siihen kantaa. Neuvoston tehtävänä on antaa poliittista tukea rauhankumppanuustyölle ja tarjota foorumi turvallisuuspoliittiselle keskustelulle. Myös sen kautta on tarkoituksemme edistää yhteistyötä Itämeren alueen turvallisuuden hyväksi. Näin ollen ne puhujista, jotka odottivat, että me mahdollisesti olisimme voineet tai meidän olisi pitänyt kieltäytyä tästä kumppanuudesta, ovat mielestäni väärässä sen vuoksi, että meidän mielestämme yhteistyön maailma on se, joka tulee myös turvallisuuden alueella tehostumaan. Toivon omalta puoleltani, että kumppanuusneuvosto jatkossa säilyisi laaja-alaisena ja että minkään ryhmän kanssa ei tehtäisi sellaisia järjestelyjä, jotka joko estäisivät tai vähentäisivät mielenkiintoa ottaa osaa neuvoston toimintaan.

Arvoisa puhemies! Useat puhujista ovat täällä kosketelleet myös Euroopan unionin merkitystä eurooppalaisessa turvallisuuspolitiikassa. Euroopan unionin hallitustenvälisessä konferenssissa eli hvk:ssa nämä asiat ovat olleet hyvin näkyvästi esillä. Voidaan jo arvioida, että unionin vakaana tarkoituksena on vahvistaa turvallisuuspoliittista rooliaan ja toimintakykyään. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan valmistelua ja toteutusta pyritään tehostamaan. Siihen voi kuulua tulevaisuudessa nykyistä suurempi aloitteellisuus, varmasti myös vastuu ja yhteistyö rauhanturva- ja kriisinhallintatehtävissä, ja meidän mielestämme Suomen ja Ruotsin tekemä aloite EU:n ja Weu:n välisestä yhteistyöstä voisi nimenomaan toimia tässä hyödyllisenä välikappaleena.

Täällä on eräissä puheenvuoroissa kannettu huolta siitä, muodostaisiko EU:n ja Weu:n välinen yhteistyö riskin meidän perinteiselle sotilaalliselle liittoutumattomuudellemme taikka nyt voimassa olevan rauhanturvainsäädäntömme kanssa hankalasti yhteensovittettavia kohtia. Näkemysni mukaan Euroopan unionin yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta tekemämme ehdotukset eivät toteutuessaan muuttaisi Suomen asemaa sotilaallisesti liittoutumattomana maana.

On hyvä muistaa myös se, että Suomen osallistuminen rauhanturvatoimintaan perustuu aina, nyt ja myös tulevaisuudessa, sen omaan rauhanturvakiin ja turvallisuuspoliittiseen linjaukseen. Olen halunnut eräissä yhteyksissä erikseen painottaa sitä, että nykyisen lainsäädännön puitteissakin toimittaessa ja ihan näillä organisatorisilla kehyksillä, mitkä meillä on, meidän ei suinkaan aina ole tarpeellista ja asianmukaista ottaa osaa kaikkiin niihin rauhanturvaoperaatioihin, jotka mahdollisesti tulevat eteen. Näin me emme ole tehneet menneisyydessä enkä usko, että näin tehdään tulevaisuudessa. Meidän on mahdollisuus mitoitaa oikein resurssimme ja tietotaitomme, ja tähän kaikki myös antavat meille mahdollisuuden. Pyrimme varmistamaan sen, että meillä on tasavertainen mahdollisuus vaikuttaa yhteisten operaatioiden suunnitteluun ja päätöksentekoon, tapahtuivatpa ne EU-Weu:n tai Nato-Pfp:n perustalta tai, kuten täällä eräät ovat tuoneet esille, YK:n tai Etyjin, toivottavasti myös joskus Etyjin, alaisena, jotka ovat edelleen toimintamalleina.

Mitä tulee täällä tehtyihin kommentteihin tai huomautuksiin siitä, onko Suomen linja tässä suhteessa muuttunut, on hyvä muistuttaa, miltä pohjalta me lähdemme liikkeelle. Nyt istuva hallitus on viiden puolueen yhteistyönä toimiva hallitus. Hallituksella on hallitusohjelma. Se on antanut selonteot eduskunnalle ja saanut niihin vastaukset. Meillä on myös ollut hyvin julkisesti esillä se, että myös tasavallan presidentti on hyvin voimakkaasti ja lämpimästi tukenut näitä otettuja linjauksia. Meillä ei siis pitäisi olla mitään ristiriitaa keskenämme hallituksen ja eduskunnan välillä, on sitten kyse hallituksen osallistuvista puolueista tai oppositiosta. Samoin hallitus on pyrkinyt osaltaan ja myös itse olen henkilökohtaisesti pyrkinyt pitämään eduskunnan niin hyvin kuin mahdollista ajan tasalla siitä, mitä hallitustenvälisessä konferenssissa EU:ssa tapahtuu.

Kun me teimme yhdessä Ruotsin kanssa esityksen EU:n ja Weun välisestä yhteistyöstä, silloin oli tiedossa, että Euroopan unionissa on hyvin erilaisia mielipiteitä tästä asiasta. On niitä, jotka haluavat hyvin läheistä yhteistyötä, joka integroituu lopulta EU:n ja Weun sulauttamiseen, mutta yhtä lailla on olemassa niitä, joiden mielestä nykytilannekin on kutakuinkin riittävä. Me tiedämme hyvin, että jos me tästä kategorias- ta otamme toisena laitana Ranskan ja toiseen päähän asetamme Englannin, vaikkapa nyt Yhdistyneet Kuningaskunnat vaalien jälkeenkin,

niin siinä on melkoisesti tilaa. Kuitenkin, jos kaikki haluamme, niin kuin Maastrichtin hengen sopii, päästä eteenpäin siinä, mikä on käytännön tarve, silloin mitä todennäköisimmin vielä tänään arvioiden voin tehdä saman johtopäätöksen kuin aikoinaan lähtiessämme aloitteemme kanssa liikkeelle, että Suomen ja Ruotsin yhdessä tekemä aloite on kutakuinkin se, mitä voidaan maksimaalisesti kuvitella hallitustenvälisestä konferenssista tulevan ulos.

Toinen kysymys on, ja se on minullekin asetettu monta kertaa, mikä on meidän suhtautumismme alkujaan Ranskan ja Saksan ja sittemmin myös puheenjohtajan nimiinsä ottamaan ehdotukseen, jossa mitoitetaan tulevaisuutta silmällä pitäen integroitumisen eri asteet aikatauluineen ja sijoitetaan sitten ensimmäiseksi askeleeksi saman suuntainen ajatus kuin mitä EU:n ja Weun välinen yhteistyöesityksemme on. Menemättä yksityiskohtiin kannattaa kuitenkin kysyä itseltään, onko meidän tarpeellista tällä hetkellä miettiä mahdollisia yhteistyöratkaisuja sen pidemmälle, kuin mitä nyt on esitetty. Weu tosiasiallisesti, vaikkakin se on iältään vanha organisaatio, ei ole vielä toiminut käytännössä huomattavammin. Samanaikaisesti meillä on tiedossa jo vuoden sisällä tuleva Weun huippukokous, josta me näemme, miten peruskirjaa aiotaan jatkaa. Asiantuntijoidenkin, poliitikkojen mielipiteet meillä vaihtelevat siitä, tuleeko 5. artikla säilymään vai ei tai mitä muuta mahdollisuutta tulee.

Naton laajentuminen on edessämme. Siitäkään me emme tiedä muuta kuin sen, että todennäköisesti ensimmäisen vaiheen jälkeen, näin on luvattu, laajentuminen jatkuu. Yhtä tärkeää — tässä olen eri mieltä kuin eräät puhujat täällä — mielestäni kuitenkin on Naton avautuminen ulospäin, Naton yhteistyökykyisyys ja tässä mielessä sen luonteen muuttuminen vanhan kylmän sodan ajan sotilasliitosta.

Näin ollen, kun kaikki tämä on eletty läpi, niin varmasti me taas vedämme johtopäätöksiä siitä, millä tavalla yhteistyö kehittyi. Suomen ja Ruotsin tekemä aloite on käytännön vastaus siihen yhteistyöhön, mihin tällä hetkellä on tarve. Se on samalla vastaus, joka ei vaadi keneltäkään mitään muutoksia heidän suhteissaan sotilaallisiin liittokuntiin. Näin ollen minun mielestäni tämä tilanne on edelleen meidän kannaltamme hyvin edullinen aloitteen ajamiseksi. Sen jälkeen kun Englannissa nyt on ollut vaalit, me olemme useampaan otteeseen kuulleet myös Englannin uuden hallituksen kannanotot siitä, että he kat-

sovat voivansa hyvinkin tukea meidän tekemääme aloitetta.

Summa summarum, minun mielestäni tässä suhteessa ei ole aihetta sellaiseen huoleen, minkä oppositio on kirjannut vastalauseeseensa. Voisi sanoa niinkin päin, että se sisältyy kyllä meidän omaan ajatteluun, että kaikki tapahtuu sen mukaisesti, mitä mieltä suomalaiset ovat, ja totta kai me elämme voimassa olevan lainsäädännön mukaan. Kaiken uhallakin uskallan myös sanoa sen, että minä en myöskään kuulu niihin, jotka haluavat sitoa tulevaisuuden sukupolvien käsiä sen suhteen, minkälaisia päätöksiä he sitten tekevät vuosien päästä, koskee se mitä tahansa kirjainyhdistelmää. Mutta olen tämänhetkisestä tilanteesta vakuuttunut, ja pyrin sitä rehellisesti ajamaan.

Selonteon tehtävänä, arvoisa puhemies, on eduskunnan vuonna 95 antaman turvallisuuspoliittisen selonteon pohjalta arvioida toimintaympäristön kehitystä ja luoda johdonmukainen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja. Väitän, että se perustuu kokonaisvaltaiselle käsitykselle turvallisuudesta, joka on saanut eduskunnalta niin laajan tuen jo edellistä selontekoa käsiteltäessä, että toistamiseen olemme kuulleet siitä, että nimenomaan nämä uudet elementit ovat eduskunnan mielestä vieläkin vähän varjossa kasvaneita verrattuna perinteiseen asevaraisen turvallisuuden puoleen.

Mielestäni sanonta siitä, että tämä on välivaiheen inventaario, voisi tietysti kuulua oikeastaan mihin tahansa selontekoon. Kukaan meistä ei kai usko, että teemme tämän maallisen pysyvästi oikeanlaiseksi, vaan aina on jonkinlaisesta välivaiheesta kyse. Siinä mielessä on päinvastoin myönteinen asia se, että on näkyvissä muutos. Toivon vain, että pystymme jatkossakin pitämään muutosta yllä herkästi ja samalla kuitenkin voimakastahtoisesti.

Selonteosta käy ilmi, että puolustuspolitiikan alan kansainväliset tehtävät ovat tärkeä osa turvallisuuspolitiikkaa. Näitä tehtäviä ovat laajentuva ja vaativa rauhanturvatoiminta, yhteistyö Baltian maiden kanssa puolustusvoimien rakentamisessa ja avoimuuteen ja vakauteen tähtäävä asevalvontayhteistyö.

Itsenäisen ja uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen kuuluu selonteon mukaan myös Suomen laaja-alaiseen turvallisuuspolitiikkaan ja palvelee ulkopoliittikan päämääriä. Selonteossa esitetty ohjelma puolustuksen kehittämiseksi ja Puolustusvoimien rakennemuutostukseksi on hallituksen vastaus reagoinnista muuttuvaan toi-

mintaympäristöön ja sen vaatimuksiin niin rauhanajan tehtävissä kuin myös puolustuskyvyn rakentamisessa. Uskon, että ministeri Taina osaltaan kertoo tästä puolesta.

Rauhanturvaoperaatioiden tavoitteena on yhä useammin luoda kokonaisvaltaisesti perusedellytykset kriisissä kärsineiden yhteiskuntien uudelleen toimintakuntoon saattamiselle ja jälle rakentamiselle. Tämä edellyttää tietysti eri toimintamuotojen yhteistyötä ja yhteensopivuutta. Sotilaallisen rauhanturvaamisen ja kriisinhallinnan siviilivoimien tulee pystyä täydentämään toisiaan ja myös rakentamaan pitkäkestoisia konfliktinratkaisua.

Olen ollut tyytyväinen siitä, että minua on moitittu täällä, sanottu, että hallituksen pitäisi vielä nykyistä nopeammin päättää Suomen kansainvälisen kriisinhallinnan siviilivalmiuksien kehittämistä koskevan selvityksen sisällöstä ja antaa selvitys mahdollisimman pian eduskuntaan. Voin kertoa, että tässä asiassa edistytään. Toivon, että vastaus ei ole, että hitaita on herrojen kiireet. Nimittäin varsinainen selvitysosa tehtiin ulkoministeriössä, ja se on tällä hetkellä täydennyspyynnöllä sosiaali- ja terveysministeriön puolella. Uskoisin, että olemme melko pian valmiita hallituksen puolelta. Keskustelua on jo käyty alustavasti arvoisan ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan kanssa siitä, mikä asian luonteen ottaen olisi paras tapa käsitellä asia eduskunnassa.

Olen heittänyt ilmaan ajatuksen siitä, että vaikka täysistuntokäsittely ja keskustelu on tietysti kunnioitettava muoto ja hyvä sellaisenaan, niin yksi vaihtoehto joko vaihtoehtona tai täydentävänä olisi se, että voitaisiin saada myös sen tapainen selvitys aikaiseksi, jossa parlamentin ulkopuoliset tahot, erilaiset järjestöt, voisivat olla mukana keskustelussa. Tiedän, että ulkoasiainvaliokunta on joskus tällaista tapaa käyttänyt. Se on viime kädessä ulkoasiainvaliokunnan päätettävissä, mutta hallitus mielellään myös kuulee siitä, mikä on joustavin tapa mennä eteenpäin.

Sitten muutama ihan lyhyt kommentti enää, arvoisa puhemies, liiankin pitkän puheenvuoron jälkeen.

Ensinnäkin EU-jäsenyydestä. Ed. Dromberg kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa toi oikein esiin huolen siitä, että ehdokkaita tulee kohdella tasapuolisesti. Kun tämä prosessi lähtee liikkeelle onnistuneen hv:n jälkeen kuuden kuukauden kuluessa, mielestäni on nimenomaan meidän pohjoisten jäsenmaiden yhteisenä tavoitteena ol-

tava edelleenkin se, että pidämme kiinni jäsenedokkaiden tasapuolisesta kohtelusta. Kysymys ei ole vain reilun pelin hengestä, vaan kysymys on siitä, että juuri sillä tavoin rakennamme myös vahvan Euroopan unionin. Uskoisin, että meidän lähinaapureillamme, Baltian kolmella tasavallalla, on tällöin myös erinomaiset mahdollisuudet tulla huomioon otetuiksi.

Sitten kokonaisvaltaisesta turvallisuuskäsitteestä. Sanoin jo oman toteamuksen. Itse asiassa huomaisin, että ainoastaan nuorsuomalaiset ryhmäpuheenvuorossaan mielenkiintoisella tavalla hajoittivat tämän niin, että jäin kysymään, ovatko he laajan turvallisuuskäsitteen takana. Mielestäni eduskunnan omaksuman mallin, jossa ulkoasiainvaliokunta toimii juuri kokonaisvaltaisen turvallisuuden kartoittajana, pitäisi olla se, mihin puolustusvaliokunnankin pitäisi mahtua. En lähde sitä lähemmin kommentoimaan, vaikka kansanedustaja itsekkin olen. Mutta mielestäni sen, jos antaa lausunnon toiselle valiokunnalle, ei pitäisi rajoittaa työn laadun tasoa, niin kuin puheenvuorossa väitettiin.

Sitten miinakysymyksestä ja siihen liittyvistä helikoptereista ja kaikesta muusta mahdollisesta. Itse asiassa vastaan parlamentin ulkopuolisille voimille aika pian tänään siitä, miksi Suomi on siirtymässä tarkkailijaksi ns. Ottawa-prosessissa, mitä tulee miinakysymykseen. Suomen kanta on ollut, siis sekä ulkoministeriön, puolustusministeriön että hallituksen yhdessä, että Suomi on valmis neuvotteluihin, mutta Suomi ei ole valmis yksipuoliseen luopumiseen miina-aseista. Tämän vuoksi Suomi on pitänyt normaaleja neuvotteluja YK:n kautta, tässä tapauksessa Geneven kautta, sinä tienä, joka voi taata myös tämän aselajin kohdalla parhaan, kestävänsä kansainvälisen lopputuloksen. Sitä silmällä pitäen, että olemme valmiit tähän, olemme myös varautuneet siihen, että meillä on aikaisempaa paremmat resurssit Genevessä. Koska meidät on nyt myös hyväksytty täysivaltaiseksi jäseneksi aseistariisuntakonferenssiin, voimme myös täällä olla mukana. Pidämme sinänsä myönteisenä sitä, että myös toisessa päässä YK:ta eli New Yorkissa voidaan mennä samaan suuntaan eikä tässä suhteessa ole mitään ortodoksista yksisilmäisyyttä olemassa.

Sen sijaan ajatus siitä, että vain yksipuolisesti muuta kuin eleenä tehdään tällaisia ilmoituksia luopumisista, ei meidän kohdaltamme, niin kuin tämän laajan keskustelun jälkeen varmaan on täällä käynyt ilmi, ole ihan niin helppo tehtävä kuin vaikkapa Ruotsilla tai joillain muilla. Se on

ollut niin perinteisesti osa omaa puolustusstrategiaamme, että minun mielestäni on hyvin ymmärrettävää, että haluamme edetä neuvottelutiellä.

Arvoisa puhemies! Jos nyt käyty keskustelu on välivaiheen inventaaria, odotan kyllä, että seuraavatkin inventaariot ja johtopäätökset Euroopan turvallisuuskehityksestä ja Suomen puolustuksesta ovat rohkaisevia sekä yhteisymmärryksen aikaansaamiseksi että siitä seuraaviin toimenpiteisiin. Ymmärrän, että oppositio tekee vastalauseita, mutta olen koettanut lukea niitä, niin kuin me juristit sanomme, bona fide, jota kai voidaan kuitenkin sallia tehtäväksi, ja uskoisin, että käytännössä pääsemme asiassa eteenpäin.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Eduskunnassa nyt käyty keskustelu Suomen turvallisuuspolitiikan linjasta ja Puolustusvoimien kehittämisestä on alku uudentulaiselle menettelylle turvallisuuskysymyksissä. Nyt ehkä ensimmäistä kertaa koko eduskunta on osallistunut ja osallistuu puolustuspolitiikan keskeisten tavoitteiden linjaamiseen. Mielestäni menettely on erittäin hyvä, kun koko eduskunta ottaa asioihin kantaa, ja pidän tätä menettelyä, jos mitä, erittäin parlamentaarisena, joten hieman oudoksun keskustan kannanottoa siitä, että eduskunnan käsittely ei olisi parlamentaarista käsittelyä. Tämä laaja ja perusteellinen selonteon käsittely on nyt mahdollistanut eduskunnan paneutumisen tärkeisiin puolustuksen kehittämistä koskeviin kysymyksiin.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo mietinnössään, että juuri selonteko on sovelias menettely eduskunnan kytkemiseksi pidemmän aikavälin puolustus suunnitteluun. Selonteossa hallitus on esittänyt, että nyt käsitellyn ja toivottavasti perjantaina hyväksyttävän suunnitelman etenemistä arvioitaisiin vuonna 2001. Seuraava varsinainen puolustuksen rakenteen kehittämistä käsittelevä selonteko annettaisiin viimeistään vuonna 2005.

Mielestäni nyt käyty eduskuntakäsittely, tarkoitan koko kevään aikaa, osoittaa sen, että eduskunta myös haluaa käsitellä turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä ja on näissä kysymyksissä aktiivinen.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä yhdytään hallituksen esittämään näkemykseen siitä, että Suomen turvallisuus perustuu sotilaalliseen liittoutumattomuuteen sekä itsenäiseen ja uskottavaan puolustukseen. Tältä osin myös oppositio

on hallituksen kanssa samalla linjalla. Näin ollen laaja yksimielisyys turvallisuuspolitiikan peruslinjasta luo hyvän perustan sen harjoittamiselle.

Tässä otetaan myös kantaa siihen, että Suomi tekee entistä tiiviimpää yhteistyötä eri yhteisöissä. Ministeri Halonen viittasi muun muassa euroatlanttiseen kumppanuusneuvostoon, jota kautta on mahdollisuus tiivistää yhteistyötä muun muassa Naton kanssa. Uskon, että eduskunta antaa myös tälle tiiviille yhteistyölle oman tuken-
sa.

Selonteossa korostetaan, että sotilaallinen liittoutumattomuus edellyttää itsenäisen puolustuskyvyn uskottavuutta. Puolustuskäytämme ja tahtomme kehittää sitä arvioidaan tietysti jatkuvasti. Puolustuskäytämme uskottavuus merkitsee sitä, että muut valtiot ovat vakuuttuneita halustamme ja kyvystämme puolustaa Suomea.

Hallituksen selonteko sisältää linjauksen siitä, että Suomi aikoo tulevaisuudessakin vastata rajojensa koskemattomuudesta ja puolustaa koko maata mahdollisen kriisin sattuessa. Tämä edellyttää riittävien voimavarojen käyttämistä puolustukseen. Tämä on ollut hallituksen lähtökoh-
ta määrittäessä puolustusbudjetin taso seuraaville vuosille.

Arvoisa puhemies! Eduskunnassa valiokuntakäsittelyssä on kiinnitetty erityistä huomiota kotimaisen puolustustarviketeollisuuden kriittiseen tilanteeseen. Valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan todennut, että valtiovallan on turvattava kotimaisen puolustustarviketeollisuuden jatkuminen. Myös puolustushallinnossa lähdetään siitä, että kotimaisen puolustustarviketeollisuuden asema on turvattava. Suomen itsenäinen ja uskottava puolustuskäytämme edellyttää korkeatasoisen sekä riittävän laaja-alaisen kotimaisen puolustustarviketeollisuuden olemassaoloa.

Hornet-hankinta on kiistatta vienyt puolustusmateriaalihankinnoista niin suuren osan, että kotimaasta tilattavien tarvikkeiden suhteellinen osuus hankintamäärärahoista on tilapäisesti laskenut, ja nyt tämän suunnitelman mukaan epäkohta korjaantuu.

Eduskunta päätti viime vuonna uudesta tilausvaltuudesta, jota käytetään erityisesti kotimaisen puolustustarviketeollisuuden tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. Kuten puolustus selonteossa todetaan, on nyt vuorossa Maavoimien kehittäminen, ja tämä merkitsee lisääntyvää tilauskantaa omalle puolustustarviketeollisuudelle. Tämän lisäksi on ulkomailta ostettavien puolustustarvikkeiden yhteydessä sovittavat vastaostovelvoitteet tarkoitus kohdentaa erityi-

sesti suomalaiselle puolustustarviketeollisuudelle.

Suomen omat tilaukset eivät kuitenkaan riitä turvaamaan kotimaisen teollisuuden tulevaisuutta. Alan toimintakyvyn ylläpitäminen edellyttää puolustustarvikkeiden vientiä ulkomaille. Ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomiota siihen, että valtioneuvoston on ventilulupia myöntäessään otettava ihmisoikeuspolitiikka huomioon. Näin hallitus on joka keran tehnytkin, kun lupia on myönnetty.

Ventiluluvan myöntäminen perustuu kuitenkin kokonaisharkintaan. On selvää, että EU:n jäsenenä Suomen ei enää tule harjoittaa omalaatuista ventilulupolitiikkaa, vaan tulee toimia samojen periaatteiden pohjalta kuin esimerkiksi vaikkapa Englanti ja Ranska toimivat. Nämä maat ovat usein kilpailijoitamme viennissä. Tällöin puolustusvälineeteollisuutemme pääsisi edes joltain osin samalle viivalle kilpailijoiden kanssa. Jos Suomi noudattaa muista EU-maista poikkeavaa vientipolitiikkaa, ainoa seuraus on suomalaisen työllisyyden heikkeneminen.

Muun muassa RKP:n puheenvuorossa korostettiin kansainvälisen puolustusmateriaaliyhteistyön kehittämistä. Tässä suhteessa on pyrkimykseenä tietysti tiivistää yhteistyötä esimerkiksi Weagin kanssa, jotta sitä kautta voitaisiin myös edesauttaa suomalaisen puolustustarviketeollisuuden vientiä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tavoitteena on kehittää Puolustusvoimia vastaamaan uusiin haasteisiin, kuten asejärjestelmien teknistymiseen sekä muutoksiin sodan kuvassa. Tarkoitus on keskittyä määrän sijasta laatuun. Muutokset tulevat olemaan suurimmat Maavoimissa. Tarkoitus on lisätä Maavoimien parhaiden sodanajan joukko-osastojen liikkuvuutta ja tulivoimaa sekä modernisoida johto- ja viestijärjestelmät.

Kaikki tämä edellyttää voimavarojen, siis virkojen, toimintamäärärahojen ja hankintamäärärahojen, suuntaamista uusille aloille. Tämä on taloudellisesti mahdollista vain suuntaamalla voimavaroja uudelleen. Kysymys on siis voimavarojen suuntaamisesta sinne, missä niistä on eniten hyötyä puolustuksen kehittämisen kannalta. Juuri tämän vuoksi on selonteossa esitetty kahden joukko-osaston ja muutaman pienemmän yksikön lakkauttamista sekä määrättyjen joukko-osastojen toimintojen yhdistämistä. Tarkoitus on myös kohdentaa yli tuhat virkaa uusiin tehtäviin.

Hallitus esitti Vaasan rannikkopatteriston sekä Pohjan prikaatin lakkauttamista. Ulko-

asiain- ja puolustusvaliokuntien enemmistö tukee tätä esitystä. Vähemmistöön jääneen opposition vastalauseen tekstistä sen sijaan käy ilmi, että oppositio ei ole ottanut huomioon selonteon olennaisinta tavoitetta, joka on rakennemuutoksen toteuttaminen Puolustusvoimissa niin, että Puolustusvoimat voi vastata uusiin haasteisiin. Nythän oppositio esittääkin, että koko tämä rakenneuudistus arvioitaisiin uudelleen, joten kaikki se suunnitelma, jota tässä esitetään valmiusyhtymien perustamiseksi, Puolustusvoimien toiminnan tehostamiseksi sitä kautta, ei yllättäen saakaan opposition tukea.

Hallitus ei ole näitä muutoksia perustellut missään vaiheessa pelkillä säästöillä, vaan myös sillä, että nimenomaan muutoksilla voimavarat voidaan suunnata sinne, missä ne Puolustusvoimien kehittämisen kannalta tuottavat parhaan tuloksen. Tämä on eduskuntakäsittelyssä joskus todella jäänyt huomiotta.

Toimintojen keskittäminen kolmeen valmiusjoukkojen koulutuskeskukseen, Säkyylään, Vekaranjärvelle ja Kajaaniin, tulee merkitsemään joitakin lisäinvestointeja näissä varuskunnissa. Puolustusministeriössä on käynnistetty selvitys siitä, mitä tarpeita varuskunnissa on. Tarkoitus on kuitenkin minimoida uuden rakentaminen. Uskon, että kustannukset tulevat jäämään selvästi julkisuudessa esitettyjä lukuja pienemmiksi, ja nämä luvut eivät perustu vielä mihinkään tarkkoihin suunnitelmiin vaan ovat arvioita. Esimerkiksi Kainuun osalta selvitetään tarkasti, onko Kainuun prikaatin itselleen vaatimalle uuden kasarmin rakentamiselle riittäviä perusteita.

Rakennemuutoksen yhteydessä kaikille tullaan osoittamaan uusi työpaikka. Ketään ei ensisijaisesti irtisanota. Niille, jotka eivät voi ottaa vastaan muualta puolustushallinnon piiristä tarjottua työpaikkaa, suunnitellaan erityistoimia, joiden toteuttamisesta valtiosihteerin Saaren johtama työryhmä vastaa. Tämän työryhmän tehtävänä on muun muassa työvoimahallinnon ja opetushallinnon palveluita hyväksi käyttäen turvata työttömiksi jääville korvaavia ratkaisuja. Tämä tehtävä ei tietenkään ole mitenkään yksinkertainen ja helppo, mutta on tärkeää, että tavoite on myönteisessä mielessä asetettu.

Puolustusministeriö aloittaa välittömästi selonteon tultua hyväksytyksi toimet Puolustusvoimien kehittämiseksi. Henkilöstön asema vaatii tässä muutosvaiheessa erityistä huomiota. Valmistelutyö tehdäänkin yhdessä työntekijäjärjestöjen kanssa. Tietenkin käydään normaalit yhteineuvottelut lain edellyttämällä tavalla. Tämän

lisäksi kaikki puolustusselonteon toteuttamiseen liittyvät asiat käsitellään yhdessä työntekijäjärjestöjen puheenjohtajien kanssa erityisessä työryhmässä.

Jonkin verran kritiikkiä on esitetty siitä, että näitä asioita ei ole käsitelty aikaisemmin. Mutta kysymyksen on siitä, että eduskunta antaa omat ratkaisunsa ja suuntalinjat tälle työlle ja vasta sen jälkeen voidaan ryhtyä toimenpiteisiin näiden periaatteiden mukaisten toimenpiteiden toteuttamiseksi. Muutamissa puheenvuoroissa on esitetty huoli henkilöstön asemasta, ja se on aivan oikeutettu huoli, mutta me pyrimme tekemään kaiken mahdollisen, että tämä muutosvaihe sujuisi henkilöstön kannalta positiivisella tavalla.

Monissa puheenvuoroissa on myös viitattu siviilivalmiuksien ja ei-sotilaallisten valmiuksien kehittämiseen, ja tästä ministeri Halonen jo toteasi omalta osaltaan selvitystöiden tekemisen. Haluan tätä kuitenkin kommentoida siltä osin, että vierailin eilen Suomen valmiusjoukon luona harjoituksessa, joka pidetään Norjassa. Tutustuimme siis koko harjoitukseen, Nordic Peace-harjoitukseen, joka on rauhanturvaharjoitus. Tässä harjoituksessa on mukana myös siviilijärjestöjä, muun muassa Norjan Punainen Risti ja Norjan kirkko. Siellä on miinanraivaukseen erikoistunut vapaaehtoinen järjestö, ja siellä harjoitellaan yhteistoimintaa sotilaiden ja näiden siviiliorganisaatioiden kesken. Sieltä varmaan löytyy käytännön oppeja siihen, miten tätä yhteistoimintaa voidaan kehittää, mutta varmasti voidaan myös lisätä ymmärrystä näiden kahden erilaisen organisaation toiminnan perusteista ja tavoitteista.

Me olemme keskustelleet Pohjoismaiden puolustusministereiden kesken näiden harjoitusten jatkamisesta ja siitä, että seuraava harjoitus mahdollisesti järjestettäisiin Suomessa. Toivon, että kun tätä suunnitelmaa viedään eteenpäin, siinä yhteydessä voitaisiin myös Suomessa ottaa huomioon siviiliorganisaatioiden mahdollisuudet osallistua harjoitukseen. Se voisi olla yksi tapa edistää myös niitä valmiuksia, joita varten suunnitelmaa ulkoministeriön johdolla on tällä hetkellä tehty.

Kokoomuksen puheenvuorossa viitattiin varusmiespalvelusaikojen muutokseen ja siihen, että se tulee tehdä huolellisesti. Näin on todella tarkoitus ja valmistelutyö aloitetaan. Sehän merkitsee myös lakiesitystä eduskunnalle. Selonteosahan jo otetaan kantaa siihen, että tämä muutos merkitsee myös taloudellisten etujen muutosta, ja olen jo lähete keskustelussa todennut, että uudistus on sillä tavoin huolella tehtävä, että sa-

man aikaisesti selvitetään näiden taloudellisten etujen uudistus.

Vihreiden ryhmäpuheenvuorossa arvosteltiin selonteon valmistelua. Se on valmisteltu hyvin laajalla asiantuntijajoukolla, jossa ovat olleet mukana ulkoministeriön ja puolustusministeriön edustajat, samoin Puolustusvoimien edustajat, ja sen poliittinen valmistelutyö on ollut laajaa hallituksen piirissä. Vihreiden edustaja on luonnollisesti osallistunut jatkuvasti selonteon valmistelutyöhön, joten hallituspuolueiden kohdalla ei ainakaan voida esittää kritiikkiä siitä, että jokin ryhmä ei olisi ollut tämän valmistelussa mukana, koska tätä on valmisteltu jatkuvasti yhteistyössä koko hallituksen sisällä.

Nimenomaan vihreiden ryhmäpuheenvuorossa esitettiin myös kritiikkiä siitä, että selonteossa ei kerrota täsmällisesti, minkälaisia helikoptereita Maavoimille hankitaan. Selonteossa esitetään linjaus siitä, että Maavoimien tehokkuutta ja liikkuvuutta lisätään helikopterihankinnoilla. Siinä on kysymys kuitenkin niin suuresta hankinnasta, että tämän projektin valmistelu vie runsaasti aikaa. Ainakin vuoden kestää, ennen kuin voidaan nähdä, minkä tyyppisiä helikoptereita hankitaan. Voi olla, että kysymykseen tulee yhdistelmä taisteluhelikoptereista ja kuljetushelikoptereista, mutta tähän asti on todettu, että ainakaan pelkkiä taisteluhelikoptereita tämä hankinta ei tule sisältämään. Aivan samoin ei niin tätä yksityiskohtaa kuin montaa muutakaan asiaa ole aivan yksityiskohtaisesti selostettu vielä selonteossa vaan esitetään periaatelinjauksia, minkä jälkeen valmistelutyö alkaa, kun eduskunta on nämä linjaukset hyväksynyt.

Nuorsuomalaisten puheenvuorossa esitettiin ajatus siitä, että kyse on uudesta ja vanhasta armeijasta, ja se oli tietysti ihan mielenkiintoinen linjaus tavallaan siitä, mistä tässä on kysymys. Olen itsekin todennut, että tämä uudistus on yhdistelmä ammattiarmeijaa tai ammattitaidon lisäämistä armeijassa ja myös varusmiespalvelusjärjestelmän ylläpitämistä. Sillä pyritään suomalaisen sovellutuksen mukaan lisäämään tehokkuutta niiden voimavarojen puitteissa, jotka meillä on käytettävissä. Me olemme todenneet selonteossa myös sen, että asevelvollisuusjärjestelmä sopii Suomen olosuhteisiin mutta että me tarvitsemme myöskin tehokkuutta lisääviä elementtejä. Lisäisin tähän vielä sen, että paikallisuuspuolustuksen merkitys tämän suunnitelman mukaan kasvaa ja sitä kautta myös vapaaehtoisen maanpuolustustyön liittäminen tähän Puolustusvoimien toimintaan. Tämä seikka on jäänyt

eduskuntakeskustelussa toistaiseksi aika vähälle huomiolle.

Kaiken kaikkiaan voi todeta sen, kun on ryhmäpuheenvuorot kuunnellut, että eduskunnan suhtautuminen selonteon linjauksiin on hyvin myönteinen. Kun ottaa huomioon, että tämä esitys on viiden puolueen hallituksen tekemä, voi ennakoida, kun tässä on kysymys pitkän tähtäyksen suunnitelmasta, että se toteutuu myös tulevaisuudessa ja että se on melko varmalla pohjalla sen jälkeen, kun eduskunta on päätöksensä tehnyt.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Halosta ei millään tee mieli moittia, päinvastoin oppositionkin puolelta kehua siitä, että todella aikana, jolloin joudutaan luomaan uusia malleja ja instituutioitakin, olette kyennyt varsin kohtuullisesti luovimaan. Haluan kuitenkin tarkennuksena todeta, että kaikki ei ehkä ole niin täydellisen hyvin onnistunut kuin puheenvuorostanne tuli esille. Haluan viitata tällöin muun muassa valmiusjoukkoratkaisuun. Vaikka se onkin laajan hallituksen esittämä ratkaisu, käytäntö on osoittanut, että ne pelot, joita opposition puolelta tuotiin esille, ovat olleet aiheellisia.

Edelleen nyt, kun kriisinhallinta- ja rauhan- turvatoiminnan uusia järjestelyjä mietitään ja eri instituutioiden muutospaineodotuksia on, tuntuu siltä, että olisi hyvä, että Suomi osallistuisi hyvin laajapohjaiseen keskusteluun ja miettisi, millä tavalla meille on sopivaa liittoutumattomana maana toimia esimerkiksi hvk:ssa. Haluan korostaa sitä, että hallitukselta odottaisimme ja kaikki odottavat varmaan selkeitä tavoitteita. Suru-aloite on diplomaattisena eleenä aivan oivallinen, mutta sekään ei ole ongelmaton. Tulee mieleen, kun meillä on varsin hyvä yhteistyö Naton kanssa luotu ja Etyj on niin ikään olemassa, minkä takia näitä ei arvosteta, niin että näitä "instituutiomuotoja" kehitettäisiin.

Edelleen ihmetystä herättää se, mihin perinteinen rauhanturvatoiminta ja rauhanturvajoukkojen käyttäminen on nyt yhtäkkiä kadonnut, koska se on ollut varsin onnistunut tapa ja toivon mukaan on tulevaisuudessakin.

Sen sijaan ministeri Tainan puheenvuorossa oli lukuisia sellaisia kohtia, joita tekee mieli kommentoida, jopa virheitä. Ensiksikin hän kritikoii oppositiota siitä, että me emme hyväksyisi käsittelytapaa. Mehän nimenomaan hyväksymme selonteon käsittelytavan mutta olemme arvostel-

leet valmistelutapaa, joka on täysin puutteellinen.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä on hyvä jatkaa siitä, mihin ed. Isohookana-Asunmaa päätyi, eli ne moitteet, jotka menettelyä ovat kohdanneet ikään kuin eiparlamentaarisena, pitävät huonosti paikkansa. Vanha haikailu parlamentaarisia puolustuskomiteoita kohtaan on aikansa elänyt. Tuskin niihin kannattaa enää palata. Nehän olivat hallituksen asettamia valmistelevia komiteoita, joihin puolueet nimesivät omat asiantuntijansa, mutta eduskunta pidettiin tuolloin puolustuspoliittisesta keskustelusta täysin sivussa. Me olemme nyt ensimmäistä kertaa siinä tilanteessa, että täällä on laajan valiokuntakäsittelyn pohjalta käyty hallituksen selonteon pohjalta perusteellinen linjanveto. Niin kuin ministeri Halonenkin toteasi, voidaan yhteisesti hyväksyä se, että välivaihetta tämä varmaan kaikki on, koska turvallisuusympäristö on niin nopeassa muutoksessa, että me, niin kuin puheenvuoroni lopussa yhdyinkin hallituksen kantaan, pitäisimme tärkeänä sitä, että näitä selontekoja puolustuslinjaustenkin osalta voitaisiin vaalikausittain tehdä.

Kun ed. Penttilä hiukan vaivoitteli sitä, että puolustusvaliokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan roolit ovat menneet sekaisin, olin havaitsevinani siinä jonkinlaisen myöntymyksen sille, että jos turvallisuuspolitiikkaa nyt tällaisena laajana kokonaisuutena aletaan käsitellä, niin kuin pitäisi käsitellä, tässä talossa tarvittaisiin todella yksi laaja ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta, johon nykyinen puolustusvaliokunta pitäisi voida sulauttaa. Sitä osoittaa sekin, että puolustusvaliokunta ei löytänyt, vaikka mikään ei sen toimintaa rajoittanut, itselleen oikeaa roolia.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy antaa ministeri Haloselle tunnustus siitä työstä, jota hän on tehnyt rauhan eteen myös Euroopassa, koska hän on Euroopan neuvoston jäsenenä hyvin laajasti joutunut paneutumaan niihin demokraattisiin pyrkimyksiin, joita Euroopassa on Euroopan neuvoston kautta luotu. Se prosessi, että se tapahtuu rauhallisin keinoin, on minusta erittäin merkittävää ja muutenkin se laaja työ, jota hän Etyj:n kautta ja muissa elimissä on tehnyt.

Eräaseen asiaan haluaisin kuitenkin puuttua, asevaraiseen turvallisuuteen, jonka hän otti mielestäni varauksellisesti esiin. Toivon, että kuiten-

kin ministeri antaa tunnustuksen sille työlle, jota ministeri Taina joutuu omassa työssään tekemään itsenäisen ja uskottavan puolustuksen puolesta ja nimenomaan kotimaisen puolustustarviketeollisuuden hyväksi ja sen turvaamiseksi, että meillä on materiaallinen varmuus Suomessa. Se on ehdoton edellytys, jotta itsenäinen ja uskottava puolustus pystytään turvaamaan myös tulevaisuudessa.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Halonen totesi aivan oikein, ettei eduskunnan ja hallituksen välillä ole erilaisia linjauksia ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruskysymyksissä.

Ed. Isohookana-Asunmaa viittasi jo siihen, että Nato-kysymyksessä hallituksen sisällä on ollut erilaisia linjauksia.

Mielenkiintoista on se, että niinkin tärkeässä kysymyksessä kuin EU:n ja Weu:n sulauttamista koskevassa kysymyksessä pääministeri ja presidentti puhuvat eri tavalla. Tultuaan vierailulta Saksasta pääministeri Lipponen ilmoitti, että Suomi ei tule torjumaan Saksan ja Ranskan ja eräiden muiden Euroopan unionin jäsenmaiden aloitetta EU:n ja Weu:n yhdistämisestä, ja ilmaisi tukensa näiden kahden järjestön yhdistämiselle. Myönteistä on se, että ulkoasiainvaliokunta on ottanut tähän asiaan yksiselitteisen selvän ja kielteisen kannan.

Kun katsoin tämän, niin todellakaan hallituksen selonteossa tähän asiaan ei ole otettu minikäänlaista kantaa. Heijastaako hallituksen selonteke nyt enemmän pääministerin käsityksiä ja heijastaako ulkoasiainvaliokunnan mietintö enemmän ulkoministerin ja presidentin käsityksiä kuin pääministerin käsityksiä?

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taina totesi, että rakennemuutoksista seuraavat lisäinvestointien kustannukset tulevat jäämään selvästi pienemmiksi kuin opposition vastalauseessa arvioitu 150—200 miljardia markkaa. Olisi mielenkiintoista kuulla, mikä sitten on ministerin arvio lisäkustannuksista.

Lisäksi ihmettelen sitä, että ministeriössä on ryhdytty vasta nyt arvioimaan tämän suuruutta. Eikö tämän olisi tullut tapahtua nimenomaan selonteon valmistelun yhteydessä?

Toinen asia, joka edelleen jää varsin epämääräiseksi, on suunnitelma toimenpiteistä menetettävien työpaikkojen korvaamiseksi niillä paikkakunnilla, joissa varuskunnat lakkautetaan.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan kritiikissä ehkä kaikkein keskeisin osa oli se, että todettiin, että turvallisuuspoliittisen osan ja puolustuksen kehittämisosan väliltä puuttuu looginen yhteys. Tähän kiinnittivät huomiota erityisen monet asiantuntijat eikä tähän kysymykseen vastausta tässäkin keskustelussa ainakaan toistaiseksi ole tullut.

Ministeri Halonen on kuvannut tässä yhteydessä jo aikaisemmin turvallisuusympäristössä tapahtuvaa muutosta. Selonteossa todetaan, että suursodan uhka on väistynyt ja pikemminkin uhkakuvat ovat etnisiä ongelmia ja siitä aiheutuvia erilaisia uhkakuvia. Kuitenkin kun hypätään turvallisuuspoliittisesta osasta puolustuspoliittiseen osaan, siellä todetaan, että uhkakuva on yllättäen aloitettava strateginen isku, jonka tavoitteena on elintärkeiden kohteiden lamauttaminen sekä haltuunotto sekä valtakunnan johdon alistaminen kohtana kaksi. Tästä sitten lähdetään rakentamaan puolustuspolitiikkaa ja puolustuksen kehittämistä tämän uhkakuvan pohjalta. Tämähän tarkoittaa idän ja lännen välistä perinteistä asetelmaa. Se suomennettuna tietysti tarkoittaa sitä, että ajatellaan, että Venäjä voisi hyökätä Suomeen. Mitenkään muuten kaitä ei voida tulkita. Haluaisin nyt selvennystä arvoisilta ministereiltä, miten looginen silta rakennetaan näiden kahden osan välille.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Heti alkuun ed. Laaksole. Puhuikohan hän nyt hiukan vastoin parempaa tietoaan väittäessään, että pääministeri Lipponen on ilmoittanut tukensa tälle hänen sanomalleen hankkeelle. Minusta näin ei ole. Hän ei ole ilmoittanut missään vaiheessa tukeansa sille. Luultavasti ulkoministeri Halonen pystyy muistamaan ihan tarkasti sen muotoilun, mitä Lipponen sanoi. Mutta noin se ei ollut, niin kuin ed. Laakso sanoi.

Minuakin on, arvoisa rouva puhemies, hiukan askarruttanut haikailu parlamentaaristen puolustuskomiteoiden perään. Nehän, aivan niin kuin valiokunnan puheenjohtaja ed. Aaltonen totesi, olivat komiteoita, joihin keksittiin tämä sana parlamentaarinen eteen. Viimeistä johti Jan-Magnus Jansson, joka ei kuunaan ole ollut esimerkiksi eduskunnan jäsen. Minusta on paljon parlamentaarisempaa se, että nyt näitä asioita käsitellään eduskunnan valiokunnissa, joissa niihin todellakin kansanedustajat pääsevät perehtymään ihan työn johtamisenkin kautta.

Myös ihmettelin ed. Penttilän sellaista ajatusta, että puolustusvaliokunta tässä tapauksessa ei olisi ikään kuin saanut tehdä sitä työtänsä, mikä sille olisi kuulunut. Ei se, että joltakin valiokunnalta pyydetään lausunto, merkitse sitä, etteikö tätä lausuntoa sorvattaessa ja tehtäessä pitäisi voida perehtyä asiaan ihan samalla tavoin kuin täällä talossa pitäisi kaikkeen voida perehtyä, oli kyseessä sitten lausunto, mietintö tai jotain muuta.

Arvoisa rouva puhemies! Kun ulkoministeri Halonen kutsui tätä välivaiheen inventaarioksi, niin on hyvin mielenkiintoista nähdä se, että välivaihe nyt, kun me palautekeskustelemme tästä, on hiukan erilainen kuin silloin, kun tämä lähetettiin valiokuntiin. Nato ja Venäjä tekevät perusasiat ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Kekkonen!

Ed. Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmäpuheenvuorossa ed. Isohookana-Asunmaa moitti joitakin puolustusvaliokunnan hallituspuolueiden kansanedustajia takinkäännöstä. Jos näin oli, niin samoin voi moittia keskustalaisia populistisesta oppositiopolitiikasta puolustusvaliokunnassa. Mikäli oppositiolla olisi ollut todellista halua ja tahtoa turvata varuskuntien toiminta, se olisi yhtynyt puolustusvaliokunnan puheenjohtajan esitykseen, jossa todettiin, että varuskuntia ei tule lakkauttaa.

Valiokunnan puheenjohtajan esitys ei kuitenkaan oppositiolle kelvannut, koska se tuli hallituksen kansanedustajalta, vaan opposition piti saada harrastaa oppositiopolitiikkaa ja muotoilla oma ehdotuksensa. Tästä sitten aiheutuivat ne surkuteltavat lopputulokset, niin kuin nyt puolustusvaliokunnan lausunnosta näkyy.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmäpuheessa ja myös eriävissä mielipiteessä todetaan, että tulevaisuudessa puolustuspoliittiset uudistukset valmisteltaisiin parlamentaarisessa toimielimessä. Minusta on aika erikoista, että tämä kanta on eriävä mielipide, kun puolustuspoliittisia uudistuksia käsitellään parlamentissa. Keskustan mukaan puolustuspoliittiset linjaukset tulisi siis valmistella ja ilmeisesti myös käsitellä parlamentaarisessa toimielimessä, joka kuitenkin on jokin muu kuin eduskunta. Haluainkin kysyä hyvin vakavasti ed. Isohookana-Asunmaalta, joka

käytti keskustan ryhmäpuheenvuoron: Minne keskusta haluaa siirtää parlamentaarisen vallankäytön?

Toiseksi, arvoisa puhemies, keskustan puheenvuorossa myös todettiin, että kriisinhallinnan käsitteet ovat kansainvälisesti vakiintumattomia ja myös moititaan siitä, että Suomi on hataralla pohjalla lähtiessään kehittämään laajennetun rauhanturvaamisen käsitettä. Tämä huomio on sikäli totta, että kansainvälisen kriisinhallinnan käsitteet eivät ole yksiselitteisiä ja yhteneväisiä eri maaryhmien välillä tai myöskään eri järjestöjen osalta, mutta juuri siksi, se kai on se syy, miksi meidän ainakin omalta osaltamme tulisi selkiyttää tätä käsitteistöä.

Minulla olisi kolme kysymystä keskustalle: a) Miksi emme halua kehittää ja selkiyttää tätä käsitteistöä, mitä käytämme? b) Miksi keskusta aliarvioi sitä työtä, mitä hallitus ja myös ulkoasiainvaliokunta on tässä suhteessa tehnyt? c) Miksi keskusta tavallaan omalla esiintymisellään haluaa sotkea ja epäselventää tätä käsitteistöä, mikä meillä on? Eikö vähintäänkin olisi nimenomaan meidän itsemme tarkoituksenmukaista selkiyttää tätä käsitteistöä, koska silloin myös tiedämme, kuinka reagoida eri tilanteissa, kun joudumme osallistumaan kansainväliseen rauhanturvatoimintaan ja myös kansainväliseen kriisinhallintaan? Juuri sen vuoksi ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Puolustuspolitiikka on huomattavasti monimutkaisempaa kuin itse sodankäynti, varsinkin kun tätä viimeksi mainittua tulevaisuudessa käydään nojatulolissa istuen ja nappia painellen, näin arvelisin.

Mutta aivan pari asiaa näistä ryhmäpuheenvuoroista, ihan ruohonjuuritasolla. Täällä on puhuttu siitä, miten voidaan varusmiehet motivoida 12 kuukauden asevelvollisuuteen. Täällä ed. Pykäläinen totesi, että missään tapauksessa siitä ei saada mitään lisäpoinssia opiskeluun eikä muuhun. Aika erikoinen käsitys sikäli, että ainahan on tästä Puolustusvoimissa palvelusta saanut jotakin, ainakin aikaisemmin jonkinlaisia pisteitä. Saako enää, se on sitten toinen asia.

Toteaisin sen, että 12 kuukauden palvelusta ei millään tavalla muuten voida motivoida kuin nimenomaan ammattiin liittyvällä motivoinnilla. Olen esimerkiksi monta kertaa puhunut varusmieslääkäreistä, jos heidän palvelustaan va-

ruskuntasairaalassa ei katsota orientoivan vaiheen osaksi, niin se on silloin huonosti motivoitava ja yhä harvempi lääkäri tulee aseelliseen palvelukseen. Kaikki menevät sivareiksi taikka sitten palvelevat vain sen aliupseerikoulun, mikä se sitten tulee olemaankaan.

Mitä tulee sitten kotimaiseen puolustusväline-teollisuuteen, katsoisin, että se ei kyllä voi toimia markkinavoimien ehdoilla, vaikka se olisi tappiollista. Meillä on tietty puolustustarviketeollisuus pidettävä kotimaassa, ettei meille käy samalla tavalla kuin viime sotien aikana, että annettiin miehille jossakin loppuvaiheessa ohje, että vain kaksi laukausta sai yön aikana ampua, koska oli vain kaksi patruunaa henkilöä kohden. Kyllä se täytyy olla sillä tavalla, että vaikka se on tappiollista, sen pitää kuitenkin toimia sillä tavalla, että puolustus toimii näillä ehdoilla.

Mitä tulee sitten parlamentaariseen komiteaan, minäkin katson, että ne ovat aikansa eläneitä fossiileita. Minulla on kokemusta sellaisesta. Parlamentaarinen liikennekomitea toimi kyllä, mutta ei se loppujen lopuksi vastannut mitään parlamentaarista tarkoitusta. Joku uudempi, liikkuvampi ja parempi systeemi täytyy mielestäni kyllä keksiä.

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli miellyttävää kuulla, kun ministeri Taina kertoi, että ministeriöön tulleissa asevientipäätöksissä on ihmisoikeuspolitiikka tähän saakka otettu huomioon. Ministeri mainitsi, että EU:ssa ei voi harjoittaa omalaatuista vientilupatoimintaa ja viittasi, että Suomi joutuu kilpailemaan muun muassa Ranskan ja Englannin kanssa aseviennistä. En voi hyväksyä, että esimerkiksi ihmisoikeuskysymyksistä annetaan periksi. Olisikin mielenkiintoista tietää, mitä ministeri tarkoitti sanoessaan, että Suomi ei voi harjoittaa EU:ssa omalaatuista vientilupapolitiikkaa.

Lisäksi, kun sain vastauspuheenvuoron, niin vastaisin myös ed. Aittoniemelle, että kahden kuukauden palveluksesta voi joissain oppilaitoksissa saada kuitattua joitain kurssisuorituksia. Ministeri Taina voi tietenkin tarkentaa, mutta olen ymmärtänyt, että puolustusministeriössä on suunnitteilla ehdotus, jonka mukaan nuoren on mahdollisuus saada vuoden palvelusajan päätyttyä vielä vuodeksi työpaikka armeijan palveluksessa.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnassa on tapahtunut suuri muu-

tos ulko- ja turvallisuuspoliittisessa keskustelussa. Muistan vielä, kun 80-luvun puolivälissä jokainen ryhmäpuheenvuoro, jopa budjettipuheenvuoro piti aloittaa yya-sopimuksen ylistämisellä ja piti käyttää tarkkoja sanamuotoja. Jos sanamuodossa sanankin verran erehtyi, niin siinä tilanteessa joutui ulkopoliittiseen kadotukseen ja menetti poliittisen vaikutusvalta-asemansa. On ihanaa, että nykyisessä eduskunnassa nykyisen hallituksen aikana voidaan vapaasti ja avoimesti keskustella ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

Suomihan on sitoutunut EU:n yhteisen ulkopoliittikan kehittämiseen ja tietysti ymmärretään, että kun EU:ta pyritään kehittämään, niin kaikkia sen osa-alueita tulisi pyrkiä kehittämään. Mutta haluan kyllä todeta skeptisyyteni EU:n yhteisen ulkopoliittikan suhteen. Mielestäni Bosnian tapaus hyvin selvästi osoitti sen, että EU ei kykene yhteiseen ulkopoliittikkaan. Haluan nähdä sen päivän, kun Ranska uhraa etunsa Kiinassa Kiinan aseviennin osalta ihmisoikeuksien hyväksi tai politiikkansa Zaireissa kielipoliittikkansa uhraten tai Espanja alkaisi kunnioittaa ihmisoikeuksia Kuubassa tai Italia ihmisoikeuksia Libyassa tai että EU todellakin tekisi jotakin Iranin ihmisoikeuksien edistämiseksi.

Täytyy todeta, että EU:n ulkopoliittikassa kyllä kansalliset intressit ovat niin voimakkaita, että vuosikymmeniin tuskin voidaan puhua yhteisestä EU:n ulkopoliittikasta, vaikka sitä kuinka säännösperusteisesti pyrittäisiin kehittämään. Olen ottanut vain esimerkin, jonka pitäisi olla helpointa EU:lle: yhteisten arvokuvien edistäminen koko maailmassa. Joten jos jotakin vakavasti otettavaa halutaan tehdä Euroopan ja miksei maailmankin turvallisuuden ja vakauden edistämiseksi, niin kyllä se löytyy euroatlanttisesta yhteistyöstä.

Kyllä sanon sen, että mitä Weu:hun tulee, niin onhan hyvä, että on erilaisia järjestöjä, että jos ryhmän puheenjohtajan ehdotus Euroopan parlamentin lakkauttamisesta ei etene, niin mielestäni Weu:n lakkauttamista voitaisiin kyllä ryhtyä harkitsemaan. On täysin turhaa, että meillä on tällaisia päällekkäisiä organisaatioita ja pitäisi pyrkiä siihen, että keskitetään asiat sinne, missä on riittävää voimaa olemassa.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Yhdyn ed. Sasin näkemyksiin siitä, että oli virkistävää se poikkeama, mitä muutaman vuoden takaisessa ajassa oli, kun ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja puolustuspoli-

tiikasta puhuttiin. Mutta tähän asti täällä ovat puhuneet asiaan vihkiytyneet ministerit ja ulkoasiain- sekä puolustusvaliokunnan asiantuntijat ja jäsenet. Olisin sitä mieltä, että eiköhän tämä mantra ole jo tullut luetuksi tarpeeksi monta kertaa. Olemme näistä kielilokerolla yrittäneet oppia liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen, kun aikanaan vielä piti liittää se yysopimus. Toivonkin, että seuraavat puheenvuorot eivät jatkaisi siitä, että puhuja sanoisi olevansa samaa mieltä ja luettelisi nämä keskeiset periaatteet.

Olisin ottanut muutaman pienen näkökulman, joista toivoisin ministeri Tainan lähinnä kertovan, koska ministeri Halosen tekstissä tuli kaikki se, mitä ulkopolitiikan ja oleellisen turvallisuuspolitiikan puolelta odotin. Minä olisin maamiinoista halunnut ministeri Tainalta lisäselvitystä. Suomessa miinoitusta on käytetty kaikissa viime sodissa menestyksellisesti ja eri tavalla kuin mitä näemme päivittäin Afrikassa käytettävän jopa poliisitoimiin ja oman väestön kulkemiseen oman maansa alueella. Suomessa ei ole näin koskaan tapahtunut. Ne ovat olleet rajoilla ja vastapäätä uhkaavaa hyökkäystä taikka sitten meidän puolellamme sulkumiinoituksena. Tästä olisi hyvä kuulla ja myös jokunen sana Merivoimien ja rannikkotykistön yhdistämisestä. Meillä on sokkeloinen saaristo. Me tarvitsemme vesillä liikkuvaa kalustoa, mahdollisesti juuri torpedo- ja tykkiveneitä. Miten on näiden asianlaista?

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. J. K u k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen näitä puheenvuoroja ja ministereiden vastauksia kuunnellut ajatuksissa, ni takana se, missä tilanteessa tänä päivänä elämme. Kävin juuri kello viiden uutisista kuuntelemassa ja katsomassa, miten presidentti Jeltsin julisti, kuinka kaikista Nato-maihin suunnatuista ohjuksista poistetaan ydinkärjet tänään tehdyn päätöksen jälkeen Venäjän toimesta. Sitten kysyn tässä itseltäni ja teiltä, onko sama kaiku askelten myös tässä talossa ajatellessa esimerkiksi, mitä merkitsee oma itsenäisyys taikka Suomen puolustuspolitiikka. Tässä mielessä, ed. Sasi, kannattaa todella pohtia, eikä myös meidän tulisi osallistua sekä keskusteluihin aseistariisunnasta että ihmisoikeuspolitiikasta suhteessa aseiden

valmistukseen, vientiin ja kauppaan entistä enemmän. Tässä mielessä minusta se keskustelu, mitä olemme täällä tänä päivänä kuulleet ja nähneet, ei minua oikein tyydytä.

Vientiperiaatteista ja ponnisteluista kannattaa myös keskustella ja siitä, millä tavalla me itse niissä käytäydymme. Myös kyselen sen perään, eikä ministeri Tainan ja kaikkien puolustushallinnosta ja -valmiuksista huolta kantavien tulisi pohtia sitä, eikä koko tämän sekavan vyyhden takana nyt ole todellakin Hornet-hankinnat. Jotta jatkossa emme sotkeentuisi samoihin varusteluongelmiin, ei kuulosta oikein hyvältä se, että helikopterihankinnoista nyt keskustellaan ja myös mahdollisesti niiden yksityiskohdista arvoisien edustajien taholta. On vältettävä siis samat erehdykset, jotka tehtiin Hornetien kohdalla. Myöskään vapaaehtoisen maanpuolustus-työn suhteen en missään tapauksessa näe, että sitä tulisi missään mielessä enää lisätä.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolustusministeri Taina sanoi käsitellessään asevientikysymystä, ettei Suomen vientilupakäytäntö voi poiketa muista EU-maista. Eikö todellakaan voi poiketa esimerkiksi Ranskan asevientipolitiikasta, Ranskan asevientikäytännössä, niin kuin ed. Sasi totesi, muun muassa Kiinan ja Zairen suhteen?

Puolustusvälineiteollisuuden tulevaisuutta pohtivan työryhmän enemmistö päätyi vähän samanlaiseen linjaukseen ja esitti, että puolustusvälineiden vientilupakäytäntöä on muutettava niin, että päätökset delegoitaisiin hallitukselta puolustusministeriölle ja sen avuksi asetettaisiin jonkinlainen valvontaelin vähän samaan malliin kuin Ruotsissa.

Minusta nykyinen käytäntö on kuitenkin perusteltu muuttuvassa maailmassa. Ottaen huomioon esimerkiksi muuttuvat ihmisoikeustilanteet ja muuttuvat painotukset on tärkeää, että merkittävät asevientipäätökset tehdään tarkan poliittisen harkinnan perusteella muistaen eettiset ja moraaliset näkökohdat, ja silloin oikea paikka on hallitus. Kysynkin ulkoministeri Haloselta, onko hän sitä mieltä, että olisi oikein, että isoja asevientipäätöksiä delegoitaisiin suoraan puolustusministeriön alaisuuteen ja hallitukselta vietäisiin tilaisuus ja foorumi käydä periaatteellista keskustelua liittyen asevientipäätöksiin.

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä kysymys on varmaankin

vähän toistoa, mutta aion kaatua tässä asiassa vähintäänkin saappaat jalassa.

Ihmettelen ministeri Tainan puhetta siltä osin, ettei hän vielääkään tuonut julki, miksi läntisellä puolustusalueella, siis Säkylässä, koulutus voidaan antaa kolmessa eri varuskunnassa, mutta pohjoisessa vain yhdessä, siis Kajaanissa. Ministeri Taina lupasi muutama viikko sitten tässä salissa, että asia selvitetään vähintäänkin valiokuntakäsittelyssä, koska hän ei silloinkaan asiaa tiennyt. Mutta ei tätä tietoa tullut vielä tällä hetkelläkään. Jos olisi kyselytunti, kysyisin, miksikä yhtymiä kohdellaan tällä tavalla eri lailla.

Toisekseen Pohjan prikaatista Oulusta on jo sanottu irti kuusi henkilöä. Ministeri Taina ei ollut tästä asiasta huolissaan. Vaikka mitään päätöksiä ei vielä ole tehty, on ryhdytty irtisanomisiin. Tämä on aika erikoista, sinänsä ihan kunioitettavan repästä toimintaa Puolustusvoimissa, mutta ei oikein hyväksyttävää.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajille Aaltonen, Kekkonen ja Kiljunen täytyy vielä yrittää selittää, mitä ryhmäpuheenvuorossani sanoin; jokainen sana oli kyllä hyvin harkittu. Missään tapauksessa keskusta ei arvostele eduskunnan käsittelyä puolustuspolitiikan linjanveidoissa, mutta arvostelemme sitä tapaa, jolla suuria linjakysymyksiä valmistellaan. Puolustuspolitiikan puolella on nyt toisenlainen käytäntö kuin esimerkiksi sosiaalipolitiikan puolella, missä perusoikeuskomitea on istunut parlamentaarisenä ja niin ikään perustuslakikomitea istuu parlamentaarisenä. Nämä ovat juuri esimerkkejä suurista linjakysymyksistä, joita mielestämme täytyy pystyä käsittelemään parlamentaarisesti. Eikä parlamentarismi mielestäni tarkoita sitä, että kansanedustajan on istuttava niissä komiteoissa ja oltava valmistelutyössä mukana. Ymmärrän parlamentarismilla vähän muuta eli sitä, että parlamentissa edustetut ryhmät pääsevät vaikuttamaan valmisteluun.

Mitä tulee, ed. Kiljunen —on ilmeisesti jo poistunut —käsitelmäärittelyyn, haluan todeta, että keskusta ei nyt missään tapauksessa sotke näitä käsitteitä, vaan jokin muu taho. Ongelmahan on periaatteessa syntynyt siitä, kun ”rauhanturvan” ja ”rauhanpakottamisen” välille Suomessa kehitettiin keskustasta riippumatta ”laajennettu rauhanturva”, joka nyt aiheuttaa tulkintaongelmia myöhemminkin niin kuin hyvin tiedämme. Asiantuntijat ovat erittäin valaisevasti

valiokunnassa myös tähän ongelmaan puuttuneet ja yrittäneet valaista eri puolia.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Valitettavasti tästä voi tulla vähän pitkä puhe, kun edustajat pystyvät kysymään kahdessa minuutissa harvinaisen paljon.

Ensinnäkin, mitä tulee ed. Isohookana-Asunmaan kysymykseen siitä, mihin perinteinen rauhanturva on kadonnut, hieman yksiniitaisesti vastattuna voisin sanoa, että se on kovaa vauhtia katoamassa perinteisten kriisien katoamisen myötä. Hieman pidempi vastaus on tietysti se, että juuri kriisien luonteen muuttuminen on herättänyt sekä ed. Isohookana-Asunmaan esille tuomien YK:n että Etyjin, mutta myös Euroopan unionin, Naton jne., pohtimaan sitä, mikä voisi olla kulloinkin oikea tapa vastata näihin kriiseihin.

Hieman vastaten jo ed. Aittoniemen pohdiskeluun siitä, mahtakohan maailma vastata meidän tekemiämme kaavoja, olen mietiskellyt monta kertaa samaa sen vuoksi, että vaikka annan kovasti arvoa asiantuntijoiden tekemille eroille rauhanturvaamisesta, rauhaanpakottamisesta, rauhantekemisestä jne., se ei säästä meitä siltä hyvin vaikealta päätöksenteolta, mikä meillä on jokaisen operaation osalta, mihin aiomme ottaa osaa. Meidän tulee tehdä analyysi siitä, millä tavoin rauhanturva voitaisiin, jos sitä tarvitaan, siinä tilanteessa parhaiten suorittaa, ja myös oman suorituskykymme rajoista ja tältä pohjalta tehdä poliittinen analyysi. Tietysti lainsäädäntö, joka meillä on, antaa kehyksen, minkä puitteissa me toimimme. Se antaa sen uloimman rajan, mihin me voimme mennä. Mutta se ei anna sitä rajaa, missä rajoissa kansainvälistä rauhanturvatoimintaa tullaa tekemään, vaan siitä isommasta kehyksestä, epäselvemmästä kehyksestä meidän tehtävämme on omien valtuuksiemme mukaisesti katsoa se viipale, se alue, missä voimme olla hyödyllisiä.

Vastikään suoritettun rauhanturvainsäädännön muutoksen tarkoituksena oli nimenomaisesti, arvoista puhemies, saada lainsäädäntömme paremmin vastaamaan itse asiassa sitä käytäntöä, mikä meillä jo oli ollut. Kaiken kaikkiaan en voi luvata, enkä usko, että kukaan täällä olijoista voi luvata sitä, että me tulevaisuudessa minkäänlaisella lainsäädännöllä voimme välttää sitä tilannetta, että joudumme aina arvioimaan tavoitteen ja keinojen välisen sopusoinnun tai ristiriidan ja sen, miten me voimme olla siinä mukana. Minä elän täysin hyvin näiden lainsäädäntöjen

puitteissa, mitä meillä tällä hetkellä on. Meillä on paljon tilaisuuksia toimia sillä puolella, ei aina kovin helppoja, mutta tilaa löytyy.

Mitä tulee toimintaamme YK:n puolella, se ei ole unohtunut. YK:ssa olemme olleet mukana sekä YK:n toimintavalmiuden kehittämisessä että myös YK:n yhteistyömallien edelleenkehittämisessä. Ongelma tietysti YK:n puolella on se, että se on jatkuvassa rahoituskriisissä ja monista eri syistä sen suuret jäsenvaltiot eivät ole olleet halukkaita samalla tavalla kuin aikaisemmin osallistumaan niihin kustannuksiin, joita he sitten toista kautta kyllä ovat olleet valmiita maksamaan rauhanturvaoperaatioissa toisenlaisen nimikkeen alla.

Asia, joka joskus näissä keskusteluissa unohdetaan ja jota minun mielestäni pitäisi tuoda esiin, on se, että toisaalta YK:n rooli on aikaisemmastakin vahvistumassa sen suhteen, että YK:n turvaneuvostoa pidetään nykyään lähes, sanoisin, automaattisena paikkana tarkistaa, mikä mandaatin pitäisi olla, mitä pitäisi tehdä. Mielestäni tämä on erittäin myönteinen asia, se että YK, kuitenkin kollektiivisena elimenä, katsoo, mitä jäsenvaltiot erilaisissa kokoonpanoissa aikovat tehdä. Muunkinlaisia malleja on historian aikana nähty.

Toinen kysymys oli seuraava: Ed. Aaltonen ja eräät muut ovat keskustelleet jo asiasta, mikä on parlamentaarinen ja mikä ei ole. Se on osittain eduskunnan sisäistä, mutta kun ed. Isohookana-Asunmaa ensimmäisessä kysymyksessään aikoi-naan tiedusteli, mikä on ulkoministerin kanta, niin sanon vain tulevaisuutta silmällä pitäen, että tässäkin asiassa en olisi kovin dogmaattinen. Tänään olemme tällä tavoin tehdyn selonteon kanssa keskustelemassa eduskunnassa ja huomenna ehkä jonkun toisella tavoin valmistellun. Se, mikä minunkin mielestäni on erinomaisen tärkeää, on se, että eduskunta kuitenkin itse lausuu oman mielipiteensä eikä tarvitse siihen edusmiestä. Se, miten kulloinkin pohja valmistellaan, voidaan ehkä päättää aina olosuhteitten mukaan.

Ed. Dromberg pyysi minua vastaamaan asevaraiseen turvallisuuteen. Hän on nyt poissa, mutta ehkä kuitenkin saa tietää vastaukseni. Itse olen kuullut useamminkin väitteen siitä, että olen alkanut ymmärtää asevaraista turvallisuutta, yritystoimintaa ja kansainvälistä kauppaa nopeammin kuin kukaan osasi odottaakaan. On kuitenkin hyvä kuulla, että jotain muuta on vielä jäljellä. Vakavasti sanottuna nämä mielestäni muodostavat varsin monisäikeisen kokonaisuuden.

Mielestäni pikemminkin meidän pitäisi olla kiinnostuneita siviiliyhteistyön kehittämisestä sen takia, että asevarainen yhteistyö on erilaisissa konfliktitilanteissa kuitenkin onnistunut kaiken kaikkiaan nopeammin, on sitten kysymyksessä ollut entinen Jugoslavia tai joku muu. Samat maat, jotka eivät saaneet aikaan asevientiembargoa entisen Jugoslavian alueella, kyllä saivat 60 000 miestä Iforin joukkoihin. Hyvä niin, mutta joka tapauksessa olisi toivonut, että yhteistyö olisi löytynyt aikaisemmin. Tämän olen sanonut monta kertaa.

Ed. Laakso kysyi, onko erilaisia mielipiteitä hallituksessa. Olen kyllä sitä mieltä, että on onnellinen asia, että hallituksenkaan jäsenet eivätkä edes saman puolueen jäsenet ole aivan kloonattuja. Ajatuksenvapaus on minun mielestäni kantava voima, mutta samanaikaisesti, kun puhutaan ajatuksenvapaudesta, pitää tietysti kunnioittaa tehtyjä sopimuksia. Mielestäni kaikki luetellut henkilöt ovat sen kyllä tehneet.

Kysymyksessä on tietysti se, kuinka pitkälle kukin ja millä tavalla selvittää tätä kantaa. Eduskuntaan on hallituksen puolelta tuotu selvitys siitä, minkä päätöksen hallitus on tehnyt, minkä päätöksen mukaisesti edetään, ja sitten on ollut kysymys siitä, kuinka voimakkaasti ja minkälaisella profiililla asiaa ajetaan. Pääministeri sanoi muistaakseni kutakuinkin tarkkaan —lehtitietojen mukaan — että ei ole Suomen kutsumustehävä tappaa tätä aloitetta. Sitä on kyllä vähän irrotettu turhaan ympäristöstään. On ollut aika varmat takeet siitä, että Englanti on joka tapauksessa vastaan. Näin ollen se, mitä uusi hallitus on Englannissa sanonut, on pitänyt täsmälleen paikkansa ennakkotietoon nähden. Ruotsi on hieman liukuskellut. Ruotsi oli ensin aika voimakkaasti Moskovon mielipiteen julkituonnissa mukana, mutta nyttemmin Ruotsi on jossain määrin viilannut lisää kantaansa. Mielestäni olemme Ruotsin kanssa hyvin lähellä toisiamme siinä, että edelleen tarjoamme omaa ehdotustamme ja hyvin realistisesti pidämme sitä suurimpana kompromissimahdollisuutena.

Kysymyksenasettelu onkin tavallaan siinä, että kun jotkut olisivat halunneet mennä pidemmälle, niin jos he tietävät, että varsinaisia aikatauluja ei voi tehdä ja se on tavallaan, niin kuin eräät näiden maiden puolustusministereistä ovat sanoneet, ongelman piilottamista aikataulun taakse, silloin jää tietysti kysymyksen tueksi jonkinlainen lausunto, jossa sanotaan, että asiaan palataan jossakin vaiheessa. Näitä on ollut pilvin pimein erilaisissa sopimuksissa ja kannanotoissa.

Jos niillä saadaan jotain poliittista yksimielisyyttä, niin miksikä ei, mutta silloin jää tietysti kysymykseksi se, että ei pidä sitten antaa sellaista mielikuvaa, että silloin olisi jo ratkaistu sisältö. Kaikkiin kysymyksiin voidaan palata jossakin vaiheessa ja varmaan erilaisiin nyt kesken jääneisiin asioihin tullaan palaamaan. Juuri sen vuoksi selvittelin myös kuviota Nato—Weu ja toisaalta EU, että on monta muuttujaa yhtä aikaa ja kannattaa seurata ei pelkästään tehtyjä päätöksiä, vaan miten ne käytännössä toimivat.

Ed. Korkea-aoja väitti, että ministeri Tainan ja minun välisten hallintojen yhteenvedot eivät ole loogisia. Minusta nämä olisi kyllä aika tavalla mahdollisuus yhdistääkin ja itse asiassa nuorsuomalaiset kai yrittivätkin niitä jossakin määrin yhdistää. Vaikka laajamittaisen suursodan vaara on kadonnut epätodennäköisemmäksi kuin aikaisemmin, niin ei alueellisten sotien mahdollisuus tietysti ole vielä kadonnut. Se löytyy yhtä hyvin Naton kuin kaikkien muidenkin papereista.

Mutta minä siviilinä asiaa katson siten, että kun meillä kuitenkin tarvitaan oma itsenäinen puolustuksemme, niin silloin niillä on myös omat perinteiset tehtävät, mitä ne tekevät. Sitten meillä on olemassa sotilaallinen kriisinhallinta kansainvälisenä yhteistyönä yhä useammin esille tulevana asiana, ja kun meillä nyt on yksi armeija käytössä, niin olisi tietysti hyvä, että sen toimintavalmiudet kehittyisivät sellaisiksi, että niitä voitaisiin käyttää molemmissa tehtävissä. Sen vuoksi olen ollut myös valmis niihin armeijan uudistusehdotuksiin, joissa on koetettu löytää tapoja, joilla sinänsä kansanarmeijan pohjalta voitaisiin löytää kansainväliseen yhteistyöhön ja rauhanturvatoimintaan sopivampia yksiköitä. Varmasti, kun joudumme säästämään, niiden pitää olla sellaisia, että niitä voi käyttää myös kotimaiseen tarpeeseen, jos joskus kaikesta huolimatta jossakin tarvittaisiin. Uskoisin, että ministeri Taina tätä puolta enemmän kehrittelee.

Sitten ed. Kekkosen puheenvuoroon. Täytyy kyllä myöntää, että välivaiheen inventaarion otin kyllä muiden puheista, minusta se oli vain hyvä sanonta eikä valitettavasti itseni keksimä. Haluaisin tuoda esille, että minun mielestäni annetaan usein lehdistön puolella, median puolella väärä kuva siitä, mikä on ollut poliittinen analyysi ja mikä on ollut ns. asiantuntijoiden analyysi. Minä haluaisin väittää niin, että usein esimerkiksi lehdistössä esiintyneet asiantuntijat eivät ole mitenkään hajuttomia, mauttomia, värittömiä, vaan heillä on myös ihan selvät kannat siitä, mitä

he ovat ajaneet takaa, kuka ajaa Natoon liittymistä ja kuka ei. Se on hyvin nähtävissä. Tässä mielessä minun mielestäni usein poliittinen keskustelu on tässä suhteessa rehellisempää, koska siinä sekä tehdään analyysi että kerrotaan omat tavoitteet, millä tavoin tähän analyysiin suhtaudutaan.

Ed. Kiljusen kysymykseen: keskustalle, sitten ed. Aittoniemelle minä jo esitinkin tämän, että olen samaa mieltä, että hienoja kuvioita usein teemme, mutta käytäntö valitettavasti ei aina mahdu näihin malleihin. Sen takia pitää on varaa käyttää tervettä järkeä tarvittaessa.

Sitten ed. Hurskaiselle, kun kysymys koski Englannin ja Ranskan linjaa ja muutkin kysyivät sitä, totean, että tässä on löytymässä ehkä hie- man eri näkövinkkeleitä ministereiden välillä jo vanhastaan, epäilisin.

Meillä on Euroopan unionissa useita ase- viejiä ja niillä on erilaisia linjoja. Yhteistä EU- linjausta on vaikea nähdä. Nyt tietysti on kysymys siitä, kenen kanssa kilpailua käydään. Tässä mielessä nyt esimerkiksi Ranska ja Englanti minun mielestäni ovat kovemmasta päästä. Mutta en väitä, että ruotsalaisetkaan olisivat kaihtaneet kaupankäyntiä, tai itävaltalaiset viimeksi ovat kai vieneet lehtitietojen mukaan Iraniin. Tässä mielessä suomalaisten perusvika, mutta samalla perushyväpuoli on se, että me otamme aika tosisamme nämä. Jos me sanomme, että me viemme, niin me viemme. Jos me emme vie, niin emme vie.

Kun ed. Sasi sanoi, ettei hän kovin paljon usko yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, niin melkein teki mieleni huokaista, että usko on ollut meikäläiselläkin aina välillä vähissä, kun on käytännössä jouduttu tätä tekemään. Mutta sitten on aina kuitenkin optimisismi voit- tanut ja olen sitä mieltä, että askel askeleelta on menty eteenpäin.

Ranska on ollut hankala, se on totta, jos ihan nimeltä sanotaan. Ranska on ollut hyvin hankala, mutta se ei ole ainoa. On muitakin Euroopan unionin maita, joilla on loistava menneisyys kansainvälisessä politiikassa, ja heidän oman käsit- yksensä mukaan he eivät ihan vaikeuksista sitä tällä hetkellä sopeuta tällaiseen yhteiseen menet- telyyn tai he haluaisivat sen hyvin generöösisti, hyvin anteliaasti jakaa meille muille. Esimerkiksi Ranskan kohdalla tämä tuli ydinkoekeskustelun aikana esille. Se on tullut meille Lähi-idän kes- kustelun aikana esille. Se on tullut Kiinan kysy- myksen aikana esille. Me kaikki olemme valmiita myöntämään, että heillä on loistavan paljon his- toriasta tuntemusta ja tietämystä, mutta keskus-

telut olisi usein ollut hyvä käydä hieman aikaisemmin. Ehkä tässä mennään eteenpäin.

Mutta toisaalta olisin eri mieltä ed. Sasin kanssa siitä, että euroatlanttinen yhteistyö turvallisuuden alalla poistaisi ne ongelmat. Ei voi olla euro ja atlanttinen, jos eurolla ei ole omaa kantaa, vaan se nimenomaisesti edellyttää sen, että meidän pitää saada luoduksi oma eurooppalainen kantamme. Uskoisin, että tässä suhteessa Ranskaa on kyllä kiittäminen, jos tätä yhtä maata pidetään esillä. Ranskahan on ollut hyvin aktiivinen eurooppalaisen profiilin luomisessa. Mutta tästä voisin keskustella pitkänkin tovin ja ehkä keskustelenkin.

Mitä tuli asevientidelegointiin, jota ed. Uotila kysyi suoraan ja ed. Kekkoselta tuli vähän kiertäen ja naapureille menneenä, me olemme nyt kokeilleet edellisen hallituksen tekemää lainsäädäntöä. Sitä ei ollut mitenkään helppo soveltaa käytännössä. Mutta sen ongelman ratkaiseminen siten, että ei olisi minkäänlaista lainsäädäntöä, siitä vain vapaasti, on kyllä minun mielestäni väärä suunta. Minun mielestäni on oikein se, että on olemassa rajat ja valtuudet, millä tavalla hallituksen pitää toimia. Ne valtuudet on eduskunta antanut meille. Emme me ole niitä itse keksineet, eduskunta ne on antanut. Me olemme tehneet niihin lisävelvoitteita, yksityiskohtia on säännelty. Päinvastoin olen joutunut törmäämään eräissä tilanteissa siihen, että tällä hetkelläkin pienten erien lupia on urheilu- ym. tarkoitukseen delegoitu. Mielestäni niissäkin voi olla entistä tarkempi, koska on olemassa varmasti raja, että joissakin tapauksissa maa voi olla sellainen, että vaikka olisi kuinka hyviä ampujia ja olisi poliisikerhosta kyse, niin on kuitenkin parempi, että sinne ei viedä, koska väärinymmärryksen vaara voi olla liian suuri.

Tässä mielessä pyytäisin kärsivällisyyttä. 90 prosenttia näistä vienneistä on mennyt aivan sen mukaisesti kuin eduskunta yksimielisesti ja hallitus yksimielisesti haluaisi. Ne muutamat tapaukset, jotka meillä ovat olleet julkisesti esillä, ovat osoitus siitä, että tämä on muodostumassa normaaliaksi keskustelunaiheeksi, josta voidaan myös kaiken kauppapolitiikan salaisuuksien piirissäkin puhua suhteellisen avoimesti, siis sen periaatteista. Tässä mielessä olen vilpittömästi kannattamassa ajatusta, että myös Suomessa siirrytään jatkossa sellaiseen menettelyyn, jossa eduskunta saa myös yhteenvedon vuosittain siitä, mitä on tapahtunut, tietysti sillä luottamuksella kuin näihin asioihin kuuluu, näin transparentiksi lopuksi.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puheemies! En aivan tarkkaan tiedä, minkälaista ristiriitaa ed. Korkea-aoja tarkoittaa, kun hän totesi, että tässä selonteossa olisi ristiriita turvallisuuspolitiikan ja Puolustusvoimien kehittämisen kesken.

Ne linjaukset, jotka tässä tehdään ja jotka ovat meidän aiemminkin tekemämme linjaukset, ovat siis, että Suomi on sotilaallisesti liittoutumaton maa ja että meillä on uskottava ja itsenäinen puolustus. Tämä on meidän turvallisuuspolitiikkamme selkänaja. Se antaa mahdollisuudet tehdä itsenäisiä ratkaisuja myös turvallisuuspolitiikassa, ja selonteossa todetaan, että asia on näin.

Minkälainen puolustus on uskottava? Tällä uudistuksella pyritään tätä tietenkin suhteessa meidän ympäristöömme nyt edistämään, koska Suomen armeija ei tällä hetkellä vastaa täysin sitä kehitystä, mitä armeijoissa ylipäätään on tapahtunut, ja sekin tässä hyvin selvitetään, miten teknologinen kehitys- ja uudistustyö eri maiden puolustusvoimissa on kehittynyt. Jos me puhumme uskottavasta puolustuksesta ja siitä, että se antaa meille myös selkänajan tehdä itsenäisiä ratkaisuja, niin meidän on huolehdittava siitä, että puolustus on uskottavaa. Minun mielestäni näissä linjauksissa ei ole mitään ristiriitaa.

Se uusi linjaus, jonka kansainvälinen muutos on tuonut mukanaan, on kriisinhallintayhteistyö ja kansainvälinen vastuun kantaminen, jota me eduskunnassa olemme pohtineet useaan otteeseen ja jonka osalta olemme tehneet päätökset valmiusjoukkokoulutuksesta jne. Se on myös linjaus, joka nojaa turvallisuuspoliittiseen linjaukseen siitä, että Suomi haluaa olla mukana kansainvälisessä yhteistyössä ja että siinä Puolustusvoimien kehittäminen yhteensopivaksi muiden maiden järjestelmien kanssa on yksi tavoite, joka tähtää tämän kyvyn edistämiseen. Näin ollen en itse näe mitään ristiriitaa Puolustusvoimien kehittämislinjauksen ja turvallisuuspoliittisen linjauksen välillä, mutta ehkä ed. Korkea-aojalla on mahdollisuus vielä täsmentää, minkä ongelman hän tässä näkee.

Sitten on edelleen tivattu koulutuspaikkojen muutoskysymyksistä. Puolustusvoimien kehittämismuunnitelmahan on laaja kokonaisuus, johon sisältyy koulutuksen keskittämistä toisaalta ja ylikapasiteetin purkamista. Koska järjestelmiä uudistetaan, meillä on ylikapasiteettia. Itse veronmaksajien edustajana olen sitä mieltä, ettei Puolustusvoimissa pidä olla ylikapasiteettia, kun sitä ei muuallakaan yhteiskunnassa varaa ylläpitää. Tällaisia uudistuksia on tehtävä myös Puo-

lustusvoimien puolella. Näin tulee tämän suunnitelman mukaan tapahtumaan.

Mitä ne uudistukset täsmällisesti ja markkamäärineen ovat? Totesin jo aikaisemmin, että tarkat suunnitelmat ja päätökset tehdään tietysti sen jälkeen, kun linjaukset tästä uudistuksesta on eduskunnassa tehty ja voidaan ryhtyä toimenpiteisiin. Sen jälkeen eduskunnallakin on luonnollisesti halutessaan mahdollisuus pyytää suunnitelman eri vaiheista selvityksiä. Se mahdollisuus luonnollisesti on.

Mitä tulee vientilupakeskusteluun, totesin, ettei Suomella pidä olla omalaatuista eli omaa erillistä vientilupapolitiikkaansa EU:ssa. Usein meidän kilpailijamaitamme vientikysymyksissä ovat todella suuret EU-jäsenmaat Ranska, Englanti, Saksa. Jos me pohdimme sitä, että nämä maat suhtautuvat johonkin vientitapahtumaan positiivisesti, ja me katsomme, että Suomi oman politiikkansa mukaan jättää tällaisen vientiluvan myöntämättä, se vaikutus, mikä sillä on, on se, että Suomi ei sitä kauppaa saa ja meidän työllisyytemme heikkenee. Mutta se vaikutus, mikä tällaisella vientipolitiikalla meidän kaikkien mielestä pitäisi olla, samoin sillä, että ihmisoikeudet otetaan huomioon, jää tulematta, koska viejä on jokin toinen maa. Me emme siis saavuta sitä tavoitetta, että me omilla päätöksillämme voisimme vaikuttaa näihin tilanteisiin. Tässä suhteessa olen sitä mieltä, että Suomen ei pidä mitään omaa linjaa vetää. Sen sijaan kaikki se työ, mitä yhteisesti tehdään ihmisoikeuksien hyväksi, on tietenkin aivan toinen kysymys ja siinä pitää Suomen olla aktiivinen. Varmasti esimerkiksi ministeri Halonen omalta osaltaan on kaikin tavoin ollut näitä asioita edistämässä niillä keinoilla, jotka ovat mahdollisia.

Sama koskee miinakysymystä. Me olemme yhdessä todenneet sen, että me emme halua olla yksipuolisesti tekemässä ratkaisuja jalkaväkimiinojen tai henkilömiinojen kieltämisestä, mutta me olemme valmiit tukemaan yhteistä politiikkaa, että saataisiin aikaan sellaiset kiellot, jotka todella purisivat niihin maihin, missä nämä ongelmat ovat ja aiheuttavat tällä hetkellä suuria inhimillisiä ongelmia.

Viittasin jo aikaisemmin harjoitukseen, joka Norjassa on parhaillaan meneillään. Siellä erittäin konkreettisella tavalla esitetään, miten vaielloista on miinanraivaustyö, kun miinoja on käytetty summittaisesti, ja minkälaista tuhoa se saa aikaan. Tätä pitää kaikin tavoin pystyä estämään niillä poliittisilla keinoilla, mitkä ovat käytettävissä. Mutta se keino ei ole se, että Suomi

yksipuolisesti kieltäisi maamiinojen käytön täällä tai toteaisi, että me emme niitä puolustusasena käytä silloin, kun tilanne niin vaatisi. Se on meille tärkeä ase. Mutta jos yhteinen sopimus tehdään, niin Suomi on varmasti aikanaan siinä mukana.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taina puuttui puheenvuorossani esittämäni arvioon kahden osan keskinäisistä ongelmista. Jos käytin sanaa ristiriita, se oli ehkä epätasallinen ilmaisu. Pikemminkin tarkoitin loogista aukkoa, joka perustuisi siihen kysymyksenasetteluun, onko se uhkakuva, mikä esitetään puolustuksen kehittämisen peruslähtökohdaksi, ne kolme kohtaa, jotka selonteossa on, realistinen sen turvallisuusympäristössä tapahtuneen muutoksen pohjalta arvioituna, mitä ensimmäisessä osassa esitetään. Tämä uhkakuvaesitys on hyvin perinteinen ja suurin piirtein samanlainen, mikä se on ollut koko kylmän sodan ajan. Tämä on asia, mihin myöskin asiantuntijat kiinnittävät huomiota, ettei ole selkeästi osoitettu, että uhkakuva pitäisi säilyttää suurin piirtein kylmän sodan kauden tasolla, kun aika on muuttunut, mikä turvallisuusosassa selvitetään.

Totta kai loogista on puolestaan se, että puolustusvoimien kehittämistavoitteet asetetaan uhkakuvan pohjalta. Näin kai voidaan ajatella, että rakenne etenee siitä eteenpäin loogisesti. Tämä oli se looginen aukko, jota tarkoitin.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin reagoinut ministeri Tainan pohdiskeluihin, kun hän mietti suomalaisia kannanottoja sekä koskien maamiinakysymyksiä että toisaalta aseiden vientilupapäätöksiä silloin, kun on kysymys maista, joissa ihmisoikeuksia ei ole kunnioitettu. Yhdyn ministeri Tainaan siinä, että epäilemättä tehokkaat toimet kansainvälisesti tällaisissa asioissa ovat yhteiset toimet, kun voidaan kansainvälisin yhteistoimin kieltää joitakin asejärjestelmiä tai esimerkiksi julistaa kauppasaarto jotakin maata vastaan, jossa joko sisäinen tilanne on sen kaltainen, että se joudutaan eristämään kansainvälisesti, tai maa on vaarantamassa kansainvälistä rauhantilaa laajemmin.

Tämän toteaminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö myöskin olisi merkitystä sillä, että yksittäiset maat reagoivat. Me olemme osa kansainvälistä yhteisöä. Suomi on yksi toimija siinä. Meidän ei tietenkään pidä liioitella sitä mer-

kitystä, mikä yksittäisen maan toimilla, esimerkiksi vientilupapäätöksillä on ostavan maan ihmisoikeustilanteeseen, mutta ei meidän tule myöskään aliarvioida sitä tai väheksyvästi suhtautua siihen. Sillä on oma merkityksensä ja siinä mielessä — toistan vielä — Suomi on osa kansainvälistä yhteisöä. Me muovaamme sitä kautta sitä yleistä ilmapiiriä, jossa toimitaan silloin, kun maat selkeästi loukkaavat esimerkiksi ihmisoikeuksia.

Ulkoasiainministeri **H a l o n e n**: Arvoisa puhemies! Sovimme ministeri Tainan kanssa, että minä voin vastata tähän pohjalle, mikä on ollut turvallisuuspolitiikan kokonaisuus. Ehkä nyt voisin ihan omalta puoleltani sanoa, että minä näen myöskin ongelmana sen, että jos puhutaan modernista konfliktianalyysistä ja sitten puhutaan perinteisestä sodasta, meidän on helpompi rakentaa maailma siten, että perinteinen sota uhkaa lähellä ja moderni konflikti on kaukana. Kuitenkin voisi ajatella, että omastakin yhteiskunnasta ja lähialueympäristöstä voisi tehdä modernin konfliktin kuvan mukaisia analyyseja ja katsoa, miten myös niihin voi reagoida, ja sitten katsoa, että kaukanakin saattaa syntyä suuren alueellisen sodan uhka.

Parilla sanalla, arvoisa puhemies, tästä kuvasta. Aloitan lopusta päin. Hyvin usein kun me näemme sen, että Euroopasta on kadonnut suuremman sodan uhka, unohtamme sen, että saattaa olla, että jos globaalisesti katsotaan tiettyjä ristiriitoja, meidän täytyisi tehdä tavattoman paljon konfliktinehkäisyyttä, jotta tällaisia ei myöskään tulevaisuudessa pääsisi syntymään ehkä suurempien kokonaisuuksien keskellä. Konfliktiteoreetikot huomattavan paljon tällä hetkellä pohtivat sitä, mitä erilaisilla kulttuuritekkijöillä on tässä vaikutusta yhdistyneenä talouteen.

Toisin päin: modernin konfliktianalyysin mahdollisuudet lähiympäristössä. Meillähan on osittain vastaukset näihin annettu muiden asioiden puitteissa. Jos me puhumme asioista nimittäin, niin esimerkiksi meillä on lähialueyhteistyötä, meillä on Itämeri-yhteistyötä, meillä on eurooppalaista yhteistyötä turvallisten rakenteiden parantamiseksi tai kaupan kanssakäymisen lisäämiseksi. Meillä on itse asiassa joka renkaassa näitä samoja. Niin kuin uskon, arvoisa puhemies, että me jatkossa teemme lisäanalyyseja, silloin juuri sen toivomuksen mukaan, että siviilipuolta katsotaan yhä enemmän, me ehkä voimme luoda myöskin tässä parlamentaarises-

sa dialogissa uuden, aikaisempaa ehyemmän kuvan.

Jos muistetaan, mikä tämän selonteon piti olla alkujaan, niin sen piti sen ensimmäisen selonteon yhteydessä olla alkujaan se, että me katsomme, miten sen kokonaiskuvaan meidän Puolustusvoimamme istuu. Sen takia toisaalta olen mustasukkaisesti partioinut sellaisia kohtia turvallisuuspoliittisessa analyysissa, jotka on kerran tehty ja joita ei haluta muuttaa, ei sentään liturgiana niin kuin täällä on väitetty. Sanoisin, että on hyvin tarkkaan katsottu, että niiltä osin ei analyyseja muuteta uudella, ehkä hieman toisenlaisella kirjoittamisella, jottei tulisi väärinkäsitystä siitä, että me olemme jotain sellaista kantaa muutaneet, jota ei nyt ole vielä kahdessa vuodessa ehditty muuttaa.

Ed. T. P o h j o l a: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen antama selonteko Turvallisuuspolitiikka ja Suomen puolustus on asiakirja, jossa vedetään suuria linjoja Suomen ulkoisen turvallisuuden takaamiseksi nyt ja tulevaisuudessa. Näiden suurten linjojen takana on hallitus, sitä tukevat kansanedustajat ja, niin ainakin itse uskon, sisimmässään suuri osa poliittisesta oppositiosta.

Hallituksen selontekoa on syytä kehua. Sen turvallisuuspoliittinen osa jatkaa johdonmukaisesti sitä politiikkaa, jonka taakse kansalaisten enemmistö on asettunut. Suomen turvallisuus perustuu sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja itsenäiseen puolustukseen. Sama linjaus on tuttu jo aiemmista tälle eduskunnalle annetuista selonteista.

Hallituksen selontekoa on paikallaan arvostella. Siitä puuttuu tavallista kansalaista lähellä oleva näkemys ja näkemys maanpuolustuksesta koko yhteiskunnan osana. Turvallisuuspolitiikan suurten linjojen taakse on jäänyt käytännössä tärkeitä asioita. Maanpuolustuksen selkärangana on Suomessa maanpuolustustahto. Puolustustahto on meillä selkeästi korkeammalla tasolla kuin muualla. Mitattiinpa maanpuolustustahtoa sitten kansalaisten valmiudella puolustaa maata kaikissa oloissa tai asevelvollisuusikäisten nuorten valmiudella rauhanajan asepalvelukseen, Suomi sijoittuu Euroopan kärkeen.

Maanpuolustustahto ei kasva tyhjästä. Se kasvaa historian ymmärtämisestä ja Puolustusvoimien ja kansalaisten jokapäiväisestä yhteistyöstä. Tätä taustaa vasten on selontekoon sisältyvää ehdotusta kokonaisten varuskuntien sulkemisesta syytä arvostella. Suljettavaksi ehdotetuilla varuskunnilla on takanaan pitkä historia. Ne ovat

jo sukupolvien ajan olleet seutukuntiansa omia yhteiskunnallisia instituutioita. Varuskuntien sulkeminen johtaa paitsi haitallisiin taloudellisiin ja työllisyysvaikutuksiin myös alueen maanpuolustustahdon kärsimiseen.

Maanpuolustustahdon laiminlyönnin lisäksi on pelättävissä, että kokonaisturvallisuus on kärsimässä sen taloudelliselta osalta. Mitä tasapainoisempi koko maan talous on, sitä enemmän sillä on joustavuutta ja sopeutumiskykyä poikkeusoloissa. Mitä vakaampi yhteiskunta on normaalioloissa, sitä parempi on sen valmius varautua erilaisiin kriisitilanteisiin. Oulun ja Vaasan varuskuntien sulkeminen merkitsee vakavaa iskua keskuksille, joiden vastuulla on omien laajojen alueiden taloudellisten ja sivistyksellisten olojen edistäminen.

Arvoisa puhemies! Selontekoa käsiteltäessä opposition työstä on puuttunut halu ottaa vastuu omista teoista ja kyky asettaa asioita tärkeysjärjestykseen. Suomen keskusta johti tämän maan hallitusta vuosina, jolloin päätettiin Ilmavoimien suurista torjuntahävittäjien hankinnoista. Jo päätöstä tehtäessä harkittavien koneiden hinta oli kaikkien tiedossa. Oli selvää, että niin suuri hankinta johtaisi säästötarpeisiin. Säästöpäätöksiä kuitenkin lykättiin, koska haluttiin välttää vaikeuksia presidenttipelissä ja eduskuntavaaleissa.

Suomen keskusta johti tämän maan hallitusta vuosina, jolloin säästöjen ja alasajamisen suunnitelmat olivat valmiina. Sen todistaa jo esimerkiksi se, että Oulun varuskunnan vaatetuskorjaamon lakkauttaminen olisi ollut ilman vuoteen 2000 ulottuvaa jatkoaikaa edessä jo pari vuotta sitten. Ajankohta oli jo vuosia sitten valittu yhdistettäväksi suunniteltuun varuskunnan alasajoon. Nyt lykätty päätökset ovat edessämme. Siksi on kohtuutonta ja epärehellistä nyt vaatia turvaamaan Puolustusvoimien toimintamenot. Opposition pitäisi vastata siihen, mistä tarvittavat lisäresurssit ja lisärahat otetaan. Puolustusmenojen kokonaismäärän kasvattaminen ei ainkaan tule kysymykseen. Kun olemme joutuneet säästämään kuntien valtionosuuksista ja lapsilisistä ja jäädyttämään työttömyysturvan peruspäivärahan, emme voi antaa puolustusmenojen määrärahakaton nousta.

Ilman todellisten vaihtoehtojen esittämistä on keskustan politikointi varuskunta- ja toimintamenoasiassa vastuutonta. Se on pelkkää ihmisten hädän lietsomista ja hyväksikäyttöä. Toisin kuin keskustan puheenjohtaja on antanut ymmärtää, mikään hallitus ei nähtävissä olevassa

tulevaisuudessa rakenna tähän maahan uusia varuskuntia.

Arvoisa puhemies! Hallituksen ohjelmassa ja nyt annetussa puolustuselonteossa on Puolustusvoimien toiminnan rahoitukselle asetettu tiukka kehys. Säästäminen on tarpeen. Sitä ei voi kiistää. Säästämiseen tulisi kuitenkin liittyä suunnitelmallisuus. Toimintamenojen leikkaukset eivät ole säästöjä, mikäli niiden aikaansaamiseksi joudutaan lisäämään muita menoja.

Ehdotettu Oulun varuskunnan varusmieskoulutuksen siirtäminen lisää merkittävästi investointimenoja vastaanottavassa Kajaanin varuskunnassa. Investointimenojen suuruudesta on annettu erilaisia laskelmia, joita kaikkia kuitenkin yhdistää se, että välitön toimintamenojen säästö on olematon. Väite siitä, että pitkällä tähtäyksellä saadaan aikaan säästöjä, on epäuskottava. Lisäksi se jättää huomioimatta sen, että puolustushallinnon vaikeimmat vuodet ovat juuri lähitulevaisuudessa.

Sekä varuskunta-asiassa että koulutus uudistuksessa on rynnäkkö uuteen järjestelmään aloitettu, vaikka vaadittavia valmisteluja ei ole tehty. Tämän osoittaa se, että valtioneuvosto on vasta nyt asettanut työryhmän selvittämään organisaatiouudistuksen, muun muassa varuskuntien lakkauttamisen vaikutuksia asianomaisille varuskuntapaikkakunnille.

Mikäli varuskuntien toimintaan joudutaan tekemään supistuksia, on henkilöstön aseman turvaaminen välttämätöntä. Oulun varuskuntien henkilökunta on ollut irtisanomispaineen alaisena jo useiden vuosien ajan. Selontekoa lähetekeskustelussa esitellessään pääministeri Lipponen totesi, että puheena olevat muutokset toteutetaan ilman irtisanomisia. Tämän perusteella on kohtuullista vaatia, että esimerkiksi Oulun varuskunnassa toimeenpannut irtisanomiset peruutetaan. Tässä haluan korjata ed. Myllyniemen käsityksen. Olemme toimittaneet pääministerille irtisanomispaperit, ja niitä henkilöitä on tällä hetkellä kaksi.

Arvoisa puhemies! Edellisen perusteella ehdotan seuraavan lausuman, jota tukevat kaikki hallituspuolueet. Vähentääkseen Puolustusvoimien uudistuksesta aiheutuvia haittavaikutuksia eduskunta edellyttää lausumanaan seuraavaa:

"Puolustusvoimien henkilöstöä koskevat muutokset tehdään hallituksen selonteossa esitetyn mukaisesti luonnollista poistumaa hyväksikäyttäen ja irtisanomisia välttäen. Päätökset siitä, mitä toimintoja varusmieskoulutuksen me-

nettäviin varuskuntiin jää ja millaisiin korvaaviin toimenpiteisiin ryhdytään, on tehtävä viipymättä. Samalla selvitetään, miten yhteistyötä jatketaan Puolustusvoimien ja sen eri yhteistyötahtojen kesken.”

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua kyllä suuresti hämmästyttää ed. T. Pohjolan näkemys siitä, että Oulun varuskunnan lakkauttaminen johtuisi edellisen hallituksen toimista. Ed. Pohjolalle haluan todeta vielä kertaalleen sen, mitä sanoin ryhmäpuheenvuorossa. Edellisen hallituksen aikana nimenomaan tämä asia torjuttiin. Myös uskoisin, että puolustusvaliokunnassa niin kuin ulkoasiainvaliokunnassa Puolustusvoimien korkeimman johdon taholta on tämä asia niin ikään vahvistettu ja siitä on myös dokumentit olemassa. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja on tietoinen samasta asiasta, josta puhuin.

Edelleen hämmästelen ed. Pohjolan puheenvuoroa siltä osin, että kun hän on, sanoisinko, tietynlaisen takinkäänöksen puolustusasiainvaliokunnassa tehnyt, niin hän nyt sitten yrittää pestä kätensä tällaisella ympäröivällä ponnella, jolla ei tietenkään ole mitään merkitystä niihin käytännön toimiin, joita varuskunnan mahdollinen lakkauttaminen aiheuttaa. Molemmissa valiokunnissa on aivan selvästi voitu osoittaa se, että kysymys varuskunnan lakkauttamisesta ei ole taloudellisesta puolesta, kysymys ei ole myöskään työvoimapolitiittinen, ei myöskään koulutuspolitiittinen eikä rakennepoliittinen, vaan pelkästään poliittinen. Poliittisen vastuun kantavat tästä hallituspuolueiden kansanedustajat, kaikki ne, jotka äänestävät ensiperjantaina keskustan pontta vastaan ja sillä tavalla sinetöivät Oulun ja Vaasan varuskuntien lakkauttamisen sekä Sodankylän toiminnan supistamisen.

Ed. T. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolustusvaliokunnan kokouksissa saamiemme tietojen mukaan ministeriön virkamiehet totesivat, että nämä suunnitelmat on tehty vuonna 92, ja sitä on turha täällä kieltää.

Toiseksi haluan vielä tässä kertoa sen, että en ole suinkaan ollut takinkääntäjä. Ed. Isohookana-Asunmaa voi lukea jättämäni eriävän mielipiteen puolustusvaliokunnan lausunnosta.

Ed. H. Koskinen: Herra puhemies! Valtioneuvoston selonteosta voitane vetää johto-

päätös, että Suomen puolustuspolitiittinen painopiste on siirtynyt etelään päin. Näin on tapahtunut omien toimenpiteittemme seurauksena. Elinkeinotoiminta, hallinto ja ihmiset ovat sijoittuneet ja sijoittumassa yhä enenevässä määrin Etelä-Suomeen. Toteutettu lääninuudistuskin vauhditti kehitystä.

Toisaalta Itämeren alueen kansainvälinen kehitys korostaa rantavaltioiden strategista merkitystä ja houkuttelevuutta.

Selonteossa todetaan, että Euroopan pohjoisosat ovat säilyneet vakaana turvallisuusympäristössä tapahtuneista muutoksista huolimatta.

Puolustusvaliokunta ja edelleen ulkoasiainvaliokunta ovat kirjanneet mielipiteensä, ettei meidän tule luopua koko maan kattavasta aluepuolustusjärjestelmästä. Suomi pitää siis kiinni edelleen alueellisesta puolustuksesta. Alueellisen maanpuolustuksen lämpimänä kannattajana kysyn, miten Pohjanmaan varuskuntien lakkauttaminen palvelee alueellista maanpuolustusta ja maanpuolustushenkeä. Itse vastaan siihen, että kelvottomasti.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan kannanottoon, että ”Organisaatiouudistuksen edellyttämät välttämättömät perusselvitykset puuttuvat vielä tässä vaiheessa. Tätä osoittaa myös se, että vasta aivan hiljattain valtioneuvoston kanslia on asettanut työryhmän selvittämään selontekoon sisältyvän varuskuntien lakkauttamisen seurauksia näille varuskuntapaikkakunnille.” Tämä on suora lainaus ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä.

Kannanotto osoittaa kieltämättömästi, että eduskunta on huonon valmistelun seurauksena puutteellisin ja puuttuvin tiedoin tekemässä ainakin Pohjanmaata tarkastellen monin tavoin masentavaa ja epäoikeudenmukaista selonteon hyväksymispäätöstä.

Ulkoasiainvaliokunta ilmeisesti rauhoittaakseen omaatuntoaan vaatii, että tulevaisuudessa edellä esitetyn kaltainen selvitystyö on tehtävä etukäteen ennen tulevista toimenpiteistä päättämistä. Mielestäni on kaikki syyt vaatia selvitystyö tehtäväksi heti ja ennen Vaasan ja Oulun varuskuntien tulevaisuudesta tehtäviä päätöksiä.

Ed. Kukkoselle, hän on nyt jo poistunut, haluan todeta, että toivottavasti ainakin Pohjanmaalla on mahdollisuus lisätä vapaaehtoista maanpuolustustyötä. Se on varmasti tärkeää senkin vuoksi, että nekin nuoret, jotka suorittavat tai tulevat suorittamaan siviilipalvelustaan muun muassa pitkien palvelusmatkojen vuoksi,

voivat halutessaan saada koulutusta vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa. (Ed. Aittoniemi: IKL:n toimesta!) —Heikohkosti.

Arvoisa herra puhemies! Viitteenomaisesti mainitsen lopuksi, minkä tyyppiset selvitykset olisivat mahdollisesti avanneet selonteon laatijoiden silmiä sekä ainakin helpottaneet ja jättevöittäneet meidän päätöksentekoaamme. Ensinnäkin talousselvitykset: Valtiovarainvaliokunta on omakohtaisesti selvittänyt, että uudelleenorganisointi vaatii välittömästi 150—200 miljoonan markan uusinvestointeja. Tähän mielestäni kyllä ministeri Taina vastasi, että näiden tietojen ei ehdottomasti tarvitse pitää paikkaansa, mutta olin ymmärtävinäni myös, että ministeri Tainalla ei ollut itselläänkään tarkempia tietoja.

Toiseksi, on myös esitetty, että Vaasan varuskunnan lakkauttamista taloudellisempia ja edullisempia ratkaisujakin löytyy.

Kolmanneksi, miksei ole vaivauduttu esittämään, miten paljon Vaasan ja Oulun varuskuntiin on investoitu viime vuosien aikana valtion ja sijaintikuntien sekä naapurikuntien varoja ja ilmeisesti nyt turhaan?

Neljänneksi, mikä on järkevä ja toteutuva käyttö sotilastarkoituksiin rakennetuilla rakennuksilla ja alueilla varsinkin silloin, kun ne ovat suojelukohteita, niin kuin on Vaasan varuskunta?

Aluepoliittiset selvitykset. Samaa aluetta eli nykyistä Vaasan lääninä on rokotettu lyhyellä ajalla olan takaa. Esimerkiksi Kokkolan asekoulu on siirretty Lahteen, lääni lakkautettu, pääkaupunki menetetty ja nyt uhkaa myös varuskunnan lakkauttaminen.

Toiseksi aluepoliittisesta selvityksestä: Miksei sitten puhtaasti ruotsinkielinen varuskunta sopisi Vaasaan? Mitkä ovat ne syyt, ettei sitä sinne voi sijoittaa?

Puolustuspoliittiset selvitykset: Niinisalon ja Sodankylän väliin syntyy Maavoimien koulutuksen osalta tyhjiö ja Pohjanmaa menettää sotaväen positiivisen merkityksen lähes tyystin.

Sosiaalipoliittiset seuraukset tulisi selvittää siitä lähtökohdasta, että Vaasan sotilaat ja siviilit uskoivat, että valtiovallan päätökset kestävät pitkempään kuin kolme vuotta. Monet ovat rakentaneet elämänsä ja taloutensa päätöksiin luottaen. Nyt on edessä muutto ja perheiden erillään asuminen. Toiseksi tässä kohdassa varusmiesten ja -naisten palvelumatkat, kustannukset ja muut vaikeudet tulevat lisääntymään.

Arvoisa herra puhemies! Vähin, mitä toivon,

on, että voin tehdä päätökseni eduskunnassakin riittäviin ja oikeisiin asiatietoihin ja perusteluihin pohjautuen.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun tässä nyt ovat puhujina edustajat T. Pohjola, H. Koskinen ja myös Lindén, on aivan ymmärrettävää, että tässä keskitytään lähinnä heidän omien kotipaikkakuntiansa ja maakuntiansa varuskuntien sulkemiseen.

Ed. Isohookana-Asunmaa moitti hallitusta näistä toimenpiteistä. On ehkä hiukan farisealaista näin todeta, kun ajatellaan, mitä myös edellisen hallituksen aikana yritettiin. Kyllä myös siinä vaiheessa tapahtui sotilasyksiköiden supistamisia. Ongelmana on tietysti se, että valtionneuvoston eri ministeriöiden on pysyttävä näissä raameissa, ja silloin on myös ikäviä päätöksiä jouduttu tekemään. Toki varmasti Puolustusvoimien ylin johto on hyvinkin tarkkaan perustellut nämä ensin puolustusministerille ja sitä kautta hallitukselle, mitä kautta esitykset ovat tulleet.

Tulevaisuudelta toki toivoisi pitkäjänteisempää toimintaa, että voitaisiin pitemmällä aikavälillä todeta, mitkä varuskunnat ovat tarpeen ja mistä mahdollisesti jouduttaisiin luopumaan, ettei näin yllättäen selonteon yhteydessä tulisi tällaisia tietoja.

Kaiken kaikkiaan on tietysti toivottavaa, että nämä paikkakunnat, niin Vaasa, Oulu kuin myös Jyväskylän maalaiskunta, saisivat jonkinlaista kompensaatiota menetysten suhteen.

Ed. Pohjola viittasi hävittäjäkauppoihin ja syytti niitä osaltaan supistamistoimenpiteistä. Mielestäni vertausten hakeminen näin kaukaa on vähän teennäistä eikä sovi tähän yhteyteen.

Ed. A a l t o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. H. Koskinen puhui ikään kuin käsittelisimme jotakin aluepoliittista selontekoa. Ymmärrän toki hänen ja oikeastaan kaikkien meidän muidenkin pohjalaisten murheen siinä, että olemme menettämässä Vaasan varuskunnan. Mutta pitää muistaa, että olemme käsittelemässä valtakunnan turvallisuuspoliittista linjanvetoa, Suomen kokonaisturvallisuutta. Silloin niistä painotuksista ja tavoitteista, joihin ministeri Taina jo viittasi sanomalla, että kysymys on puolustuslaitoksen rakennemuutoksen toteuttamisesta niin, että voitaisiin vastata niihin uusiin haasteisiin, joita turvallisuuspoliittinen ympäristö ja sotateknologian kehittäminen meille asettavat, näistä lähtökohdista on aika ajoin,

niin kuin nytkin, vaikea asettautua puhtaan aluepolitiikan saappaisiin.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sitä ei käy kieltäminen, etteikö edellisen hallituksen aikana tehty puolustusministeriön hallinnonalalla ja Puolustusvoimissa supistuksia. Kyllä tehtiin, mutta ne eivät suinkaan johtuneet mistään Hornetien ostamislaskuista, vaan ne johtuivat puolestaan, niin kuin kaikki hyvin tiedämme, 80-luvun lopun ja Holkerin hallituksen ajan tavattoman suurista taloudellisista vaikeuksista, joiden edessä olimme kaikki 90-luvun alussa. Supistamiset koskivat jokaikistä hallinnonalaa. Ehkä se suuri linjaero edellisen hallituksen ja nyt tehtävien lakkautuspäätösten välillä on, että silloin vältyttiin, todella torjuttiin, suurten, vahvojen varuskuntien lakkauttaminen. Ed. Karpio mainitsi Kouvolan. Sieltä lakkautettiin toimintoja, mutta Kouvolan välittömään läheisyyteen jäi huomattavasti toimintoja jäljelle. Eli tällaista totaalia lasajoa, mikä nyt tapahtuu Vaasassa ja Oulussa, ei todellakaan edellisen hallituksen aikana haluttu tehdä ja se oli poliittinen linjavalinta. Silloin kyllä myös kokoomus oli vastaamassa tästä linjavalinnasta.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustajien Karpio ja Aaltonen tapaan minäkin reagoin aika voimakkaasti ed. H. Koskisen hyvin nurkkakuntaista näkövinkkelii vastaan, kun puhutaan kuitenkin Euroopan turvallisuuskehityksestä ja Suomen puolustuksesta.

Ed. Koskinen kysyi, miten Pohjanmaan varuskuntien lakkauttaminen palvelee alueellista maanpuolustusta. Mielestäni se palvelee nimenomaan alueellista maanpuolustusta. Vihdoin taitaa olla rohkeutta tällä kansalla todeta, mistä päin vaara enimmäkseen suuntautuu, ja sorteerata puolustuksensa sen mukaisesti.

Sitä vastoin taloudellinen tarkoituksenmukaisuus on toinen asia sulkemisessa, kun juuri on investoitu varsin huomattavia summia erinäisten rakenteiden kunnostukseen ja ilmeisesti tarkoituksena aivan juuri ennen lakkauttamis päätöstä on ollut vielä jatkaa hyvin voimakkaasti. Sen tarkoituksenmukaisuutta mielestäni voidaan kyseenalaistaa, mutta sitä ei kyllä ed. Koskinen kovinkaan voimallisesti tehnyt. Tästä voitaneen keskustella vielä enemmänkin.

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Karpiolle: Aivan

oikein, edellinen hallitus pystyi torjumaan varuskuntien lakkauttamis päätökset tai -uhat.

Edelleen, että nykyinen hallitus on luvannut kompensatioita. Hieman epäilen näiden kompensatioiden toteutumista sen vuoksi, että ne pitää ottaa mahdollisesti muilta hallinnonhaaroilta kuin Puolustusvoimilta, ja heillä on omat suunnitelmansa. Mutta toivon kuitenkin parasta.

Minua vastaan hyökättiin, että puhun aluepoliittisesti. Käsittääkseni selonteossa on puhuttu näistä varuskunnista, ja silloin minulla on oikeus myös tarkastella aluepoliittisesti seurauksia, mitä tässä on.

Haluan ed. Aaltoselle hyvin lämpimästi todeta, että jos tässä olisi ollut vaihtoehtoja tai tarkat selvitykset, mihin varuskuntien lakkauttamiset perustuvat, niin minulla olisi ollut huomattavasti helpompi olla, ei olisi ehkä tarvinnut keskustella tällä tavalla. Mutta kun niitä ei ole, täytyy näiden perään kysyä.

Ed. Bremer, totean vain, että vapaaehtoinen maanpuolustustyö vaikeutuu ja yleensä maanpuolustustyö vaikeutuu Pohjanmaalla, kun sieltä varuskunta viedään pois. Varuskuntien varassa ja heidän kanssaan on ollut aika helppo yhteistyössä tehdä tätä työtä. Sen vuoksi en hyväksy sitä arvostelua, joka ed. Bremerin taholta tuli, että minä puhuisin pelkästään aluepolitiikkaa. Tämä on osa kokonaisvaltaista maanpuolustustyötä, maanpuolustuspoltiikkaa Suomessa.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Karpio hieman aikaa sitten ennusti, myös minun puheenvuoroni tulee käsittelemään varuskuntien lakkauttamisasiaa. Uskoakseni se on täysin luonnollista.

Edellisissä vastauspuheenvuoroissa olin edustajien Aaltonen ja Bremer taholta kuulevinani kritiikkiä siitä, että tässä nyt sekoitetaan puolustus- ja turvallisuuspolitiikka aluepolitiikkaan. Näin ei kuitenkaan ole, koska puolustus- ja turvallisuuspoliittisen selonteon eduskuntakäsittelyn aikana ei ole tullut selvyttä siitä, ovatko kyseessä taloudelliset perusteet vai puolustukselliset perusteet, joiden takia näiden varuskuntien lakkauttamista esitetään. Käytin hallituksen turvallisuuspoliittisen selonteon lähete keskustelussa puheenvuoron, jossa kritisoin hyvin voimakkaasti hallituksen esitystä lakkauttaa Pohjan prikaati ja koko Oulun varuskunta. Niin kuin äsken totesin, asian käsittely eduskunnassa on sittemmin vain vahvistanut käsitystäni siitä, että varuskunnan lakkauttami-

nen on sekä taloudellisesti että ennen kaikkea sotilaallisesti perusteetonta.

Puolustushallinto on asian käsittelyn eri vaiheissa antanut itsestään varsin ikävän kuvan. Se ei ole edes kyennyt päättämään, miksi se ensisijaisesti haluaa lakkauttaa nämä varuskunnat. Toisaalta on esitetty, että varuskuntien lopettaminen tuo puolustushallinnolle suuria säästöjä. Puolustushallinto ei kuitenkaan ole sisällään pystynyt päättämään, aiheuttaako esimerkiksi Oulun varuskunnan lakkauttaminen Oulussa 40 miljoonan markan, 150 miljoonan markan vai 370 miljoonan markan lisäinvestoinnit Kajaaniin. Välillä on myös esitetty, että säästöillä ei ole asian kanssa mitään tekemistä vaan että kysymys on uudesta puolustusotilaallisesta strategiasta, joka välttämättä edellyttää toiminnan keskittämistä valmiusprikaatiin Kajaaniin. Kovin hyvää kuvaa Puolustusvoimista ei anna sekään, että Puolustusvoimien komentaja simputti alaistaan, Pohjan prikaatin komentajaa, lähettämällä tämän Oulun kansalaistilaisuuteen edustajakseen perustelemaan prikaatin lopettamista.

Selonteon käsittely puolustusvaliokunnassa sai farssinomaisia piirteitä. Edustajille annettiin ristiriitaisia informaatiota, ja monille puolustusvaliokunnan jäsenille tulikin yllätyksenä, että puolustushallinnon viralliset selitykset varuskuntien lakkauttamistarpeesta olivat vähintäänkin kyseenalaisia. Paljastui kyseisen käsittelyn aikana, että varuskuntien lopettaminen aiheuttaa vain lisäkustannuksia, ja myös se, että Pohjan prikaatin lakkauttaminen monin tavoin heikentäisi Pohjois-Suomen maanpuolustusta. Useat hallituspuolueidenkin kansanedustajat mukaan lukien puolustusvaliokunnan puheenjohtaja päätyivätkin asiantuntijakuulemisen jälkeen sille kannalle, että Oulun ja Vaasan varuskuntia ei tule lakkauttaa. Puolustusvaliokunnan enemmistö oli kallistumassa varuskuntien säilyttämisen kannalle, vain asian käsittelyyn tullut tauko pelasti hallituksen esityksen.

Aikaisemmin vastauspuheenvuorossa jo toin esille sen, että opposition toimintaa puolustusvaliokunnan käsittelyssä ei myöskään voi kovasti kehua. Jos oppositio olisi tosissaan halunnut tukea varuskuntien lakkauttamispäätöksen estämistä, se olisi tukenut valiokunnan puheenjohtajan esitystä eikä lähtenyt tekemään vastakkaisia esityksiä.

Selonteon lähetekeskustelussa ja asiantuntijakuulemisen aikana on tullut suuri joukko taloudellisia ja sotilaallisia argumentteja, jotka tukevat näiden varuskuntien säilyttämistä. Useissa

puheenvuoroissa on jo puhuttu investointien suuruudesta ja niiden hukkaan heittämisestä. Oulun osalta voidaan todeta, että varusmiesten matkakustannukset nousevat, kun he alkavat kulkea Kajaaniin. Myös useissa asiantuntijakuulemisissa oltiin huolestuneita maanpuolustustahdon ja vapaaehtoisen maanpuolustustoiminnan jatkotoiminnasta näillä alueilla, joilla varuskunnat lakkautetaan.

Mielestäni ei ole eduskunnan arvovallan mukaista joutua tekemään päätöksiä näin ristiriitaisten asiantuntijakuulemisten jälkeen. Meillä kaikilla on vastuu myös taloudenhoidosta, ja kysynkin, ketä pitäisi uskoa tässä asiassa, kun eri asiantuntijoiden näkemykset ovat näin kovin toisistaan erilaisia.

Mikäli eduskunta kaikesta huolimatta päätyy sille kannalle, että Oulun ja Vaasan varuskunnat lakkautetaan ja Oulun toiminnat keskitetään Kajaaniin, on eduskunnan tarkoin vahdittava, että puolustusministeriö pysyy lupauksissaan. Puolustusministeriö on tiedotteessaan ilmoittanut, että Kajaaniin ei missään tapauksessa tarvitse tehdä 370 miljoonan markan lisäinvestointeja, vaikka kyseinen arvio on annettu Kajaanin prikaatista. Puolustusministeriöllä on taipumusta aluksi vähätellä kustannuksia ja sitten pikkuhiljaa ujuttaa lisäkustannukset budjettiin. Muistellaanpa vain sinällään aiheellista Hornet-hankintaa, jonka kokonaiskustannukset ovat matkan varrella kaksinkertaistuneet. Viimeksi Puolustusvoimista on arvioitu, että 40 miljoonalla markalla investoinnit Kajaaniin saadaan aikaan. Tämän enempää rahaa ei siis ole syytä tarkoitukseen jatkossa myöntää.

Pääministeri Lipponen on luvannut, että varuskuntien lopettaminen ei aiheuta irtisanomisia. Tässä päätöksessä on aidosti pysyttävä. Päätöksen kirjaimen toteuttaminen ei riitä, vaan myös päätöksen hengen on toteuduttava. Olisi kovin helppo menetellä siten, että lakkautettavien varuskuntien henkilöstölle tarjotaan työpaikkoja, joita nämä mitenkään perhe- tai muista painavista syistä eivät voi hyväksyä, ja sitten sanotaan, että kaikille tarjottiin työpaikka. Muutenkin henkilöstön piinaaminen on lopetettava. Nyt lakkautusuhan alaisissa varuskunnissa eletään epävarmuudessa siitä, mitkä Puolustusvoimien toiminnat lakkauttamisen tullessa jäisivät Ouluun ja Vaasaan. Esimerkiksi Pohjan sotilassoittokunnan ja Pohjan sotilassairaalan tulevaisuus on viipymättä ratkaistava.

Ed. Tuija Pohjolan lausumaehdotuksessa, jota nyt, puhemies, kannatan, eduskunta edellyt-

tää, että selvitetään, miten Puolustusvoimien ja yhteistoimintajärjestöjen yhteistyö voi jatkaa alueilla, joilla varusmieskoulutus lakkaa. Muun muassa erilaisten vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen tehokas toiminta edellyttää niiltä tiivistä yhteyttä Puolustusvoimiin. Järjestöt tarvitsevat toiminnassaan Puolustusvoimien koulutusapua, maa-alueita ja kalustoa. Niin ikään erilaiset etsintä- ja pelastustehtävät tarvitsevat onnistuakseen Puolustusvoimien panosta. Maanpuolustuslaitos ei katoa, jos järjestöille luodaan toimintaedellytykset maanpuolustushengen ylläpitämiseksi.

Arvoisa puhemies! Vielä ei ole liian myöhäistä. Meillä kansanedustajilla on valta päättää varuskuntien kohtalosta päätettäessä selonteosta. Meidän on myös kannettava päätöksestämme vastuu. Tässä tapauksessa mielestäni vastuun kantaminen tarkoittaa luopumista perusteettomista varuskuntien lakkauttamisista.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ymmärrän hyvin, millaista on olla hallituspuolueen kansanedustajana tekemässä päätöksiä omaa kotiseutua ja varmaan myös omia äänestäjiä vastaan. Se ei ole totisesti helppoa —nimimerkki Kokemusta on. En halua sen takia lisätä edustajien Lindén ja T. Pohjola taakkaa, mutta haluaisin muistuttaa ponsitehtailun yhteydessä politiikan moraalista. Tällaisella ponnellahan saa tietysti oman mielenrauhan ja omat yöunet turvatuiksi, mutta sillähän ei totisesti mitään muuteta. Pudasjärven turvevoimalakin päätettiin kerran rakentaa eduskunnan ponnella, ja ainakin viime viikolla se oli vielä rakentamatta.

Arvoisa puhemies! Jos kansanedustaja haluaa kantaa vastuuta, niin kuin ed. Lindén äsken suosittelee, ainoa keino on äänestää sellaisen esityksen puolesta, jossa vastustetaan Pohjan prikaatin lakkauttamista.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Meillä varuskuntia sijoiteltiin aikoinaan silloin, kun yya-sopimus oli voimassa ja istuttiin Neuvostoliiton polvella, hyvin pitkälti Neuvostoliiton toivomusten tai jopa painostuksen perusteella. Neuvostoliitto tunsikin silloin hyvin suurta huolta siitä, että pohjoinen Suomi on liian vähän sotilaallisesti varustettu eli Kalottialueen kautta voitaisiin käyttää Suomen aluetta helposti hyökkäykseen Neuvostoliittoon. Silloin muun muassa perustettiin tästä syystä juuri Sodankylään varuskunta.

Nyt, kun me ajattelemme omaehtoisesti, emme enää Neuvostoliiton vaatimuksesta vaan oman puolustuksen kannalta, niin olisi tietysti voinut ajatella, että Sodankylän varuskunta olisi voitu lakkauttaa, mutta se ei ole perusteltua sikäli, että jos katsotaan maantieteellisesti, tietysti Oulun ja Vaasan varuskunnat ovat helpommin lakkautettavissa, koska siltä suunnalta, aivan kuten ed. Bremer aikoinaan sanoi, Suomea ei uhkaa minkäänlainen hyökkäys. Ruotsi ei meille hyökkää tai ei oikeastaan pystykään hyökkäämään, koska sillä ei ole sellaisia sotilaallisia valmiuksia. Näin ollen pohjoisessa täytyy olla Sodankylän varuskunta, koska siellä on kuitenkin pitkä itäraja vahdittavana, samoin Kajaani vahvistettuna ja yleensä itärajan varuskunnat, koska sotilaallinen miehitys on kuitenkin tärkeää niillä alueilla, mistä vaara saattaisi olla uhkaamassa.

Näin ollen, jos jotakin täytyy lopettaa, se on silloin ilman muuta Oulun ja Vaasan varuskunnat. Sodankylä olisi pitänyt jättää ehkä entiselleen. Se olisi muuten voitu lakkauttaa, mutta siellä on pitkä raja itään, joka on myös puolustettava, ja näin ollen se on perusteltua. Tarkoitus on vain muuttunut, kun ennen se oli puolustusta länteen Venäjän hyväksi, nyt se on puolustusta itään päin Suomen hyväksi Sodankylän osalta.

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiinnitän huomiota siihen, ed. Lindén, että ei koskaan lehtien palstoilla kenenkään ilmaisemana ollut tullut tällainen kanta, että asia olisi mennyt hyvin mallille, jos olisi jotenkin kannatettu puolustusvaliokunnan puheenjohtajan esitystä, joka ensimmäisen kerran on nyt julki tuotu. Tämä asia tulee varmasti ihan hyvään kuntoon. Siitä on ed. T. Pohjola tehnyt ponnin ja ed. Lindén on sitä kannattanut, joten minä uskon vankasti, että se tästä hyvin nyt etenee.

Ed. Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluaisin todeta ed. Myllyniemelle, että se, miten asia eteni puolustusvaliokunnassa, on vain totuus ja sille ei voi mitään. Mielestäni sitä ei tarvitse lehtien palstoilla selitellä. Näin vain tapahtui.

Ed. Alaranta totesi puheenvuorossaan, että ponsilla ei ole juri merkitystä, mutta muistaakseni ed. Alaranta itse oli tukemassa tätä pontta, jolla Pudasjärven turvevoimala aikoinaan piti rakentaa. Toteaisinkin, että sinällään ponsilauzumalla, jossa kiirehditään muun muassa niitä ratkaisuja, joilla todetaan asiat esimerkiksi Ou-

lun Pohjan prikaatin osalta, mitkä toiminnot jäävät varuskunta-alueelle ja mitkä siirretään Kaajaanin, tällä kiirehtimisellä on erittäin suuri merkitys kyseisten ihmisten elämässä.

Se, että ponsilla ei varmastikaan turvevoimaita rakenneta, on ihan selvä, mutta asioita voidaan kiirehtiä. Sen vuoksi mielestäni ed. T. Pohjolan ponsilausuma on tärkeä.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Eduskunnassa on käsitellyssä hallituksen selonteko maamme ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Selonteon johdannossa todetaan, että selonteon tarkoituksena on esittää lähivuosien puolustuspolitiikan ja Puolustusvoimien kehittämisen suunta ja linjat osana Suomen kokonaisvaltaista turvallisuuspolitiikkaa. Hallituksen selonteon sivulla 48 todetaan, että puolustusratkaisu on Suomen turvallisuuspolitiikan keskeinen osatekijä. Vallitsevissa oloissa Suomi tukee Pohjois-Euroopan ja koko Euroopan vakautta pysyttäytymällä sotilasliittojen ulkopuolella sekä ylläpitämällä ja kehittämällä turvallisuusympäristöön nähden uskottavaa kansallista puolustusta. Hallitus on painottanut selonteossa puolustuspolitiikan keskeistä asemaa turvallisuuspolitiikassa.

Ulkoasiainvaliokunta halusi lausunnossaan erityisesti korostaa, että ulkopoliittika on turvallisuuspolitiikassa ensisijainen tekijä ja puolustuspolitiikan tulee tukea sitä. Eli siis ulkoasiainvaliokunta painotti erityisesti ulkopoliittikan merkitystä.

Selonteossa on käsitykseni mukaan turvallisuuspolitiikkaa käsitelty hyvin suppeasti ja sen vuoksi selonteossa turvallisuuspolitiikkaa käsitellään pääasiassa puolustuspolitiikan näkökulmasta. Olisi ollut suotavaa, että maamme turvallisuuspolitiikan mahdollisuuksia ja riskejä olisi käsitelty hieman laajemmin esimerkiksi siltä pohjalta kuin hallituksen edellisessä selonteossa.

Näkinsin, että turvallisuuspolitiikkaan kuuluu ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi varautuminen erilaisiin kriiseihin kuten ryhmämme varapuheenjohtaja Jouko Skinnari myös puheenvuorossaan toi esille. Näitä olisivat muiden muassa ympäristökatastrofit, terrorismi, rikollisuus, massapakolaisvirrat jne. Turvallisuuspolitiikan sateenvarjoa levitettäessä tulisi myös näitä kysymyksiä käsitellä laajemmin.

Lisäksi olisin mielelläni nähnyt edellä mainittuja osa-alueita koskevat kriisiajan valmiussuunnitelmat. Samalla olisi selonteon yhteydessä pitänyt selvittää eri osa-alueiden synergiaedut kriisitilanteessa. Valiokunta tyytyi mietinnössään viit-

taamaan parissa kohdassa laajempaan turvallisuuspolitiikkakäsitteeseen ja vetosi, että puolustuspolitiikan kehittämistä ja sen laatua, laajuutta ja voimavaroja on arvioitava osana koko laajan turvallisuusympäristön haasteita ja sieltä tulevia kehittämistarpeita.

Puolustusmäärärahojen tason on suunniteltu tulevien vuosien aikana olevan noin 9,5 miljardia. Vertailun vuoksi Venäjän puolustusbudjetti on 60 miljardia ja USA:n 265 miljardia. Selonteossa esitetään lakkautettaviksi joitakin armeijan yksiköitä muun muassa Oulusta ja Vaasasta. Lisäksi puolustusmenojen supistus tulee aiheuttamaan kahden vuoden tauon muun muassa kertausharjoituksissa.

Kuulin, että Puolustusvoimien koulutuksessa on vuosittain 15 000—33 000 nuorta, joten tällä hetkellä esimerkiksi Puolustusvoimien tilojen käyttö on hieman hakkaavaa eli vähän zikzakmaista. Välillä on vähän koulutettavia ja välillä taas vähän liikaa. Niinpä 12, 9 ja 6 kuukauden koulutusjärjestelmään siirtyminen saisi aikaan tehokkaamman tilojen käytön sekä myös toiminnan. 12 kuukautta valinneille nuorille on suunnitteilla tarjota työpaikka armeijan leivissä vuodeksi palvelusajan päätyttyä, mikä lienee tässä työttömyystilanteessa melkoinen houkutin.

Puolustusasiain suunnittelukunta, johon myös itse kuulun, asetti työryhmän pohtimaan puolustusvälineiteollisuuden turvaamista Suomessa. Tähän työryhmään kuului muiden muassa kuusi kansanedustajaa. Työryhmä päätyi esittämään välittömiä toimenpiteitä kaksi ja pitkän aikavälin toimenpiteitä kaikkiaan yhdeksän.

Välittömiin toimenpiteisiin oli tämä työryhmä kirjannut muun muassa sen, että on selvitettävä puolustushallinnon lähivuosien kotimaahan kohdennettavissa olevien hankintamäärärahojen lisäämistä. Lisääminen on hyväksyttävää, jos hankintamäärärahoja vähennetään taas ulkomaisista hankinnoista, mutta kokonaismäärärahahan lisääminen ei mielestäni ole tarpeellista. Toiseksi pitkän aikavälin toimintaedellytyksiin ryhmä näytti kirjaavan muun muassa, että Puolustusvoimien kotimaisiin hankintoihin ja tuotekehitykseen käytettävissä olevien määrärahojen riittävyys tulee turvata pitkällä aikavälillä.

Sinänsä on mielenkiintoista, että lukepa minä hyvänsä puolustusalaan koskevan raportin tai selvityksen, niin aina päädytään siihen, että rahojen puolustushallintoon tarvitaan. Toivoisi, että tämä yletön aktiivisuus ei sokaisisi meitä ainakaan täällä eduskunnassa ja huomaisimme, että esimerkiksi sosiaalisektorilla on tarpeita

monin verroin enemmän kuin esimerkiksi puolustushallinnon alalla. Jokaisella hallinnonalalla on luonnollisesti tarve turvata pitkällä aikavälillä omat hallinnonalansa tarpeet ja hankinnat.

Ulkoasiainvaliokunta otti jonkin verran poikkeavan kannan tähän työryhmän esitykseen, ja ulkoasiainvaliokunnan mukaan selonteossa ja sen liitteissä esitetyt hankintasuunnitelmat ja niiden aiheuttamat kustannukset ovat vain suuntaa antavia, eivät siis sitovia. Ei pidä luvata, että määrärahojen riittävyys turvattaisiin pitkällä aikavälillä, vaan että vuosittain budjetin yhteydessä tarkistettaisiin tilanne niin puolustusmenojen kuin muidenkin hallinnonalojen kohdalla ja että leikkaukset kohdistuisivat yhtä lailla puolustusmenoihin kuin muidenkin hallinnonalojen menoihin.

Arvoisa puhemies! Puolustuspolitiikkaa ja puolustushallinnon budjettia tulisi käsitellä tulevaisuudessa samalla tavalla kuin yleensäkin budjetin hallinnonaloja on käsitelty. Puolustusmenoja ja -hankintoja ei pidä mitenkään asettaa erityisasemaan.

Ed. Huuhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a a p u n k i : Arvoisa herra puhemies! En malta olla heti tähän alkuun muutamaa kommenttia esittämättä oululaisten kansanedustajien T. Pohjolan ja Lindénin puheenvuorojen johdosta, jotka molemmat syytivät keskustaa Oulun varuskunnan lopettamisesta. Mielestäni nuo syytökset ovat hyvinkin populistisia ja ne siinä mielessä voidaan jättää omaan arvoonsa. Lisäksi ed. Pohjola sanoi, että Oulusta on kaksi henkilöä vasta irtisanottu, ja juuri tulleen tiedon mukaan siellä on kuitenkin jo kuusi sanottu irti. Ed. Lindén esitti vielä, että uhkaa olla keskustan syy, ettei puolustusvaliokunnassa satu Oulun myönteistä lausuntoa. Sehän nyt ei pidä ollenkaan paikkaansa. Ensimmäisessä käsittelyssä meni lävitse keskustan esitys, johon yhtyi myös puheenjohtaja Lamminen, mutta sitten tuli suuri hätä hallituspuolueille, että tämä saattaa mennä lävitse, ja he siirsivät toisen käsittelyn seuraavaan päivään ja sitä kautta he saivat enemmistön, ettei tämä meidän asiamme mennytkään enää toisessa käsittelyssä lävitse. Eikä ed. Lindén kaiken lisäksi ole edes koko valiokunnassa, vaan rupeaa huhun perusteella täällä liikkumaan puheenvuorossaan.

Varmastikin ulkoasiainvaliokunnan puheen-

johtaja Aaltonen minunkin puheenvuoroni jälkeen voi sanoa, että aluepolitiikkaa siellä taas puhuttiin, mutta en minä nyt juuri tätä häpeä, vaikka minä pikkuisen aluepolitiikan puolelle siirryinkin omassa puheenvuorossani määrätyiltä osin.

Selonteon tavoitteena kerrotaan olevan johdonmukaisen ja tehokkaan puolustuspolitiikkamme toimintalinjan luominen. Valtioneuvoston mukaan Suomessa on sekä poliittinen tahto että taloudelliset edellytykset ylläpitää uskottavaa kansallista puolustuskykyä. Korostaen tässä tulee esille, että myöskin taloudelliset resurssit on Suomella olemassa. Suomen sotilaallisessa asemassa ei katsota selonteon mukaan tapahtuneen merkittäviä muutoksia. Ilmatila ja pohjoisin Suomi ovat säilyttäneet merkityksensä lähialueiden suurvaltastrategian tärkeyden vuoksi. Eteläinen Suomi on maan strategisesti tärkein alue kaikissa tilanteissa, selonteossa myöskin todetaan.

Puolustusvaliokunnan jäsenenä, selonteon johdosta runsaasti asiantuntijoita kuulleena ja reservin väepelin ymmärryksellä varustettuna olen omaksunut Suomen kannalta oikeiksi lähtökohdiksi liittoutumattomuuden ja maamme itsenäisen puolustusstrategian, kuten selonteossa todetaan. Nuo lähtökohdat ovat olleet jo pitkään Suomen itsenäisyyden vahvat kivijalat. Samoin hyväksyn, vaikka alkuun epäroinkin, varusmiesaikojen muuttamisen selonteon mukaisiksi. Hyväksyn myös Etelä-Suomen strategisen merkityksen maanpuolustuksellisin perustein.

Nyt sitten mennään ed. Aaltonen mukaan ilmeisesti aluepolitiikan puolelle. Väliotsikolla "Varuskuntien lakkautus" on esityksessä huomattavaa epä johdonmukaisuutta. Etelä-Suomen puolustuksen tärkeyden mukaisesti tänne on jätetty runsaasti varuskuntia muutaman kymmenen kilometrin välein. Selonteossa todetaan myös Pohjois-Suomen olevan jopa suurvaltastrategisesti hyvin tärkeä alue, jota se on ollut useasti ennenkin maamme historiassa. Puna-armeija on yrittänyt katkaista Suomi-neidon sen ohuimmalta kohdalta, viimeksi hieman yli 50 vuotta sitten. Historialla on paha tapa toistaa itseään, vaikkei juuri tällä hetkellä siltä tuntuisikaan.

Oulussa syntyneenä, Kuusamossa kotiani pitävänä ja edellisen sodan synnyttämänä suhtaudun hyvin tunneperäisesti selonteon mukaiseen Oulun varuskunnan lopettamis päätökseen, olenhan lisäksi juuri tuossa varuskunnassa saanut maanpuolustukselliset oppini. Vaikka Pohjois-

Suomessa elämä ei ole nykyiselläänkään ruusuilla tanssimista, niin mitähän tuo mahtaisi olla, jos puna-armeija olisi aikanaan onnistunut Kuusamo — Oulu-linjan katkaisuyrityksessään? Onneksi urhoolliset sotilaamme yhdessä silloisten aseveljemme kanssa pystyivät estämään kyseiset yritykset.

Jo tuolloin yli 50 vuotta sitten Oulu oli vihollisjoukkojen tavoittelema kohde. Nykyinen Oulu on Pohjois-Suomen selkeänä kasvu- ja korkean teknologian keskuksena varmasti vieläkin halutumpi valtauskohde mahdolliselle viholliselle kuin silloin. Näin ollen varuskunnan antama sotilaspoliittinen ja myöskin yhteiskuntapoliittinen turvatekijä Oululle sekä koko Pohjois-Suomelle on ollut ja tulisi olemaan hyvinkin tärkeä.

Selonteon varuskuntien lakkauttamiseen liittyvän osan johdosta tulee mieleen runsaasti kysymyksiä, joihin tähän saakka saadut vastaukset ovat olleet vähintäänkin ontuvia. Miksi Etelä-Suomen puolustuksen tueksi jätettiin runsaasti pienehköjä, erillään olevia varuskuntia? Sen sijaan Pohjois-Suomen alueella niitä kerätään lähes yhdeksi kokonaisuudeksi, vaikka puolustettava alue, jonka strateginen merkitys kuitenkin tunnustetaan tässä selonteossa, on puoli Suomea. Suurten etäisyyksien alueella eivät ns. liikkuvien joukkojen perustelut ole vahvalla pohjalla, kun verrataan Etelä-Suomen vastaavaan ratkaisumalliin.

Selonteossa korostetaan johdonmukaisen puolustuspolitiikan merkitystä, johon aina Suomessa olen luottanut. Nyt tuo uskoni on horjumassa, sillä lopetettavaksi aiotussa Oulun varuskunnassa astui perusteellisen työn tuloksena Puolustusvoimiemme valvovan silmän alla uusi organisaatiomalli voimaan 1.1.97. Kyseisen tekijän johdonmukaisuudesta tulee mieleen Suomen ”johdonmukaisuuteen” perustunut raha- ja talouspolitiikka kasinopelin aikakautena. Tuosta johdonmukaisuudesta saavat maksaa kalliin hinnan niin lapsemme kuin lapsenlapsemme. Toivoo vain sopii, ettei puolustuspolitiikkamme hoidossa ja arvioinnissa kävisi samalla tavalla.

Eräiden asiantuntijoiden sanonta ”Puolustuspolitiikka on puolustuspolitiikkaa, ei yhteiskuntapolitiikkaa” on tuttu. Mieleeni on tullut, että selonteon mukaan varuskuntien lakkauttamisasiassa Etelä-Suomessa päätösesityksessä on myös yhteiskuntapolitiikkaa, jopa kielipolitiikkaakin puolustuspolitiikan lisäksi. Miksi ja jälleen miksi se ei ole myös Pohjois-Suomessa samoin? Olisi olettanut, että Oulussa oleva Puolustusvoimien miljardiomaisuus, varuskunnan hen-

kilöstö perheineen sekä Oulun strateginen olemus koko Suomelle olisivat tarvinneet maanpuolustukselliseen näkökulmaan sekoitettavaksi myös yhteiskuntapoliittista näkökulmaa. Miksi puolustusstrategian uudelleenarvioinnissa ja Oulun varuskunnan lakkautuspäätöstä valmisteltaessa ei vaivauduttu edes keskustelemaan Oulun kaupungin ja läänimme johdon kanssa?

Puolustusvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa kävi selkeästi myös ilmi, että Oulun varuskunnan lakkauttamisesta johtuvat monitahoiset tekijät huomioiden ratkaisuesityksellä ei saavuteta kansantaloudellista säästöä juuri ollenkaan. Onko suunnitelma rakennettu todella liian kii-reesti ja esitykset tehty hatarien perustietojen varassa? Ainakaan kuulemisen perusteella ei muuhun johtopäätökseen voi tulla.

Onkohan suunnitelmaa tehdessä huomioitu, että Puolustusvoimien henkilöstön massiivisella pakkosiirrolla heikennetään henkilöstön motivaatiota, hajotetaan perheitä ainakin asumaan erillään, koska uudessa paikassa ei ole työtä koko perheelle tarjolla? Myös lasten koulu ja sosiaaliset suhteet muodostavat perheille suuren ongelman. Oulun lisäksi selonteossa esitetty ratkaisu heijastuu negatiivisesti kaikkiin ympäristö-kuntiin aina Pudasjärveä ja Taivalkoskea myöten.

Edellä esitetyn lisäksi Vaasan ja Sodankylän varuskuntien ongelmat huomioiden kannatan ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liitetyn keskustalaisten vastalauseen mukaista sanamuotoa eduskunnan päätökseksi selonteon johdosta.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus on ennen nyt loppuun käsiteltävää selontekoa tuonut eduskunnalle jo koko joukon selontekoja, joiden pääaiheena on Suomen turvallisuuspolitiikka. Ensimmäinen selonteko toimitettiin jo kesällä 1995. Se oli valmisteltu aivan hallitusohjelmakiireiden ja ensimmäisen työllisyystalousarvion jälkeen, mutta siitä huolimatta asiakirjan sisältö on vieläkin varsin käypää tavaraa turvallisuuspolitiikan perusteiden selvittelyssä.

Turvallisuuspoliittista selontekoa on seurannut muita tilaisuuksia selvittää asioita eduskunnalle. Esimerkiksi hallitus on tuonut esityksensä rauhanturvallisuuden muuttamiseksi ja Suomen osallistumiseksi Bosnian rauhanturvaamiseen.

Eduskunnan saama tietomäärä on mittava. Asiat on sitä paitsi tuotu meille kansanedustajille ilmeisesti melkoisen viipymättä. Asioita ei ole salattu eikä piiloteltu hallinnossa tai hallitukses-

sa. Tämän valossa keskustan kantamaa murhetta parlamentaarisen komitean puuttumisesta on minun hyvin vaikea ymmärtää, niin kuin täällä monet ovat jo asian ilmaisseet omalta osaltaan. Miksi komitea olisi parempi elin käsittelemään näitä kysymyksiä kuin eduskunta? Ainakaan komitea ei olisi sen parlamentaarisempi kuin parlamentti itse.

Nyt eduskunnalle annettu selonteko toistaa turvallisuuspolitiikassa jo ennestään tuttuja linjauksia. Näiden toistamisesta ei kuitenkaan voi hallitusta moittia. Suomen linja — sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen, uskottava puolustus — on hyvin valittu. Sitä ei ole syytä muuttaa eikä toisin painottaa, koska mitään syytä muutokseen ei ole ilmennyt. Turvallisuuspolitiikan jäsentämisen ohella tämä selonteko keskittykin varsinaiseen puolustuspolitiikkaan, Suomen puolustamiseen.

Arvoisa puhemies! Suomi on luonut itselleen uskottavan kansallisen puolustuskyvyn. Sitä kohtaan tunnetaan kansainvälistä luottamusta ja sen pitäisi antaa itseluottamusta meille itsellemekin. Tätä itseluottamusta toivon, aivan ryhmäni puheenvuoron tavoin, hallituksemme käyttävän rohkeaan aseriisunta- ja aserajoittamispolitiikkaan. Perusteluni on osaltaan kansallisen edun sanelema. Mitä alempi varustelun taso Euroopassa yleensä ja Pohjolassa erityisesti on, sitä pienempi taakka meille itsellemekin jää. Mutta aivan yhtä suuressa määrin kannatan aseriisuntaa periaatteellisista syistä. Edustan poliittista liikettä ja aatetta, joka haluaa, niin kuin sanotaan, takoa miekat auroiksi ja ohjukset vaikkapa matkapuhelimiksi.

Aseriisunta-aatteestani huolimatta, kun nyt maailma on yksinkertaisesti sitä, mitä on, kannan huolta suomalaisesta puolustusvälinetuoannosta ja muusta Puolustusvoimien tuotannosta. En ole niitä, jotka kannattavat häikäilemätöntä asekauppaa. Kuitenkin miljardien markkojen puolustusbudjetti on mittava taloudellinen tekijä. Sellaisen rahamäärän käyttö ei ole suinkaan yhdenmukainen juttu. Sen yhteydessä myöskään moraalinen perääminen ei ole perustetonta, aivan niin kuin ed. Uotila täällä aiemmin päivällä mainitsi.

Puolustusvoimain varainkäyttöä suunniteltaessa odotan, että puolustuksen tarpeet ja suomalainen teollisuuspolitiikka kohtaavat toisensa. Koska kansainvälisen kaupan säännöt ovat juuri Suomelle tai Suomen kaltaiselle maalle edullisia, on tietenkin niistä pidettävä kiinni. Taavoitteeseen päästään suunnittelemalla esimer-

kiksi rakentaminen ja puolustustarvikehankinnat siten, että suomalainen elinkeinoelämä on hyvissä asemissa kilpailua käytäessä. Muun muassa rakentaminen on ajoitettava siten, että oman rakennusalamme kapasiteetti on parhaiten käytössä alueellisia ja suhdanneluontoisia kaappeja välttämällä. Puolustustarvikkeiden hankinnat on suunniteltava meidän oma korkeatasoinen viestialan tuotantomme huomioon ottaen. Meillä on oltava mahdollisuus täyttää Puolustusvoimain tilauskanta siten, että tilaukset tulevat alan teollisuuden kilpailukykyä ja innovaatioita.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että Suomen puolustus rakentuu monista osista. Aseellinen maanpuolustus on vain osa siitä. Puolustusjärjestelmässämme tulisi taloudellisen turvallisuuden merkitystä maanpuolustukselle korostaa mielestäni entistä enemmän.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Täällä on käyty mielenkiintoinen keskustelu siitä, mikä on parlamentaarista ja mikä ei ole parlamentaarista. Mielestäni on tietenkin myönteistä se, että tämä selonteko on tullut eduskunnan käsittelyyn. Mutta on hyvä kysyä, mikä valiokunta on käsitellyt mittavan asehankintaohjelman ja siitä aiheutuvat kustannukset eduskunnassa. Vastaus on, että ei mikään valiokunta. Eli se, mitä tästä selonteosta käytännössä puolustuspolitiikassa ja muun muassa määrärahojen osalta seuraa, on ikään kuin eduskunnan valvonnan ulkopuolella tällä hetkellä. Miksi? Siksi että puolustusvaliokunnalle ilmoitettiin, että valtiovarainvaliokunta käsittelee tämän mittavan asehankintaohjelman ja sen aiheuttamat määrärahatarpeet ja siksi puolustusvaliokunnan ei ole tarpeen asiaa käsitellä.

Kuitenkin on käynyt ilmi, ettei valtiovarainvaliokunta olekaan käsitellyt tätä mittavaa asehankintaohjelmaa, johon sisältyy suuri joukko kokonaisista uusista asejärjestelmiä ja niistä aiheutuvia kustannuksia. Siis sen paremmin eduskunnan puolustusvaliokunta kuin valtiovarainvaliokuntakaan eikä myöskään ulkoasiainvaliokunta, jonka puheenjohtaja parhaillaan saapuu paikalle, ole käsitellyt tämän selonteon hyväksymisestä aiheutuvia uusien asejärjestelmien hankkimisen kustannuksia. Eli tässä suhteessa eduskunta ei käytä sitä valvonnan välinettä, joka sillä pitäisi olla suhteessa hallituksen työhön.

Tässä mielessä yhdyin siihen, että tältä osin tämän selonteon käsittely ei täytä parlamentarismien vaatimusta. Esimerkiksi parlamentaariset

puolustuskomiteat, jotka aiemmin toimivat, käsittelevät hyvin yksityiskohtaisesti paitsi ulko- ja turvallisuuspoliittiset linjaukset myös puolustuspolitiikassa tapahtuvat muutokset uusine asehankintoineen. Mielestäni tämä on yksi keskeisiä puutteita.

Kun ed. Mähönen niin kauniin sanoin äsken puhui aseriisunnan puolesta, niin kyllä näiden sanojen kanssa on ristiriidassa se, että eduskunta hyväksyessään tämän selonteon tulee hyväksymään tavattoman mittavan asehankintaohjelman, josta yksi osa on julkisuudessa käsitelty helikopterihankinta. Tiedän, että aika monella kansanedustajalla on sellainen käsitys, että ei eduskunta sitoudu tässä vaiheessa mihinkään. Se ei ole totta. Eduskunta sitoutuu hyväksyessään tämän hallituksen selonteon muun muassa mittavaan — vähintäänkin 3 miljardin markan, 3 000 miljoonan markan — helikopterihankintaan. Tämä on vain yksi esimerkki niistä uusista asejärjestelmistä, joita tämä selonteko pitää sisälleen.

Kun olen yrittänyt eräiden puolustuspolitiikan asiantuntijoiden kanssa hahmottaa sitä kokonaisuutta, joka selontekoon liittyvistä asehankintaohjelmista muodostuu, kyse on niin suurista uusista kustannuksista, että ne eivät todellakaan sovi niihin kehyksiin, missä hallitus on sopinut lähivuosien puolustusbudjettien rakentuvan. Eli hyväksyessään hallituksen selonteon ja sen mukana periaatepäätöksen uusien asejärjestelmien hankkimisesta eduskunta itse asiassa tekee päätöksen, jolla ylitetään hallituksen puolustussuunnitelmiin varaat budjettikehykset lähivuosien osalta.

Tämä on hyvä todeta, ja tästä syystä jätin puolustusvaliokunnan lausuntoon yhdessä kahden muun kansanedustajan kanssa eriävän mielipiteen, jossa katson, että en voi sitoutua näihin uusiin mittaviin asehankintaohjelmiin ja niistä aiheutuviin kustannuksiin. Vielä siinä vaiheessa kuvittelin, että eduskunnassa valtiovarainvaliokunta olisi yksityiskohtaisesti käynyt asiaa lävitse, mutta näin ei ole käynyt.

Sitten muutamia muita asioita.

Me äsken käsitelimme kysymystä Weu:n ja EU:n yhdistämisestä. Kuten jo aiemmin totesin, pidän myönteisenä sitä, että ulkoasiainvaliokunta on ottanut hyvän ja yksiselitteisen kielteisen kannan Weu:n ja EU:n yhdistämiseen. Ymmärän, että tämä kannanotto on otettu nimenomaan siksi, että aivan viimeaikaisessa keskustelussa niin Suomessa kuin keskusteluissa Euroopan unionin hallitustenvälisessä konferenssissa-

kin kysymys Weu:n ja EU:n yhdistämisestä on ollut keskeisesti esillä.

Muistuttaisin tässä yhteydessä pääministeri Lipposen keväällä 1995 kannattaneen Suomen jäsenyyttä Länsi-Euroopan unionissa Weu:ssa. Oma mielenkiintoni on sillä, että tätä pääministeri Lipposen puheenvuoroa ei seurannut ainoakaan tukikannanotto hallituksen muiden ministerien tai presidentin taholta. Se jäi yksittäiseksi kannanotoksi, jonka sisältö kuitenkin oli se, että Suomenkin jäsenyys Länsi-Euroopan unionissa Weu:ssa on mahdollista.

Itse asiassa pääministeri Lipponen jatkoi osin samalla linjalla, kun hän ilmoitti jokin aika sitten, ennen vappua, että Suomi ei kaada Euroopan unionin ja Länsi-Euroopan unionin yhdistämistä. Hänen mielestään Euroopan unionin ja Länsi-Euroopan unionin yhdistäminen aloitteessa, jonka Saksa, Ranska ja eräät muut Euroopan unionin jäsenmaat ovat tehneet, on paljon hyviäkin puolia. Pääministerin mukaan aloite edistää eurooppalaista asehankinta- ja aseeteollisuusyhteistyötä, jossa Suomi ilman muuta haluaa olla mukana, kuten pääministeri sanoi. Lisäksi pääministerin mielestä on viisastakin kehitellä vaihtoehtoja siltä varalta, ettei Yhdysvallat enää jonnakin päivänä ole valmis asettamaan asejoukkoja Euroopan puolustamiseen.

Pitäessään Weu:n ja EU:n yhdistämishanketta puhtaasti poliittisena pitkän tähtäimen tavoitteena, jolla ei ole juurikaan käytännön merkitystä, kuten pääministeri Helsingin Sanomien haastattelussaan 27 päivänä huhtikuuta tänä vuonna sanoi, pääministeri ilmoitti, että hänellä on yksi tiukka reunaehto EU:n ja Weu:n fuusion suhteen. Suomella pitää olla mahdollisuus jäädä näin syntyvän puolustusyhteisön ulkopuolelle, sanoo pääministeri. Eli pääministeri ei näe ongelmaa Weu:n ja EU:n sulauttamisessa, näiden kahden järjestön sulauttamisessa, päinvastoin kuin eräät muut ministerit ja eräs läsnä olevakin ministeri on nähnyt, kunhan vain Suomelle jää mahdollisuus, huom. mahdollisuus. Mahdollisuushan tarkoittaa sitä, että sitä ei välttämättä käytetä, mutta kun mahdollisuus on periaatteessa olemassa, silloin tällainen EU:n ja Weun fuusio voisi pääministerin mielestä toteutua.

Oma mielenkiintoni on ollut myös sillä, että aivan samalla tavalla kuin pääministerin keväällä 95 toteamaa mahdollisuutta Suomen jäsenyydestä Länsi-Euroopan unionin sotilasliitossa ei seurannut ainoakaan muun ministerin tukikannanotto, niin myöskään sulauttamiseen myönteisesti suhtautuvaa pääministerin haastattelupu-

heenvuoroa ei ole yksikään hallituksen ministereistä toistaiseksi tukenut. Mielenkiintoista on nähdä, mitä presidentti Ahtisaari ensi viikolla puhuessaan tiistaina Pariisissa Länsi-Euroopan unionin, Weu:n, kokouksessa tästä asiasta sanoo.

Kysymys EU:n ja Weun sulauttamisesta ei ole yhdentekevä asia. Ulkoasiainvaliokunta on juuri tästä syystä, asian vakavuuden takia käsitellyt tätä ja ottanut kielteisen kannan sulauttamiseen. Ulkoasiainvaliokuntahan toteaa mietinnössään: ” - ehdotukset, jotka merkitsisivät Weu:n asteittaista sulauttamista EU:hun, ovat valiokunnan mielestä Suomen pyrkimysten kanssa ristiriitaisia torjuttavia - ”.

Tätä taustaa vasten, kun tiedossa on ollut jo pitkään ennen tämän ehdotuksen virallista jättämistä, että ennen kaikkea Saksa ja Ranska kannattavat pidemmällä aikavälillä EU:n ja Weu:n sulauttamista, on ollut mielenkiintoista seurata tämän aloitteen takana olevien maiden reaktioita Suomen ja Ruotsin tekemään ehdotukseen Petersbergin tehtävien lisäämisestä Maastrichtin sopimukseen eli humanitaaristen, rauhanturvamis- ja kriisinhallintatehtävien lisäämisestä Maastrichtin sopimukseen ja ikään kuin EU:n toimivallan lisäämisestä suhteessa Weu:hun. Ne maat, jotka kannattavat Weu:n ja EU:n sulauttamista, ovat antaneet tukensa Suomen ja Ruotsin ehdotukselle juuri siksi, että nämä maat katsovat näiden kahden sotilaallisesti liittoutumattoman maan ehdotuksen olevan askel siihen suuntaan, jota nämä maatkin tavoittelevat fuusioehdotuksiin.

Tässä mielessä tiedän, että eräät europarlamentaarikot, muun muassa Heidi Hautala, ovat arvostelleet Suomen aloitetta ikään kuin askeleena siihen suuntaan, joka saattaa tulevaisuudessa johtaa EU:n ja Weu:n yhdistämiseen. Tämän yhdistämisen tuloksenahan Suomi löytäisi itsensä sotilasliiton jäsenenä, jos EU ja Weu fuusioitaisiin.

Tässä yhteydessä on todettava, että Suomi on hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksymässä joukon ratkaisuja, jotka perustuvat Suomen ja Ruotsin aloitteeseen. Ehkäpä Suomen ja Ruotsin tarkoitus ei ollut alun perin mennä niin pitkälle kuin nyt on jouduttu hyväksymään. Mutta se, että Suomi ja Ruotsi ovat nyt näyttämässä vihreää valoa hallitustenvälisessä konferenssissa taistelujoukkojen käytölle kriisinhallinnassa ja rauhan palauttamisessa, osoittaa, että kun pirulie antaa pikkusormen, se voi viedä koko käden.

Ulosasiainvaliokunta on ottanut kantaa sii-

hen, mitä rauhantekeminen, peacemaking, on. Pidän kuitenkin ulkoasiainvaliokunnan kannanottoa puutteellisenä. Ulkoasiainvaliokunnan kannanotto on suoraan lainattu eräästä kirjasta. Muistaakseni kirjasen nimi on ”Rauhanturvaamisesta rauhaanpakottamiseen”. Kirjattuaan muistaakseni Ekströmin kirjasta otetun määritelmän valiokunta sanoo: ”Valiokunta katsoo, että näin määritelty rauhantekeminen ei ole rauhaanpakottamista.” Valiokunta myöntää, että eri kansainvälisillä järjestöillä on erilainen kanta siitä, mitä rauhantekeminen, peacemaking, tarkoittaa. Mielenkiintoista on se, että ulkoasiainvaliokunta jättää kokonaan kertomatta, vaikka kysymys on Weu:sta, miten Weu määrittelee rauhantekemisen, peacemaking. En tiedä, miksi valiokunta ei halua käsitellä sitä, miten Weu eli se järjestö, josta nyt on kyse, määrittelee rauhantekemisen, vaan määrittellään kuten ed. Kiljunen teki Helsingin Sanomien artikkelissaan, josta ulkoasiainvaliokunnan kohta on aivan suora lainaus. Tämä voidaan lainata ed. Kiljunen artikkelista Helsingin Sanomissa.

On käsitelty, miten rauhantekeminen on määritelty Yhdistyneissä kansakunnissa. Mutta miksi ei ole käsitelty sitä, miten Weu määrittelee asian, vaikka nimenomaan nyt on kysymys Weu:lle annettavasta mandaatista? Weu on käsitellyt näitä asioita viime syksynä aika laajasti ja päässyt yksimieliseen ratkaisuun. Kun Weu on määritellyt kokonaisuudessaan sen osan, mikä on tarkoitus lisätä Maastrichtin sopimukseen, niin Weu katsoo, että pisimmällä rauhantekeminen, peacemaking, on interventio-oikeutta. Se on muun muassa oikeus tulla kahden taistelevan osapuolen väliin taistelujoukoin. Eli ed. Kiljunen, kun te lainasitte onnistuneesti tätä kirjaa Helsingin Sanomiin kirjoittamassanne jutussa, niin miksi ette lainannut myös tämän kirjan seuraavaa kappaletta, jossa olisi kerrottu, mitä Weu ajattelee tästä asiasta? (Ed. Kiljunen: Kirja on tässä!) — Hyvä.

Mitä Suomi siis on hyväksynyt? Suomi on hyväksynyt nyt sen, mitä Suomi aikaisemmin vastusti. Suomi on hyväksynyt sen, että taistelujoukkoja voidaan käyttää kriisin hallinnassa ja rauhantekemisessä. Ikään kuin vahingossa on jouduttu tällaiseen tilanteeseen. Suomella oli aikaisemmin toisenlainen kanta, kriittinen kanta, jopa kielteinenkin kanta, mutta Euroopan unionin sisällä on seurattava valtavirtaa, ei jäätävä yksin, on pitäydyttävä Lipposen filosofiaan, mainstream, valtavirtafilosofiaan ja hyväksyttävä se, mitä isoiset katsovat hyväksi hyväksyä.

Tämän tuloksena löydämme nyt itsemme rintamasta, jossa Suomi on mukana hyväksymässä sitä, että Weu voi käyttää kriisienhallintaoperaatioissa tulevaisuudessa taistelujoukkoja, myös rauhan tekemisessä, interventio-oikeus mukaan lukien.

Eduskunnalle ei ole välitetty esimerkiksi sitä aineistoa, joka käsittelee Weu:ssa käytyjä neuvotteluja, joihin Suomi osallistui tarkkailijana ja joissa lyötiin lukkoon se, mitä rauhantekeminen on, minkälaisen sisällön se sai. Tätä aineistoa ei ole välitetty sen paremmin ulkoasiainvaliokunnalle kuin puolustusvaliokunnallekaan. Se on kyllä olemassa puolustusministeriössä ja ulkoministeriössä.

Tällä hetkellä hallitustenvälisessä konferenssissa käsitellään myös kysymystä yhden kaikkein tärkeimmän artiklan muutoksesta, joka koskee yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jonka tavoitteena on muotoilla yhteinen puolustuspolitiikka ja, kuten Maastrichtin sopimus sanoo, joka saattaa ajan mittaan johtaa yhteiseen puolustukseen.

Nyt käsitellyn pohjana on ns. Dublinin luonnos, puheenjohtajamaan luonnos, josta "saattaa"-sana on jätetty kokonaan pois. En tiedä, mikä on hallituksen kanta tähän. Olen saanut vähän ristiriitaisia tietoja siitä, onko Suomi jo hyväksynyt sen, että "saattaa"-sana pudotetaan pois. Mikä seuraus tästä "saattaa"-sanana pudottamisesta on? Tästä on se seuraus, että ne, jotka haluavat ajaa Suomen sotilasliittojen jäseneksi, katsovat, että "saattaa"-sanana pudottaminen merkitsee juridista sitoumusta, jonka tuloksena sotilaallinen liittoutumattomuus on vain väliaikainen vaihe, joka päättyy silloin, kun Euroopan unioni on kehittänyt itselleen yhteisen puolustuspolitiikan ja ajan mittaan yhteisen puolustuksen.

Selonteossa asia on ilmaistu hyvin epäselvästi oikeastaan kahdella eri tavallakin. Sivulla 19 todetaan: "Yhteinen puolustus säilyy asialistalla unionisopimukseen kirjattuna yhdyntymistavoitteena." Pääkysymys on kuitenkin se, onko Suomi valmis hyväksymään sellaisen muotoilun, jota Euroopan unionin suurimmat jäsenvaltiot ajavat ja myös puheenjohtajamaa Irlanti ja jossa tavoitteeksi asetetaan yhteinen puolustus.

Kuinka maalla, joka on sotilaallisesti liittoutumaton, voi olla yhteinen puolustus Euroopan unionin kanssa? Ei tietenkään voikaan olla ja siksi sotilaallinen liittoutumattomuus jää väliaikaiseksi vaiheeksi, mikäli tällainen tavoite kirjataan Maastricht kakkoseen. Mielestäni Suomen

hallituksen ei pitäisi tässä kysymyksessä antaa periksi. Olen huomannut, että pääministeri Lipposen mielestä tämä ei aiheuta Suomelle mitään ongelmia, vaikka "saattaa"-sana pudotettaisiinkin pois. Ollaanhan mukana jälleen valtavirrassa, jota hän tunnetusti kannattaa.

Herra puhemies! Haluaisin vielä puuttua yhteen kysymykseen. Se on kysymys valmiuksien luomisesta. Sivulla 48 todetaan: "Valmiuksien luominen avun vastaanottoon" — on kysymys siis sotilaallisesta avusta — "on tarpeen ottaa huomioon puolustuksen kehittämisessä." Tämä on uusi avaus, kuten myös lehdistö on todennut. Ensimmäistä kertaa eduskunta näyttää nyt vihreää valoa sille, että puolustuksen kehittämisessä jatkossa otetaan huomioon valmiuksien luominen kansainvälisen sotilaallisen avun vastaanottoon.

Kun puolustusvaliokunnassa kysyimme Puolustusvoimain komentajalta kenraali Hägglundilta, mitä tämä tarkoittaa, hän sanoi: "Jaa'a, täytyypä alkaa ottaa selvää asiasta, mitä se tarkoittaa." Hänen mielestään, kun eduskunta tekee tällaisen päätöksen, niin sen jälkeen pitää selvittää, mitä se tarkoittaa. Jos kenraali Hägglund olisi tutustunut vieressään istuvan amiraali Kaskealan ns. salaiseen alustukseen, hän olisi kyllä tiennyt, mitä valmiuksien luominen kansainvälisen sotilaallisen avun vastaanottamiseen merkitsee. Amiraali Kaskealan mielestä ei ole kysymys mistään muusta kuin siitä, että luodaan ns. yhteensopivuus eli kehitetään asejärjestelmien yhteensopivuus. Itse arvelen, että tarkoitus on ottaa askeleita huomattavasti pitemmälle. Tarkoitus on muuntaa puolustukselliset rakenteet sellaisiksi, että muodostuisi valmius kansainvälisen sotilaallisen avun vastaanottamiseen. Puolustusvaliokunnan kuulema asiantuntija Pekka Visuri kiinnitti tähän samaan kohtaan huomiota ja varoitti tämän kaltaisista ilmauksista.

Tässä yhteydessä on myös muistutettava, että selonteko toteaa, että Suomi ei voi olla puolueeton Euroopan unionin ja kolmannen maan välisessä konfliktissa. Selonteko ei kerro, mitä sitten. Sekin mitä sitten sisältyi kyllä amiraali Kaskealan kuuluisaan ei-julkiseen alustukseen. Merkitseekö se selonteossa todettu kanta, että Suomi ei voi olla puolueeton EU:n ja kolmannen maan välisessä konfliktissa, sitä, että Suomi Euroopan unionin jäsenvaltiona ei enää katso itsellään olevan oikeutta määrittää itsenäisesti kantaansa lähialuetta mahdollisesti koskevaan sotilaalliseen kriisiin tai sotaan?

On mielenkiintoista, että juuri tässä Ruotsin kanta poikkeaa Suomen kannasta. Ruotsi sanoo yksiselitteisesti ja avoimesti sen, että Ruotsi Euroopan unionin jäsenvaltiona pitää itsellään oikeuden määrittää itsenäisesti kantansa lähialuetta mahdollisesti koskevaan sotilaalliseen kriisiin tai sotaan ja että Ruotsi harjoittaa puolueettomuutta lähialueilla. Tässä on mielenkiintoinen ero, ja toistaiseksi tähän kysymykseen emme ole hallituksen taholta saaneet vastausta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakson ulkoisesti vahva esiintyminen peitti puheen eräät sisäiset heikkoudet. Ensinnäkin hän puheenvuoronsa alussa problematisoi ja pohdiskeli sitä, että valtiovainvaliokunta ja puolustusvaliokunta eivät ole riittävässä määrin käsitelleet selontekoa, ja päätyi johtopäätökseen, että sen vuoksi parlamentaarinen puolustuskomiteakäytäntö on järkevämpi. Ei kai voida tehdä johtopäätöstä, että jos jotkut valiokunnat, jos ed. Laakson kanta pitää paikkansa, ovat laiminlyöneet tehtävänsä, näiden asioiden käsittely siirrettäisiin eduskunnan ulkopuolelle?

Toiseksi ed. Laakso pohdiskeli pääministeri Lipposen kannanottoja. Minulla ei ole varmasti syytä tulkita pääministeri kantoja, hän varmasti tekee sen itse. Ed. Laakso totesi, että pääministeri ei näe ongelmaa EU:n ja Weun yhdistämisessä, kun pääministeri otti kannan siitä, että Suomi ei ole se maa, joka tulee viime kädessä kaatamaan EU:n ja Weun yhdistämisen, jos jotkut maat sitä loppuun saakka ajavat. Tässä suhteessa täytyy tietenkin todeta, että kanta siitä, että ei kaada muiden pyrkimystä, ei välttämättä tarkoita sitä, että ei näkisi ongelmaa tässä yhdistämisprosessissa, puhumattakaan, että voisi tehdä sen johtopäätöksen, jonka ed. Laakso teki, että pääministeri olisi suoranaisesti tukemassa tätä ehdotusta.

Ed. Laakso totesi myös sen, että jos Weu ja EU yhdistyisivät, se johtaisi siihen, että Suomi löytäisi itsensä sotilasliiton jäsenenä. Tuntui aivan erikoiselta tämä johtopäätös, kun hän hetkeä aikaisemmin oli todennut sen, että pääministerikin oli sanonut, että nimenomaan EU:n ja Weun yhdistyminen ei ole ongelma, kun meillä on mahdollisuus jättäytyä sen yhdistymishankkeen ulkopuolelle.

Näen, että minulta aika loppuu. Tulen puheenvuorossani käsittelemään muita ongelmia ed. Laakson puheenvuorossa.

Ulkoasiainministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Minä jatkan tuosta sujuvasti, mihin ed. Kiljunen jätti lauseensa. Varmasti hän voi jatkaa vielä omalta puoleltaan puheenvuorosaan.

Tosiaan siinä alkujaan Ranskan ja Saksan, sitten puheenjohtajan ehdotuksessa on pidetty sinänsä hyvänä puolena sitä, että se on lähtenyt tietysti siitä ajatuksesta, että ne menevät mukaan, jotka haluavat, ja toiset jäävät ulkopuolelle. Juuri sen vuoksi niiltä, jotka ovat vastustaneet tätä sulauttamista, on kysyttykin, minkä takia te ette antaisi muiden joustavuuden nimessä tehdä tätä.

Tällä hetkellä neuvottelutilanne kakkospilarin osalta on kuitenkin se, että näyttää siltä, että varsinaista joustavuutta kakkospilariin ei tule. Siitä ei synny yksimielisyyttä. Nyt tietysti se voidaan rakentaa toisella tavalla, jolloin se ei ole varsinaista joustavuutta, että katsotaan etukäteen, mikä on tavallaan tämä opting in, jos käytetään slangisanoja, missä vaiheessa kukin voi mennä sisään.

Minä olen täällä selvittänyt jo yhteen kertaan sen, ja muistaakseni ed. Laaksokin oli silloin paikalla, että minkä takia siitä huolimatta, että tuollainenkin kuvio saattaa tulevaisuudessa joskus ehkä olla mahdollinen, en nyt pitäisi tässä hvk:ssa aiheellisenä kiirehtiä ottamaan kantaa, pitäisikö noin tehdä vai eikö pitäisi tehdä. Jos nyt vielä kerran toistan pöytäkirjaan, jotta tulee looginen kokonaisuus, niin tällä hetkellä on auki ensinnä Naton laajentuminen ja Naton PfP-ohjelmien syventyminen, mahdollisuudet katsoa sitä kautta tilannetta, ja toisekseen auki on tietysti myös Weun tulevaisuus niiltä osin, mitä Weun oma kokous tulee merkitsemään. Kolmanneksi meillä ei ole vielä kokemusta siitä, minkälaista yhteistyö Weun kanssa on, koska Weu on tällä hetkellä aika tavalla vain järjestö eikä siitä ole käytännön yhteistyökokemusta.

Jos otan toisen esimerkin suomalaisille rakkaammasta asiasta, niin me puhumme usein Etyj:n rauhanturvaamisominaisuudesta. Sekin on asia, jonka olemme tehneet paperille mutta jota toistaiseksi ei ole käytetty.

Sitten Weun luonteesta. Siinähan on viides artikla, joka on tiukempi sanamuodoiltaan kuin mitä Naton vastaava keskinäisestä solidaarisuudesta ja tuesta, mutta kun järjestö ei ole koskaan

toiminut tällä puolella, ei voi tietää, miten se käytännössä toimisi. Monet sellaiset maat, jotka ovat molemmissa mukana, ovat pohtineet sitä, onko tällainen kaksoisstrategia tarpeellinen. Kaikki, jotka ovat asiaa enemmän tutkineet, tietävät varmaan sen, että on ollut erilaisia kausia eurooppalaisessa turvallisuuspolitiikassa ja puolustuspolitiikassa, milloin on haluttu enemmän eurooppalaista profiilia ja milloin on pidetty tärkeämpänä euroatlanttista linkkiä. Nehän eivät sulje toinen toisiaan sinänsä pois. Tehdäänkö siitä europainotusta Naton sisällä, mahdollisesti jossakin muualla vai tehdäänkö sitä sekä että, on myös tietysti vielä kysymyksenalaisena.

Minä en sinänsä pidä kauhean hyödyllisenä sitä, että tavallaan kaikkia vaihtoehtoja etukäteen ajatellaan aina pahimpana mahdollisena, niin kuin suomalainen sananlasku sanoo, että luetaan kuin piru Raamattua. Se on myös avoimen tiedonvaihdon ja ajattelun ja keskustelun kannalta aika tuhoisa, aika autoritääriin malli, että aina etukäteen sanotaan, mitä asioita ei saa ollenkaan miettiä, mitkä ovat hankalia. Näin sanon siitä huolimatta, että kuten olen tänään jo sanonut, olen sitä mieltä, että hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan päätös siitä, että me ajamme tässä hvk:ssa omaa ehdotustamme, on minun mielestäni erinomaisen hyvä ja viisas ratkaisu ja sillä voidaan mennä eteenpäin.

Sitten on toinen puoli, arvoisa puhemies, kuinka paljon nyt vielä tapahtuu tämän hallitustenvälisen konferenssin puitteissa. Välillä mennään niin kuin poloneesissa kaksi askelta eteenpäin ja sitten taas askel taaksepäin aina kulloistekin vaalien ja puheenjohtajien myötä. Minä olen tällä hetkellä suhteellisen optimistinen sen suhteen, että saamme Amsterdamin kokouksen yhteydessä hallitustenvälisen konferenssin lopputulos aikaan. Se toisaalta todennäköisesti merkitsee sitä, kun kukaan ei halua pitkien puukkojen yötä, siis viimeistä vääntöä, josta ei jälkeenpäin tiedetä mitä siitä tulee, että edessä olevat pari viikkoa ovat sitä aikaa, jolloin pitää nähdä, minkälaiset sanamuodot ja sanonnat meille kelpaavat.

Meillä on ollut Suomessa erittäin suurta harastusta sanoihin "in the perspective of" ja siihen peace-alkuiseen sanaan. Mitä tulee rauhaan, sen aikaansaamiseen jollakin keinoin, tukemiseen tai pelastamiseen tai säästämiseen, niin olen itse sanonut eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle kuluineiden kuukausien aikana, että olisi tietysti erinomaisen hyvä asia, jos muut tekisivät niin kuin me haluamme. Mutta jos eivät tee, niin

sitten pitää miettiä, olemmeko me jossakin muussa tapauksessa olleet jo tilanteessa, jossa muut ovat tehneet muuta kuin mitä me haluamme. Rauhanturvaaminen nyt kai rehellisyyden nimessä on semmoinen alue, jossa ne sanonnat, joita on käytetty eri järjestöissä, joissa me olemme olleet mukana tekemässä rauhanturvaa, ovat olleet vähän laajempiakin kuin meidän omamme. Mutta tullaan jälleen siihen, että pitäisi minun mielestäni Suomen eduskunnan kansanedustajien luottaa omaan päätösvaltaansa. Siitä hän nyt on viime kädessä kyse, jos olemme suunnilleen rautalangasta vääntäen kertoneet sen, että operaatioihin osallistuminen viime kädessä on meidän omassa käsissämme. Me tiedämme tämänhetkisen lainsäädännön, ja sitä lainsäädäntöä ei kukaan muuta, ellette te tässä talossa, arvoisa puhemies, jos nämä kansanedustajat tässä talossa eivät sitä muuta. Mitään muuta laillista tapaa ei ole.

Minä en kyllä lähtisi lausumaan omasta itsestäni kollektiivisesti sellaista epäluottamusta, ettei luota eduskuntaan. Vielä enemmän tietysti uskoisi ed. Laakson uskovan omaan hallitukseenkin. Tämä nyt oli tietysti sopimaton välihuomaus. Mutta siitähän on kyse, mitä me haluamme tehdä yhdessä hallituksessa ja eduskunnassa. Kukaan ei tule ottamaan meiltä pois tätä oikeutta, ellemme itse halua, joten tässä mielessä toivon, että voimme jatkaa yhteistyötä sen puitteissa, minkälaiset tekstit me hyväksymme. Mainstreamissa, valtavirrassa, ei ole mitään pahaa sinänsä. Kai me haluamme saada aikaan tilanteen, jossa me olemme saamassa päätöksiä aikaan? Siinä minäkin olen samaa mieltä, että pelkästään siinä ajalehtiminen, vain oleminen sen takia, että haluaa olla enemmistössä, on henkilökohtaisen vastuun välttämistä.

Luulisin, että jälkeenpäin, vaikka suomalaiset eivät yleensä koskaan toista suomalaista kiittä, hallitustenvälisen konferenssin jälkeen emme ainakaan siinä porukassa ole, jotka olisivat vähiten omia ajatuksiaan saaneet läpi. Jo tältä istumalta voi sanoa, että jos sieltä tulosta tulee, niin koko niin sanottu kansalaisuusosa, citizen-osa, on puhdasta pohjoismaista tavaraa, jossa suomalaiset ovat olleet varsin näkyvästi sekä aloittein että muuten mukana. Sitä minäkään en mene sanomaan, mikä sana siihen rauhaan tulee, jos olemme ainoina mukana, kun siellä on mukana niinkin todella ed. Laakson mielestä vaarallisia maita kuin Irlanti, joka ei ole tullut tähän mennessä vielä edes Nato-Pfp:n tai Weun tarkkailijajäseneksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee ensinnäkin Irlantiin, niin varmasti ulkoministeri Halonenkin tietää sen, että Irlanti on puolueeton ennen kaikkea suhteessa Englantiin. Irlannin puolueettomuuspolitiikan tausta on löydettävissä nimenomaan tätä taustaa vasten. Irlanti on käynyt täsmälleen samanlaisen kehityksen ja muodonmuutoksen lävitse suhtautumisessaan Weu:n kriisienhallintatoimintaan kuin Suomikin. Joka tapauksessa Irlannin kompromissi on kuitenkin tällä hetkellä se, että Irlanti esittää "saattaa"-sanon pudottamista pois. Se johtaisi, kuten englantilaiset toteavat, ennen kaikkea sotilaallisesti liittoutumattomat maat vaikeaan tilanteeseen, koska sotilaallinen liittoutumattomuus tämän jälkeen olisi vain väliaikainen vaihe.

Kysymys Weu:sta on tärkeä. Se on tärkeä siksi, että jo pitemmän aikaa Pohjois-Atlantin sotilasliiton Naton taholta on sanottu, myös viimeksi julkisuudessa Naton apulaispääsihteeri von Moltke esitti, että Suomen pitäisi ratkaista suhteensa Weu:hun hallitustenväliseen konferenssiin mennessä. Onko Suomi mukana Weu:ssa vain osittain vai kokonaan? Kun tällaista painetta tulee Naton taholta, on jo tullut parin kolmen vuoden ajan, niin on tietenkin selvää, että kaikki se, mitä hallitustenvälisessä konferenssissa Weu:n osalta nyt tapahtuu, on kiinnostavaa, meneekö Suomi siihen suuntaan, mitä Nato toivoo, vai pitääkö Suomi sotilaallisesta liittoutumattomuudestaan kaikissa ratkaisuissa kiinni. Mielestäni ei ole samantekevää, hyväksyykö hallitus tämän "saattaa"-sanon, siis puolustuksen tavoitteen, joka on ehdollisena tällä hetkellä olemassa, pudottamisen pois ja sen muuttamisen tavoitteeksi, kuten Irlanti ehdottaa. En tiedä, mikä on hallituksen linja tässä, koska näyttää ainakin siltä, että monet ainaakaan oman puolueeni ministereistä eivät tunnu tätä asiaa tietävän.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Tämän hetken neuvottelutilanne on se, että Suomi on hyväksynyt ns. Maastrichtin tekstin, joka on tämä aikaisempi. Me sanomme, että meille riittää se aivan hyvin. Sitä, mitä tapahtuu seuraavien viikkojen aikana ja mitä kulloinkin on, me tuomme tietysti aina neuvotteluissa esille.

Minä nyt vielä uudelleen palaisin siihen, kun tässä vielä Irlanninkin puolueettomuus otettiin esiin, ja haluaisin sanoa ääneen, että jos me olemme nyt mukana Euroopan unionissa — ja var-

maan ed. Laaksonkin on pakko myöntää, että me olemme siellä mukana ja me olemme edellisen hallituksen päätöksellä ja kansanäänestyksen ohjaamana, ja olen itse ollut siihen ratkaisuun ihan tyytyväinen — niin ei siellä kauhean kummallisia maita enää löydy. Ne, jotka ovat sotilaallisesti liittoutumattomia, joiden kanssa yhteistyötä on tehty, ovat Ruotsi, joka nähtävästi ei nauti kovin suurta luottamusta, sitten Itävalta, josta tietysti epäillään, että se on kohta liittymässä Natoon, sitten Irlanti, joka on tähän asti ollut kaikkein varovaisin, ja sitten Suomi. Minunkin hyvä ohjeeni on se, että paras luottaa vain ihan itseensä.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti perimmältään kysymys on siitä, halutaanko unionin syvenevän poliittisesti. Sitä taustaa vasten tietysti muun muassa yhteisen turvallisuuspolitiikan ja siihen vähitellen mukaan tulevan yhteisen puolustuspolitiikan ja mahdollisesti yhteisen puolustuksen kehityslinjat on nähtävä. Tässä tietysti on olemassa, sanotaanko, periaatteellisia näkemyseroja. Jotkut kannattavat sitä, että unionin pitää koko ajan syventyä, integraation pitää syventyä, jotkut vastustavat sitä. Tässä on törmäys.

Näyttää siltä, että hallituksen linja on se, että asetetaan jonkin verran jarruja erilaiselle syvenemiskehitykselle, mutta jos mainstream kulkee syvenemistä kohti, jossa monien maiden mielestä yhteinen puolustus on oleellinen osa federalistista unionia, johon pyritään, niin Suomi ei sitten halua jyrkästi sanoutua irti ja omalta osaltaan katkaista kehitystä tällaiseksi, vaan on mukana, jos siltä näyttää, että valtavirta tänne vie.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Laakso omaa harrastuneisuutta semanttiseen keskusteluun määrittelyjen osalta, mielelläni vastaisin, kun hän viittasi peacemaking-käsitteeseen, rauhantekemiskäsitteeseen, joka on ajateltu ottaa EU:n perussopimuksiin. Kun ulkoasiainvaliokunta on siihen viittannut, ed. Laakso totesi, että me olisimme ulkoasiainvaliokunnassa lainanneet Marcus Ekströmin teosta. Me emme ole lainanneet Marcus Ekströmin teosta sen paremmin kuin ed. Kiljusenkaan artikkelia Helsingin Sanomista, johon ed. Laakso viittaasi, vaan YK:n pääsihteerin raporttia Peace agenda, jossa rauhantekeminen on määriteltä YK:n peruskirjan 6 luvun mukaiseksi toiminnaksi, joka on diplomaattista toimintaa mukaan lukien sanktiot, joilla pyritään jo lauen-

nut kriisi saamaan hallintaan. Se on siis poliittista, diplomaattista toimintaa.

Kun ed. Laakso pyysi lukemaan tuosta kirjasta sen seuraavan kappaleen, jossa Naton ja Weu:n määrittely rauhanteemisestä on mukana, otin sen ja luin. Siinä viitataan, että rauhanteemistä, diplomaattista toimintaa, voivat myöskin tukea sotilaalliset operaatiot, jotka ovat joukkojen ennalta ryhmittämistä ja voiman näyttöä. Mutta aivan olennainen ero on, että kysymys on voiman näytöstä eikä voiman käytöstä. Voiman käyttö olisi jo rauhaanpakottamista. Tässä suhteessa toivoisin ed. Laaksolta myöskin tarkempaa kielenkäyttöä.

Ulkoasiainministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Kyllä minun täytyy vastata ed. Korkeaajalle, ettei Suomi pelkästään, jos se mainstream sattuu tulemaan, ole puoltamassa vahvempaa unionia. Suomi on, ja hallitus on sanonut sen hyvin selkeästi, ajamassa vahvempaa unionia, mutta se ei ole sama asia kuin olla federalisti tässä mielessä. Vahvempi unioni tarkoittaa tietysti sitä, että me olemme olleet Single Marketin, sisämarkkinoiden, kannalla. Me olemme vahvistaneet myöskin Euroopan unionin päätöksentekomallia ykköspilarissa. Me olemme olleet sitä mieltä, että pitää tulla ulko- ja turvallisuuspolitiikassa lisää sisäistä yhteistyötä ja enemmän ehkä profiilia. Kolmannessa pilarissa me olemme olleet lämpimästi tukemassa sekä poliisien että oikeusministeriöiden välistä yhteistyötä. Olemme olleet myönteisiä myöskin Schengenille. Siellä on koko joukko asioita, jotka kaikki tekevät yhdessä vahvemman unionin. Hallitus käsittääkseni on myöskin yrittämässä kovasti saada Suomea Emu-kelpoiseksi.

Tässä mielessä se, mitä mieltä me satumme olemaan ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhden osan parista sanasta, on tietysti hyvä asettaa, ihan niin kuin ehkä ed. Korkeaajakin ajatteli, tähän kehukseen. Mutta kyllä me olemme silti pitäneet koko ajan sen selvän eron, että Maastricht on hyväksytty edellisen hallituksen ehdotuksesta, Maastricht on hyväksytty. Mutta sitten me olemme edelleenkin sotilaallisesti liittoutumattomia ja meillä on uskottava kansallinen puolustus, jota me ministeri Tainan kanssa täällä tänään olemme pontevasti puolustaneet.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Me olemme ed. Kiljusen kanssa samaa mieltä siitä, että Suomen rauhanturvallain mukaan Suomi ei voi osallistua rauhaanpakottami-

seen. Olemme eri mieltä siitä, onko peacemaking, rauhanteeminen, rauhaanpakottamista vai ei. Tämä on se erimielisyys.

Kun Ekström kirjoitti kirjansa, hän todellakin totesi, että Weu:n rauhanteeminen on sotilaallista voiman näyttöä. Mutta, ed. Kiljunen, te ette tätä lainannut omassa artikkelissanne, edes tätä ette kertonut, että Weu on tätä mieltä, puhumatakaan siitä, että kertoisitte, mihin johtopäätöksen Weu on tullut viime syksynä, jolloin Weu on yksimielisesti sopinut siitä, minkälainen sisältö rauhanteemiselle, peacemaking sanalle, annetaan. Suomi oli mukana näissä neuvotteluissa. Se on kaikkea sitä, mitä YK:kin määrittelee, mutta se on myös sen lisäksi interventio-oikeutta, taistelujoukkojen käyttöä.

Mielestäni tuntuu aika oudolta, että ulkoasiainvaliokunta kertoo, miten YK määrittelee rauhanteemisen, kun kysymys on Weu:sta. Eikö teidän olisi pitänyt tutkia se, miten Weu asian määrittelee?

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käyty yksityiskohtaista keskustelua turvallisuuspoliittisesta toimintaympäristöstä ed. Laakson puheenvuoron jälkeen. Tietenkään tässä tilanteessa kompetenssi ei riitä lähteä arvioimaan sitä, kuka on oikeassa ja kuka väärässä, mutta haluan omalta osaltani kuitenkin jotakin näistä perusasioista mainita eduskunnan pöytäkirjoihin.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö antaa häilyvän tuen sille linjalle, jonka mukaan Suomi pitää kiinni vallitsevissa oloissa liittoutumattomuudesta ja itsenäisestä puolustuksesta, samoin siitä, että tällä hetkellä ei ole paineita muuttaa turvallisuuspoliittista linjaa. Linjan säilyttäminen tulee kuitenkin vaikeaksi, kun useat EU:n jäsenvaltiot toivovat, että kaikki EU:n jäsenet olisivat ennen pitkää Weu:n ja Naton jäseniä.

Euroopan unionista on tulossa sotilasliitto, mikäli Saksa ja Ranska saavat tahtonsa läpi unionin perussopimuksen uudistamista valmistelevassa hallitustenvälisessä konferenssissa. Uudesta perussopimuksesta päätetään Amsterdamin huippukokouksessa. Saksa ja Ranska ovat tehneet esityksen sotilasliitto Weu:n ja EU:n yhdistämisestä, kuten täällä olemme jo useaan kertaan kuulleet. Tämä onkin looginen jatko Maastrichtin sopimuksessa olevalle maininnalle, jonka mukaan unionilla tulevaisuudessa on yhteinen puolustuspolitiikka.

Tosin ulkoasiainvaliokunta on ottanut tällä hetkellä yhdistämiseen selkeän kielteisen kan-

nan. Alleviivaan, että tällä hetkellä mietinnöstä näin voi ainakin lukea.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö antaa tukensa kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toiminnan turvaamiselle, koska se on keskeinen osa Suomen sekä taloudellista että sotilaallista puolustuskykyä. Valtiontaloudelliset syyt puoltavat sitä, että meillä on voimakas ja tehokkaasti toimiva puolustustarviketeollisuus. Keskeisen osan siitä muodostaa tällä hetkellä Patria Industries Oy, mutta emme saa myöskään unohtaa merkittävää elintarviketeollisuutta.

Valtiovarainvaliokunnan lausunnossa ulkoasiainvaliokunnalle todetaan, että tehokas kotimainen teollinen toiminta ja sen tuotteiden riittävä kotimainen käyttöaste mahdollistavat myös sen, että puolustustarviketeollisuuden alalla saadaan aikaan alan olemassaolon ja kehittämisen kannalta välttämätön vientitoiminta. Valiokunnan mielestä olisikin vakavasti harkittava erilaisia tapoja viennin edellytysten joustavuuden lisäämiseksi. Mahdollisuudet teolliseen yhteistyöhön Ruotsin kanssa on myös pikaisesti selvitettävä.

Arvoisa puhemies! Viime viikolla jätti puolustustaloudelliselle suunnittelukunnalle mietintönä puolustusvälineteollisuuden turvaamista selvittelevä työryhmä. Työryhmän keskeinen tavoite oli selvittää, voidaanko maamme nykyisen kokoista puolustusvälineteollisuutta myös tulevaisuudessa ylläpitää ja miten sitä kehitetään. On selvää, että liikkeenjohdollisia keinoja tarvitaan aina, mutta erityisesti tässä asiassa tarvitaan myös merkittävää poliittista tahtoa ja poliittisia päätöksiä.

Puolustustarviketeollisuuden kannalta on merkitsevää se, että kotimainen asiakas eli Puolustusvoimat voi ylläpitää tasaista tilauskantaa ja antaa myös mahdollisuudet välttämättömään tuotekehitykseen. Myös viennin ylläpitäminen on välttämätöntä liiketaloudellisten mittakaavajen saavuttamiseksi.

Vahvistaessaan maallemme uudet huoltovaroisuuden tavoitteet joulukuussa 95 valtioneuvosto otti kantaa myös puolustusvälineteollisuuteen. Tavoitteena on ylläpitää ja kehittää puolustusvalmiuden kannalta välttämätöntä perusteollisuutta, kannanotossa todetaan. Viime viikolla jätetty työryhmän esitys päättyi, kuten täällä on jo aikaisemmissa puheenvuoroissa todettu, 11 toimenpide-ehdotukseen, välittömiin, joita oli 2, ja sitten pitkän aikavälin toimintaedellytyksiin, joita oli 9 kappaletta. Ehkä poliittisesti hyvin

arka, toisaalta myös mielenkiintoinen kysymys oli nimenomaan aseiden vienti.

Työryhmä ehdottaa, että puolustustarvikkeiden vientilupakäytäntöä uudistetaan delegoimalla yksittäiset lupapäätökset ministeriötasolle. Valtioneuvosto päättäisi edelleen viennin suuntaviivoista ja periaatteellisista asioista. On selvää, että puolustusministeriö tarkastelisi päätöksiä enemmän kotimaan työllisyyden ja alan teollisuuden jatkumisen tarpeista kuin yleispolitiikan näkökulmasta. Yksimielisyyss kolmen suurimman puolueen välillä oli tässä mielestäni merkittävä asia, kun esimerkiksi muistaa sen, että 1970-luvulla SDP:n puoluekokous suorastaan kielsi aseiden viennin. Jotenkin on se muistikuva, että kieltoa ei kuitenkaan sitten noudatettu, mutta siitä aiheutui silloisille hallituksille hyvin monenlaista harmia ja monia epäilyksiäkin.

Tämä nyt tehty työryhmän ehdotus antaa hyvän pohjan puolustustaloudelliselle suunnittelukunnalle selkeyttää vientilupakäytäntöä työryhmän enemmistön esittämien näkemysten pohjalta.

Arvoisa puhemies! Sitten myös aluepolitiikkaan, jota täällä on käsitelty monellakin tavalla. Puolustusstrategiamme ei edellytä Oulun eikä Vaasan varuskuntien lakkauttamista. Asiantuntijoiden mukaan varuskuntien lakkautukset on valmisteltu taloudellisesta näkökulmasta katsotuna riittämättömästi. Valtiovarainvaliokunnalle ei esitetty yksiselitteisiä taloudellisia laskelmia, työllisyys- ja aluetaloudellisia vaikeuksia arvioivia selvityksiä. Varuskuntien lakkauttamista on perusteltu kokonaistaloudellisilla perusteilla, vaikka ratkaisu merkitsee uusia rakennusinvestointeja ja sekä matkustus- että kuljetuskustannusten lisääntymistä. Laskelmissa ei oteta huomioon myöskään tyhjiksi jäävien varuskuntatilojen käyttöä. Työministeriön edustajat eivät ole osallistuneet turvallisuuspoliittisen selonteon valmisteluun, vaikka työllisyysvarojen käyttö mainitaan selonteossa rahoituslähteenä.

Kokkolan aseosulun lakkautaminen osoitti, että Puolustusvoimien rationalisointilaskelmat ovat pettäväällä pohjalla. Tähän kiinnitti huomiota myös Valtiontalouden tarkastusvirasto. Selvityksen mukaan lyhyellä tähtäimellä nyt suunnitellut rationalisointihankkeet lisäävät rakentamiskuluja noin 150–200 miljoonaa markkaa. On todella käynyt ilmi myös tässä selonteon palautekeskustelussa, että kyseessä eivät ole taloudelliset vaan poliittiset, ehkä myös aluepoliittiset ja jopa kielipoliittiset perusteet, miksi ratkaisut näin tehdään.

Vaasan rannikkopatteriston ja Pohjan prikaatin lakkauttaminen on vakava isku myös Pohjanmaan maanpuolustustahdolle. Lakeuksilla on tähän saakka luotettu — ja tietenkin uskoa pitää olla, että tulevaisuudessaakin luotetaan — itsenäisen maan omiin puolustusvoimiin. Kuitenkin kansalaiset niin Etelä-, Keski- kuin Pohjois-Pohjanmaallakin ovat olleet tyrmistyneitä ja vedonneet meihin päättäjiin monella tavalla. Järjestöjä on erittäin paljon. Alueen veteraanijärjestöt laidasta laitaan, jopa Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu on lähettänyt meille viestiä, että Vaasan varuskuntaa tarvitaan, samoin Etelä-Pohjanmaan reserviläisjärjestöt, Etelä-Pohjanmaan sotilaspoikien perinnekilta, Seinäjoen sotilaspiirin kiltta jäsenjärjestöineen, ja näitä voisi luetella vaikka kuinka pitkään. Mutta näyttää siltä, että nämä vetoomukset kaikuvat nyt kuuroille korville.

Vapaaehtoiset maanpuolustusjärjestöt ovat saaneet Vaasan varuskunnalta ja uskoakseni myös Oulussa Pohjan prikaatilta ja myös Seinäjoella Seinäjoen sotilastoimistolta, joka myös lakkautetaan, arvokasta käytännön tukea työssään maanpuolustustahdon ja -hengen ylläpitämisessä.

Sotilaspiirin kiltta pelkääkin, että mikäli varuskunta lakkautetaan — tämä on sotilaspiirin kilnan käsitys — ja Vaasassa säilyy siviilipalvelumiesten koulutuskeskus ja sitä kehitetään niin, että se ajaa edelle asepalvelusajalta saadun hyödyn palvelusmatkan ollessa vielä lyhyt, on todennäköistä, että siviilipalvelumiesten määrä kasvaa. Jo nyt Vaasan ympäristöstä tulevat varusmiehet suorittavat enenevässä määrin siviilipalveluksen, koska pitävät Tammisaarta liian kaukaisena. Vaasan rannikkoseudulta anoi kutsuntakierroksella vuonna 96 siviilipalvelukseen 70 miestä vedoten nimenomaan pitkään matkaan.

Arvoisa puhemies! On totta, että turvallisuuspolitiikassa eletään tänään aikaa, jolloin Suomi lähentyy koko ajan myös Natoa. Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Aaltonen, joka ei halua Pohjalaisen haastattelun mukaan olla aluepoliitikko ainakaan tässä kysymyksessä eikä puolusta Vaasan varuskuntaa, toteaa myös, että puolustusvaliokuntaa ei tarvita, ja väheksyy muutenkin puolustusvaliokunnan työtä. Hän on useasti julkisuudessa ehdottanut puolustusvaliokunnan tehtävien siirtämistä ulkoasiainvaliokunnalle. Mielestäni puolustusvaliokunta on tarpeellinen ainakin niin kauan, kuin puhumme itsenäisestä Suomesta ja sen uskottavasta puolustuksesta.

Vaasan ja Oulun varuskunnat kuuluvat 1800-

luvun venäläiseen strategiaan, jolla turvattiin valtakunnan länsiraja, toteaa puheenjohtaja Aaltonen. Aika on todella muuttunut, mutta rauhanajan sotilaallisia koulutuskeskuksia tarvitaan sekä Vaasassa että Oulussa.

Kansanedustajan keskeinen tehtävä on ajaa myös oman alueensa asioita. Tämän ja myös sen vuoksi, että puolustuksellista tyhjiotä ei saa muodostua Pohjanmaalle, kannatan ed. Tytti Isohookana-Asunmaan ponsiehdotuksia, joista yksi turvaisi varuskuntatoiminnan Vaasassa sekä Oulussa ja pysäyttäisi Sodankylän varuskunnan supistamiskaavailut.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä hyvin tietää, että käsiteltävänä olevan puolustusreformin valmistelun taustalla on laaja ja syvälinen Puolustusvoimien valmistelu, yksimielinen valtioneuvoston esitys eduskunnalle, kolmen valiokunnan enemmistön kanta. Se intiaanitanssi, jota näiden kahden varuskunnan ympärillä on ryhdytty järjestämään, on turhien toiveiden herättelyä pohjalaisissa ihmisissä. Sitä olen halunnut välttää.

Ed. Vihriälä argumentoi kysymystä aluepoliittisilla ja kielipoliittisilla seikoilla, taloudellisilla kysymyksillä mutta ei ilmeisesti ollut kuuntelemassa puolustusministeri Tainan perusteluja siitä, mitkä seikat ovat tämän reformin taustalla. En niitä toista, koska olen ne tänään jo yhden kerran esille tuonut.

Mitä tulee puolustuspolitiikan käsittelyyn eduskunnassa, olen todella muutamaa otteeseen todennut, että tässä talossa voitaisiin tehdä samanlainen reformi kuin hallituksen puolella, jossa jokunen aika sitten muodostettiin hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta nimenomaan, jotta turvallisuuspolitiikan kokonaisuutta voitaisiin käsitellä yhdessä.

Ehkä kaikkein tärkein seikka puolustusasioden käsittelyn osalta on vielä sanomatta, ja se on se, että kun sekin on kuitenkin ulkopoliitiikan ohella alue, jolla on paljon vaitiolovelvollisuutta edellyttäviä salaisia ja luottamuksellisia kysymyksiä, niin ainoa valiokunta eduskunnassa, jolle hallitusmuodon 48 §:ssä on edellytetty vaitiolovelvollisuus ja samalla säädetty mahdollisuus tämän tyyppisten asioiden käsittelyyn, ja ainoa elin tässä talossa, joka voi laajalti turvallisuuspoliittisia kysymyksiä pohtia, on ulkoasiainvaliokunta.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoroa ed.

Laakson puheenvuoron jälkeen, ja ensimmäinen varapuhemies Pesälä jopa nyökkäsi. Taisin olla ensimmäinen, joka pyysi puheenvuoroa. Sitten tämä keskustelu meni sellaiseksi kenraalien väliseksi keskusteluksi. Meikäläinen korpisoturi ja katutappeli ei varmaan olisi saanutkaan puheenvuoroa niin korkealentoisessa keskustelussa. Siitä huolimatta minua potuttaa se, mitä on puhunut kvasikenraali Kiljunen, joka luultavasti viettäisiin navetan taakse aika nopeasti niillä teoreettisilla puheillaan, joita hän täällä tänään esittää.

Arvoisa puhemies! Minua vieläkin potuttaa se, että en saa puhua silloin, kun minulle myönnetään ihan selkeästi puheenvuoro, enkä voi palata siihen keskusteluun. Sanon, että onneksi täällä on sentään tällaisia pohjalaisia niin kuin ed. Vihriälä, joka osaa puhua puolustusvälineteollisuudesta ja sen kurjuudesta. Ihmettelen, että hän ei puhu nimillä Lapuan patruunatehdas, selkeä alasajo, Patria, murha ja Schönebeckin tehdas, joka on sellainen suomalaisen kauppiastaidon murhenäytelmä, samanlainen idiotismi, jolla suomalaiset vievät jotakin saunaa maailmalle ja ruotsalaiset korjaavat hedelmän, samalla tavalla on tapahtumassa Schönebeckin kanssa.

Ainoa, missä protestoin ed. Vihriälää vastaan, on se, että hän sanoi, että puolustustahto menee nyt Pohjanmaalta. Senhän pitäisi vain lisäntyä, jos sieltä viedään pois varuskunnat.

P u h e m i e s : Ed. Bremer, olen pahoillani, jos vaihdoksessa on jäänyt huomaamatta teidän vastauspuheenvuoropyyntönne. Me olemme pitäneet varapuhemiesten kanssa vastauspuheenvuoronappulan kiinni, koska on perussääntö nousta seisomaan ja pyytää puheenvuoroa. Te ette ole silloin noussut, kun minä olen ollut paikalla. Tämä on nyt tällainen työtapaturma, ja olen siitä hyvin pahoillani. Te putositte nyt tässä kohdassa väliin, mutta olen varma, että te saatte puheenvuoron silloin, kun kuuluu. Pahoittelen tätä meidän risteystämme.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee maanpuolustustahtoon ja maanpuolustushenkeen, koetin perustella, että ratkaisut, jotka tehdään, varmasti vaikuttavat koko valtakunnassa. En minä sitä tietenkään epäile, ettei Pohjanmaalla — ja me pidämme itsestämme huolen — puolustustahtoa ja -henkeä riitä. Mutta väitan niin, että heijastusvaikutukset näistä ratkaisuista tulevat olemaan kokonaisuudessaan negatiivisia.

Mitä tulee ed. Aaltoselle vielä ulkoasiainvaliokuntaan ja sen vaitiolovelvollisuuteen, minä näen, että voisi olla myös niin, että on toinen valiokunta, puolustusvaliokunta, jolla on vaitiolovelvollisuus, jos se siitä asiasta kiinni on. Jotenkin tuntuu, että ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja ja eräät muutkin ovat lähteneet siitä, että puolustusvaliokunta, ja tuntuu sitten, että koko Puolustusvoimat on vähämerkityksellinen, koska sitä työtä täällä on väheksytty muiden valiokuntien ja erityisesti ulkoasiainvaliokunnan taholta.

Muistan hyvin viime vaalikaudella ollessani itse puolustusvaliokunnan jäsenenä, miten niille lausunnoille, joita siellä käsiteltiin, ei annettu mitään arvoa eikä sille asiantuntijoiden kuulemiselle, jota puolustusvaliokunnassa tehtiin. Mutta kun ne kuulemiset tapahtuivat ulkoasiainvaliokunnassa ja ehkä jossakin muussa paremmassa valiokunnassa, silloin niillä oli pontta ja kanttia.

Minä en ollenkaan kiistä sitä, ettei ulkoasiainvaliokunta tee arvokasta ja hyvää työtä ed. Aaltosen johdolla. En halua suinkaan sitä väheksyä, mutta tuntuu ihmeelliseltä se, että puolustusvaliokunnan työtä niin väheksytään tässä salissa.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä otti aivan oikein esille Vaasan varuskunnan ja Pohjan prikaatin lakkauttamisen. Minä ihmettelen, mikä kiire hallituksella ja puolustusministeriöllä on ollut irtisanoa varuskuntien henkilökuntaa jo ennen kuin päätös varuskuntien lakkauttamisesta eduskunnassa on tehty.

Kaleva-lehdessä oli ilmoitus, että Pohjan prikaatissa on jo irtisanomisia tapahtunut, ja muun muassa työministeri Liisa Jaakonsaari ihmetteli sitä ja totesi, että jos se on totta, niin tähän pitää puuttua. Olisikin mielenkiintoista tietää, onko puolustusministeri Taina puuttunut tähän vai onko niin, että sekä pääministeri Paavo Lipposen että puolustusministeri Tainan puheet 18. maaliskuuta olivat vain huulten liikuttelua eivätkä mitään todellista lupautta, ei ollut tarkoituskaan hoitaa tätä asiaa niin, että ihmisiä ei irtisannottaisi.

Ihmetystä herättää myös se, miksi puolustusministeriö ei asettanut työryhmää, jossa olisi uudelleen laskettu ja selvitetty, mitä haittoja ja etuja aiheutuu Vaasan rannikkopatteriston lakkauttamisesta ja sen tehtävien mahdollisesta tehtävien siirtämisestä Uudenmaan prikaatiin.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Kun selonteon yhteydessä on hallituksessa tehty periaatteellinen ratkaisu siitä, että ketään ei irtisanota, se on erittäin merkittävä päätös. Toimintamenoäästöjen vuoksi irtisanomisia olisi ollut pakko tehdä ja nyt on tukea Puolustusvoimien ratkaisulle tullut niin, että näin ei tarvitse menetellä. Nyt haetaan sitten tietysti käytännön ratkaisuja siitä, miten aikataulutetaan esimerkiksi nämä muutokset ja miten löydetään sellaisia korvaavia toimenpiteitä, joilla esimerkiksi suurten työpaikkojen menettäminen kyseisillä paikkakunnilla korvautuu, tai miten niiden henkilöiden työllisyystilannetta voidaan tukea, jotka eivät syystä tai toisesta halua siirtyä, kun uusi työpaikka osoitetaan toiselta paikkakunnalta kaikkein todennäköisimmin.

Mitä tulee yksittäisiin irtisanomisiin, jotka ovat olleet julkisuudessa, olen saanut selvityksen siitä, että rakennuslaitoksella on ollut projektiluontoinen työ Oulussa ja projekti on päättynyt ja he ovat irtisanoneet sieltä, lukumäärää en aivan tarkkaan tiedä, muutaman henkilön siksi, että projekti on loppunut. Se ei ole siis saamiini selvitysten mukaan liittynyt varuskuntamuutokseen sinänsä.

Rakennuslaitos, joka tekee parhailaan omaa rakenneuudistustaan ja rationalisointityötään, on katsonut välttämättömäksi pienentää kustannuksiaan ja niin kuin hyvin tiedätte, kustannusten pienentäminen tämän päivän Suomessa yleensä merkitsee henkilöstön vähentämistä. Rakennuslaitokselle on ilmoitettu, että henkilöstön vähentäminen ei voi kohdistua nyt näihin varuskuntiin, vaan niissä oleville henkilöille on osoitettava uusi työpaikka. Tässä suhteessa ehkä voin sanoa, että saattaa käydä niinkin, että ihmiset joutuvat vähän eri tilanteeseenkin siitä riippuen, millä perusteella rationalisointia tapahtuu. Mutta kyllä tässä hyvä ja vilpiton pyrkimys on siihen, että nyt tehtävät ratkaisut tehtäisiin niin pehmeästi kuin se suinkin on mahdollista.

Vielä toistan sen, että kaiken kaikkiaan kustannusten ja toimintamenojen vähentäminenhan merkitsee sitä, että henkilöstöä pitää vähentää ja sitä on vähennettykin tuhansia viime vuosien kuluessa puolustushallinnon piiristä. Sinänsä tässä ei ole mistään uudesta ilmiöstä puolustushallinnon puolella kysymys.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Vihriälä puuttui varsin tärkeään kysymykseen puheenvuorossaan ja vielä vastauspuheenvuorossaan, eli siihen, mikä on

maanpuolustustahto ja siihen, että kun etäisyydet kasvavat Oulun ja Vaasan alueella, niin on vaarana todella, kun siviilipalvelumiehillä valitettavasti on paremmat edut muutenkin kuin varusmiehillä, että siviilipalvelumiesten ja -naistenkin määrä kenties kasvaa tulevaisuudessa. (Ed. Kiljunen: Naiset!) — No, naiset voivat vapaaehtoisesti hakeutua sinnekin halutessaan. — Sen tähden katsoisin, että on erittäin tärkeää selvittää näitä näkökohtia, mikäli hallitus ja puolustusministeriö todella toteuttavat tämän päätöksen näiltä osin, miten Vaasan ja Oulun seuduilla asia hoidetaan niin, että maanpuolustustahto säilyy vahvana ja sieltä pojat hakeutuvat tulevaisuudessakin palvelukseen.

Kokonaisuutena Suomen puolustus on laajan maan takia erittäin tärkeä ulottaa jokaiseen kolkkaan ja sen tähden tämä olisi pitänyt selvittää myös siitä näkökulmasta, saavutetaanko todellisia säästöjä vai ei, koska leiritykset ja kotimatkakorvaukset lisäävät kuluja paljon ja se osaltaan vähentää mahdollisia säästöjä.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Tainalle tiedoksi, että Oulun varuskunnasta on irtisanottu viisi henkilöä. Nämä ovat työskennelleet kiinteistönhoidossa. Minua kyllä ihmetyttää, jos siinä vaiheessa, kun hallituksessa ja puolustusministeriössä on suunniteltu varuskuntien lakkauttamista, ei ole tiedetty sitä, että näissä varuskunnissa on muitakin kuin varusmiehiä ja varusmiesten esimiehiä. Siellä on myös kiinteistönhoidosta vastaavia ihmisiä, joilla ei ole töitä, jos varuskunnat lakkautetaan. Näitä on nyt sitten alettu irtisanoa.

Minusta kummallista on myös se, että kun on tällainen Rauno Saaren työryhmä, joka miettii korvaavia toimenpiteitä, niin tämä työryhmä ei ole vielä kokoontunut, mutta sen sijaan on pidetty hirveää kiirettä sillä, että ihmiset ehditään irtisanoa ennen kuin eduskunta on saanut sanansa sanoa tässä asiassa.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! En tiedä, mistä ed. Jäätteenmäki niin kuvittelee, ettei puolustushallinto tuntisi omaa väkeään. Kyllä varmasti on tiedossa se, että puolustushallinnossa on niin siviilejä kuin myös sotilaita. Tämä päätös siitä, että irtisanomisia ei tehdä, koskee ennen kaikkea siviilipuolen työntekijöitä, koska upseereilla yleensä irtisanomissuoja on erittäin vahva. Siirtovelvollisuus on sitten tietenkin se, joka vaikuttaa, että he joutuvat siirty-

mään, joten en tiedä, mitä ed. Jäätteenmäki tällä huomautuksellaan tarkoitti.

Kuten totesin, rakennuslaitos on oman selvityksensä antanut ja todennut, että nämä irtisanotut ovat olleet projektiluontoisissa tehtävissä. Mutta niin tai näin, joka tapauksessa hallituksen päätös siitä, että irtisanomisiin ei ryhdytä, on merkittävä ja koskee hyvin suurta joukkoa ihmisiä.

Mitä tulee Saaren työryhmän työhön, niin työryhmä niin kuin puolustusministeriökin on varmasti halunnut kunnioittaa sitä, että eduskunta tekee ensin päätöksen. Mihinkään varsinaisiin toimenpiteisiin ei ryhdytä ennen kuin eduskunnan ratkaisut on tehty. Eduskunnan päätettäväksi on annettu periaatteelliset kysymykset, mitkä ovat linjaukset, ja eduskunnan ratkaistavaksi on tässä tapauksessa annettu myös ne paikkakunnat, joista varuskunnat lopetetaan. Sitä päätöstä odotetaan ennen kuin toimenpiteisiin ryhdytään.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin on annettava tunnustus puolustusministerillemme, että hän on koko iltapäivän ja illan jaksanut seurata selonteosta ja mietinnöstä käytävää keskustelua.

Arvoisa puhemies! Kun viime maaliskuussa käsitelimme valtioneuvoston selontekoa, ajoitui se samaan ajankohtaan kuin myös USA:n ja Venäjän presidenttien neuvottelut Helsingissä käytiin. Pidetty huippukokous sai aikaan parannuksen Naton ja Venäjän välisissä suhteissa sekä perusasiakirjan syntymisen.

Turvallisuuskehityksemme tärkeimmät tekijät ovat kuitenkin edelleen suhteemme Venäjään, Naton laajentumiseen entisen itäblokin maihin sekä Euroopan unioniin. Enemmistö oli kaksi kuukautta sitten ja on varmasti nytkin sillä kannalla, ettei nykyinen tilanteemme edellytä Naton jäsenyyttä, mutta emme voi tuki sulkea tätä vaihtoehtoa pois tulevaisuudessa. Emme nyt siis päättä Nato-jäsenyydestä, mutta emme myöskään tee päätöstä siitä, etteikö mahdollisesti näin tulevaisuudessa joissain olosuhteissa voisi tapahtua. Tulemme itse huolehtimaan omien turvallisuus-etuujemme määrittelystä, niin kuin myös mietinnössä todetaan.

Natosta on myös meidän kannaltamme ja Suomen osalta voitava käydä avointa keskustelua. On selvää, että määrittellessämme oman turvallisuuspoliittisen asemamme, otamme huomioon naapurimaittemme, ennen kaikkea Venäjän ja Ruotsin näkemykset. Me olemme nyt ase-

massa, missä liittoutumattomuus on meille parhain vaihtoehto. Se sisältää myös sen, että olosuhteiden muuttuessa myös oma linjamme voi tulla uudelleen tarkastelun ja harkinnan kohteeksi. Tällaisia muutoksia voivat olla Naton laajentuminen, sen ja Venäjän välinen yhteistyö sekä Baltian maissa tapahtuvat muutokset. Meidän on siis jatkuvasti seurattava oman maanosamme, myös ympäristömme kehitystä sekä tarvittaessa nopeastikin reagoitava tapahtuneisiin ja tapahtuviin muutoksiin.

Vaikka tämänhetkinen tilanteemme ei siis millään muotoa edellytä meiltä hakeutumista Naton jäseneksi pitkällisine ja epävarmoine prosesseineen, ei se luonnollisestikaan sulje pois mahdollisuutta tehdä sen kanssa yhteistyötä. Myös meidän näkökulmastamme vahva ja yhteistyökykyinen Nato on edellytys myös Euroopan rauhalle ja turvallisuudelle. Viime sotien jälkeen sen rooli oli aivan toinen kuin mitä se tänä päivänä on. Se huolehti aikanaan läntisen Euroopan puolustuksesta ja sotilaallisesta tasapainosta. Nyt se edistää myös jäsenmaitensa poliittista vakautta ja kaikenlaista myönteistäkin kehitystä. Se on ottanut myös selkeän roolin Euroopan rauhan edistäjänä muun muassa Bosnian rauhan palauttamisessa ja sen turvaamisessa.

Selonteossa samoin kuin nyt annetussa mietinnössä käsitellään seikkaperäisesti Puolustusvoimiemme tämänhetkistä tilaa, varusmiehille annettavaa koulutusta sekä materiaalihankintoja ja niiden kohdentamista joko ulkomailta tehtäviin hankintoihin tai omaan kotimaiseen tuotantomme. Selonteossa sanotaan häveliäästi, että useita vuosia jatkunut määrärahojen lasku alkaa vaikuttaa puolustusrakenteisiin. Se on varmasti nyt jo vaikuttanut sen rakenteisiin Puolustusvoimien henkilökunnan vähenemisenä sekä koulutuksen supistumisena.

Puolustusvoimiemme kaltaista apparaattia varten on sen toiminta ja varojen käyttö suunniteltava entistäkin pitemmällä tähtäyksellä. On selvää, että myös suunniteltujen hankintojen lykkääminen määrärahojen supistamisesta johtuen vaikeuttaa muutoinkin armeijamme toimintaa.

Arvoisa puhemies! Meidän on kaikissa olosuhteissa turvattava kotimainen puolustusvälineiteollisuutemme, mikä käytännössä merkitsee riittäviä tilausvaltuuksia puolustusministeriölle. Onhan meillä perustetun Suomen Puolustusväline Oy:n palveluksessa tälläkin hetkellä yli 2 000 henkilöä. Meidän on osaltamme turvattava suomalaisen puolustusvälineiteollisuuden toimintaedellytykset panostamalla myös riittävästi tuote-

kehitykseen ja markkinointiin. Toivottavaa myös on, että puolustusmateriaalimme vientimarkkinat tulevaisuudessa paranevat entisestään, sillä Puolustusvoimiemme tilaukset tuskin riittävät ylläpitämään nykyistä kapasiteettia.

Mietinnössä painotetaan erityisesti varusmiehille annettavan koulutuksen tasoa ja sen monipuolistamista. Siinä on tulevaisuudessa entistä enemmän kiinnitettävä huomiota resurssihin koulutuksessa sekä riittävän korkeatasoisen opetuksen laatuun. Myös matketaisytydet kotipaikkakunnilta varusmiespaikkakunnalle tulevat lisääntymään entisestäänkin varuskuntien lukumäärän vähetessä.

Selonteossa esitetään muun muassa muutoksia varusmiesten palveluaikoihin. Niiden suunnittelussa on kuitenkin oltava varovainen. Samaa aikaan, kun Puolustusvoimiemme kaluston tekninen taso nousee ja asettaa yhä korkeampia koulutusvaatimuksia, esitetään, että taistelijoina koulutettavien koulutusaikaa lyhennetään. Erikoiskoulutuskautta ehdotetaan supistettavaksi kahdella kuukaudella. On syytä arviolta, onko ehdotus syntynyt todellisista tarpeista vaiko määrärahapakotteen sanelemana. Ehditäänkö puolen vuoden palveluaikana, mikäli se toteutuisi, todellakin harjaantua edes tyydyttävästi Maavoimien tehtävään?

Selonteossa mainitaan, että lyhyt palveluaika tullaan käyttämään entistä tehokkaammin ja samalla kiinnittämään huomiota myös loma- ja vapaa-aikajärjestelyihin. Tämä onkin tarpeellista. Palveluaikajärjestelyissä kiinnittää huomiota aikomus järjestää palvelukseen astumiset ja kotiuttamiset siten, että puolet koulutettavista jää ilman talvikoulutusta. Kasvihuoneilmioista huolimatta ei liene näköpiirissä, että talvi lakkaisi Suomessa kohtapäätä olemasta, joten eri vuodenaikoina kouluttaminen on kaikille varusmiehille mitä tärkeintä, jollei muutoin, niin ainakin kertausharjoitusten muodossa.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen nuorison maanpuolustustahto on edelleen varsin korkea yli 80 prosentin suorittaessa varusmiespalveluksen armeijassa. Siviilipalveluvaihtoehdon tekeminen liian houkuttelevaksi varusmiespalvelukseen nähden ei ole näin ollen oikeudenmukaista. Varusmiespalveluksen on tulevaisuudessa oltava myös riittävän kilpailukykyinen vaihtoehto siviilipalvelukselle eikä siviilipalveluksen lyhentäminen muutoinkaan jo nyt vapaissa olosuhteissa ole mielestäni mielekäästä. Mietittäessä siis varusmiesaikojen pituuksia on huolellisesti selvitettävä, mitä kannustimia pitempien palveluaikojen

yhteyteen voidaan liittää. Määrärahoista johtuen kertausharjoitusten määrä ei ole riittävä, joten vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön on tulevaisuudessa kiinnitettävä erityistä huomiota.

Varuskuntien lakkauttamiset ovat aina vaikea paikka sille paikkakunnalle, johon ne kohdistuvat. Tämänhän olemme moneen otteeseen voineet myös tänä iltana useissa eri puheenvuoroissa todeta. Kunnat ovat myös voineet panostaa huomattavia määriä paikkakuntansa varuskunnan toimintaedellytysten parantamiseen samoin kuin varuskunnan merkitys muutoinkin on sijaintipaikkakunnalle mitä tärkeintä. On siis ymmärrettävää, että nyt selonteossa ehdotettavat vähennykset niin Vaasalle, Oululle kuin Jyväskylän maalaiskunnalle Kanavuoren varikon suhteen ovat erittäin vaikeita asioita. Työskenteleehän Kanavuoren varikolla myös siviilihenkilöstöä, joiden paikkakunnan vaihto ei ole mahdollista monien liikuntaan liittyvien sairauksien takia. Kohtuullista siis on, että valtiovalta pyrkii myös käytännössä toimenpiteillään korvaamaan menettäville paikkakunnille aiheutuvat taloudelliset vahingot uusien työpaikkojen muodossa. Nyt tämä toimenpide tapahtuu jälkikäteen, mutta tulevaisuudessa pitkäjänteisempi toiminta niin Puolustusvoimien kuin hallituksen taholta on toivottavaa.

Mitään ainutlaatuista nyt tehtävät toimenpiteet eivät toki ole, vaan myös edellinen hallitus joutui tekemään edellä mainittuja ikäviä supistuksia, mikä on myös nyt kiivaimpien arvostelijoidenkin syytä muistaa.

Arvoisa puhemies! Meidän tehtävämme on luoda Puolustusvoimillemme riittävän hyvät olosuhteet. Meidän on myös tarkoin seurattava maailmanpoliittista tilannetta ja siinä tapahtuvia sotilaallisia muutoksia sekä tarvittaessa pystyttävä turvaamaan puolustuskykymme kaikissa olosuhteissa, mille osaltaan luo varsin hyvät edellytykset tämä hallituksen selonteko ja siitä annettu suhteellisen perusteellinen ja monipuolinen ulkoasiainvaliokunnan mietintö.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Karpio väitti, että puolustusmäärärahoja on vähennetty. Tämän kaltaisen väitteen saa hyvin usein lukea tiedotusvälineistä. Sen kuulee myös hyvin usein eduskunnassa. Uskon, että ed. Karpio tarkoitti puolustusmäärärahojen toimintamenoja. Niitä on vähennetty, mutta puolustusmäärärahoja kokonaisuutena on kyllä korotettu. Tosin tämä selonteko on aika tarkoitushakuinen siinä, että se vertaa esimerkiksi vuo-

sia 92 ja 96. Jos verrattaisiin esimerkiksi vuotta 96 ja 97, luvut osoittaisivat, että Puolustusvoimat saa peräti 776 miljoonaa markkaa eli 10,3 prosenttia enemmän jo tämän vuoden varsinaisessa budjetissa kuin koko viime vuonna — vielä tänä vuonna tulevat lisäbudjetit erikseen.

Eli täytyy olla hyvin tarkka. Kun puolustusvaliokunta arvostelee puolustusmenojen kehitystä, me arvostelemme nimenomaan sitä, että toimintamäärärahoja on vähennetty siksi, että armeijan hankintoihin menee niin tavattoman paljon varoja, mutta kokonaisuudessaan Puolustusvoimien määrärahat ovat viime vuosien aikana nousseet.

Ed. T a r k k a : Rouva puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö moitiskelee vähän vanhakantaisesti hallituksen selonteon voimapolitiittista lähestymistapaa ja sotilaspainotteista ajatusenkulkua. Olisihan se tietysti ihanaa, jos kylmän sodan äkillinen loppu olisi ollut se historiallinen käänne, jonka jälkeen voimapolitiittinen vallantavoittelu olisi kadonnut maan päältä ja kansainvälistä elämää hallitsisi lempeä yhteinen ponnistelu yleiseen hyvään. Näinhän on ajateltu melkein kaikkien suurten sotien jälkeen, ja kerta toisensa jälkeen se ajatus on osoittautunut kuvitelma. Sellaiseen uskominen antaa vähäksi aikaa ehkä hyvän olon, mutta muuta hyvää siitä ei sitten seuraakaan. Maailman muuttamiseen ei riitä se, että haluaa oikein kovasti uskoa siihen, mitä toivoo. Varsinkin turvallisuuspolitiikassa se voi johtaa suuriin vaikeuksiin.

Kylmän sodan loppuminen ei johtunut siitä, että ihmiskunnan arvomaailmassa olisi tapahtunut jonkinlainen niksahdus niin, että sotilaallinen voima olisi menettänyt merkityksensä kansainvälisessä politiikassa. Kylmä sota alkoi siitä, että Neuvostoliitto yritti henkisesti ja sotilaallisella painostuksella pakottaa lähinaapurilleen ja sitä kautta vähitellen ehkä koko maailmalle ihmiskäsitystä, yhteiskuntamuotoa ja talousjärjestelmää, jota nämä eivät halunneet. Kylmä sota ei loppunut siksi, että halu voiman käyttämiseen olisi kadonnut. Se loppui siksi, että Neuvostoliitto menetti kykynsä ylläpitää sotilaallista voimaa.

Tämä ei merkitse siis sitä, että voimapolitiikka olisi menettänyt merkityksensä. Jokainen, jolla on sotilaallista voimaa, saattaa joissakin tilanteissa käyttää sitä samalla vanhanaikaisella tavalla, jolla sitä on aina käytetty. Siksi se maailma, jossa elämme nyt kylmän sodan jälkeen, on pohjimmiltaan aivan samanlainen voimapolitiittinen

maailma, jollainen se oli ennen kylmää sotaa ja kylmän sodan aikana.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön hurskasteleva toiveajattelu on vähän huolestuttavaa. Poliitikoilla näyttää olevan synnynnäinen taipumus alkaa itse vähitellen uskoa omaa propagandaansa. Turvallisuuspolitiikassa se on vaarallista. Ministeriössä pääosiltaan valmisteltu selonteko heijastaa varsin johdonmukaisesti sitä tosimaailmaa, jossa elämme ja johon puolustuspolitiikkammeikin joudutaan perustamaan. Ulkoasiainvaliokunnan periaatteelliset kannanotot ovat kokonaan muusta maailmasta. Melkein hirvittää, jos tällainen ajattelu valtaa alaa eduskunnan turvallisuuspoliittisessa toiminnassa. Se olisi erityisen ongelmallista sen takia, että eduskunta on viime aikoina saanut todellista sanansijaa turvallisuuspolitiikan perimmäisten kysymysten käsittelyssä. Onko tällä kansanvalioiden kokouksella kykyä kantaa vastuuta näistä asioista, jotka vuosikymmenet päätettiin korkealta eduskunnan päältä yli?

Uudesta tilanteesta, joka nyt on syntymässä, seuraa myös se, että kaikesta siitä, mitä me täällä sanomme, seuraa jotakin ja joudumme siitä vastuuseen toisin kuin kylmän sodan aikana, jolloin Tamminiemen herra korjasi ne ikkunat, jotka muut rikkoivat, ja joskus kertoi sellaistenkin ikkunoiden menneen rikki, jotka oikeastaan eivät olleet rikki, mutta se on eri asia. Ulkopuoliset eivät osaa oikein ottaa Suomen eduskuntaa vakavasti, jos sen vastuullinen valiovaliokunta moittii selontekoa siitä, että hallitus arvioi puolustuspolitiikkaa niillä käsitteillä, jotka kansainvälisessä politiikassa vallitsevat.

Mietintö moittii selontekoa siitä, että se osittain asettaa puolustuspolitiikan koko turvallisuuspolitiikan perustaksi, mutta sehän on välttämätöntä niissä asioissa, joissa kansainvälistä elämää hallitsevat perinteisestä voimapolitiikasta syntyvät uhat. Siihen vaikuttaa tietysti muitakin tekijöitä kuin vain sotilaallinen voima, mutta myös sotilaallinen voima vaikuttaa siihen. Strategiset ydinaseet eivät ole kadonneet Kuolan alueelta. Euroopan aseriisunta on kassannut Suomen itärajan tuntumaan ennennäkemättömän keskittymän taktisia ydinaseita, taistelupanssareita, rynnäköhelikoptereita ja lentokoneita. Jos näitä tekijöitä ei saisi ottaa huomioon puolustuspoliittisessa selonteossa, niin mitä siinä oikein pitäisi ottaa huomioon? Silloin kun ulkoasiainvaliokunta joutuu ottamaan kantaa kovan ja ruman maailman realiteetteihin, sen kannattaisi jättää suloisesta ihanne-

maailmasta haaveilu vapaan kansalaistoiminnan sektorille.

Vaikka ulkoasiainvaliokunta on juuttunut vanhoihin turvallisiin näennäisfraaseihin ulkopolitiikan perusilmastoa koskevassa kannanotossaan, se on sentään onneksi yhdessä asiassa uskaltanut ottaa vanhasta ulkopolitiikasta arkailusta poikkeavan suoraselkäisen kannan.

Sen jälkeen, kun Suomi ja Ruotsi olivat tehneet yhteisen aloitteen Weu:n roolin rajaamisesta Petersbergin julistuksessa määriteltyihin rauhanturvatehtäviin, paljastui se järkyttävältä tuntuva yksityiskohta, että Suomen kannattamassa määritelmässä esiintyy tuo paha sana "peacemaking". Tämä tarjosi mahdollisuuden sellaiseen ylihuolestuneeseen tulkintaan, että Petersbergin julistus tarkoittaa rauhanpakottamista, johon osallistumisen Suomen rauhanturvalaki kieltää. Asenteellinen ylihuolestuneisuus oli Suomen kylmän sodan aikainen hallitseva tekijä. — Eihän älyllisessä varovaisuudessa tietenkään mitään pahaa ole, mutta se ei saisi rajoittaa rauhallista rationalismia.

Tämä asia on pohjimmiltaan paljon yksinkertaisempi kuin edustajien Laakso ja Kiljunen välillä käydystä ylen määrin oppineesta väittelystä voisi päätellä. Tässä kannattaisi soveltaa tieteenfilosofian keskeistä peruseriaatetta, ns. Occamin partaveistä, jonka mukaan asioista ei pidä tehdä monimutkaisempia kuin ne ovat.

Nuorsuomalaiset kiinnostivat jo viime joulukuussa Sfor-operaatiota koskevassa eduskuntakeskustelussa huomiota siihen, että tällainen muodon vuoksi pahoin päin tulkinta on aiheutonta. Rauhanpakottamisesta käytetään yleisessä kansainvälisessä sanastossa ilmausta "peace enforcement", mistä seuraa, että Petersbergin julistuksen sana "peacemaking" merkitsee jotakin muuta kuin 'rauhanpakottamista'. Silloin esittämämme käännös sanalle "peacemaking" oli 'rauhanpalauttaminen', mikä tarkoittaa ainakin pääasiassa muita asioita kuin väkivallan käyttöä.

Ulkoasiainvaliokunta on nyt päätenyt tulkintaan, jonka mukaan "peacemaking" tarkoittaa sanataarkasti juuri sitä, mitä se sanoo, siis 'rauhantelemistä'. Rauhanteleminen tapahtuu pääasiassa diplomatian menetelmin. Se on siis välitystehtäviä, neuvottelua, oikeudellisia toimia ja mahdollisesti myös pakotteita. Kaikki nämä ovat asioita, jotka hyvin mahtuvat Suomessa omaksutun laajennetun turvallisuuskäsitteen piiriin ja uuden rauhanturvalain raameihin. On vaikea kuvitella, miksi sana "making", joka kaikissa

muissa yhteyksissä tarkoittaa 'tekemistä', tarkoittaisikin tässä yhteydessä 'pakottamista', sillä pakottamista tarkoittaa englannin kielessä sana "enforcement". Jos siis ulkoasiainvaliokunta on suhtautunut pelokkaan vanhakantaisesti turvallisuuspolitiikan yleisilmaston tulkintaan, se on kuitenkin ryhdistäytynyt tämän uuden termin tulkinnassa. Se on uskaltanut päätyä siihen yksinkertaiseen lopputulokseen, että sanat saattavat turvallisuuspolitiikassa ympäristössä joskus tarkoittaa samaa kuin muussakin ympäristössä!

Ulkoasiainvaliokunta saattaa sittenkin olla kehityskelpoinen toimielin. Toivotan sille onnea itsenäisen ajattelun ohdakkeisella tiellä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tuntuu oudolta, ettei ed. Tarkka, joka muuten ottaa asioista selvää, ole halunnut tutustua Länsi-Euroopan unionin Weu:n panokseen hallitustenväliselle konferenssille, vaikka tämä panos on kirjallisesti olemassa. Weu:n tehtävänä hallitustenvälisessä konferenssissa oli nimenomaan antaa apu Petersbergin tehtävien määrittelyn suhteen. Siksi Weu — ei vain jäsenmaat vaan myös tarkkailijat, liittännäiskumppanit ja liittännäisjäsenet yhteistyössä — on määritellyt, mitä nämä Petersbergin tehtävät ovat, mikä on niiden määritelmä, mitä tarkoittavat humanitaariset tehtävät, rauhanturvaamistehtävät, taistelujoukkojen käyttö ja rauhanpakottaminen.

Ongelma on juuri se, että esimerkiksi tässä määrittelyssä viime syksynä kaikkein jyrkimmät vaateet, jotka olivat rauhanpakottamista, torjuttiin. Ranska esitti, että taistellen vapautetaan jo miehityt alueet. Tällainen esitys ei tullut hyväksytyksi näissä neuvotteluissa. Mutta ongelma oli se, että tuli hyväksytyksi sellainen interventio-oikeus, että esimerkiksi taistelujoukkojen avulla voidaan mennä taistelevien osapuolten väliin. Tämä on rauhanpakottamista. Peacemaking, rauhanteleminen, ei kokonaisuudessaan ole rauhanpakottamista. Siihen sisältyy myös muita keinoja, mutta äärimmilleen vietyinä, muun muassa sellaisena kuin Weu on sen eräiltä osin hyväksynyt, se merkitsee interventio-oikeutta ja rauhanpakottamista. Ei tästä ole Weu:n sisällä minkäänlaista erimielisyyttä.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! En halua enää puuttua käsittekeskusteluun. Sitä on jo aika paljon käyty. Kuitenkin haluan todeta ulkoasiainvaliokunnan mietinnön puolesta sen, että pidän itse hyvänä, että ulkoasiainvaliokunta kykeni

mielestäni varsin selkeästi joka tapauksessa itse määrittelemään näitä käsitteitä, vaikka mietinnössä tietynlainen epäjohtamukaisuus ja keskustelun aines sisällä edelleen onkin.

Mitä tulee ed. Tarkan kritiikkiin ulkoasiainvaliokunnan mietintöä kohtaan siltä osin, että — niin ymmärsin — hän pitää mietintöä vanhakanlaisena ja varovaisenaakin, näen, että yksi ongelma todella ulkoasiainvaliokunnassa mietinnön käsittelyn yhteydessä oli se, että ulkoasiainvaliokunnassa ei ole totuttu käsittelemään turvallisuus- ja ulkopolitiikkaa ja puolustuspolitiikkaa sillä tavalla yhdessä kuin nyt olisi pitänyt. Täällä on myös viitattu aikaisemmin siihen epäloogisuuteen tai aukkoon, joka tämän turvallisuuspoliittisen ja puolustuspoliittisen osan välille on syntynyt.

Toivon, että keskustelu eduskunnassa monipuolistuu ja että pystymme tulevaisuudessa laaja-alaiseen turvallisuuspoliittiseen keskusteluun, joka silloin myös pitää sisällään selvästi nämä puolustusulottuvuudet.

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tässä asiayhteydessä nämä termit, siis peacekeeping, peace enforcement ja peacemaking, muodostavat tiiviin rypään ja ne kaikki menevät osittain limittäin ja päällekkäin. Tätä mielenkiintoista olosuhdetta ed. Laakso käyttää hyväkseen soiteakseen tätä kuvaa mahdollisimman hyvin.

Hänen äskeisessä vastauspuheenvuorossaan esitty kauhukuva, että peacemaking sanan piiriin kuuluu interventio eli väliinmeno, ei pelästytä minua niin kovasti, sillä jos ajatellaan, mitä Suomi on tehnyt nyt rauhanturvain perusteella Bosniassa, niin sehän on interventio, taistelevien osapuolien väliin meneminen. Sinne meneminen ei tarkoita taisteluun osallistumista ja se on täysin rauhanturvain mukaista.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Kuulin tässä iltapäivällä kuuluvani sellaiseen eliölajiin, joka olisi tarkoitettu lopetettavaksi, ainakin olisi toivottavaa, että se olisi lopetettava, sanasaivarteluun syyllistytävä kvasikenraali. Suomi on mukana Rion biodiversiteetisopimuksessa ja sen nimissä soisin vielä kuitenkin tällekin eliölle elintilaa.

Arvoisa puhemies! Tänään on historiallinen päivä. Tänään ei ole historiallinen päivä siksi, että tämä parlamentti, Suomen eduskunta, käsittelee hallituksen selontekoa Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus. Tänään on

historiallinen päivä Euroopan turvallisuuskehityksen kannalta siksi, että Venäjä ja Nato ovat allekirjoittaneet kauaskantoisen yhteistyösopimuksen.

Itse asiassa eräässä toisessa parlamentissa, Yhdysvaltain kongressissa, tullaan vielä käymään melkoisen kuuma keskustelu. Siellä on koko joukko senaattoreita, jotka vastustavat Naton laajennushanketta ja primäärisin syy vastustaa Naton laajentumista on se, että Yhdysvallat on ikään kuin ajautunut Clintonin administration holtittoman turvallisuuspolitiikan vuoksi tällaiseen kummajaiseen, sopimukseen perivihollisen Venäjän kanssa.

On jopa ehkä ennakoitava, arvoisa puhemies, että koko Naton laajentumisprosessin loppujen lopuksi historiallisesti merkittävien osan tuleekin olemaan tämä sopimus, ja siinä suhteessa itse olisin toisesta näkökulmasta kuin nämä konservatiiviset senaattorit ja edustajanhuoneen jäsenet pitämässä tuota kehitysprosessia erinomaisen arvokkaana ja tärkeänä. Se saattaa itse asiassa tietyllä aikajänteellä johtaa siihen, että Naton osuus eurooppalaisessa turva-arkkitehtuurissa tulee saamaan kokonaan toisen merkityksen kuin tähän asti, jopa sen merkityssuhteessa Etyjiin, eurooppalaisessa turvajärjestelmässä. Siitä huolimatta yhteistyösopimukseen nimenomaan oli kirjattu selkeästi myös se, että Etyjin operatiivista roolia ja merkitystä tullaan vahvistamaan, yhtä lailla kuin kirjattiin se, että YK:n turvallisuusneuvoston asemaa myös kansainvälisessä rauhan säilyttämisessä tullaan ylläpitämään.

Venäjän ja Naton välisen sopimuksen yksi ulottuvuus on myös se, että se vähentää sitä rajaita, joka vallitsee Naton jäsenyyden ja sen ulkopuolella olemisen välillä, ja se on juuri sitä linjaa myös, mitä Suomi on ollut tukemassa muun muassa osallistumalla kriisinhallintatoimintoihin ja rauhankumppanuusohjelmiin. Me olemme myös ilmaisseet kiinnostuksemme osallistua Atlantin yhteistoimintakumppanuusneuvostoon. Nämähän ovat kaikki toimia, joilla pyritään vähentämään sitä epävakauttavaa vaikutusta, joka Naton laajentumisella sinänsä on Euroopan turvajärjestelmään ollut ja tulee myös olemaan. Tässä suhteessa juuri tämän kaltaiset toimenpiteet ovat kaikki niitä, jotka luovat edellytyksiä vakaammalle turvallisuuskehitykselle Euroopassa.

Arvoisa puhemies! Kun arvioimme tätä turvallisuuspoliittista selontekoa, joka meillä nyt on käsillä, niin en voi olla syyllistymättä hieman

vanhakantaisiin ilmaisuihin siitä huolimatta, että ed. Tarkka äskeisessä puheenvuorossaan kritisoikin ulkoasiainvaliokuntaa ja hallitusta vanhakantaisuudesta. Erityisesti hallituksen selonteossa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä korostetaan sitä seikkaa, että suomalaisen turvallisuuspolitiikan perustana viime kädessä on viisas ulkopoliittikka. Se saattoi osittain hämärtäytyä hallituksen selonteossa sen vuoksi, että sen perustanahan on ollut nimenomaan puolustusulottuvuuden kehitysnäkymien hahmottaminen. Sen vuoksi siinä ulko- ja turvallisuuspoliittinen dialogi, mikä on väistämätön suhteessa puolustuspolitiikkaan, saattoi osaltaan hämärtäytyä. Osittain myös hallituksen selonteko on kaksijakoinen, mikä eräiden edustajien puheenvuoroissa on tullut jo esille. Kun ed. Tarkka totesi, että ollaan vanhakantaisia, niin siinä on uutta tämä laaja turvallisuuskäsite, jossa nähdään turvallisuus myös muuna kuin perinteisenä asevaraisena puolustuspolitiikkana. Turvallisuuspolitiikka nähdään keinona turvata ylipäätään ihmisten elintärkeät edut laaja-alaisesti suhteessa ulkoisiin uhkisiin. Tämä on tietenkin uutta.

Sen sijaan ne konkreettiset suositukset, jotka tässä selonteossa nyt ovat esillä, ovat kuitenkin korostamassa tätä perinteistä puolustuspoliittista ulottuvuutta. Siinä onkin ongelma, joka sosiaalidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa tuotiin hyvin selkeästi esille. Jotta alkuosan laaja turvallisuuskäsite olisi uskottava, puolustuksen kehittämisulottuvuus vaatii rinnalleen myös hallituksen selonteon, jossa ei-sotilaallisia siviilivalmiuksia kriisinhallinnassa, konfliktien ennaltaehkäisyssä ja myös konfliktien jälkeisessä yhteiskuntien jälleenrakennustyössä tarvitaan. Se on selkeästi se uusi keskeinen ulottuvuus, josta soisimme, että myös eduskunnassa pääsisimme mahdollisimman pikaisesti keskustelemaan. Tämä on luonnollisesti syytä näkökulmana tässä rekisteröidä.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionin kehittyminen sotilasliitoksi on ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä selkeästi torjuttu ja samaa torjuntaa osoittaa myös hallituksen kanta. Suomen etujen mukaista ei ole se, että Euroopan unionista kehittyisi sotilasliitto. Sen sijaan — ja tätä on syytä korostaa — Suomen etujen mukaista on ilmiselvästi se, että Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittista ulottuvuutta, sen toimintakykyä pyritään vahvistamaan. Se on mitä suurimmassa määrin Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten linjojen mukaista, ja sitä prosessia on nimenomaan ollut tukemassa tämä vähän erikoisen

lyhennimen saanut Suru-aloite, Suomen ja Ruotsin aloite Weu:n toimintojen kehittämiseksi kriisinhallinnan, rauhanturvatoiminnan suuntaan, ns. Petersberg-periaatteet, joihin täällä on tänään moneen kertaan viitattu. Tämä on ilmiselvästi meidän intressiemme mukaista. Sille myös eduskunta toivon mukaan ja ainakin ulkoasiainvaliokunta antoi selkeästi tukensa.

Engelman ulottuvuutena on epäilemättä se keskustelu, jota täällä on tänään käyty Weu:n eli Länsi-Euroopan puolustusliiton ja toisaalta Euroopan unionin yhdistämisestä. Se yhdistäminen merkitsisi epäilemättä sitä, että Euroopan unionista muodostuisi sotilasliitto, ja se on periaatteitasolla sotilaallisesti liittoutumattomalle maalle kuten Suomelle ongelmallinen kysymys. Tämä periaatteellinen ongelmallinen lähestymistapa saattaa löytää ratkaisunsa, jos yhdistymisprosessi hypoteettisessa tulevaisuudessa tapahtuisi, joustavuusperiaatteen käyttönoton kautta, koska meille jäisi edelleenkin mahdollisuus jättäytyä sotilasliiton, yhdistyneen Weu:n ulkopuolelle tuon ulottuvuuden osalta. Se mahdollisuus meille jäisi ja siinä suhteessa se ei olisi ratkaisevan ongelma.

Ratkaisemattomaksi tämä ongelma kuitenkin tulee sitä kautta, jos me pohdiskellemme myös hallituksen kannanottoja, että kun meillä on ollut selkeä pyrkimys, ja itse olen sitä pyrkimystä tukemassa, päästä niihin pöytiin, joissa päätöksiä tehdään Euroopan unionin sisällä — ja puhumme Euroopan unionin ytimestä — niin jos Weu:n ja EU:n sulautuminen tapahtuisi ja jos ja kun me pyrimme säilyttämään sotilaallisen liittoutumattomuuspolitiikkamme, niin silloin me nimenomaan tältä keskeiseltä ulottuvuudelta jäisimme Euroopan unionin ytimen ulkopuolelle. Se ei voi luonnollisestikaan olla meidän intressiemme mukaista.

Tästä periaatelähtökohdasta liikkeelle lähtien luonnollisesti hallituksen kanta, toisin kuin ed. Laakso tänään täällä sanoi, on sen kaltainen, että me emme ole tukemassa Weu:n ja EU:n sulautumista yhteen. (Ed. Laakso: Minä puhuin pääministerin kannasta!) — Minä viittaan nimenomaan myös pääministerin kantoihin tässä asiassa. Tässä on tulkintaerimielisyys. Tietysti pääministeri itse ei ole täällä nyt todistamassa, mitä hän tarkoittaa, mutta tästä, ed. Laakso, on kysymys.

Arvoisa puhemies! Hvk-prosessissa, hallitustenvälisessä konferenssissa ollaan Euroopan unionin perussopimukseen liittämässä käsite peacemaking, rauhantekeminen. Täällä tänään on jo sanasaivartelua käyty siitä, mitä se määri-

telmä tarkoittaa. Keskusta on omassa eriävässä mielipiteessään korostanut, että peacemaking saattaa olla Suomen rauhanturvalain vastaista ja saattaa tuottaa meille ongelmia.

Kun syksyllä 1995 eduskunnassa hyväksyttiin uusi rauhanturvalaki, niin sehän nimenomaan lisäsi voimankäyttövaltuuksia rauhanturvatoiminnassa ylitse sen, miten me perinteisessä rauhanturvatoiminnassa olemme sen ymmärtäneet. Tämä on tietenkin uusi ulottuvuus rauhanturvatoiminnassa, mutta kuten rauhanturvalakimme selkeästi totesi, Suomi ei tule osallistumaan rauhaanpakottamiseen.

Nyt täällä on monissa puheenvuoroissa tuotu esille se, että kansainvälisissä järjestöissä, on siten kysymys Weu:sta, Natosta, YK:sta, eri maat käyttävät vähän erilaisia kriisinhallintakäsitteitä. Tämä aiheuttaa sekaannusta, ellei ole yhtä yhtenäistä käsitettä, ja tämä tietenkin, arvoisa puhemies, pitää paikkansa. Haluaisin kuitenkin sanoa sekä keskustan edustajille että myös edustajille Laaksolle ja Tarkalle, jotka tätä asiaa ovat tänään täällä pohdiskelleet, että loppujen lopuksi olennaisinta meidän kannaltamme ei ole se, minkä tyyppistä kriisinhallintakäsitteistöä eri instanssit, eri instituutiot käyttävät.

Meidän kannaltamme myös rauhanturvalakimme kannalta on ylivoimaisesti olennaisinta nimenomaan se, mitkä ovat meidän käsitteitämme ja miten me itse sen asian ymmärrämme. Tämä on avainseikka. Meillä täytyy olla selkeät käsitteet, joilla me operoimme, ja tähän nimenomaan ulkoasiainvaliokunta on pyrkinyt sekä rauhanturvalakia käsitellessään että nyt käsitellessään tätä selontekoa. Meillä pitää olla kirkas näkemys siitä, että kun kansainvälisiä kriisinhallintatoimia käynnistetään, ovat ne sitten YK:n tai mahdollisesti tulevaisuudessa Weu:n tai Etyjin käynnistämiä, jotka periaatteessa ovat mahdollisia, niin me tiedämme, minkälaiseen prosessiin me lähdemme mukaan. Kaikki kriisinhallintatoimiin osallistumispäätökset tehdään viime kädessä eduskunnassa, ja siksi meillä täytyy olla selkeä näkemys.

Sen vuoksi, arvoisa puhemies, minä itse olen ollut hyvin huolissani siitä, millä tavalla keskusta tätä kysymystä on lähestynyt. Minä esitin jo eräässä vastauspuheenvuorossani kysymyksen keskustalle enkä ole saanut siihen vastausta ja siksi, arvoisa puhemies, olisin sen toistamassa.

Minkä vuoksi keskusta pitää a) ongelmallisenä sitä, että pyrimme selkeästi itse määrittelemään kriisinhallintakäsitteet?

Minkä vuoksi b) keskusta aliarvioi sitä työtä,

jonka hallitus on tehnyt ja jonka ulkoasiainvaliokunta on tehnyt selkeyttääkseen nämä käsitteet, joilla joudumme rauhanturvatoimintaan osallistumaan?

Ja miksi c) keskusta kaiken lisäksi vielä näillä omilla lisäyksillään on tarkoituksellisesti sotkemassa ja epäselventämässä käsitteistöä, joka meillä on käytössä?

Minä haluaisin kuulla näihin kysymyksiin keskustan edustajilta vastaukset. Olemme kuitenkin hyvinkin keskeisissä, sensitiivisissä asioissa. Viime kädessä silloin kohtaamme nämä asiat, kun seuraavan kerran rauhanturvalakia joudumme käyttämään ja joudumme osallistumaan kansainvälisiin rauhanturvaoperaatioihin. Sen vuoksi pitäisin erinomaisen tähdellisenä sitä, että keskusta ei harjoittaisi pikkupolitiikointia, oppositiopolitiikointia vain opposition vuoksi sinänsä. Minusta on arvokasta, että meillä on dialogi opposition ja hallituksen välillä ja tätä keskustelua meidän täytyy käydä, mutta ei käydä sitä keskustelua sillä tavalla, että keinotekoisesti synnyttämme ja luomme ongelmia erityisesti osa-alueilla, jotka ovat kansallisen päätöksentekomme kannalta olennaisia, ja juuri tällaisia kysymyksiä ovat ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvät kysymykset.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puuttuisin kahteen asiaan ed. Kiljusen puheenvuorossa. Ensimmäiseksi toivon, että huomioni on aiheeton. Hän mainitsi, että on historiallista, että Venäjä ja Nato ovat tehneet sopimuksensa. Mutta aina kannattaisi muistella myös historiaa, ettei vain historia toistaisi itseään. Olihan meillä 30-luvullakin hyvin laajaa varustautumista ja silloin Saksan ja Neuvostoliiton hyökkäämättömyyssopimus. Nyt, vaikka tilanne on kohtuullisen rauhallinen Euroopassa, varustautuminen on aika kovaa. Niin kuin täälläkin on ilmennyt, niin tulevat Suomen puolustusmenot ovat melkoisen suuria, mikäli hallituksen suunnitelmat menevät lävitse.

Vielä joukkojen kokoamisesta sen verran, että esimerkiksi 90-luvun alussa USA, Iso-Britannia ja Ranska varoittivat Saksaa, että Jugoslavian eri tasavaltoja ei saa tunnustaa, että siitä tulee kriisi. No, nämä maat olivat oikeassa.

Sitten ed. Kiljunen mainitsi, että Suomessa ei tulla rauhanturvalakia rikkomaan, koska Suomi ei osallistu rauhaanpakottamiseen. Minun mielestäni selonteossa on pahaenteinen maininta siitä, että Suomi voi myöhemmin ottaa osaa kriisinhallintaan ulkomailla.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Aivan juuri niin kuin ed. Puhjo lopuksi sanoi.

Ed. Kiljuselle totean vain, että hän ei ollut silloin salissa, kun yritin ensimmäisen kerran vastata hänen esittämiinsä kysymyksiin. Toistan sen, että keskusta ei missään tapauksessa aliarvioi, emmekä me missään tapauksessa sotke käsitteistöä. Ed. Kiljunen, tiedätte varsin hyvin, että ongelma on lähtenyt tavallaan liikkeelle siitä, kun Suomi eli hallitus keskustan varoituksista huolimatta aikanaan keksi uuden käsitteen laajennettu rauhanturva, joka on rauhanturvaamisen ja rauhaanpakottamisen välillä. Itse asiassa rauhaanpakottamisen ja rauhanturvaamisen välille ei mahdu mitään keinotekoisia laajennettua rauhanturvaa, ja tästä näkökulmasta ensimmäinen käsitekeskustelu käytiin aikanaan, niin kuin hyvin muistatte.

Asiantuntijakuulemisessa on käynyt aivan selkeästi ilmi, että kansainvälisellä tasolla eri järjestöissä on erilaisia näkemyksiä näistä englanninkielisistä termeistä. Minä pidän, ed. Kiljunen, hyvänä sitä, että ulkoasiainvaliokunnassa, kuten äskén totesin, on sentään yritetty nyt löytää yhteisiä näkemyksiä. Pidän kiinni siitä keskustan näkemyksestä, joka ryhmäpuheenvuorossamme tuli esille, että on välttämätöntä todeta, mitä me ymmärrämme rauhanturvalla, juuri siitä syystä, että eri tilanteissa käytetään näitä käsitteitä vähän päällekkäin ja ristikkäin.

En ole samaa mieltä ed. Kiljusen kanssa siitä, että tämä on vain meidän asiamme. Kyllä meidän asiamme on myös se, että ymmärrämme, mitä eri termit kansainvälisessä kielenkäytössä sisällänsä pitävät.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Käsite laajennettu rauhanturvaaminen eroaa perinteisestä rauhanturvaamisesta ennen kaikkea siinä, että kun perinteinen rauhanturvatoiminta on puolueetonta, niin laajennettu rauhanturvatoiminta ei enää olekaan puolueetonta, eri osapuoliin samalla tavalla suhtautuvaa. Toiseksi se eroaa siinä, että väkivallan käyttö hyväksytään ei enää vain itsepuolustukseksi, kuten perinteisessä rauhanturvaamisessa, vaan myös annetun tehtävän toteuttamiseksi.

Mistä loppujen lopuksi on kysymys? On kysymys siitä, että termillä laajennettu rauhanturvaaminen halutaan ainoastaan peittää se tosiasia, että on kyse taistelujoukkojen käytöstä. Sitä varten Suomeen rakennetaan parhaillaan ns. val-

miusjoukot, jotka ovat taistelujoukot, jotka on tarkoitettu ns. laajennetun rauhanturvaamisen tehtävien suorittamiseen ja tulevaisuudessa rauhantekemiseen ja kriisienhallintaan muun muassa Weun operaatioissa.

Oma mielenkiintonsa on sillä, ed. Kiljunen, että hallituksen asiakirjoissa, ulkoministeriön asiakirjoissa, rauhantekemisen todettiin aikaisemmin aivan yksiselitteisesti olevan rauhaanpakottamista. Vasta siinä vaiheessa, kun kävi selväksi, että Suomen hallitus aikoo muuttaa kantansa suhteessa taistelujoukkojen käyttöön kriisienhallinnassa ja rauhantekemisessä, ulkoministeriössä, ilmeisesti valtiosihteeri Blombergin avustuksella, ryhdyttiin sanakikkailuun, päätettiin korvata sana rauhaanpakottaminen rauhantekemisellä, koska rauhantekeminen on helpompi myydä varsinkin niille kansanedustajille ja yleiselle mielipiteelle, jotka eivät esimerkiksi seura sitä, kuinka Weu:ssa rauhantekeminen on määritelty.

Toivoisin, että ed. Kiljunen ottaisi nyt selvää siitä, miten Weu:ssa rauhantekeminen määritellään. Se on todellakin jyrkimmillään rauhaanpakottamista.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Puhjolle. Voin lohduttaa häntä, kun hän kysyi, onko hän väärässä, ja että hän toivoo olevansa väärässä. Voin lohduttaa, että hän on väärässä. Viittasitte siihen, että 30-luvulla Euroopassa tapahtui laajaa varustautumista. Tänä päivänä Euroopassa ensimmäiset askeleet kymmenen viime vuoden aikana on otettu nimenomaan todellisessa aseriisunnassa. Sitä ennen aseriisuntaneuvottelut ovat luonteeltaan olleet aserajoitussopimuksia, joilla on hillitty kiihtyvää varustelua. Nyt on otettu jyrkät, voimakkaat askeleet todellisessa aseriisunnassa. Tilanne on kokonaan toinen tämän päivän Euroopassa kuin 30-luvulla.

Ed. Isohookana-Asunmaa totesi, että me olemme itse luoneet ongelman käsitteistä, kun keksimme laajennetun rauhanturvan käsitteen. Haluaisin todeta sen, että näissä käsitteissä kyse on itse asiassa, aivan kuten ed. Tarkka sanoi, jatkumosta eikä siitä, että meillä olisi olemassa selkeitä luokkia, ja sen takia on järkevää, että pystymme hahmottamaan koko spektrin. Tärkeätä on se ehdottomasti, että me ymmärrämme, mitä eri kansainväliset järjestöt ja muut toimijat kansainvälisessä järjestelmässä käyttävät, mutta olennaisinta on se, että me itse tiedämme, mitä me itse tarkoitamme, kun osallistumme kansain-

välisiin kriisinhallintatoimiin. Se on kaikkein olennaisinta.

Ed. Laaksolle lyhyesti, kun hän totesi, että laajennettuun rauhanturvatoimintaan sisältyy ajatus siitä, että täytetään annettu tehtävä. Jos katsotte tarkasti määrittelyn, siellä todetaan, että toiminta laajennetussa rauhanturvatoiminnassa on reaktiivista luonteeltaan. Vaikka voimankäyttövaltuudet ovat laajempaa kuin rauhanturvatoiminnassa eli laajempaa kuin perinteinen itsepuolustus, kysymys on kuitenkin humanitaarisesta operaatioista tai rauhansopimuksen täytäntöönpanosta. Tämä on selkeästi lähtökohta, se on reaktiivista toimintaa, ei aktiivista voimankäyttöä aseellisen konfliktin kokonaishallitsemiseksi kuten rauhaanpakottaminen on.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Olisikin hyvä, jos itse tietäisimme, mitä tarkoitamme. Mutta, ed. Kiljunen, äsken ed. Puhjo juuri mainitsi erään merkittävän kohdan tästä selonteosta, joka painee epäilemään, ed. Kiljunen, että te ette tiedä, hallitukseen ei tiedä itse, mitä tarkoittaa. Täällä on eräs kohta, jossa kyllä aika tavalla käsitteitä edelleen sekoitetaan, kun täällä on kirjoitettu, että laajennettu rauhanturvaaminen, joka eri yhteyksissä voi olla luonteeltaan myös rauhan palauttamista tai rauhaanpakottamista, poikkeaa perinteisestä jnp. Kun laajennettua rauhanturvaamista aletaan tulkita myös siten, että se voi joissakin tapauksissa olla rauhaanpakottamista, niin eikö tämä, ed. Kiljunen, osoita, että rauhaanpakottamisen ja rauhanturvaamisen välille on keinotekoisesti luotu käsite, joka tarpeen tullen on molempaa laitaa?

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Molemmat olemme olleet ulkoasiainvaliokunnan istunnoissa, joissa olemme käsitelleet asiaa, ja aivan oikein, ed. Isohookana-Asunmaa on oikeassa, että hallituksen selonteossa on jossain määrin epämääräinen, epäselvä ilmaisu. Senpä vuoksi ulkoasiainvaliokunta pyrki mietinnössään selkiyttämään tämän. Sen vuoksi kävimme lävitse käsitteistöä, sen takia tätä keskusteluakin täällä parhaillaan käydään. Viittasimme viime kädessä rauhantekemisen osalta YK:n pääsihteerin peacemaking-ohjelmaan, jossa nämä on pyritty määrittelemään. Sen vuoksi ihmettelen sitä, miksi keskusta on katsonut tarpeelliseksi sen, että kirjoittitte erivännen mielipiteen nimenomaan ulkoasiainvaliokunnan mietintöön, jossa olemme juuri tehneet

sitä työtä, jota ed. Isohookana-Asunmaa peräänkuuluttaa.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Aivan lyhyesti. Juuri siitä syystä, että me emme ole vakuuttuneita, ed. Kiljunen, että hallitus on selkeästi myös itse pitämässä niitten käsitteitten sisällöstä kiinni, joita me olemme yrittäneet määritellä ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä. Olen todennut tämänkin aikaisemmin, että minusta on hyvä asia, että ulkoasiainvaliokunnassa sentään on pyritty määrittelemään näitä käsitteitä. Mutta minusta on aivan välttämätöntä, ed. Kiljunen, että sanomme vastalauseessamme sen, mitä sanomme, jotta ainakin keskustasta viestitetään teille se, että me ymmärrämme sitä, mitä ymmärrämme.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni eduskunnassa on syytä todeta se, että ulkoasiainministeriön johdossa on henkilöitä, jotka ovat toista mieltä siitä laista, jonka olemme eduskunnassa vastoin — tai ehkä on huono sanoa vastoin hallituksen kantaa, mutta ainakin vastoin ulkoasiainministeriön eräiden merkittävien virkamiesten kantaa hyväksyneet rauhaanpakottamisesta. Vielä tänä päivänä he ovat sitä mieltä, että eduskunta teki pahan virheen hyväksyessään kielteisen kannan rauhaanpakottamiseen. Ongelma on se, että samojen virkamiesten käsiala heijastuu juuri tässä hallituksen selonteossa ja juuri siinä kohdassa, mitä ed. Isohookana-Asunmaa siteerasi. Hallitus selonteossaan yritti antaa laajennetulle rauhanturvaamiselle aivan toisenlaisen sisällön, mitä ulkoasiainvaliokunta omassa ja juuri tässä kysymyksessä hyvässä kannanotossaan on ottanut, juuri tässä kohdassa, että laajennettu rauhanturvaaminen eri yhteyksissä voi olla luonteeltaan rauhan palauttamista tai rauhaanpakottamista. Se heijastaa sitä, että edelleenkin ulkoasiainministeriön johdossa yritetään väen väkisin saada tavalla tai toisella eduskunta hyväksymään jotakin muuta, mitä nykyinen laki sisältää.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä nyt menee hieman toistamiseksi, mutta yritetään nyt vielä ottaa tilanne hallintaan.

Edustajat Laakso ja Isohookana-Asunmaa molemmat toistavat sitä, että eräillä virkamiehillä — he käyttävät tällaisia termejä — tai hallituksella olisi erilainen kanta kuin eduskunnalla mää-

rittelykysymyksissä. Haluaisin palauttaa sen keskustelun viime kädessä siihen, mikä on päätöksentekofoorumi. Viime kädessä näiden käsitteiden tulkinta on täällä eduskunnassa. Rauhanturvallain mukaan Suomen eduskunta päättää jokaisessa yksittäisessä tilanteessa rauhanturvatoimintoihin, kansainvälisiin kriisienhallintaoperaatioihin osallistumisesta. Meidän täytyy olla selkeitä määrittelyissä. Sen vuoksi toistan vielä, kysyn ja ihmettelen sitä, miksi edustajat Laakso ja Isohookana-Asunmaa ovat allekirjoittaneet eriväen mielipiteen eduskunnan valiokunnan selkeyttävään kannanottoon näissä asioissa.

Ed. Aulio: Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että ulkoasiainvaliokunta mietinnössään on ottanut vahvasti esille turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon turvallisuuskäsitteeseen liittyvät ristiriitaisuudet. Kun selonteon alkuosa lähtee liikkeelle ns. laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta, niin päättyy selonteon toinen osa puhtaasti perinteisen sotilaallisen puolustuksen linjauksiin. Siksi ulkoasiainvaliokunnan esitys erillisen selvityksen antamisesta eduskunnalle kansalaisyhteiskunnan tai siviiliyhteiskunnan turvallisuusnäkökulmista on minusta erittäin perusteltu.

Jos tarkastelemme vaikkapa Euroopassa tämän vuosikymmenen aikana syntyneitä kriisejä, on niiden taustalla ollut useimmin juuri kansanvaltaisten järjestelmien tai kansalaisyhteiskunnan romahdaminen. Näin kävi viimeksi Albanian. Monissa Afrikan alueen kriiseissä taustat ovat olleet saman tyypiset. Tällaisten konfliktien ehkäisyssä tai rauhanturvatehtävissä tällaisilla konfliktialueilla eivät riitä perinteiset sotilaalliset näkökulmat, vaan tarvitaan laajempaa, kansalaisyhteiskunnan uudelleen rakentamisen näkökulmaa. Samoin ympäristöriskit tuovat aivan uudenlaisia haasteita turvallisuusajattelullemme. Nämä riskit ovat pohjoisessa Suomessa koko ajan läsnä Kuolan alueen ydinvoimaloiden huonon kunnon takia. Näihin turvallisuushuoliin selonteko ei anna vielä vastausta.

Turvallisuuskäsityksen ristiriita ei kuitenkaan ole selonteon ainoa sisäinen jännite. Toinen jännite tai ristiriita liittyy pohjoisen Suomen asemaan selonteon puolustuslinjauksissa. Tämä ristiriitahan tuli esille jo selonteon lähetekeskustelussa. Olenkin pettynyt siihen, että ulkoasiainvaliokunta ei tähän kysymykseen ottanut selkeämpää kantaa.

Selonteon turvallisuuspoliittisessa osassa pohjoisen merkitystä korostetaan sen suurvalta-

strategisen merkityksen vuoksi. Norja ja Ruotsi eivät todella olekaan heikentäneet maidensa pohjoisosien puolustusta, saati sitten suurvalta Venäjä. Tästä huolimatta selonteon puolustusosassa on päädytty suhteellisesti heikentämään pohjoisen Suomen puolustusta. Vain pohjoisella alueella uusi valmiusyhtymä muodostetaan lakkauttamalla ja supistamalla olemassa olevia varuskuntia Oulussa ja Sodankylässä ja keskittämällä voimavarat Kajaaniin. Lännessä tai idässä ei aivan vastaavalla tavalla lakkautuksia tehdä, vaikka uusia valmiusyhtymiä muodostetaankin.

Pidän erityisesti Sodankylän varuskunnan esitettyä supistamista prikaatista pataljoonaksi lyhytnäköisenä ja pohjoisen puolustusta merkittävästi heikentävänä toimenpiteenä. Sodankylän varuskunta on ainoa napapiirin pohjoispuolisissa oloissa varusmiehiä kouluttava joukko-osasto. Vastaavia arktisia koulutusolosuhteita ei löydy mistään muualta Suomen varuskunnista.

Kolmas selonteon ristiriita liittyy sen valtiontaloudellisiin linjauksiin. Eduskuntahan ottaa nyt kantaa Puolustusvoimien määrärahoihin noin kymmenen vuoden tähtäimellä. Kun selontekoa valtiontalouden näkökulmasta valtiovarainvaliokunnassa koetettiin avata, alkoivat määräraha-kehitykset näyttää ainakin minulle yhä enemmän hataralta korttitalolta. Puolustusvoimille selonteossa esitetyt budjettikehykset ja kaavailut ns. rakennemuutoksen rahoituksesta eivät oikein kestä lähempää tarkastelua. Ne on aivan selvästi valmisteltu liian yksipuolisesti puolustusministeriössä ilman laajempaa koordinaatiota valtioneuvostossa. Otan esille eräitä minun mieleeni nousseita kysymysmerkkejä tältä osin.

Ensinnäkään kehykset eivät ole etenkään lähivuosien osalta lainkaan yhtäpitävät sen kanssa, mitä Puolustusvoimien tehtäviksi esitetään. Jo aiemmin on ollut hyvin tiedossa, että vuosien 1998 ja 1999 määräraha-kehitykset ovat toimintamenojen osalta niin tiukat, että kertausharjoituksia joudutaan vähentämään ja varusmieskoulutuksen laadusta tinkimään. Valtiovarainvaliokunta otti tämän vuoden budjettikäsittelyn yhteydessä asiasta aivan yksimielisen tämän sisältöisen kannanoton. Hallitus ei nyt esitä lähivuosien kehyksiin mitään muutoksia, mutta silti selonteko lähtee siitä, että kertausharjoitettavien määrää lisätään ja asevelvollisten koulutuksen voimavaroja lisätään. Tämä on mielestäni kovin vaikeasti toteutettava yhtälö.

Toiseksi kehykset eivät ilmeisestikään sisällä kaikkia jo tiedossamme olevia puolustusmenoja. Jo nyt työministeriön työllistämisvaroilla on

Puolustusvoimien palveluksessa 900—1 000 henkilöä, vähän vuodenajasta ja kuukaudesta riippuen. Lisäksi on käynyt ilmi, että puolustusministeriö olettaa varuskuntien lakkauttamista ja tätä ns. rakennemuutosta rahoitettavan huomattavassa määrin työministeriön varoilla. Työllisyysvaroja halutaan suunnata henkilöstösiirtoihin, rakentamiseen, korjauksiin ja ns. sopimussotilaitten palkkaamiseen. Valtiovarainvaliokunnalle puolustusministeriö esitti näihin tarkoituksiin tarvittavan 500—600 miljoonaa markkaa vuosittain kahden seuraavan vuoden aikana työllisyysvaroista.

Kuitenkaan työministeriö ei ilmeisestikään ole ollut lainkaan mukana selonteon valmistelussa, sillä ministeriötä edustaneet virkamiehet suhtautuivat erittäin kriittisesti näihin suunnitelmiin valiokunnassa. Itse asiassa he totesivat suunnitelmien olevan aivan ristiriidassa sen kanssa, mihin työministeriö itse on viime aikoina halunnut työllisyysvaroja suunnata eli pysyvien työpaikkojen luomiseen eikä esimerkiksi työpaikkojen siirtämiseen paikkakunnalta toiselle.

Kolmanneksi Hornet-kauppojen ns. indeksimaksut on ilmoitettu otettavaksi huomioon lisäbudjeteissa, eli ne eivät sisälly esitettyihin rahoituskehyksiin. Nämä merkitsevät kenties noin 200 miljoonaa markkaa vuodessa.

Neljänneksi valtiovarainvaliokunta totesi aivan yksimielisesti, että lähivuosina varuskuntien lakkauttamiset tulevat lisäämään puolustusmenoja ja lisäämään työttömyyttä, eli molemmat ovat valtion budjetin kannalta kielteisiä näkymiä. Valiokunta on päätnyt siihen, että tarvittavat rakennus- ym. kulut näyttävät rakennemuutoksen seurauksena nousevan 150—200 miljoonaa markkaan. Ottaen huomioon lähivuosien muutenkin tiukat puolustusministeriön budjettikehykset, minulle on jäänyt epäselväksi, miten tämäkin yhtälö sitten lopulta ratkaistaan.

Ottaen edellä sanotun huomioon ja vielä lisäten siihen kotimaisen puolustusteollisuuden paineet, jotka ovat keskustelussa tulleet hyvin esille, minä en usko, että Puolustusvoimat tulee toimimaan lähivuosina selonteossa esitettyillä voimavaroilla. Esitetyt kehykset taitavat olla enemmänkin kaunis kuorrutus kakussa, josta tulevat löytymään paljon suuremmat kokonaiskustannukset valtiolle. Ennustankin, että näemme vielä monta kovin hankalaa budjettiriihtä ja lisäbudjettineuvotteluja tältä osin.

Korostan vielä sitä, että varuskuntien lakkautukset on valmisteltu valtionaloudellisesta ja kansantaloudellisesta näkökulmasta aivan riittä-

mättömästi. Minusta puolustuspoliittisiakaan linjauksia ei pitäisi tehdä aivan muusta yhteiskunnasta irrallaan. Eduskunnalle ei ole esitetty yksiselitteisiä taloudellisia laskelmia, saati sitten kansantaloudellisia, työllisyys- tai aluetalouden vaikutuksia arvioivia selvityksiä näistä lakkautuksista. Ja kun laskelmia tehdään, olisi paitsi otettava huomioon varuskuntien nykyiset toimintamenot myös arvioitava matkustus- ja kuljetuskustannusten muutoksia sekä tyhjiksi jäävien varuskuntien käyttö.

Valitettavasti minun on todettava, että Puolustusvoimien suunnittelukyky ei tältä osin ole ollut luottamusta herättävä aikaisemminkaan. Muistamme hyvin täällä eduskunnassa, miten kriittisen arvion Valtionalouden tarkastusvirasto antoi muutama vuosi sitten Kokkolan asekoulun lakkauttamisen yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni eduskunnan ei tule hyväksyä selonteon yhteydessä Oulun ja Vaasan varuskuntien lakkauttamista eikä Sodankylän varuskunnan supistamista. Hallituksen esittämiä linjauksia ei todellakaan voi perustella ainakaan valtionalouden säästöihin vedoten tai työttömyyden vähentämisen näkökulmasta. Päinvastoin, kulut tulevat kasvamaan lähivuosina ja työttömyys lisääntymään erityisesti Pohjois-Suomessa. Mutta myöskään puolustuspoliittisesta näkökulmasta ei minun mielestäni ole perusteita heikentää pohjoisen Suomen puolustusta esitettyllä tavalla.

Aivan lopuksi kommenttina eduskunnassa käyty keskusteluun puolustusasioiden käsitteilystä eduskunnassa, haluan todeta, että minunkin mielestäni ulkoasiainvaliokunnan perinne ja ehkä koko eduskunnan perinne käsitellä puolustuspolitiikan asioita on jollakin tavalla liian arka. Tästä syystä epäilen, että puolustushallinnon virkamiehet ja kenraalit pääsevät hieman liian helpolla parlamentaarisesta valvonnasta, kun otetaan huomioon esimerkiksi edellä mainitsemani valtionaloudelliset näkökohdat.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula nosti esille hyvin mielenkiintoisella tavalla taloudellisissa asioissa olevan aivan ilmeisen ristiriidan. Tässä ehkä on nyt tyypillinen esimerkki sateenkaarihallituksen politiikasta, jossa selkeästi näyttäisi siltä, että kokoomus on saanut tekstiosaan omat tavoitteensa puolustusvoimien kehittämisestä ja myöskin Puolustusvoimien johto on saanut tekstiosaan ja liitteisiin omat tavoitteensa läpi, mutta vasemmiston lähtökohta on se, että rahaa ei kui-

tenkaan anneta lisää. Nämä ovat aivan selvästi keskenään ristiriidassa. Ulkoasiainvaliokunta vielä vei sitä sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton suuntaan toteamalla, että nämä tavoitteet ovat vain suuntaa antavia, jolloin lopputulokseksi jää aivan selkeä ja ilmeinen ristiriita kokonaisuuden sisällä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen ed. Aulan kanssa samaa mieltä siitä, että Sodankylän varuskunnan pienentäminen oli perusteetonta. Se kyllä aikanaan, niin kuin olen aikaisemmin tänä iltana todennut, perustettiin sotilaallisen tyhjiön täyttämiseksi Lapissa ja tapahtui nimenomaan silloisen Neuvostoliiton taholta tulleesta toivomuksesta tai vaatimuksesta. Tämä tilanne tietysti tällä hetkellä on poissa, mitä oli siinä vaiheessa, kun tällainen tyhjiö täytettiin. Mutta jos ajatellaan sotilaspoliittisesti sotilaallista uhkaa, joka Suomea voisi uhata tänä päivänä, kun sen voi vapaasti sanoa, se on tietysti Venäjän suunnasta. Näin ollen ottaen huomioon pitkä rajaosuus Lapissa varuskunnan säilyttäminen täysimääräisenä Kajaanista ylöspäin olisi ollut täysin perusteltua, koska aivan ilmeinen painopiste sotilaspoliittisesti on se, että me suuntaamme myöskin varuskuntia ja voimavaroja siihen suuntaan, mistä mahdollinen uhka sotilaallisesti saattaisi tulla.

Oululla ja Vaasalla ei ole tätä merkitystä Ruotsin rajalla. Ne ovat aluepoliittisesti tietysti merkityksellisiä, sitä en kiistä, mutta jos nyt puhutaan puolustuspolitiikasta, olen sitä mieltä, että Oulu ja Vaasa saavat kyllä siinä mielessä mennä, jos jotakin täytyy vähentää. Mutta on selvä asia, että aluepoliittisesti se on kipeä asia. Ihailen suuresti alueen kansanedustajia, jotka kynsin hampain tappelevat tämän asian puolesta nimenomaan aluepoliittisilla perusteilla.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tarkoituksena aivan ilmeisesti oli luoda perusta puolustusvoimien pitkän aikavälin kehittämiseksi. Ulkoasiainvaliokunnan mietintö, kuten juuri äskeisessä keskustelussa, debatissa, tuli esille, vesittää kuitenkin aika pitkälti tätä hallituksen esitystä, kun mietinnössä korostetaan selontekoon liittyvien hankintasuunnitelmien olevan vain suuntaa antavia. Voikin kysyä, minkälaisen pohjan tämä tällä tavalla tehdyn muotoilun jälkeen antaa puolustusvoimien pitkän aikavälin kehittämiseksi.

Valiokunnan kannan voi kyllä ymmärtää siltä

pohjalta, että yhteys mietinnön turvallisuuspoliittisen osan ja Suomen puolustusta koskevan osan välillä jää hataraksi, niin kuin monet asiantuntijat valiokunnassa asiasta totesivat. Niinpä vastausta kysymykseen, vastaako esitetty Puolustusvoimien kehittämissuunnitelma niihin turvallisuustarpeisiin, joita esitetään turvallisuusympäristön muutosta koskevassa osassa, ei saada.

Selonteon turvallisuuspoliittisessa osassa kuvataan turvallisuuspoliittisen tilanteen muuttumista kylmän sodan päättymisen jälkeen. Selonteossa todetaan suursodan vaaran oleellisesti vähentyneen. Sen sijaan todetaan sotilaallisten kriisien mahdollisuuden liittyvän entistä enemmän etnisiin, valtioiden sisäisiin ja niistä johtuviin muun muassa pakolaisongelmiin.

Puolustusvoimiemme kehittämistä koskevassa osassa tehdään arvio uhkakuvista ja luodaan puolustuksen kehittämistavoitteet luonnollisesti näistä uhkakuvista lähtien. Uhkakuva, joka esitetään, on kuitenkin perinteinen, jolloin vääjäämättä nousee esiin kysymys, vastaako se selonteossa esitettyä muuttunutta tilannetta turvallisuusympäristössämme. Selonteon mukaan suunnittelun perusteena ovat seuraavat kriisit ja uhkamallit. Tässä lainaan suoraan selontekoa:

"1. Poliittinen ja sotilaallinen painostus, johon liittyy sotilaallisella voimalla uhkaaminen sekä sen rajoitettu käyttö.

2. Yllättäen aloitettava strateginen isku, jonka tavoitteena on elintärkeiden kohteiden lamauttaminen ja haltuunotto sekä valtakunnan johdon alistaminen.

3. Laajamittainen hyökkäys, jonka tavoitteena on strategisesti tärkeiden alueiden valtaaminen tai Suomen alueen hyväksikäyttö kolmatta osapuolta vastaan."

Nämä uhkakuvat viittaavat eurooppalaisen suursodan syttymismahdollisuuteen ja siinä perinteiseen Venäjä — Länsi-Eurooppa-vastakainasetteluun, sanalla sanoen siis mahdollisuuteen, että Venäjä hyökkäisi Suomeen. Selonteon turvallisuuspoliittisen tilanteen kuvaus ei ainkaan suoranaisesti anna perustaa tällaiselle uhkakuvalle. Vai onko lähtökohdaksi otettu niin sanotusti pahimman kuvittelun ja ehkäpä vain teoreettisen vaihtoehdon malli ja tästä tehtävä päätelmä, että itsenäisen, uskottavan puolustuksen on kyettävä vastaamaan tällaiseenkin haasteeseen? Kuitenkaan tähän kysymykseen ei sen paremmin selonteko kuin puolustusvaliokunnan lausuntokaan tai ulkoasiainvaliokunnan mietintö anna minkäänlaista vastausta. Kun näin on,

jää kysymys siitä, onko esitys Puolustusvoimien kehittämistavoitteeksi kyllin vahvasti perusteltu, täysin avoimeksi.

Toisaalta ei myöskään perustella sitä, onko esitys Puolustusvoimien kehittämislinjaksi oikea vastaus turvallisuuspoliittisessa osassa esitettyyn uhkakuvaan eli siihen mahdollisuuteen, että lähi-alueillamme syntyisi esimerkiksi etnisiä selkauksia kaikkine niistä johtuvine heijastusvaikutuksineen. Voi kysyä, mitä esimerkiksi tekisimme, jos Venäjä tällaisessa tilanteessa, jossa Venäjän alueella syntyisi tämäntapainen edellä kuvattu kriisi, lopettaisi rajojensa valvomisen ja tässä tapauksessa tietysti Suomen ja Venäjän välisen rajan valvomisen, josta hyvin tiedämme, että sen rajan valvonta ja sen rajan pitävyys oleellisesti riippuvat nimenomaan siitä, mitä venäläiset tekevät.

Kun keskusta on edellyttänyt, että tämäntapaista laajakantoista ja osin sensitiivisiä asioita pitäisi valmistella parlamentaarisessa toimikunnassa, juuri tämäntapaisten edellä esitettyjen kysymysten osalta tämä olisi tarpeellista ja nämä nyt esittämäni avoimet kysymykset olisi ilmeisesti ollut tarpeetonta esittää, jos tällainen valmistelutyö olisi tehty.

Arvoisa puhemies! Keskusta vastusti ns. valmiusjoukkojen koulutuksen aloittamista osana Puolustusvoimissa suoritettavaa asevelvollisuutta. Tänä päivänä, kun asiaa on nyt vajaa vuosi harjoiteltu, käytäntö on osoittanut, että järjestelmä oli puutteellisesti valmisteltu, niin kuin sanoimme. On toki perusteltua ja Suomen puolustuksen kannalta tarpeellista ottaa varusmiesten koulutukseen kansainväliseen toimintaan valmentavia osia. Osallistumisemme Pfp-ohjelmiinkin edellyttää jo tätä. Mutta sellainen ajatus, että vaativiin rauhanturvatehtäviin — nythän hallituksen puolestakin on korostettu, että uudet rauhanturvatehtävät ovat ns. vaativia rauhanturvatehtäviä — lähetettäisiin vasta varusmiespalveluksensa päättäneitä, hädin tuskin 20-vuotiaita nuoria, on järjetön ja vastuuton.

Suomen korkea kansainvälinen maine rauhanturvatoiminnassa on perustunut joukkojemme korkeaan osaamiseen. Suomalaiset rauhanturvaajat ovat olleet elämäkokemusta ja siviili-ammattitaitoja omaavia henkilöitä, jotka juuri näillä avuillaan ovat saavuttaneet korkean luottamuksen. Tämä on vahva peruste sille, että rauhanturvatoiminnassa tulee jatkossakin noudattaa tätä hyväksi koettua linjaa ja lopettaa valmiusjoukkojen koulutus siinä tarkoituksessa,

että tällä koulutettaisiin välittömästi rauhanturvatoimintaan tulevia joukkoja.

Mietinnössä esitetty varusmiesten palvelusai-kaudistus on niin ikään puutteellisesti valmisteltu ja näin epäkypä toteutettavaksi. Vaikka 6+12 kuukauden järjestelmä on yksinkertainen ja selväpiirteinen ja ehkä siksi Puolustusvoimien johtoa miellyttävä, ei sen toimivuudelle näytä olevan kovin hyviä edellytyksiä. Asevelvollisen armeijamme perusta on ollut siinä, että maanpuolustus on ollut jokaisen oikeus ja velvollisuus. Koko ikäluokka on saanut osallistua koulutukseen, ja kunkin ikäluokan parhaimmisto on koulutettu johtotehtäviin. On ilmeistä, että ehdotettu uudistus rikkoo tämän perustan, koska ero miehistön ja päällystön koulutusajoissa kasvaa liian suureksi. On vaikea kuvitella, mitkä olisivat sellaisia porkkanoita, joilla tehtäviin sopivimmat voitaisiin saada käyttämään kaksinkertainen aika sotaväessä. Suunnitelmien tekijöiltä näyttää puuttuvan realistinen tuntuma tämän päivän nuorten ajatusmaailmaan. Mielestäni perustelumpaa olisi lyhentää kaikkien, myös siis johtajiksi koulutettavien palvelusaikaa ja tehostaa sitä mutta vastaavasti lisätä kaikille kertausharjoituksia. Lopputulos näin olisi epäilemättä parempi.

Arvoisa puhemies! Materiaalisen valmiuden lisäksi puolustuskyky riippuu maanpuolustustahdosta. Puolustusvoimien kokeminen kaikkien yhteiseksi asiaksi on saanut viime vuosina useita kolauksia. Edellä todettu huonosti valmisteltu valmiusjoukkojen perustaminen oli eräs tällainen. Viime vuoden aikana esille tulleet armeijan ulkomaiset hankinnat ovat osaltaan edelleen murentaneet Puolustusvoimia kohtaan tunnettua hyväksyntää. Pakasteet Unkarista, kengät Virosta, kiväärit Kiinasta, näkkileipä Ruotsista, ja tämän jälkeen sitten vielä kaiken päälle vannotaan itsenäisen ja uskottavan puolustuksen nimiin. (Eduskunnasta: Hiukan halpa vertaus, ed. Korkeaaja!)

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä jokunen sana Weu-problematiikasta, jota on jo paljon kosketeltu. Suomen ja Ruotsin hallitukset tekivät tunnetun yhteisen aloitteen Weu:n kehittämiseksi EU:n päättämien kriisinhallintatoimien toteuttajaksi. Ehdotus tehtiin, näin voi päätellä, erityisesti siksi, että voitaisiin sanoa, että olemme aktiivisesti kehittämässä EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja että näin meitä ei voitaisi puolueettomina maina syyttää passiivisuudesta.

Keskusta kuitenkin piti tätä esitystä epäonnis-

tuneena ja katsoi, että kriisinhallintatoimien kehittämässä laajapohjainen Ifor — Sfor-tyyppinen toimintamalli olisi parempi monesta syystä. Erityisesti näimme hyvänä sen, että tässä yhdistyvät niin sanotusti transatlanttinen ja paneurooppalainen yhteistyö eli yhteistyö, joka pitää sisällään kaikki merkittävät osapuolet.

Nyt suomalais-ruotsalainen ehdotus on hallitustenvälisessä konferenssissa karkaamassa esittäjiensä käsistä, kun Weu-jäsenmaat ovat hyväksymässä tämän ajatuksen mutta niin tulkittuna, että kriisinhallinta pitäisi sisällään kaikki niin sanotut Petersbergin julistuksessa esitetyt toimet. Petersbergin julistuksen ilmaisu rauhan palauttaminen tai rauhantekeminen, peacemaking, voi, niin kuin on todettu, aivan ilmeisesti pitää sisällään toimia, jotka ovat meidän rauhanturvallimmme vastaisia.

Weu:n jäsenmaille asia ei liene ongelmallinen mutta Suomelle kyllä. Tässä, ed. Kiljunen, haluan vastata keskustan puolesta, miksi asia on ongelmallinen. Siksi, että Suomen näkökulmasta laajalti täällä todettuna me emme lähetä sotaväkeä, taistelujoukkoja ulkomaille vaan meidän toimintamme ulkomailla on lähinnä nimenomaan rauhanturvaamista. Tämä yhtenäinen periaate on myös kiteytetty siinä, missä itse totesitte, että ulkoasiainvaliokunnankin määritelmä reaktiivisesta toiminnasta juuri pitää sisällään sen, että emme lähde aktiivisiin sotilastoimiin osapuolten välille. Petersbergin periaatteet joka tapauksessa saattavat sisältää sen mahdollisuuden, että näin tehtäisiin.

Me voisimme periaatteessa sanoutua irti tällaisesta toiminnasta, niin kuin korostettiin, että me itse viime kädessä päätämme sen, mutta kyllä asia on niin, että jos siis tällaisen aloitteen esittäjä itse, niin kuin Suomi nyt on ollut osaltaan esittäjässä, toteaa, että tämä ei nyt sittenkään meille käy, me käytännössä tiedämme, että tällainen vetäytyminen omista hankkeista on poliittisesti kutakuinkin mahdotonta. Sen takia pitäisi lähteä siitä, että EU:lle ei ylipäätään luotaisi tällaista sotilaallista käsivartta eikä sotilaallista toimintapolitiikkaa.

Tässä voin lämpimästi yhtyä kokoomuksen eduskuntaryhmän varapuheenjohtajan ajatuksen, kun hän vastauspuheenvuorossaan totesi, että Weu voitaisiin Suomen näkökulmasta mieluiten lopettaa. Se oli hyvä esitys ja sitä kannattaa kannattaa.

Itse toivoisin, että EU päättäisi hallitustenvälisessä konferenssissa, ja toivoisin, että Suomi tällaista kantaa ajaisi, ettei tässä vaiheessa ole

perusteltua ryhtyä toimiin sotilaspuolella edes kriisinhallinnan kehittämisen nimissä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelin kovasti välihuutoja ed. Korkeaojan puheenvuoron aikana, kun hänen mainitsemiaan asioita mainittiin helpohintaisiksi tai populistisiksi. Vaikka en ole mikään soitaintoilija, täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että jos tämän maan puolustusta ajatellaan, niin ed. Korkeaoja otti esiin tärkeitä asioita: miten käsittelemme tasapuolisesti varusmiehiä ja miten armeijalle hankitaan erilaisia varusteita. Jokaisen maan, joka itseään kunnioittaa, pitää pystyä hankkimaan omalle armeijalleen varusteita kotimaastaan. Ei tämä ole populismia eikä helpohintaista.

Ylipäätänsäkin elämässä voi tulla erilaisia isojakin kriisejä, eli jokaisen maan pitää varustautua tällaiseen tilanteeseen, mikä ei aina ole taloudellisesti edullista. Esimerkkinä vain: Ammoniakkia ei ole mitään järkeä hinnan puolesta tuottaa täällä, kun muualta saa pilkkahintaan, mutta tämäkin on esimerkki, että se pitää kotimaassa tuottaa. Kovasti ihmettelen Puolustusvoimien ulkomaisia hankintoja. Tässä olisi syytä muuttaa lainsäädäntöä valtion hankinnoista.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Korkeaoja käsitykseni mukaan kannattaa sitä, että me osallistumme perinteiseen rauhanturvatoimintaan, niin kuin meillä on vuosikymmenien historia. Olen joskus käyttänyt vähän ehkä turhankin karrikoituja puheenvuoroja, vaikka en ole tarkoittanutkaan pilkata rauhanturvatoimintaa, mutta olen puhunut maamerkeistä. Vanhanaikaisessa rauhanturvatoiminnassa mennään maamerkeiksi siihen väliin, kun vihollisuudet ovat loppuneet, niin kuin tänäkin päivänä Kyproksella. Tämä on tällaista toimintaa, mutta nykyaikana rauhanturvatoiminta on muuttunut enemmän valmiuksia vaativaksi sillä tavalla, että ollaan valmiita myös aseellisesti puolustamaan itseään ja ehkä vähän sen rajan ylikin, ja tämä on kehitys rauhanturvatoiminnassa.

Nyt minä olen nähnyt jossakin määrin ihmeteltävän sitä, että Suomea ei pyydetä kaikkiin rauhanturvatehtäviin. Me yötä päivää odotam-

me kutsua, mutta sitä ei tule, ja on arvosteltu sitä, että tämä johtuu ehkä siitä, että sellaista maamerkkitoimintaa ei enää tarvittaisi rauhanturvatoiminnassa vaan tarvittaisiin muitakin valmiuksia, joihin Suomi ei ole valmis. Näin ollen suomalaiset katsotaan nykyaikaisessa rauhanturvatoiminnassa jonkinlaisiksi lastentarhanopettajiksi, joita ei koskaan pyydetä mihinkään.

Mitä mieltä ed. Korkeaoja on siitä, putoameko me pois rauhanturvatoiminnan kelkasta sillä tavalla, että pysymme vain perinteisessä, ja kuitenkin rauhanturvatoiminta muuttuu ehkä hiukan kovemmaksi, kärkeämmäksi ja myös mahdollista aseellista toimintaa vaativaksi?

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korkeaoja oli mielenkiintoisessa puheenvuorossaan oikeassa sikäli, että tämän hallituksen selonteon turvallisuuspoliittisen osan uhkakuvat olivat erilaisia kuin puolustuspoliittisen osan vastaukset näihin uhkakuviin. Tämä oli ilmiselvä ongelma tässä selonteossa. Siihen myös ulkoasiainvaliokunnassa kiinnitettiin huomiota. Kun ministeri ei ole täällä nyt paikalla, niin täytyy toistaa se, mitä ulkoasiainministeri täällä useampaan kertaan jo totesi, että hallitus on valmistelemassa jatkoselontekoa, jossa nimenomaan pohditaan ei-sotilaallisia toimia, siviilivalmiuksia kansainvälisessä kriisinhallinnassa ja kuinka moderneihin konflikteihin, kuten hän käytti termiä, turvallisuusriskeihin voidaan varautua Suomessa. Tähän siis hallitus on antamassa vastauksen ed. Korkeajalle.

Ed. Korkeaoja viittasi ed. Sasin puheenvuoroon, jossa ehdotettiin Weu:n lakkauttamista, ja hän olisi valmis yhtymään tähän toimenpiteeseen. Ed. Korkeaojan ei ehkä yllätykseksi joudun toteamaan myös, että olisin mielihyvin valmis myös vastaavan tyyppiseen operaatioon. Jos se vain meistä riippuisi, olen varma, että myös hallitus olisi sitä mieltä. Mutta kun se ei meistä riipu. (Ed. Laakso: Suomen hallitus?) — Nimenomaan Suomen hallitus myös. — On olemassa Weu ja on olemassa voimat, jotka haluavat sitä ylläpitää. Eikö ole tarkoituksenmukaista nyt sitten se, että Suomi yhtenä Euroopan unionin jäsenmaana on aloitteellinen, että kehittäisimme Weu:ta kansainvälisen kriisinhallinnan ja rauhanturvatoiminnan osalta siihen suuntaan, joka sopii meille parhaiten? Meille sopii parhaiten juuri se, että tämä instrumentti ei ole rauhanpakottamisen välineenä vaan se on perinteisissä rauhanturvatoiminnoissa ja ehkä moderneissa kriisinhallintatoimissa, joista täällä on tänään puhuttu.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jokaiseen uhkakuvaan ei varmasti ole edes olemassa vastausta. Itse asiassa tämä tulee todetuksi myös tässä ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä, että kaikkeen ei puolustuksen keinoin voida vastata.

Mutta ed. Korkeajalle, kun taidan olla se ed. Puhjon tarkoittama yksi välihuutaja, tarkoitukseksi oli vain huomauttaa siitä, että tämä näkkileipäasia, niin tunteita kuohuttava kuin se saattaa ollakin, ei välttämättä ole olennaisen tärkeä tässä kysymyksessä. Siitä kumpusi minun spontaani välihuudahdukseni, kun ed. Korkeaoja puuttui näkkileipään ja myös virolaisiin kenkiin. Minä panen nämä kengät siihen samaan kategoriaan.

Mutta ed. Puhjo käytti minusta sillä lailla mielenkiintoisen puheenvuoron, että kun hän paheksui kritiikkiä varustautumisen tätä osaa kohtaan, siis näkkileipää tai kenkiä, niin sitten hän kuitenkin omassa puheenvuorossaan, ryhmäpuheenvuorossa, mielestäni aika kiivaasti vastusti eräitä muita varustautumiseen liittyviä seikkoja. Minusta olisikin nyt kovin mielenkiintoista kuul-la jossain vaiheessa vaikkapa kahvilan puolella ed. Puhjolta, mikä hänen mielestään on sellaista varustautumista, mikä on hyvää ja kannatettavaa suhteessa sotaväkeen, ja mikä sellaista, joka on aivan kammottavaa ja suorastaan militarisoimista.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle näkkileivästä ja kengistä. Eivät ne ole suuria asioita, sen myönnän, mutta kun puolustuksen oleellinen osa on se, että suomalaiset pitävät tätä omana asianaan, niin ei meillä ole varaa murentaa tällaista yhteishenkeä. Se kyllä murenee sillä, että sieltä sun täältä lähdetään toimiin, joita kansalaiset eivät koe oikeiksi.

Sitten ed. Aittoniemelle koskien rauhanturvaamista, mihin suomalaisten pitäisi osallistua. Minusta perinteiselle rauhanturvaamiselle on edelleenkin suuri tilaus. Esimerkiksi viimeksi olen ollut Makedoniassa, jossa on ennaltaehkäisevä projekti meneillään, ja aivan selkeästi siellä on voitu myötävaikuttaa siihen, että siellä ainoana näistä entisen Jugoslavian valtioista on rauhantila voitu säilyttää suurista poliittisista paineista huolimatta.

Sitten mitä tulee uhkakuvaan, en tarkoittanut ainoastaan kysymykselläni uhkakuvan ja reaktioiden taikka toimenpide-ehdotusten ristiriidasta tai epäloogisesta aukosta vain siviili-ongelmia vaan myös sitä, että vastaavatko sotilaspuolen

kehittämisen ajatukset valmiusyhtymistä, helikoptereista, uudenlaisesta puolustusvoimien ryhmittelystä sitä uhkakuvaa, mikä on turvallisuuspoliittisessa osassa tuotu esille. Tällaista linkkiä ei näytä olevan.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Turvallisuuspolitiikan ollessa teemana katseet ja ajatukset myös kiinnittyvät uhkakuviin, niin kuin keskustelussa on ilmennyt, ja on syytäkin näitä tarkastella. Ehkä hieman uudelta kannalta sikäli, vaikken tätä keskustelua ole aivan tarkkaan pystynyt seuraamaan, niin katsoisin erääksi ja ehkä suurimmaksi uhkakuvaksi, joka on meitä koskettava, kehityksen toisaalta läntisessä Euroopassa ja toisaalta Venäjällä. Nimenomaan läntisen Euroopan kehitys, eli Euroopan unionin kehittyminen kohti liittovaltiomuotoa on uhka.

Emu on tosiasia, johon Suomenkin hallitus meitä härkämäisesti ajaa suuren median voimalla ja tuella, vie kohti federalismia. On jopa korkealta poliittiselta taholta katsottu, että Emu vaatiikin federalistista kehitystä, liittovaltiokehityksen eteenpäinviemistä, eli rahapoliittisen vallan sulkeminen harvojen käsiin, ulkopuolelle demokraattisen julkisen valvonnan vaatii vahvaa poliittista vastapainoa samalla alueella eli Emu-alueella. Tämä johtaa väistämättä siihen, että olemme kulkemassa kohti liittovaltio-EU:ta.

Hallitustenvälisessä konferenssissa esillä olleet asiat monelta osin vievät samaa suuntaan. Monet muutkin asiat hallitustenvälisessä konferenssissa, tietyistä myös ulko- ja turvallisuuspolitiikka, sen kehitys, Weun ja sitä kautta Naton näkymät, mitkä ne sitten tulevatkin lähivuosina olemaan, ovat kuitenkin liukumassa vähin erin siihen suuntaan, että tältäkin osin liittovaltiomuoto toteutuu. Vain aikataulu on tällä hetkellä hieman avoin, mutta suunta on selkeä. Suomen hallitus vasemmistosta vihreitten kautta kokoomukseen ja ruotsalaisiin asti on tällä linjalla yksiselitteisesti, siltä valitettavasti näyttää.

Tämä kehitys on mielestäni uhkakuva nimenomaan turvallisuudelle siksi, että tätä viedään eteenpäin poliittisen eliitin, johtajien tasolla, hallitusten tasolla ja markkinavoimien ehdoilla. Kansan mielipidettä ei kuunnella. Ranskassa on näinä päivinä kuunneltu ja nähdään, mikä on kansan vastaus hallitseville piireille. (Ed. Kekkonen: Niin, vasemmisto voitti!) — Onnittelten syvästi sitä, että vasemmisto siellä voitti. Jos se estäisi tämän järjettömän Emu-kehityksen, niin se olisi tavattoman arvokas asia koko Euroopalle

ja kansojen turvallisuudelle myös Euroopassa. Valitettavasti saattaa vasemmiston osalta käydä Ranskassa samalla tavalla kuin kävi Suomessakin, että vaaliyön jälkeen, kun tulos on selvinnyt, niin takki kääntyy täydellisesti ja vielä pahempi politiikka jatkuu kuin meillä. (Ed. Kekkonen: Siis missä asiassa?) — Emu-asiassa erityisesti, ed. Kekkonen. (Ed. Kekkonen: Mitä Emu-asiassa on tapahtunut?) — Näin siinä käy, että Emu-valta voittaa sosialistisen vasemmiston mielipiteissä niin, että kaikki ne kauniit lupaukset, joita kansalle on annettu sosiaaliturvan ja työllisyyden ja muiden nimissä, unohdetaan ja Emuun ajetaan maa. Näin ennustan valitettavasti käyvän. Suomessahan myös viime vaalien edellä annetut vaalilupaukset unohtuivat hyvin nopeasti ja on ajettu vieläkin syvempää linjaa kuin edellisen aikana konsanaan tehtiinkään sosiaaliturvan leikkaamisissa Emun takia.

Arvoisa puhemies! Tämä kehitys läntisessä Euroopassa, joka tapahtuu kansojen päiden yli, on mielestäni uhkakuva. Kansat jaetaan niin meillä kuin koko läntisessä Euroopassa menestyjiin ja syrjäytyviin hyvin raa'alla tavalla. Meillä ehkä noin kaksi kolmasosaa kansasta menestyy kohtuullisen hyvin tai erittäin hyvin ja yksi kolmasosa on pudonnut kelkasta. Voi käydä jonakin päivänä toisin päin, että nämä osat tasoittuvat ja silloin on pitelemätön tilanne se, mikä on tästä nouseva näkymä turvallisuudelle. Näin on vaarassa tapahtua niin Suomessa kuin kaikissa EU-maissa, jos tällä linjalla ajetaan, mille nyt ollaan menossa.

Hallitukset ja EU vastaavat näihin haasteisiin väärällä tavalla. Ei sosiaaliturvaa ylläpitämällä ja kehittämällä eikä työllisyyttä edistämällä, vaan leikkauksilla ja syrjäytymisen hyväksymisellä. Vastaus toisaalta tähän kehitykseen näyttää olevan tällaisten kriisinhallintajoukkojen ja valmiusjoukkojen muodostaminen, pikakoulutaminen, niin meillä kuin muuallakin.

On vähän raaka sanoa näin ajatukset selkeäksi, mutta miksipä se siitä salaamisesta tulee. Pelkään pahoin, että valmiusjoukkoja muodostetaan kiireellä siksi, että osittain pelätään kansojen sisäisiä levottomuuksia ja mielenosoituksia, jotka voivat muuttua minä päivänä tahansa meilläkin sellaiseen muotoon, jota ei enää hallita normaalitoimenpitein. Kun oikein kuritetaan, niin jossakin se pinna katkeaa, ja vakavia merkkejä tästä on tällä hetkellä jo meillä ja muuallakin Euroopassa.

EU:n ja meidän nykyisen hallituksemme linja tässä suhteessa on mielestäni uhka turvallisuudelle.

delle. Pitäisi vastata tehokkaalla sosiaalipolitiikalla ja erittäin tehokkaalla työllisyyspolitiikalla. Onko sitten Euroopalla enää menestymisen mahdollisuuksia tältä osin kilpailussa Aasian nousevien talouksien ja Amerikan mantereiden välillä, on kysymys, joka on tietysti suuri ja vaikea, jota emme pysty täällä ratkaisemaan. Mutta sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja työllisyyden parantaminen kaikin mahdollisin keinoin on nyt kaikkein tärkeintä EU:n alueella turvallisuuspolitiikan kannalta. Aivan toisarvoista on se, että rakennetaan valmiusjoukkoja ja uhrataan sotilaalliseen varustautumiseen entistä enemmän voimavaroja meidänkin vasemmistovetoisen hallituksemme toimesta.

Mielestäni Suomen tulee pysyä Naton ulkopuolella, niin kuin yleinen mielipide nyt näyttää olevankin. Mielestäni tätä kantaa vahvistaa vain se, että Nato ja Venäjä ovat saaneet sopimuksen, vaikka heikonkin, niin kuitenkin sopimuksen. Me vahvistamme rauhankehitystä alueellamme ja Euroopassa parhaiten sillä, että pysymme sotilaallisen liittoutumisen ulkopuolella ja toisaalta olemme aktiivisesti mukana siinä perinteisen tyyppisessä rauhanturvatoiminnassa, jolle on tarvetta ja haasteita niin paljon kuin meidän voimavaramme antavat myöten.

Arvoisa puhemies! Minua hieman pelottaa nämä pohdiskelut, kun leikitään näillä sanoilla rauhantekeminen ja rauhaanpakottaminen. Yksiselitteisen selkeä, viisas ja vastuullinen linja on se, että pysytään sillä pohjalla, mikä on meillä ollut rauhanturvamisessa eli siihen ryhdytään silloin, kun on aselepo tai osapuolten suostumus näille toimenpiteille. Silloin ollaan turvallisella reitillä ja kansojen puolesta toimimassa, todella tavallisenkin kansan etujen nimissä. Sen sijaan heti, kun lähdetään tältä tieltä tilanteisiin mukaan sotilaallisesti varustautuneina, vahvasti koulutettuina, sellaisiin tilanteisiin, joissa ei ole aselepoa tai suostumusta osapuolilta, ollaan tilanteessa, jossa ajaututaan toisen puolelle toista vastaan hyvin helposti. Silloin Suomi ei ole sotilaallisesti liittoutumaton, puolueeton, ja silloin tulokset ovat hyvin synkät ja murheelliset.

Mielestäni tällaiseen tilanteeseen pitäisi ennakolta pystyä varautumaan. Aina ei näköjään pystytä eikä tulla koskaan täydellisesti pystymäänkään, mutta tätä on syytä yrittää nimenomaan YK:n toimesta, jossa ovat ainakin periaatteessa kaikki kansakunnat mukana, ja Euroopan tasolla Etyjin ja Euroopan neuvoston periaatteita toteuttamalla, ja niissä Suomen tulee olla ensi sijassa liikkeellä, ei Weu:n eikä muiden organisaatioi-

den, ei rauhaanpakottamiseen eikä rauhanteke-
misenkään tiellä.

On sanakikkailua näillä termeillä leikkiminen, joista täällä on puhuttu, ja mielestäni tarpeeton, vahingollista ja vaarallista. Se johtaa siihen, että olemme jonakin päivänä jossakin paikassa mukana osapuolena niin, että se heijastuu terrorismin ja kaikkien muiden vaikeuksien kautta elämäämme ja toimintaamme. En tietysti tarkoita sitä, että meidän pitäisi hyväksyä mitä tahansa maailmassa sillä perusteella, että meidän olisi hyvä olla, mutta järki puhuu tämän puolesta, ettei ole syytä painaa päätämme pienenä kansakuntana sellaisiin paikkoihin, joissa emme pysty olemaan puolueettomia ja todella rauhanturvaa-
jia.

Organisaatiot ovat olemassa. On väitetty, että esimerkiksi YK:n rauhanturvatoiminnalla ei ole mahdollisuuksia sen tähden, että YK:lla ei ole taloudellisesti varaa. Kaikki operaatiothan, ollaan missä tahansa mukana, joku maksaa. Miksemme voisi maksaa YK:n kautta mieluummin kuin Brysselin ja Naton kautta. Näin olisimme paljon kestävämmällä pohjalla.

Arvoisa puhemies! Sotilasliiton laajentaminen ei ole Euroopan kysymyksiin oikea ratkaisu. Me emme tietysti sille mitään voi, että näin nyt tapahtuu ja samalla sotilaallinen varustautuminen laajenee ja siihen käytettävien varojen kasvu on tosiasia. Paljon viisaampaa ja vastuullisempaa olisi, että ne varat, joita läntinenkin Eurooppa ja Amerikka käyttävät sotilaallisen varustautumisen lisäämiseen ja sotilasliiton laajentamiseen, käytettäisiin sosiaalisten ja ympäristöongelmien ratkaisemiseen, jotka uhkaavat meitäkin ja koko ihmiskuntaa paljon vakavammin kuin ne uhkat, mihin voidaan vastata sotilaallisen voiman lisäämisellä.

Arvoisa puhemies! Äsken taisi olla ed. Kekkonen, joka totesi, että siviilivalmiusjoukkoja ollaan hallituksessa miettimässä, tai ainakin jotakin siihen suuntaan. (Ed. Kekkonen: Ei ollut ed. Kekkonen!) — Se oli joku muu, valitan. (Ed. Laakso: Ed. Kiljunen!) — Ed. Kiljunen se taisi olla, mutta varmaan henkilö, joka tietää asioista jotakin.

Taannoin tässä salissa hyväksyttiin ponsi, taisipa olla oma esitykseni, jolla hallitus velvoitettiin ympäristövalmiusjoukkojen perustamiseen, taisipa olla selvittämisvelvoitteen muodossa. Tällaista selvitystä emme ole saaneet. Peräänkuulutan sitä hallitukselta edelleen. Ydinvoimat ja monet muut asiat ovat sellaisia, että ne vaatisivat tällaista valmiutta. Se sopisi Suo-

melle erittäin hyvin, ja sillä sektorilla ei ole toimijoita tässä maailmassa eikä Euroopassa juuri lainkaan. Odotan todella sitä, että tämä asia menisi eteenpäin ja tulisi myös eduskunnan käsittelyyn.

Suomen on siis syytä pysyä sotilaallisen liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen linjalla ja harjoittaa aktiivista ulkopoliittikkaa mielellään irti EU:sta -linjalla eli niin, että sieltä ei määrätä meidän ulkopoliittisia kannanottojamme erilaisiin kysymyksiin, niin kuin nyt pitkälti tapahtuu. Se olisi sitä itsenäisyyttä myös, mutta se on tietysti mennyttä aikaa tältä osin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että pidän kohtuullisen sopivana sitä, että palvelusajkoja Suomen puolustusvoimissa uudistetaan tältä pohjalta, millä hallitus nyt on liikkeellä. Näin käytetään varoja tarkoituksenmukaisesti niihin kohteisiin, mitkä ovat todella tarpeen.

Varuskuntakysymys on tietysti hankala aluepoliittisesti, mutta on selvää, että kun koulutettavien määrä vähenee ja jos palvelusajatkin vielä lyhenevät, niin nykyistä määrää varuskuntia ei tarvita. Lakkauttaminen tulisi kuitenkin tehdä todella harkitusti kaikki eri tekijät huomioon ottaen. Esimerkiksi Keski-Suomessa tapahtuu niin, että Vaajakoskelta ollaan siirtämässä suoje-luvarikko Keuruulle. Se on sinänsä hyvä Keuruun kannalta, mutta Vaajakosken tiloja vastaa-via tiloja ei halvalla eikä ehkä millään saada Keuruulle aikaiseksi, joten tällainenkin toimen-pide kannattaa kyllä harkita.

Arvoisa puhemies! Olin muutama vuosi sitten mukana, kun Suomen hallitus päätti hankkia Hornetit tähän maahan. Olisin silloin ollut valmis tyytymään vähän vähempään määrään niitä, mutta hankittiin, mikä määrä hankittiin. (Ed. Laakso: Yksimielinen hallituksen päätös!) — Hallituksen päätös oli yksimielinen. Olin siinä mukana ja vastuuta kannan. Perustelin sitä silloin ja perustelen tänä päivänä sillä, että ilma-puolustus sinänsä on hyvin tärkeä toimenpide. Sillä on myös hyvin tärkeä väestönsuojellinen merkitys, koska ohjuksia ja muita erilaisia ilmas-sa liikkuvia sotilaallisia uhkatekijöitä on olemas-sa tarkoituksella tai jopa tarkoituksetta, ja on paljon parempi, jos esimerkiksi harhautuva ohjus pystytään torjumaan ja tuhoamaan jossakin merellä taikka etäämmällä kuin Helsingin kes-kustassa, jossa se tekee pahaa tuhoa.

Eli kun Hornetit hankittiin, mikä päätös si-nänsä oli mielestäni tässä suhteessa perusteltu, nyt tarvitaan voimavaroja niiden tehokkaan käyttöön saamisen varmistamiseksi, ja silloin

varmasti näissä perinteisissä aselajeissa, lähinnä Maavoimissa, on säästöjä tehtävä, jotta emme joudu kärsimään taas muilla yhteiskunnan aloil-la, esimerkiksi sosiaaliturvan, ympäristönsuoje-lun ja kansainvälisen kehitysavun osalta, ettem-me joudu niitä ajamaan niin alas kuin nyt on linja.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Suomen turvallisuuspoliittisen toimintaympäris-tön kehitystä kuvattaessa on tavattu puhua mul-listuksesta, koko turvallisuustilanteen nopeasta muuttumisesta. Niin ikään on toisteltu uskoa siihen, että Euroopan turvallisuus on parane-massa, kehittymässä asevaraisesta yhteistyöva-raiseen järjestelmään. Lauseisiin on latautunut liturgian- tai fraasinomaisia sävyjä, mutta mie-lenkiintoista havaita, että kerta toisensa jälkeen nämä molemmat näkökulmat ovat osoittautu-neet perustelluiksi. Poliitikassa liturgia, fraasit harvoin pitävät sisällään totuutta, ainakaan koko totuutta. Tässä yhteydessä näin voi sanoa jopa käyneen.

Kylmän sodan päätyttyä Euroopan kahtiaja-ko purkautui parissa vuodessa. Tänä aikana ra-kennettiin arvoperusta uudelle Euroopalle. Täs-sä työssä esimerkiksi Etyj ja Euroopan neuvosto ovat olleet kovin tärkeitä. Nyt voimme olla todis-tamassa sitä, kuinka uuden turvallisuusjärjestel-män poliittissotilaalliset osat alkavat löytää paikkaansa. Pohjois-Atlantin puolustusliitto Nato on rauhankumppanuusohjelmien ja sitten-kin ilmeisen hyvin hoitamiensa rauhanturvateh-tävien myötä muuttunut sotilasliitosta entistä enemmän yleiseurooppalaiseksi turvallisuusra-kenteeksi. Heinäkuussa Nato aloittaa laajentu-misneuvottelut uusien keskieuropalaisten jä-senten mukaan ottamisesta ja, mikä tähdellistä, tässä Naton roolin korostuminen ja sen laajene-minen ei ole aiheuttamassa pelättyä jyrkkää risti-riitaa Naton ja Venäjän välille. Nimittäin tänään Venäjän presidentti ja 16 Nato-maan edustajat ovat allekirjoittaneet Pariisissa asiakirjan keski-näisten suhteiden, yhteistyön ja turvallisuuden edistämisestä.

Samaan syssyyn presidentti Jeltsin ilmoitti, että Venäjä eliminoi Nato-maihin suuntaamansa ydinkärjet. Se oli kova lausunto historiallisessa tilanteessa. Nähtäväksi jää, onko se sellainen lau-sunto, joka jossain vaiheessa tulee peruttavaksi. Senkin kaltaisia lausuntoja on idän suunnasta viime aikoina ollut kuultavissa, jotka eivät ole kestäneet reaali maailmaa kovin pitkälle. Mutta tämä oli kyllä lausuttu sellaisessa tilanteessa, että

tuntuisi aivan mahdollomalta, että se vedettäisiin takaisin.

Suomen ulkopoliittisen johdon arviot Euroopan turvallisuustilanteen kehityksestä ovat kyllä osuneet oikeaan nekin, ja tästä lieene lupa johtaa päätelmä, että myös valitut perusratkaisut — siis sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen uskottava puolustus — ovat olleet oikeita.

Venäjän ja Naton ryhtyessä neuvotteluihin Naton laajenemiseen liittyvästä yhteistyösopimuksesta oli mahdollista esittää perusteltujakin pelkoja siitä, että liittoutumattomana maana Suomi saattaisi jäädä kokonaan ulkopuolelle niistä organisaatioista, joissa Euroopan turvallisuudesta päätetään. Oli, ainakin teoriassa, mahdollista, että eurooppalainen turvallisuusjärjestelmä olisi kokonaan perustunut Naton ja Venäjän suljetulle päätöksenteolle, jossa liittoutumattomilla mailla ei olisi ollut sijaa majatalossa, ei mitään osaa.

Naton laajenemisprosessin ja Venäjän suhteen selkiytyessä on kumminkin käynyt ilmi, että pelot olivat liioiteltuja. Naton ja Venäjän pysyvä yhteistyöneuvosto ei ole elin, joka sanelisi lopullisia ja sitovia päätöksiä muille maille. Euroopan maille on taattu oikeus tehdä omaa turvallisuuttaan koskevat ratkaisut itsenäisesti. Maat, jotka haluavat Naton jäseniksi, voivat siihen hakeutua, ja ne, jotka haluavat säilyttää liittoutumattomuutensa, voivat luottaa merkityksensä, vaikutusvaltansa säilymiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Suomessa on jo pitkään ymmärretty läntisen Euroopan yhdentymisen turvallisuuspoliittinen merkitys, turvallisuuspoliittinen ulottuvuus. EU:n syntynyt pyrkimys koko Euroopan vakauden lisäämiseen ja erityisen painopisteen luomiseen suoraan lähi-alueilla tapahtuvan poliittisen yhteistyön kasvatamisen kautta. Meidän korostuksemme on kuitenkin ollut ehkä jossain määrin yksipuolinen. Olemme ajatelleet pienten reunamaiden saavan Euroopan unionilta turvaa vastineeksi solidaarisuudelleen.

Meille ei ehkä sittenkään helposti avaudu se, että myös ja ennen kaikkea EU:n suurten perustajajäsenten lähtökohdat yhteistyölle ovat ulko- ja turvallisuuspoliittisia. Saksalle, Ranskalle ja monille muille EU ja sen edeltäjät ovat ennen muuta suuri eurooppalainen rauhanliike. Läntisen Euroopan historialliset ristiriidat on pyritty ratkaisemaan yhdentymisellä. EU:n ydinmaiden historian ja niiden poliittisen johdon lähtökohdat tuntien on helppo ymmärtää, että ne haluavat kehittää EU:n turvallisuusulottuvuutta,

EU:n merkitys turvallisuutta ja vakautta luovana tekijänä lisääntyy unionin laajentuessa itäiseen ja keskiseen Eurooppaan. Laajentumisen myötä rajalinja Euroopan keskeltä häviää.

EU:n turvallisuusulottuvuuden kehittäminen vaatii kuitenkin laajentamisen ohella myös yhteistyön syventämistä. EU:n hallitustenvälisessä konferenssissa eräänä pääasiana on yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen. Ulkopoliittisen päätöksenteon edellytysten parantamiseksi ollaankin unionin käyttöön rakentamassa tiedonhankinta- ja myös suunnittelevaa kapasiteettia. Päätöksenteon tehokkuuden parantamiseksi ollaan päätöksentekosäännöksiä muuttamassa niin, että päätöksiä voitaisiin tehdä nykyistä useammin määräenemmistöllä, ei yksimielisyyttä vaatiin. Oma lukunsa on moneen kertaan täälläkin puhuttu Länsi-Euroopan unionin Weu:n ja EU:n keskinäisen suhteen kehittäminen.

Hallitustenvälisessä konferenssissa EU:n puheenjohtajamaa Hollanti on ottanut nimiinsä aloitteen, joka tähtää pitkälle menevään turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön. Kehityksen ensimmäisessä vaiheessa Weu asetettaisiin Euroopan unionin käyttöön kriisinhallintatehtävissä. Toisessa vaiheessa ulko- ja turvallisuuspoliittinen koneisto siirrettäisiin Weu:sta unionin käyttöön ja Weu:n ainoaksi sisällöksi jäisi keskinäiseen puolustukseen velvoittava 5 artikla. Kolmannessa ja viimeisessä vaiheessa EU ja Weu sulautettaisiin toisiinsa. EU:hun tuotavan joustavuusperiaatteen mukaisesti sotilaallisesti liittoutumattomat maat voisivat aina halutessaan jäädä tämän kehityksen ulkopuolelle, mutta eivät estää muita etenemästä siinä. Esityksellä on puolensa ja puolensa.

On syytä kysyä, onko tarkoituksenmukaista asettua vastustamaan Euroopan unionin turvallisuuspoliittisen toimintakyvyn vahvistamista. Suomen kannaltahan keskeistä on pyrkimys yhteistyörakenteiden kehittämisen kautta luoda alueelle kestävä poliittista kehitystä. Kuitenkin Hollannin taholta esitetty pitkälle menevä turvallisuusjärjestely on tässä vaiheessa vain teoreettinen rakennelma, ed. Aittoniemi. Sille ei juuri nyt löydy konkreettista tehtävää eikä tarvetta.

Suomen ja Ruotsin ehdotus Weu:n ja EU:n suhteiden järjestämisestä on käyttökelpoisempi. Siinä Weu:lle annetaan selkeä, konkreettinen tehtävä EU:ssa päätettävien rauhanturvaamis- ja kriisinhallintatehtävien hoitamisessa. Yhdenkään liittoutumattoman maan ei tarvitse liittyä

sotilasliittoon taatakseen puhevallan turvallisuuspolitiikassa.

Arvoisa rouva puhemies! Tähän loppuun pari sanaa puolustuspolitiikasta. Suomen kaltaisen pienen valtion turvallisuuspolitiikan tärkeä elementti on luonnollisesti puolustus ja myös sen kehittäminen. Pikainenkin arvio puolutuksen kehittämistarpeista johtaa kysymään, kuinka puolustuksen tarpeet rahoitetaan, mitä puolustus maksaa. Sosialidemokraatit ovat johdonmukaisesti painottaneet sitä, että puolustushallinto on sittenkin yksi muiden joukossa. Sitä koskevia valtiontalouden tasapainottamisen tarpeista johtuvia säästöpäätöksiä ei ole syytä purkaa tai asettaa kyseenalaisiksi. Uudet hankinnat on maltettava lykätä ainakin muutaman vuoden päähän eikä tulevankaan ajan varusteluhankinnoista kannata tehdä liian pitkälle meneviä ja liian kalliita suunnitelmia.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen aloitti puheenvuoronsa todeten, että tämä on hyvin historiallinen päivä, kun Nato-valtiot ja Venäjä ovat yhteisesti päättäneet, että kylmä sota on päättynyt. Olen aivan samaa mieltä, että tämä on historiallinen päivä tässä katsannossa, mutta mitä se sitten saattaa merkitä muuta kuin sen, minkä yleisesti voimme näistä julistuksista ja allekirjoituksista todeta?

Tämän illan puoli yhdeksän uutisissa tohtori Tapani Vaahtoranta oli esittämässä omaa tulkintaansa tämän historiallisen asiakirjan allekirjoituksesta Suomen kannalta ja hänen johtopäätöksensä oli, että tästä on seurauksena oleva Suomen Natoon liittymisen kynnyksen alentuminen. Arvoisa puhemies! Tämä arvovaltainen lausunto ei voi jäädä kommentoimatta.

Nyt meidän on syytä palauttaa mieleen, mitä tasavallan presidentti on hyvin korostetusti useita kertoja parin kolmen viime kuukauden aikana todennut. Hän on todennut, että Suomella ei ole mitään turvallisuusvajetta. Hän on oikein kysynyt toimittajilta ja retorisesti kansalta, onko olemassa mitään turvallisuusvajetta, voiko joku osoittaa minkään turvallisuusvajeen olemassaolon. Hän on itse varmuuden vuoksi vastannut, että sellaista ei ole.

Nyt on tietysti hyvin mielenkiintoista tulkinta siitä, että jos siis kylmä sota on päättynyt, niin Suomen täytyy liittyä Natoon. Tästä seuraa loogisesti se johtopäätös, että kylmän sodan päättymissasiakirjan allekirjoittaminen on lisännyt Suomen turvallisuusvajetta, mihin pitää reagoida sotilaallisesti liittoutumalla. Tämä on siis tohtori

Vaahtorannan kannanoton loogista arviointia. Tässä katsannossa täytyy sanoa, että en pysty vauhdissa mukana ollenkaan. (Ed. Laakso: Mitä tahansa tapahtuu kansainvälisessä politiikassa, aina pitäisi mennä Natoon hänen mielestään!) — Näin, arvoisa ed. Laakso, ilmeisesti on, mutta joka tapauksessa Suomen kansalla on tällä hetkellä tämän historiallisen päivän iltana se kuva, että turvallisuusvaje syntyi ja että siihen vastataan Natoon liittymällä, kun kylmä sota on päätynyt, kun vielä presidentti Jeltsin tällä repliikillä, ed. Kekkonen, spontaanisti ilmoitti, että ydinkärjet on poistettu hänen tällä hetkellä tekeillä olevalla päätöksellä, po ruskkkii. — Toisin sanoen tämä on hyvin mielenkiintoista siinä katsannossa, että kaikki tämä, ydinkärkien poistaminenkin on merkinnyt Suomelle turvallisuusvajetta.

Arvoisa puhemies! Toinen asia on, johtaako tämä siihen, että kaikki tämä, mitä Jeltsin totesi, on aivan viime kädessä todeksi otettavaa, johtaa ko hänen tämänpäiväinen spontaani päätöksensä siihen, että 250 miljoonaa venäläistä on samaa mieltä ja heitä edustava duuma on samaa mieltä jnp. Joka tapauksessa näin on.

Arvoisa puhemies! Olen suuri posetivisti ja opportunisti siinä katsannossa, että haluan nähdä tässä eräässä mielessä todellisen mahdollisuuden, todellisen riskin poistamisen mahdollisuuden. Se on Kuolan niemimaalle sijoitettujen ydinlatausten purkaminen ja ydinromun poistaminen. Haluaisin nähdä tässä nimenomaan mahdollisuuden siihen, että nyt kun tavallaan varallisuutta vapautuu, jos näin uskaltaa sanoa, se vapautuva varallisuus yhteisesti Nato-valtioiden ja Venäjän kesken sovittaisiin käytettäväksi näiden turvallisuusriskien poistamiseen. (Ed. Kekkonen: Tärkeä huomio, ed. Pulliainen!) Tässä suhteessa toivoisin, että kun presidenttimme on ottanut mielestäni aivan oikean kannan suurpoliittisiin kysymyksiin, hän ottaisi tämän aiheen aivan erityiseksi huolekseen juuri tässä saumassa, kunnes ilmoitetaan, että asiat ovat toisin. Kaikkihan, mitä tänä päivänä on kuultu, ei sitten olekaan ihan todeksi tarkoitettu otettavaksi.

Arvoisa puhemies! Muutama sana siitä, mitä kylmän sodan päättyminen merkitsee rauhanpakottamisen kannalta. Sehän tarkoittaa sitä, että nyt on sallittu Naton laajeneminen kohti itää eli siltä tulee valtiota kuin pipoa. Tänä päivänä televisioruudussa näytettiin karttaa, mistä näkyy, kuinka monta valtiota siltä on nyt Natoon tulemassa. (Ed. Kekkonen: Kohta

koko Eurooppa!) — Kohta koko Eurooppa. — Tämähän tarkoittaa rauhaanpakottamisen ja rauhanturvatoiminnan kannalta, että konfliktithan ovat silloin sellaisten valtioiden sisäisiä, jotka nyt ovat mukaan menossa. Toisin sanoen rauhaanpakottaminen, mikä minusta on ainut rehellinen ilmaisu tässä yhteydessä, on itse asiassa poliisitoimintaa, jota harjoittavat sotajoukot, parhaalla mahdollisella aseistuksella varustetut sotajoukot. (Ed. Kekkonen: Poliisit tekevät harvoin ruumista!) — Toivottavasti tekevät harvoin ruumista, mutta tekevät tätä työtä kuitenkin, ed. Kekkonen.

Tässä katsannossa mielestäni koko rauhaanpakottamiskeskustelu pitäisi nyt tässä muuttuneessa tilanteessa tästä eteenpäin siirtää rehellisesti sille kielelle, mikä kertoo, mistä tässä on kysymys. Tällainen Suomen armeijan kenraalien ja erään alivaltiosihteerin keksimä, vai onko Blomberg nykyisin valtiosihteerä, kikkailu näillä sanoilla olisi syytä lopettaa silmänräpäyksessä. Tällainen vie täydellisesti uskottavuuden näihin asioihin, kun kikkaillaan vippaskonsteilla, sanoilla, joita ei edes pysty kääntämään englanniksi. Niille ei synny mitään sisältöä englanniksi käännettynä. Kukaan ei ymmärrä, mistä Suomessa puhutaan ylipäänsä. (Ed. Kekkonen: Kikkailua on myös tässä salissa kuultu tänään!) — Kyllähän sitä on kieltämättä, mutta minä en ole siinä mukana, ed. Kekkonen. (Ed. Kekkonen: En tarkoittanut sitä!)

Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti vielä yhdestä asiasta. Se on se, mitä kaikkea äsken mainittu asia merkitsee myös puolustusvälineellisuuden kannalta. Niin kuin ed. Kekkonen muistaa, olimme eräässä työryhmässä äskettäin jäseninä. Olimme hiukan erimielisiä siitä, millä tavalla puolustusvälineiden vienti pitäisi järjestää Suomesta pois päin. (Ed. Laakso: Onko ed. Kekkonen Halosen linjalla vai Tainan linjalla?) — Ed. Kekkonen vastatkoon itse puolestaan, millä linjalla oli. Minä totean, että minä olin sitä mieltä ja olen edelleen, samoin meidän puolueemme ja eduskuntaryhmämme, että säilytetään nykyinen käytäntö tässä asiassa.

Tämän päivän tapahtumien valossa olen entistäkin vakuuttuneempi siitä, että näin on syytä olla ja aivan erikoisesti sen jälkeen, kun kuulin muutaman ryhmäpuheenvuoron täällä, joissa sanottiin suurin piirtein: pitää olla selvä tapaus, huom. selvä tapaus, että ihmisoikeuksia a.o. valtiossa ei loukata, siis on vietä rima aika korkealle. Minusta poliittiset tilanteet muuttuvat nykyisin äärimmäisen nopeasti.

Otan äsken siteeraamastani tapauksesta Jeltsinin repliikin, spontaanin kannanoton, että ydinkärjet poistetaan suunnattuina Nato-valtioihin. Tämähän tarkoittaa käytännössä sitä, että tilanteet voivat poliittisesti muuttua aivan millisekunnissa aivan toisenlaisiksi myös valtioiden sisäisesti. Silloin on parempi, että tämän laatusissa asioissa vihonviimeinen päätöksentekovalta on kulloisellakin poliittisella valtioneuvostolla, niin että poliittinen harkinta tapahtuu siinä hetkessä, mitä eletään. Se ei ole virkamiestoimintaa.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Siirryn näistä edellisen puhujan, ed. Pulliaisen, laajemmista ympyröistä ihan kotoisalle kentälle ja tarkastelen puheessa hallituksen selonteon ja valiokuntien mietinnön puolustuspoliittista ulottuvuutta ja sitäkin vain Oulun näkökulmasta.

Tukeudun aluksi ulkoasiainvaliokunnan sivulla 3 olevaan kappaleeseen, jossa todetaan näin: "Selonteon ansiona voidaan valiokunnan mielestä pitää sitä, että jo johdannossa todetaan, mihin sillä pyritään: tarkoituksena on esittää lähivuosien puolustuspolitiikan ja puolustusvoimien kehittämisen suuntalinjat osana Suomen kokonaisvaltaista turvallisuuspolitiikkaa. Keskeiseksi kysymykseksi nousee arvio siitä, millaisiin haasteisiin Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan olisi voitava vastata." Myöhemmin mietinnössä korostetaan uskottavaa kansallista puolustuskykyä, voimakkaan reservin olemassaoloa ja alueellista puolustusjärjestelmää.

Tätä taustaa vasten tuntuu aivan käsittämättömältä se, että valtiokuntien enemmistöt ovat taipuneet eräiden varuskuntien lakkauttamiseen, ja silloin tarkoitan erityisesti Oulua ja sen varuskuntia. Kun valtiovarainministeri Niinistö vieraili Oulussa, ennen kuin tämä selonteko oli eduskunnalle annettu, hän kertoi lehtien uutisoinnin mukaan ennakkotietoja tästä selonteosta ja korosti, ettei ole kysymys säästöpäätöksistä, kun varuskuntia lakkautetaan, vaan puolustusstrategian muutoksista, rakenneuudistuksesta, johon pyritään.

Kun tämä hallituksen selonteko lähetettiin valiokuntien valmisteltavaksi 17 ja 18 päivänä maaliskuuta tänä vuonna, käytin itsekin lähetekeskustelupuheenvuoron, jossa vetosin muun muassa tasavallan presidentti Martti Ahtisaareen, että hän Oulun ystävänä arvovallallaan estäisi meitä politiikkoja tekemästä niin tyhmää päätöstä, että Pohjan prikaati päädyttäisiin lak-

kauttamaan. Kun presidentti sitten vieraili Oulussa, toimittajat häneltä kysyivät kantaa tähän asiaan ja hän julkisesti ilmoitti, ettei ole syytä pyrkiä muuttamaan hallituksen linjauksia tässäkö kohden. Se toivo siis meni.

Vetosin puheenvuorossa myös eduskunnan valiokuntiin, että siellä paneuduttaisiin vakavasti asiaan ja muutettaisiin selontekoa. Näinhän monet muutkin edustajat ovat tehneet. Nyt, kun mietintö valmistui, voi todeta, että sekin toivo meni.

Mutta yhä toivoin, niin kuin vanha virren seippittäjä: "Mä toivon vaan, vaikkei ois toivoa olenkaan." Asetin toivoni eräisiin naispolitiikoihin. Naiset ovat yleensä pehmeämpiä, taipuvaisempia ja sosiaalisempia poliitikkoja kuin miehet. Nimittäin asetin toivoni siihen, että eduskunnan puhemiehenä istuu reservin majurin rouva, Riitta Uosukainen. Asetin toivoni siihen, että "kenraalien komentajana", sitaateissa kuten sanomalehti Kaleva otsikoi, eli puolustusministerinä on äitien ristien isän eli vänrikki Toivo Jussilan tytär, Anneli Taina. Tuo vänrikki Jussilahan oli se mies, joka 25-vuotiaana kirjoitti etulinjan korsussa kirjeen marsalkka Mannerheimille, että Suomen äideille myönnettäisiin vapauden risti "kiitoksena ja tunnustuksena isänmaalta ja sen urhealta armeijalta". Tämä päiväkäsky on meitäkin lähellä valtiosalin seinällä ja se on yhä myös kaikissa Suomen kirkkoissa.

Niin paljon kuin haluan yrittää ymmärtääkin työministeri Liisa Jaakonsaaren raskasta työtäkkaa näissä oloissa, joissa eletään, on vaikeuksia ymmärtää sitä, että hän hyväksyy hiljaisesti, mitään julkisesti asiasta lausumatta kotikaupungissaan Oulussa nämä toimet, joiden seurauksena syntyy satoja työttömiä taas sinne Liisan listoille.

Tätä naispolitiikkojen sarjaa voisi vielä jatkaakin kuvauksella tästä keskustelusta, jota on tänään täällä käyty. Nimittäin oman erityisen ja erikoisen piirteen tähän keskusteluun ovat tuoneet oululaiset kansanedustajat Suvi Lindén ja Tuija Pohjola ja heidän julkinen kaksinkamppailunsa siitä, kumpi heistä on pontevammin tukenut Pohjan prikaatin säilyttämistä.

Minulla on täällä sanomalehti Kalevan eräs uutinen, jossa ed. Lindén hyökkää kovasti sekä pääministeri Lipposta että demareita vastaan kyselemällä, ovatko Oulun demarit antaneet jo varuskunta-asiassa periksi. Sitten todetaan, että ed. Lindén olisi odottanut enemmän työministeri Liisa Jaakonsaarelta tässä yhteydessä, ja vertaa

tätä RKP:n Ole Norrbackiin, joka jatkuvasti profiloituu valtioneuvostossa oman alueensa asianajajaksi.

Sitten ed. Lindén toteaa: "Liisalta olisi voinut odottaa korkeampaa profiilia. Hänen valintansa ilmeisesti oli, että hän haluaa tukea pääministeriä. Jaakonsaari kantaa valinnasta myös vastuun." Ed. Lindén aikaisemmin täällä puheenvuorossaan ilmoitti myös itse kantansa vastuuta tässä asiassa ja kannatti ed. Tuija Pohjolan esittämää perustelulausumaa.

Tässä kamppailussa, jota nyt ei viitsi arkisemmillä nimillä nimittää, käy siis niin, että Pohjan prikaati lakkautetaan, ponsi hyväksytään. Nämä taistelijat siirtyvät uusille areenoille ja uusiin asioihin luottaen siihen, että äänestäjät ymmärtävät ja unohtavat.

Tässä tulee vähitellen sellainen olo, että täällä on eduskunnassa käynnissä Naisten kymppi, kilpailu siitä, kuka vakuuttavammin ja paremmin voi puhua ja vakuuttaa kuulijoita siitä, että on ollut tukemassa Pohjan prikaatin säilyttämistä, mutta näin tässä vain sitten kävi.

Arvoisa puhemies! Ryhmäpuheenvuoroissakin on hallituksen sisällä erittäin voimakkaita ristiriitaisuuksia. Kokoomuksen ryhmäpuhujia ed. Dromberg ilmoitti, että kokoomuslaista politiikkaa ei ole se, että päätöksiä pitkitetään ja hankalia ratkaisuja siirretään. Nopeasti vain käydään toimenpiteisiin, olivatpa seuraukset mitkä tahansa. Tämä loppu oli minun tulkintani.

Mutta sitten vasemmistoliiton puhuja, vaasalainen kansanedustaja Jarmo Wahlström ymmärrettävistä syistä kokee olevansa hyvin kiusallisessa tilanteessa, kun joutuu syytettyjen penkille asiassa, jonka perustelut ovat yhäkin hämärät. Tällainen on täällä puheen sivulla 5. Hän koko ryhmänsä nimessä, siis hallitusryhmänä, ilmoittaa, että on vaikea ymmärtää tällaista alueellisesti epätasapainoista esitystä kuin varuskuntien kohdalla nyt on olemassa.

Tuntuu todella erikoiselta, että meillä päättäjillä on rohkeutta ohittaa niin voimakas kansalaismielipide, joka on olemassa juuri Pohjan prikaatin säilyttämisen puolesta. Tuntuu myös ihmeelliseltä se, että puolustuslaitoksella, Puolustusvoimilla, on rohkeutta ja kanttia ohittaa tällainen maanpuolustukselle erittäin laaja ja myönteinen kansalaismielipide läntisessä Suomessa.

Minulla on täällä mukanani papereita, joita Oulun läänin edustajille on asiasta toimitettu. En niitä nyt tässä myöhäisenä hetkenä paljon lue,

mutta täällä on muun muassa Oulun seutukunnan vetoomus Pohjan prikaatin säilyttämisestä, jossa on erittäin perusteltuja argumentteja, on maaherra Siuruaisen johtaman Oulun läänin maanpuolustusyhdistyksen vetoomus, jossa vedotaan siihen, että tällaiset puolustushallinnon yksiköt ovat yhteydessä myös siviilihallintoon, ja kun nyt Puolustusvoimien yksiköt lakkautetaan, varuskunnat lakkautetaan, niin myös tämä yhteys katkeaa.

Kansallinen maanpuolustustahto tämän lausunnon mukaan syntyy sotilashenkilöstön ja siviiliväestön yhteistyöstä, ja kun tämä yhteistyö loppuu, sillä on myös seurauksia siihen suuntaan, että vapaaehtoinen maanpuolustustyö ja maanpuolustushenki hiipuvat ajan mittaan. Tämä ei ole siis minun puhettani eikä keksimääni vaan arvovaltaisen yhdistyksen lähettämä tiedote kansanedustajille.

Arvoisa puhemies! Ihan viimeiseksi tästä Pohjan prikaatin asiasta vetoan vielä päättäjiin. Ministeri Taina taitaa olla tässäkin asiassa vastuullinen päättäjä. Eräänlaisena kompensaationa on siellä Oulussa esitetty, että Pohjois-Suomen soittokunta voisi säilyä vielä Oulussa, jossa se on toiminut jo yli 50 vuotta. Senkin eräs tehtävä on kansalaisten maanpuolustustahdon ja maanpuolustukselle myönteisten asenteiden ylläpitäminen ja kehittäminen. On olemassa esimerkkejä muualtapäin maata siitä, että vaikka varuskunnat lakkaavatkin, niin tällainen soittokunta voisi kuitenkin vielä, vaatimattomasti tosin, mutta omalta osaltaan tällaista työtä jatkaa.

Arvoisa puhemies! Jokainen RUK:n käynyt tuntee tarinan Haminassa olevasta kivistä, jonka nimi on Isä meidän -kivi. Nimen antoi upseerioppilas Mika Waltari. Kouluttaja kuvasi pienen peltoaukion reunassa, kuinka vihollinen tulee sekä ilmasta että maalta, joka puolelta tuolle aukiolle, kysyi sitten, mitä oppilas Waltari aikoo tehdä puolustaakseen peltoaukeata. Silloin oppilas Waltari heittäytyi aukiolle ollutta suurta kiveä vasten ja alkoi rukoilla: "Isä meidän, joka olet taivaissa." Siitä kivi sai nimensä, joka on vieläkin Haminan seudun kartassa.

Arvoisa puhemies! Minullakin on tunne, että tänäänkään ei ole enää mitään muuta tehtävissä Pohjan prikaatin puolesta.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys laiksi veronkantolain 26 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 62/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain 12 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 60/1997 vp

Hallintovaliokunnan mietintö 9/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys laiksi kaupankäynnistä vakioiduilla optioilla ja termineillä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 52/1997 vp

Talousvaliokunnan mietintö 10/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys laiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan ehdoista

Hallituksen esitys 59/1997 vp

Talousvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

6) Hallituksen esitys laiksi kaivoslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 70/1997 vp

Talousvaliokunnan mietintö 12/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskun-
nan seuraava täysistunto on huomenna keski-
viikkona kello 16.

Täysistunto lopetetaan kello 23.09.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
